

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการการสำรวจและการจัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

(เล่มที่ 5: ชุมชนและการใช้ประโยชน์ที่ดิน)

คณะผู้วิจัย

สังกัด

- ผศ.ดร.สิทธิพงษ์ ดิลกวนิช
- ผศ.เกษม กุลประดิษฐ์
- นายชัยพร ศิริพรไพบูลย์
- ผศ.ดร.รัชมี ชูทรงเดช
- นายจอห์น สปีส์
- นายกฤษณ์ เจริญทอง
- นายสมศักดิ์ เลาหิ์ปา

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ม.มหิดล
คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ ม.มหิดล
กองพัฒนาอบาตาล กรมโยธาธิการ
คณะโบราณคดี ม.ศิลปากร
นักวิจัยอิสระ
กรมป่าไม้
กรมป่าไม้

សារប័ណ្ណ

	หน้า
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ง
สารบัญแผนภูมิ	จ
สารบัญรูปภาพ	ช
บทนำ	กฤษฎณ์ เจริญทอง และสิทธิพงษ์ คีลกวณิช
1	
บทที่ 1	ความเป็นมาของชนกลุ่มน้อยในพื้นที่โครงการฯ
3	กฤษฎณ์ เจริญทอง
บทที่ 2	ผลการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินและชุมชน
9	กฤษฎณ์ เจริญทอง
บทที่ 3	กลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับถ้ำ
141	กฤษฎณ์ เจริญทอง
เอกสารอ้างอิง	157
ภาคผนวก	

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบจำนวนครัวเรือนและประชากรของหมู่บ้านในเขตและนอกเขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย

5

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 2.1	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านปางคาม และหมู่บ้านใกล้เคียง	11
แผนภูมิที่ 2.2	แผนผังหมู่บ้านปางคาม (หมู่ 2 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	12
แผนภูมิที่ 2.3	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านผามอน และหมู่บ้านใกล้เคียง	20
แผนภูมิที่ 2.4	แผนผังหมู่บ้านผามอน ปี พ.ศ. 2541 (หมู่ 4 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	21
แผนภูมิที่ 2.5	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านทุ่งสาแล และหมู่บ้านใกล้เคียง	29
แผนภูมิที่ 2.6	แผนผังหมู่บ้านทุ่งสาแล ปี พ.ศ. 2541 (หมู่ 7 ต.นาปู่ป้อม อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	30
แผนภูมิที่ 2.7	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านน้ำจาง และหมู่บ้านใกล้เคียง	37
แผนภูมิที่ 2.8	แผนผังหมู่บ้านน้ำจาง ปี พ.ศ. 2541 (หมู่ 6 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	38
แผนภูมิที่ 2.9	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านผาเผือก และหมู่บ้านใกล้เคียง	45
แผนภูมิที่ 2.10	แผนผังหมู่บ้านผาเผือก (หมู่ 10 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	46
แผนภูมิที่ 2.11	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านผาแดง และหมู่บ้านใกล้เคียง	52
แผนภูมิที่ 2.12	แผนผังบ้านผาแดง (หมู่ 6 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	53
แผนภูมิที่ 2.13	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านไม้สูง และหมู่บ้านใกล้เคียง	59
แผนภูมิที่ 2.14	แผนผังหมู่บ้านไม้สูง (หมู่ 3 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	60
แผนภูมิที่ 2.15	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านยาป่าแหน และหมู่บ้านใกล้เคียง	66
แผนภูมิที่ 2.16	แผนผังหมู่บ้านยาป่าแหน (หมู่ 5 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	67
แผนภูมิที่ 2.17	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านแม่ละนา และหมู่บ้านใกล้เคียง	73
แผนภูมิที่ 2.18	แผนผังหมู่บ้านแม่ละนา (หมู่ 1 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	74
แผนภูมิที่ 2.19	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านบ่อไคว้ และหมู่บ้านใกล้เคียง	82
แผนภูมิที่ 2.20	แผนผังหมู่บ้านบ่อไคว้ (หมู่ 11 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	83
แผนภูมิที่ 2.21	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านจะโบ้ และหมู่บ้านใกล้เคียง	89
แผนภูมิที่ 2.22	แผนผังหมู่บ้านจะโบ้ (หมู่ 4 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	90
แผนภูมิที่ 2.23	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านถ้ำลอด และหมู่บ้านใกล้เคียง	97
แผนภูมิที่ 2.24	แผนผังหมู่บ้านถ้ำลอด (หมู่ 1 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	98
แผนภูมิที่ 2.25	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านเมืองแพม และหมู่บ้านใกล้เคียง	104
แผนภูมิที่ 2.26	แผนผังหมู่บ้านเมืองแพม (หมู่ 5 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	105
แผนภูมิที่ 2.27	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านน้ำริน และหมู่บ้านใกล้เคียง	112
แผนภูมิที่ 2.28	แผนผังหมู่บ้านน้ำริน (หมู่ 2 ต.สบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	113
แผนภูมิที่ 2.29	แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านแม่อุ้มอง และหมู่บ้านใกล้เคียง	119
แผนภูมิที่ 2.30	แผนผังหมู่บ้านแม่อุ้มอง (หมู่ 5 ต.สบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	120

สารบัญแผนภูมิ (ต่อ)

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.31 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านห้วยเหี้ยะ และหมู่บ้านใกล้เคียง	126
แผนภูมิที่ 2.32 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านห้วยเหี้ยะ (หมู่ 8 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	127
แผนภูมิที่ 2.33 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านกีดสามสิบ และหมู่บ้านใกล้เคียง	134
แผนภูมิที่ 2.34 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านกีดสามสิบ (หมู่ 6 ต.สบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)	135
แผนภูมิที่ 3.1 แสดงกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับถ้ำ	142
แผนภูมิที่ 3.2 แสดงจำนวนผู้นำเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน	146
แผนภูมิที่ 3.3 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน	147
แผนภูมิที่ 3.4 แสดงจำนวนผู้เก็บมูลค้างคาวในถ้ำของแต่ละหมู่บ้าน	148
แผนภูมิที่ 3.5 แสดงปริมาณมูลค้างคาวที่เก็บของแต่ละหมู่บ้าน	149
แผนภูมิที่ 3.6 แสดงจำนวนพื้นที่ปลูกพืชเกษตรเป็นไร่ ของหมู่บ้านต่างๆ	150
แผนภูมิที่ 3.7 แสดงจำนวนต้นไม้ที่ถูกตัดไปใช้ประโยชน์ของแต่ละชุมชน	152
แผนภูมิที่ 3.8 แสดงจำนวนไม้ไฟที่ถูกตัดของแต่ละหมู่บ้านต่อ 1 ปี	154

สารบัญรูปภาพ

		หน้า
รูปภาพที่ 2.1	บ้านปางคาม มองจากที่ทำการทหาร ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2541	14
รูปภาพที่ 2.2	ปากถ้ำปางคาม จะมีป้ายชื่อถ้ำซึ่งทหารจาก อ.ปาย จัดทำไว้ ปี พ.ศ. 2541	14
รูปภาพที่ 3.1	ลักษณะการท่องเที่ยวป่าโดยมีชุมชนเป็นผู้นำเที่ยว ในรูปเป็นการท่องเที่ยวป่า ถ้ำ และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีช้างเป็นพาหนะ	145
รูปภาพที่ 3.2	แสดงตำแหน่งของถ้ำที่อยู่ในบริเวณหมู่บ้าน (บ้านแม่อุ้มอง)	145
รูปภาพที่ 3.3	การปลูสัตว์ที่บ้านบ่อใคร่จะแยกพื้นที่เลี้ยงสัตว์ไปอยู่นอกหมู่บ้าน ทำให้บริเวณบ้าน คูสะอาด สามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวได้	151
รูปภาพที่ 3.4	พื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ใช้เพื่อการปลูกข้าว	151
รูปภาพที่ 3.5	ไม้ที่ใช้มากที่สุด เป็น ไม้ที่ใช้เพื่อทำฟืน โดยไม้แดงจะถูกตัดเพื่อทำฟืนมากที่สุด	153
รูปภาพที่ 3.6	ไม้เกียะสำหรับใช้ทำเชื้อฟืน เป็นไม้ที่ได้จากต้นสน 2 ใบ และสน 3 ใบ	153
รูปภาพที่ 3.7	ไม้ไผ่ถูกใช้มากเพื่อทำที่อยู่อาศัยและจักสานเป็นของใช้ หลังคาบ้านทำด้วยใบเก้ายะ	155
รูปภาพที่ 3.8	ตะกร้าที่ทำจากไม้ไผ่ โดยมีมือชาวบ้าน	156

การสำรวจและการจัดทำระบบฐานข้อมูลอำเภอแม่ฮ่องสอน

ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและชุมชน

บทนำ

กฤษฎา เจริญทอง และสิทธิพงษ์ ดิลกวนิช

ชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวไทยใหญ่และชาวเขาเผ่าต่างๆ ซึ่งได้ตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนกระจายไปในพื้นที่ลุ่มน้ำกลางและลุ่มน้ำของ จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ส่วนหนึ่งมีประวัติการก่อตั้งชุมชนเพียงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ขณะที่บางชุมชนมีประวัติเก่าแก่มากนับร้อยปี ซึ่งประวัติการตั้งถิ่นฐานนี้ได้ให้ความกระจ่างต่อผู้ที่สนใจประการหนึ่งว่า ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มีการเคลื่อนย้ายหรือหาที่ทำกินอยู่บ่อยครั้ง อันเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่จะต้องหาที่ดินที่อุดมสมบูรณ์กว่าอยู่เสมอ และยังเป็นการปล่อยให้กลไกทางธรรมชาติช่วยให้ที่ดินที่เคยถูกใช้ประโยชน์ได้มีการฟื้นตัวด้วย นอกจากนี้ ชุมชนต่างๆ ซึ่งมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเชื่อในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน ย่อมสะท้อนถึงกิจกรรมในการใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของผู้คนในท้องถิ่นแต่ละแห่งแตกต่างกันไปด้วย ด้วยเหตุนี้ การที่คนในชุมชนทำกิจกรรมบางอย่างหรือได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาทางการเกษตรที่สูง หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ย่อมมีผลสืบคลอนต่อพื้นฐานทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของผู้คนท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรอื่นๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแนวทางการจัดการที่อยู่ใกล้เคียงแตกต่างกันไป ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาความไม่สงบหรือปัญหาการสู้รบตามแนวชายแดนไทยและพม่าในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ปรากฏอยู่บ่อยครั้ง ยังเป็นแรงผลักดันให้มีการอพยพย้ายถิ่นของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ข้ามเขตเข้ามายังพื้นที่ลุ่มน้ำกลางและลุ่มน้ำของมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันที่รัฐได้กำหนดนโยบายห้ามมิให้ชนกลุ่มน้อยต่างๆ เคลื่อนย้ายชุมชนหรือเปลี่ยนที่ทำกินใหม่ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดิน ไม้ และแหล่งน้ำ ให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว และเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อทรัพยากรที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันด้วย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนที่ผ่านมาในพื้นที่ลุ่มน้ำกลางและลุ่มน้ำของนี้ พบว่า เริ่มมีการศึกษาในด้านนี้อย่างจริงจังในปลายพุทธทศวรรษ 2530 โดยนักวิชาการชาวไทยเป็นผู้นำหลักในการศึกษา แต่ผลงานการศึกษามีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ได้เน้นเรื่องการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชนในด้านสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้งานบางชิ้นก็เป็นรายงานของทางราชการที่กล่าวถึงทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่บ้าง ด้วยเหตุนี้ผลการศึกษาที่ผ่านมาจึงชี้ให้เห็นว่า ยังไม่มีนักวิจัยท่านใดพยายามมองความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรต่างๆ โดยรอบซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงทรัพยากรน้ำ ดังนั้นคณะวิจัยในโครงการการสำรวจและการจัดทำระบบฐานข้อมูลฯ นี้จึงทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และจากการสำรวจชุมชนในภาคสนามเพื่อให้ได้ภาพรวมของข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับน้ำซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับชุมชนนั้น รวมทั้งการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการตั้งถิ่นฐาน ความเชื่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และลักษณะทางด้านประชากรและเศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับน้ำด้วย

ในการนำเสนอผลงานของคณะวิจัยนี้ จึงต้องการให้ผู้สนใจได้ทราบภาพรวมของความเป็นมาของชนเผ่าต่างๆ ในพื้นที่โครงการฯ เสียก่อน (บทที่ 1) จากนั้นจะเป็นการเสนอรายละเอียดของข้อมูลชุมชนต่างๆ จำนวน 17 แห่ง ซึ่งเป็นชุมชนตัวอย่างที่กระจายอยู่ในพื้นที่การศึกษา โดยรายละเอียดที่นำมาแสดงนี้ครอบคลุมข้อมูลทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรถ้าที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชนนั้นด้วย (บทที่ 2) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทดลองวิเคราะห์เจาะลึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับถ้ำถึงการใช้อย่างไร (บทที่ 3) ดังรายละเอียดที่จะเสนอในลำดับต่อไป

บทที่ 1

ความเป็นมาของชนกลุ่มน้อยในพื้นที่โครงการ*

กฤษณ์ เจริญทอง

เนื่องจากพื้นที่การศึกษาของโครงการสำรวจและจัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับถ้ำ จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ในเขตลุ่มน้ำของและลุ่มน้ำล่างซึ่งมีขนาด 1,210.45 ตารางกิโลเมตร หรือ 756,546.28 ไร่ อันเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำปาย โดยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน นั้น ประกอบไปด้วยชนเผ่าต่างๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานทั้งหมดใน ปี พ.ศ. 2541-2542 ประมาณ 34 หมู่บ้าน ซึ่งมีเชื้อสายของมูเซอ ลีซอ ม้ง กะเหรี่ยง ลัวะ ไทยใหญ่ และจีนฮ่อ ทั้งนี้ การอพยพเข้ามาสู่พื้นที่ลุ่มน้ำของและลุ่มน้ำล่างของชนเผ่าเหล่านี้ ได้เข้ามาในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มชนเชื้อสายไทยใหญ่ จะมีประวัติของการตั้งชุมชนมานานกว่าชนเชื้อสายอื่นในพื้นที่ คือ มีการตั้งถิ่นฐานในลุ่มน้ำของและลุ่มน้ำล่างนานนับร้อยปี เช่น หมู่บ้านไม้สูง และหมู่บ้านแม่ละนา ซึ่งมีประวัติเก่าแก่ประมาณ 190 และ 200 ปี ตามลำดับ ถึงแม้จะมีหมู่บ้านของชาวไทยใหญ่อื่นๆ ที่มีอายุน้อยกว่ามาก แต่ก็ยังถือว่ามีความเก่าแก่เช่นกัน ได้แก่ หมู่บ้านปางคาม ซึ่งมีอายุประมาณ 50 ปี เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มชนเชื้อสายอื่น อาทิ มูเซอดำและมูเซอแดง ซึ่งมีจำนวนหมู่บ้านมากกว่าชนชาวเขากลุ่มอื่นในพื้นที่นั้น ส่วนใหญ่มีประวัติของการตั้งหมู่บ้านไม่นานนัก คือ ระหว่าง 3 ถึง 10 ปี แต่พบว่ามีบางหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านยาป่าแหน และหมู่บ้านผามอน มีประวัติการตั้งถิ่นฐานนานถึง 20 และ 30 ปีตามลำดับ ส่วนพวกลีซอและกะเหรี่ยงซึ่งมีจำนวนหมู่บ้านน้อยที่สุดในพื้นที่ มีประวัติการตั้งถิ่นฐาน ระหว่าง 30-40 ปี ซึ่งนับว่ามีความเก่าแก่รองลงมาจากกลุ่มชนเชื้อสายไทยใหญ่ อย่างไรก็ตาม ชุมชนชาวเขาเชื้อสายต่างๆ นี้มีสาเหตุของการตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่มาจากความต้องการหาที่ทำกินใหม่ เนื่องจากพื้นที่เดิมคับแคบหรือขาดความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้จะเป็นสาเหตุของการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากการปลูกฝิ่นมาทำการเกษตรแผนใหม่ซึ่งต้องการพื้นที่ทำกินใหม่ และการเกิดปัญหาสู้รบตามชายแดนที่ทำให้เกิดการอพยพหาที่อยู่ใหม่ที่ปลอดภัย เป็นต้น

นอกจากนี้การขยายตัวของประชากรในพื้นที่การศึกษาของชนเผ่าต่างๆ นั้นมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะอาจมีการอพยพสมทบจากหมู่บ้านอื่น หรือมีหมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่ที่แยกตัวจากหมู่บ้านเดิม (พิบูล ใคว์สุวรรณ, 2541: 28) เช่น

- หมู่บ้านคอยอัน เป็นหมู่บ้านใหม่อยู่ใกล้หมู่บ้านผามอน ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า
- หมู่บ้านผาแดง หมู่ที่ 6 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า
- หมู่บ้านห้วยเฮาะ หมู่ที่ 8 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า
- หมู่บ้านไม้ลั่น หมู่ที่ 6 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า
- หมู่บ้านผาเผือก หมู่ที่ 10 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า
- หมู่บ้านยาป่าแหน หมู่ที่ 5 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า
- หมู่บ้านห้วยแห้ง หมู่ที่ 6 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า

* บุคลากรในคณะกรรมการสำรวจและวิจัยด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและชุมชนประกอบไปด้วย นายกฤษณ์ เจริญทอง (หัวหน้าคณะฯ) และผู้ช่วยนักวิจัยอีก 2 คน ได้แก่ นายสวาท เหลืองดี และนางส.บังอร เหลืองดี โดยได้ร่วมกันรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนทำการสำรวจภาคสนาม ระหว่างเดือน มี.ค.-ธ.ค. 2541

จากตัวอย่างหมู่บ้านดังกล่าวนี้ ยังมีแนวโน้มที่จะเกิดหมู่บ้านใหม่เพิ่มขึ้น โดยสังเกตจากการขยายพื้นที่ทำกินที่มีการเผาตัดไม้และถางป่า นอกจากนี้จำนวนประชากรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านต่างๆ เพิ่มขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2535 และ 2540 โดยเฉลี่ยประมาณ 2 เท่าตัว (ดูตารางที่ 1.1) กระนั้นก็ตาม การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรตามชุมชนต่างๆ หรือแม้แต่การเกิดใหม่ของชุมชนนั้น ไม่ได้เป็นสิ่งยืนยันว่า การตั้งถิ่นฐานของชนเชื้อสายไคเชื้อสายหนึ่งจะยังยืนตลอดไป เพราะลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ในลุ่มน้ำล่างและลุ่มน้ำของ ซึ่งมีที่ดินอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการเพาะปลูกนั้น มักมีขนาดเล็กและกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ดังนั้นเมื่อมีการขยายตัวของชุมชนเมื่อใด พื้นที่เกษตรกรรมที่สามารถรองรับการเพาะปลูกได้จำนวนหนึ่งก็จะหมดศักยภาพไป เมื่อพื้นที่ทำกินนั้นเริ่มเสื่อมโทรมลง ผู้คนในท้องถิ่นก็จะเริ่มมองหาแหล่งทำกินใหม่เสมอ ซึ่งเท่ากับเป็นการพิกพื้นที่ดินบริเวณเดิมให้มีการคืนตัวตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันเมื่อทางราชการส่วนกลางได้มีความพยายามให้ชนกลุ่มน้อยต่างๆ มีการตั้งถิ่นฐานอยู่กับที่หรือมิให้มีการเคลื่อนย้ายอีก ก็อาจเป็นปัญหาต่อไปว่า ศักยภาพของพื้นที่ที่จะรองรับกิจกรรมทางการเกษตรจะพบกับวิกฤตของที่ดินเสื่อมโทรมได้ และอาจส่งผลกระทบต่อทางสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนด้วย นอกจากนี้ ปัญหาการสู้รบตามชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมาร์ ที่มีกบฏอยู่บ่อยครั้งมักสร้างแรงผลักดันให้มีการอพยพของชาวเขาเผ่าต่างๆ เข้ามายังพื้นที่ลุ่มน้ำล่างและลุ่มน้ำของมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะส่งผลให้จำนวนประชากรมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และยังเป็นสาเหตุที่เร่งให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ไม้จากป่าเพื่อประโยชน์ในการสร้างที่อยู่เป็นเชื้อเพลิง หรือการหาของป่าเพื่อยังชีพและเพื่อขาย รวมทั้งการใช้ทรัพยากรน้ำมากขึ้นเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและทางการเกษตร ซึ่งสิ่งนี้อาจทำให้ปริมาณและคุณภาพน้ำในช่วงปลายน้ำลดลง และจะเป็นปัญหาของความขัดแย้งเรื่องทรัพยากรน้ำต่อไปได้ ขณะเดียวกันที่กระแสนการพัฒนาจากภาครัฐและจากองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนการยกมาตรฐานการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อยให้ดีขึ้น เช่น การตัดถนนใหม่ การสร้างอ่างเก็บน้ำ และการส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยว เป็นต้น ได้มีส่วนเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ของพื้นที่อย่างรวดเร็ว ดังนั้นหากไม่มีการวางแผนในการจัดการทรัพยากรที่ดี ก็อาจจะสร้างความเสียหายให้แก่ชุมชนต่างๆ ในลุ่มน้ำล่างและลุ่มน้ำของอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงไม่น่าเป็นที่สงสัยว่า ความเสียหายดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรอย่างแน่นอน ดังที่มีหลักฐานปรากฏว่า ชาวบ้านบางแห่งได้เริ่มใช้ถ้ำเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือชาวบ้านบางคนได้ขุดค้นหาโบราณวัตถุที่มีค่าจากถ้ำไปขาย เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในการดำเนินงานเป็นเวลา 2 ปี ของโครงการสำรวจและจัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับถ้ำ จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ทางคณะสำรวจและวิจัยการใช้ประโยชน์ที่ดินและชุมชน ได้เริ่มรวบรวมข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องความเป็นมาของชนกลุ่มน้อยในพื้นที่โครงการฯ ทั้งในแง่การเปลี่ยนแปลงประชากรและประวัติการตั้งถิ่นฐาน ขณะเดียวกันได้สำรวจชุมชนด้วยการสัมภาษณ์คนท้องถิ่นในระดับต่างๆ หรือให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกจาก 17 หมู่บ้าน หรือประมาณครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านทั้งหมดในพื้นที่ลุ่มน้ำของและลุ่มน้ำล่าง ได้แก่

ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบจำนวนครัวเรือนและประชากรของหมู่บ้านในเขตและนอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย

ที่	หมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	จำนวนหลังคาเรือน		เผ่า/เชื้อชาติ	ประชากร						หมายเหตุ
							ชาย		หญิง		รวม		
				ปี 2535	ปี 2540		ปี 2535	ปี 2540	ปี 25385	ปี 2540	ปี 2535	ปี 2540	
1	ห้วยน้ำโป่ง	4	นาปู่ป้อม	-	16	ลัวะ	-	-	-	-	-	69	
2	น้ำสุผาเสื่อ	4	นาปู่ป้อม	45	54	ไทยใหญ่	120	65	130	66	250	131	
3	ลูกข้าวหลาม	9	ปางมะผ้า	47	47	มูเซอดำ	131	140	119	137	250	277	
4	ไม้สูง	3	ปางมะผ้า	22	24	ไทยใหญ่	55	58	45	60	100	118	
5	ปางคามน้อย	3	ปางมะผ้า	-	28	มูเซอดำ	-	67	-	62	-	129	
6	จะโบ *	4	ปางมะผ้า	27	63	มูเซอดำ	81	118	66	90	147	208	
7	บ่อไคร้	4	ปางมะผ้า	-	52	มูเซอดำ	-	120	-	70	-	190	
8	แม่ละนา	1	ปางมะผ้า	-	95	ไทยใหญ่	120	243	130	207	250	450	
9	ถ้ำลอด	1	ถ้ำลอด	95	118	ไทยใหญ่	243	284	207	272	450	556	
10	เมืองแพม	1	ถ้ำลอด	95	87	กะเหรี่ยง	243	232	207	206	450	438	
11	ผามอนใน	4	ถ้ำลอด	95	48	มูเซอแดง	243	162	207	116	450	278	
12	ผามอนนอก	4	ถ้ำลอด	-	10	มูเซอแดง	-	-	-	-	-	-	
13	ป่าไม้แดง	3	ถ้ำลอด	-	8	มูเซอ	-	28	-	27	-	55	
14	วนาหลวง	3	ถ้ำลอด	82	96	มูเซอ	216	213	236	254	452	467	
15	น้ำบ่อสะเป่	2	ถ้ำลอด	-	110	ลีซอ	-	223	-	200	-	423	
16	บ้านไร่	3	สบป่อง	80	98	ไทยใหญ่	227	243	164	207	391	450	
17	แม่อุ้มอง	5	สบป่อง	27	31	กะเหรี่ยง	72	75	70	75	142	150	

ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบจำนวนครัวเรือนและประชากรของหมู่บ้านในเขตและนอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย (ต่อ)

ที่	หมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	จำนวนหลังคาเรือน		เผ่า/เชื้อชาติ	ประชากร						หมายเหตุ
				ปี 2535	ปี 2540		ชาย		หญิง		รวม		
							ปี 2535	ปี 2540	ปี 2535	ปี 2540	ปี 2535	ปี 2540	
18	แม่ปางจันทร์*	1	สบป่อง	-	9	ไทยใหญ่/ม้ง	-	-	-	-	-	-	
19	หนองตอง	7	สบป่อง	51	82	ลีซอ	134	213	149	204	283	417	
20	สบป่อง	1	สบป่อง	137	308	ไทยใหญ่	327	575	318	499	645	1,074	
21	หนองผาจ่า	4	สบป่อง	60	98	ลีซอ	324	269	314	268	638	537	
22	กีดสามสิบ	6	สบป่อง	47	140	ลีซอ	125	443	57	473	182	916	
23	นาอ่อน	6	สบป่อง	-	27	ลีซอ	-	79	-	64	-	143	
24	ดงมะไฟ	8	สบป่อง	-	40	มูเซอ	-	96	-	87	-	183	
25	แม่หมูลีซอ	8	สบป่อง	54	54	ลีซอ	112	120	155	162	267	282	
26	น้ำริน	2	สบป่อง	53	65	ลีซอ	166	179	129	152	295	331	
27	ท่าไคร้*	3	สบป่อง	-	32	ไทย	-	-	-	-	-	132	
28	น้ำสุรายาง	1	สบป่อง	-	10	ลีซอ	-	-	-	-	-	-	
	รวม			1,017	1,850		2,939	4,245	2,703	3,958	5,642	8,404	

ที่มา : - กองวิชาการและแผนงาน กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2535.

- พัฒนาชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2535, 2540

- จากการสำรวจเดือนธันวาคม 2540 – มกราคม 2541

- * เป็นหมู่บ้านบริวาร ทางกรมไม่ได้จัดเก็บข้อมูล

- บ้านปางคาม
- บ้านผามอน
- บ้านทุ่งสาแล
- บ้านน้ำจาง
- บ้านผาเผือก
- บ้านผาแดง
- บ้านไม้สูง
- บ้านยาป่าแหน
- บ้านแม่ละนา
- บ้านบ่อไค้
- บ้านจะโป้
- บ้านถ้ำลอค
- บ้านเมืองแพม
- บ้านน้ำริน
- บ้านแม่อุ้มอง
- บ้านห้วยเหี้ยะ
- บ้านกุดสามสิบ

ดังนั้นการรายงานครั้งนี้ นอกจากจะทำการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของชนกลุ่มน้อยในพื้นที่การศึกษาแล้ว คณะผู้วิจัยได้เสนอข้อมูลที่ครอบคลุมถึงลักษณะส่วนบุคคล การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรถ้า การใช้ประโยชน์ของพื้นที่โดยรอบชุมชน และทัศนคติของประชากรในเรื่องต่างๆ ของชุมชนนั้น ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 2

ผลการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินและชุมชน

กฤษฎา เจริญทอง

ในการนำเสนอครั้งนี้ ทางคณะวิจัยการใช้ประโยชน์ที่ดินและชุมชนมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับถ้ำ และประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับถ้ำ โดยศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล การใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากถ้ำและพื้นที่โดยรอบถ้ำ รวมไปถึงทัศนคติของคนท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบต่อกิจกรรมการใช้พื้นที่ทำการเกษตรที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับถ้ำ การจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และความคิดเห็นในเรื่องความสัมพันธ์ของคนโบราณกับถ้ำ ซึ่งคณะสำรวจและวิจัยนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนท้องถิ่นในหมู่บ้านต่างๆ ที่เป็นตัวอย่าง 17 แห่ง หรือเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านทั้งหมดในพื้นที่การศึกษา ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น รวมผู้ที่ถูกสัมภาษณ์เป็นจำนวนทั้งสิ้น 588 คน ดังนั้นในการรายงานครั้งสุดท้าย จึงทำการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจาก 2 กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ผู้นำชุมชน และผู้นำครอบครัวหรือผู้แทนครอบครัวทุกครอบครัว เพราะฉะนั้นการสัมภาษณ์ครั้งนี้จึงถือว่าไม่ได้สัมภาษณ์ด้วยการสุ่มตัวอย่างจากครัวเรือนต่างๆ แต่เป็นการสัมภาษณ์ประชากรรวมทั้งหมดของหมู่บ้านแต่ละแห่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

บ้านปางคาม¹

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน ช่วงเวลา 50 ปีมาแล้ว มีราษฎรอพยพมาจากบ้านไม้ลัน หมู่ที่ 7 ตำบลปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยพ่อเฒ่าสังกานดู ธรรมทวีสิน เป็นผู้นำในการตั้งบ้านเรือนประมาณ 20 หลังคาเรือน เนื่องจากบริเวณนี้เหมาะสมที่จะทำการเกษตรและสภาพพื้นที่ดีกว่าเดิม ต่อมาบ้านปางคามได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเร็วกว่าบ้านไม้ลัน และมีความเหมาะสมที่จะตั้งเป็นหมู่บ้านก่อนบ้านไม้ลัน ดังนั้นบ้านปางคามจึงตั้งเป็นหมู่บ้านก่อน โดยเป็นหมู่ที่ 2 มีพ่อเฒ่าสังกานดู ธรรมทวีสิน เป็นผู้ใหญ่บ้าน ช่วงที่อพยพมาตั้งหมู่บ้านปางคามนั้น ผู้ใหญ่บ้านเล่าให้ฟังว่า เป็นช่วงที่ทหารญี่ปุ่นกำลังจะอพยพกลับประเทศ โดยอพยพกลับจากพม่าไปทางอำเภอปาย เพื่อเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยเหตุนี้ที่มาของคำว่า บ้านปางคาม หรือคำว่า “ปางคาม” จึงหมายถึง ที่พักแรม เนื่องจากเวลาเดินทางจากบ้านไม้ลัน ไปยังหมู่บ้านอื่น หรือเดินทางไปทำไร่ ทำนา ก็ต้องพักค้างคืน หรือพักแรมคืนบริเวณนี้เป็นประจำ จึงเรียกบริเวณนี้ว่าบ้านปางคาม (ดูแผนภูมิที่ 2.1)

¹ บ้านปางคาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

- อาณาเขต หมู่บ้านปางคามมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.2) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	ประเทศพม่า หรือเมียนมาร์ในปัจจุบัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	บ้านไม้ล้น หมู่ที่ 7
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านผาแดง หมู่ที่ 6 ตำบลปางมะผ้า
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านปางตอง หมู่ที่ 2 ตำบลนาปู่ป้อม

- ขนาดของพื้นที่ บ้านปางคาม มีบ้านบริวาร 1 หมู่บ้าน คือ บ้านน้ำจาง เป็นเผ่ามูเซอแดง บ้านปางคาม มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 7,300 ไร่ แยกเป็น

• ป่าอนุรักษ์	2,300 ไร่
• พื้นที่ทับซ้อนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	500 ไร่
• พื้นที่ป่าไม้ใช้สอยหมู่บ้าน	300 ไร่
• พื้นที่เลี้ยงสัตว์	1,000 ไร่
• พื้นที่เกษตรกรรม	2,500 ไร่
• ที่อยู่อาศัย	400 ไร่
• พื้นที่ทหาร	300 ไร่

- เส้นทางคมนาคม บ้านปางคามมีเส้นทางติดต่อกับอำเภอปางมะผ้า 1 เส้นทาง เป็นระยะทางยาว ประมาณ 40 กิโลเมตร โดยเป็นทางลาดยางประมาณ 12 กิโลเมตร และทางดินลูกรังประมาณ 28 กิโลเมตร

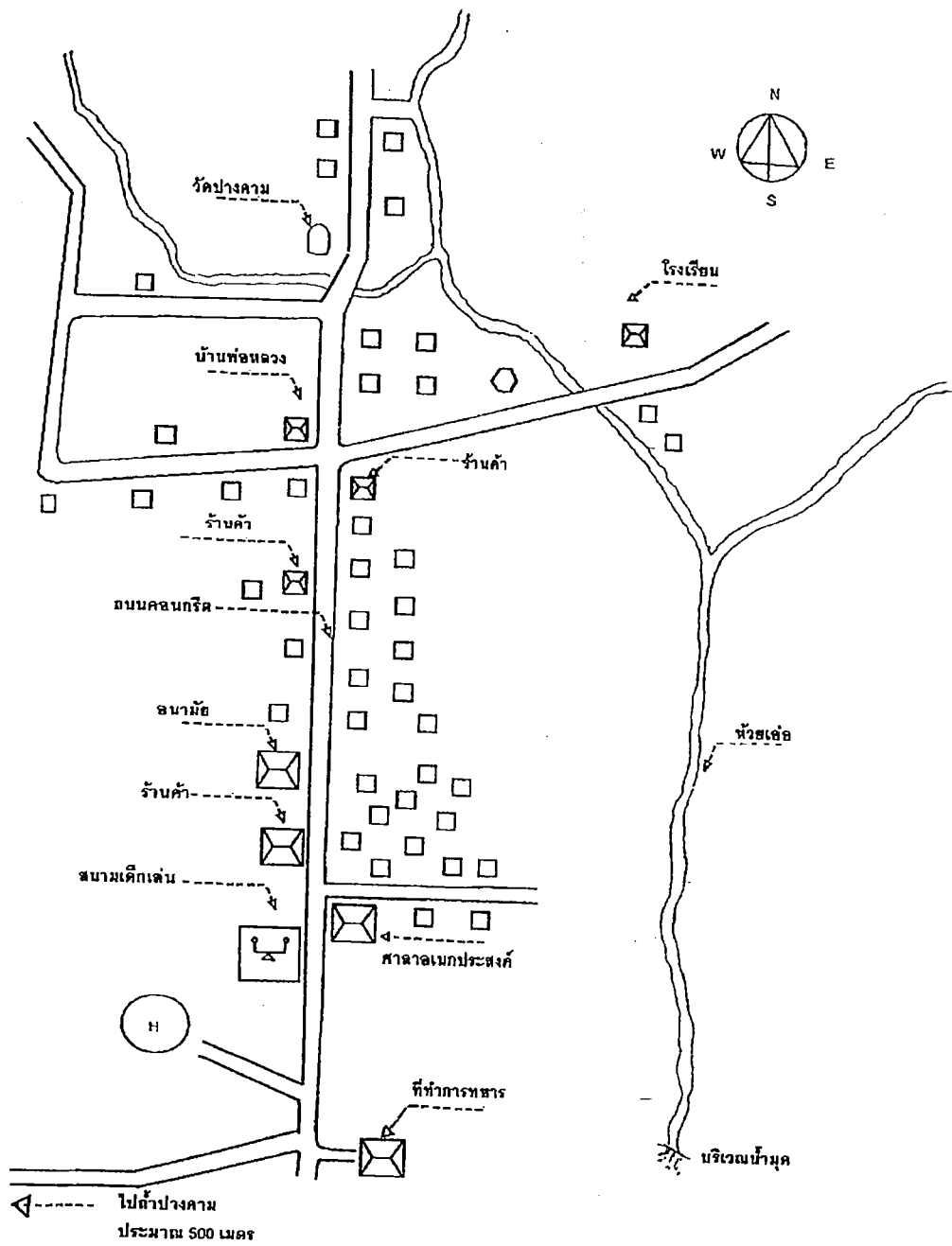
- ประเพณี บ้านปางคาม มีประเพณีเป็นแบบไทใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่

- ปอยสาถลง เป็นประเพณีปีใหม่ ประมาณเดือนเมษายน ของทุกปี
- ปอยท่อมเล็ก เป็นการทำบุญบ้าน ซึ่งจะมีนักเทศน์มาเทศน์ธรรมในบ้านและมีการเลี้ยงอาหาร
- ปอยจะกะ มีลักษณะเหมือนปอยท่อมเล็ก แต่เป็นการทำเพื่อไล่สิ่งไม่ดีออกไป

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์

- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษาไทยใหญ่

- แหล่งน้ำที่ใช้ ส่วนใหญ่มีห้วยน้ำริน ห้วยจอง และห้วยเออ เป็นแหล่งน้ำใช้สอยในหมู่บ้าน ส่วนห้วยไม้จุง และห้วยป่าน เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

แผนภูมิที่ 2.2 แผนผังหมู่บ้านปางคาม
(หมู่ 2 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

- แหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์จากถ้ำและกิจกรรมต่างๆ ในถ้ำ เนื่องจากถ้ำปางคาม ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของทหาร ค่ายโสมบัณฑิต อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งยังไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวทั่วไปท่องเที่ยวได้ แต่ชาวบ้านน้ำจางและบ้านปางคามใช้เส้นทางลอดถ้ำเป็นทางสัญจรไปมาหาสู่กันและกัน ส่วนกิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติในบริเวณถ้ำหรือในถ้ำนั้น เมื่อก่อนไม่มีกิจกรรมใดๆ แต่ในปัจจุบันได้มีเจ้ามาเข้าทรง รวมทั้งคนในหมู่บ้านเชื่อว่ามียี่งงศักดิ์สิทธิ์ในถ้ำที่จะคอยปกป้องคุ้มครองให้ชาวบ้านปางคามอยู่กันอย่างสงบสุข จึงทำให้มีการไปกราบไหว้หรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นกันบริเวณปากถ้ำ (ดูภาพที่ 2.1 และ 2.2)

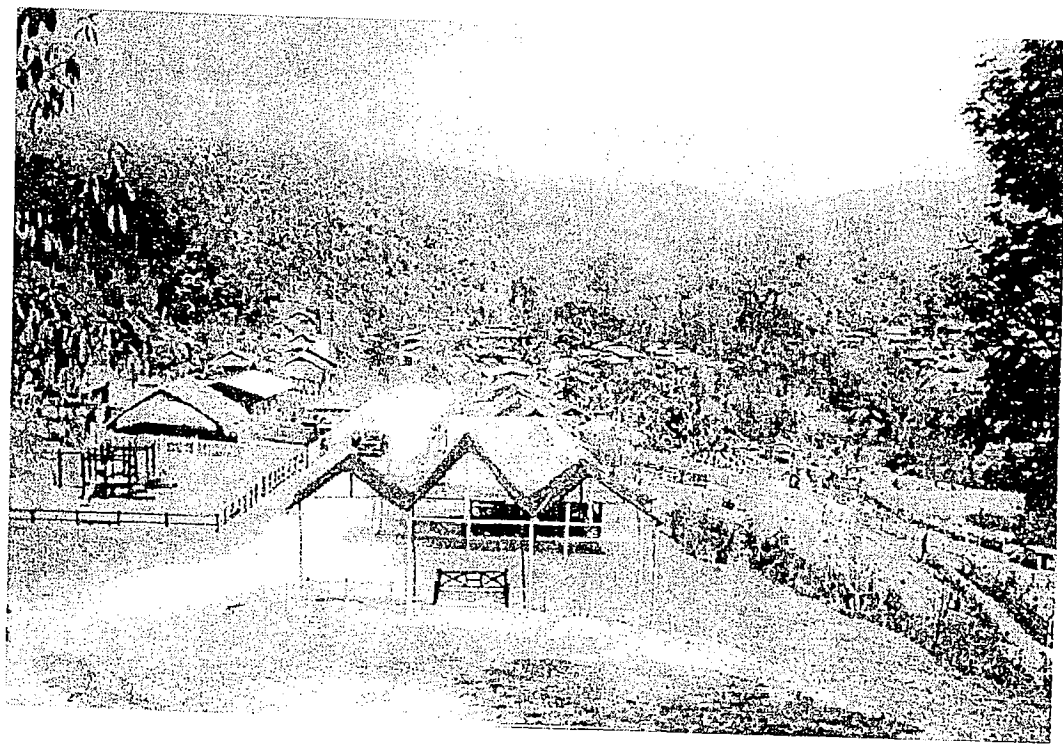
ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านปางคามนี้มีผู้นำครอบครัวจำนวน 33 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อย่อยนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้นำครอบครัวหรือผู้แทนครอบครัว จำนวนร้อยละ 64.7 หรือ 33 คน เป็นเพศชาย และอีกร้อยละ 35.3 หรือ 18 คน เป็นเพศหญิง ซึ่งจำนวนนี้ เป็นผู้แทนของครอบครัว เนื่องจากผู้นำครอบครัวที่เป็นเพศชายไม่อยู่บ้านในช่วงที่เก็บข้อมูล (อายุ 15 ปี จำนวน 2 คน เป็นผู้แทนหรือหัวหน้าครอบครัว)

อายุ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้นำครอบครัว มีอายุมากที่สุด 72 ปี และน้อยที่สุด 15 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 38 ปี

รายได้หลัก รายกรบ้านปางคามมีรายได้ต่อปีต่ำสุดประมาณ 800 บาท และสูงสุดประมาณ 20,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อปี ประมาณ 5,050 บาท ซึ่งถือว่าเป็นหมู่บ้านที่มีรายได้ต่อครอบครัวต่ำมาก ทั้งนี้สาเหตุอาจมาจากรายกรส่วนมากมีอาชีพทำการเกษตร คือ จำนวน 47 คน ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ ยังไม่ถึงกับทำเพื่อการค้า และประกอบกับพื้นที่ทำการเกษตรก็มีอยู่น้อย ส่วนอาชีพรับจ้างมีเพียงจำนวน 2 คน และค้าขายมีเพียง 1 คน ซึ่งรายกรบ้านปางคามส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 47 หรือจำนวน 24 ครอบครัว มีรายได้ในช่วง 800-4,800 บาท รองลงมาจำนวนร้อยละ 43.2 หรือจำนวน 22 ครอบครัว มีรายได้ในช่วง 4,801-9,600 บาท และอีกร้อยละ 7 หรือ 4 ครอบครัว มีรายได้ สูงขึ้นมาอยู่ในช่วง 9,601-14,400 บาท ส่วนที่มีรายได้มากกว่า 14,400 บาท มีเพียงร้อยละ 2 หรือ จำนวน 1 คน เท่านั้น คือ มีรายได้ 20,000 บาท ซึ่งเป็นผู้ที่มีอาชีพค้าขาย

รูปภาพที่ 2.1 บ้านปางคามมองจากที่ทำการทหาร ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2541

รูปภาพที่ 2.2 ปากถ้ำปางคาม จะมีป้ายซื้อถ้ำซึ่งทหารจาก อ.ปาย จัดทำไว้ ปี พ.ศ. 2541

รายได้รอง พบว่า ราษฎรบ้านปางคามส่วนมากที่ไม่มีรายได้ถึงมีรายได้ไม่เกิน 4,800 บาท ถึงร้อยละ 78.4 หรือจำนวน 40 คนนั้น ไม่มีอาชีพรองหรืออาชีพเสริม รองลงมาที่มีรายได้ในช่วง 4,801-9,600 บาท มีประมาณร้อยละ 15.7 หรือจำนวน 8 คน และที่มีรายได้ระหว่าง 9,601 – 14,400 บาท มีจำนวนร้อยละ 3.9 หรือ 2 คน และมี 1 คน ที่มีรายได้ 15,000 บาท ซึ่งพบว่าผู้ที่ทำอาชีพรอง คือ รับจ้าง จำนวน 28 คน และทำการเกษตรเป็นอาชีพรอง จำนวน 16 คน โดยเฉลี่ยแล้วราษฎรบ้านปางคามมีรายได้รองเฉลี่ย 3,050 บาท

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 39.2 หรือจำนวน 20 ครอบครัว มีสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 4-6 คน รองลงมาร้อยละ 35.3 หรือจำนวน 18 ครอบครัว มีสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 1-3 คน และอีกร้อยละ 23.5 คือ 12 ครอบครัว มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ในช่วง 7-9 คน แต่มีเพียงร้อยละ 2 หรือ 1 ครอบครัว มีสมาชิกในครอบครัว ถึง 10-12 คน ซึ่งแสดงว่าราษฎรบ้านปางคาม ไม่นิยมมีลูกมากเกินไป คือ จะมีเพียง 4-6 คนเท่านั้น ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง

การตั้งถิ่นฐาน พบว่า ราษฎรส่วนมาก คือ ร้อยละ 49 หรือจำนวน 25 ครอบครัว ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี้มา 1-15 ปี รองลงมา คือ ร้อยละ 25.5 หรือจำนวน 13 ครอบครัว ได้ตั้งถิ่นฐานที่นี่ ระหว่าง 16-30 ปี และที่นานออกไปอีก คือ ร้อยละ 17.7 หรือ 9 ครอบครัว อยู่ที่นี่ ระหว่าง 31-45 ปี ส่วนที่อยู่นานที่สุด มีเพียงร้อยละ 7.8 หรือ 4 ครอบครัว ซึ่งอาศัยอยู่ที่นี่นานกว่าครอบครัวอื่น คือ ระหว่าง 46 – 60 ปี โดยเฉลี่ยจะอยู่ในช่วง 15 ปี โดยมีการย้ายมาจากที่ต่าง ๆ เช่น ย้ายมาจาก

บ้านไม้ลั่น	จำนวน 14 ครอบครัว
บ้านคอยเวียง ประเทศเมียนมาร์	จำนวน 10 ครอบครัว
บ้านใหม่ แนวชายแดนไทย-เมียนมาร์	จำนวน 2 ครอบครัว
บ้านน้ำฮู ต.ปางมะผ้า	จำนวน 1 ครอบครัว

สาเหตุที่ย้าย เนื่องจาก 1) พื้นที่ทำการเกษตรไม่เพียงพอ 2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปลูกพืชไม่ได้ผล และ 3) เพื่อความปลอดภัย

- การใช้ทรัพยากรจากถ้ำปางคาม ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการนำเที่ยวในถ้ำ พบว่า ไม่มีการนำเที่ยวในถ้ำ เนื่องจากถ้ำปางคามอยู่ในความดูแลของทหาร ซึ่งปกติไม่อนุญาตให้เข้าไปท่องเที่ยวได้

การหาอาหารในถ้ำ พบว่าไม่มีการหาอาหารในถ้ำของชาวบ้านปางคามเลย เนื่องจากทหารไม่อนุญาตให้เข้าไปหาอาหารในถ้ำนี้ ประกอบกับชาวบ้านยังมีความคิดว่าในถ้ำไม่ปลอดภัย ส่วนใหญ่จึงไม่กล้าเข้าไปหาอาหารในถ้ำ

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ พบว่าไม่มีการเก็บหามูลค้างคาวแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลเดียวกันกับการที่ไม่เข้าไปหาอาหารในถ้ำ

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ ไม่พบว่ามี การเก็บหาโบราณวัตถุมาเก็บไว้เอง หรือเพื่อการค้าแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกัน คือ ทหารควบคุมอยู่และชาวบ้านมีความกลัว

การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ แต่เดิมไม่มีการเลี้ยงผีถ้ำหรือมีพิธีกรรมเลี้ยงผีถ้ำ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเริ่มทำในปีนี้เป็นปีแรกละครั้ง เนื่องจากมีคนทรงบอกว่า ในถ้ำมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วยปกป้องคุ้มครองคนในหมู่บ้านให้พ้นจากภัยต่างๆ ซึ่งทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เชื่อและไปร่วมพิธี

— การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ 23 คน หรือร้อยละ 45.1 มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 2 แห่ง มีจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 2.0 ที่ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรเลย และผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 1 คนเท่านั้น หรือร้อยละ 2.0 นั้น มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด คือ มีจำนวน 5 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูลรองลงมา คือ จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 13.7 มีพื้นที่ทำการเกษตร 4 แห่ง และผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 10 คน หรือร้อยละ 19.6 มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 3 แห่ง ส่วนอีกจำนวน 9 คน หรือร้อยละ 17.6 มีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงแห่งเดียว โดยเฉลี่ยแล้วผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ที่พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย ประมาณคนละ 2.3 แห่ง รวมพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 101 แห่ง (ดูตารางสรุปในภาคผนวก)

หากวิเคราะห์พื้นที่ทำการเกษตรเป็นจำนวนเป็นไร่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก คือจำนวน 14 คน หรือร้อยละ 27.5 มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 4 ไร่ โดยมีจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 2.0 ที่ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรเลย และผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 2.0 มีพื้นที่มากที่สุด คือ 28 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 39 คน หรือร้อยละ 76.4 มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในช่วง 1-6 ไร่ และผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 11 คน หรือร้อยละ 21.6 มีพื้นที่อยู่ในช่วง 7-12 ไร่ ส่วนที่มากกว่า 12 ไร่ มีเพียงคนเดียว ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จะมีพื้นที่เฉลี่ยคนละ 5.1 ไร่ โดยมีพื้นที่ทั้งหมดรวมกันเป็นจำนวน 261 ไร่

เมื่อวิเคราะห์ต่อไปถึงกิจกรรมทางการเกษตรที่ดำเนินอยู่ในหมู่บ้านปางคาม พบว่าประเภทของพืชที่เพาะปลูก ประกอบด้วย ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการปลูกข้าวและข้าวโพด ในพื้นที่ 153 และ 71 ไร่ ตามลำดับ นอกนั้นเป็นการปลูกพืช ถั่วเหลือง ไม้ผล และชา ในพื้นที่ประมาณ 20 ไร่ (ดูตารางในภาคผนวก) ขณะเดียวกันมีการใช้ปุ๋ยเคมีอยู่บ้าง ซึ่งพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 2 คนที่ใช้ คือ ปุ๋ยเร่งดอก และเร่ง

ผล ในจำนวน 50 กิโลกรัมต่อ 1 ปี ส่วนการใช้ยากำจัดศัตรูพืช พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 คน ใช้เกลือพื้น และมีเพียง 1 คน ที่ใช้ยาฆ่าแมลงกรัสม็อกโซน ปริมาณ 2 ลิตร ต่อปี

ส่วนการทำปศุสัตว์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเลี้ยงไก่และหมูเป็นอาหาร และทำการเลี้ยงมาไว้ใช้งาน ชาวบ้านบางคนเลี้ยงวัวและควายไว้ใช้งานด้วย อย่างไรก็ตาม กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้มักมีการเคลื่อนย้ายบ่อยครั้ง ซึ่งพบว่า ผู้ให้ข้อมูลของการย้ายพื้นที่ทำการเกษตรภายใน 1 ปี คือ ย้าย 1 ครั้ง มีจำนวน 8 คน ย้าย 2 ครั้ง มีจำนวน 7 คน ย้าย 3 ครั้ง มีจำนวน 3 คน และที่ไม่ทำการย้ายที่เลย มีจำนวนถึง 32 คน

- 2) การเก็บหาของป่า พืชป่าและสัตว์ป่า พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เก็บหน่อไม้ ผักกูด และเห็ดต่างๆ ไว้เป็นอาหาร ที่เหลือเป็นส่วนน้อยเก็บชะอมและผักเขียวบางชนิด บางคนทำการล่าหรือดักไก่ป่า หมูป่า ตลอดจนหาน้ำผึ้งด้วย (ดูตารางในภาคผนวก)
- 3) การเก็บพืชสมุนไพร ความนิยมของชาวบ้านปางคามที่ใช้สมุนไพร เช่น ขารากเหลือง ขารากแดง ใช้บำรุงกำลัง และยังมี ดินยาปูตัน ไม้กำปลา มาสามตอน ขาหาดซาง หางเขย ดอกเห็ดดำ เป็นต้น
- 4) การตัดไม้ใช้สอย พบว่า ไม้ที่นิยมใช้มาก ได้แก่ ไม้ตะเคียน ไม้ไผ่ ไม้สัก และไม้ก่อ และยังนิยมใช้ไม้ชนิดอื่นๆ อีกเล็กน้อย คือ ไม้ยม ไม้แดง และไม้ประดู่ (ดูตารางในภาคผนวก)

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้านปางคาม ในหัวข้อย่อนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำ กับคนในยุคโบราณ ดังนี้

- 1) ผลกระทบจากการทำเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ หรือจำนวน 41 คน (ร้อยละ 80.4) เห็นด้วยกับการใช้พื้นที่ทำการเกษตรในบริเวณใกล้เคียงถ้ำที่จะส่งผลกระทบต่อถ้ำ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการถางป่าเพื่อทำนา ทำไร่ จะส่งผลให้น้ำในลำห้วยน้อยลงด้วย เพราะต้นไม้เป็นดูดซับน้ำไว้ถ้าตัดต้นไม้หมดเพื่อทำนาทำไร่ จะทำให้ไม่มีที่ดูดซับน้ำ และมีบางคนให้เหตุผลว่า ถ้ำไม่มีต้นไม้จะเกิดไฟป่าได้ง่าย ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 10 คน หรือร้อยละ 19.6 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า บริเวณนี้มีฝนตกทุกปี น้ำไม่แห้ง หรือบริเวณนี้มีน้ำมากอยู่แล้วไม่เคยแห้ง (ดูสรุปตารางในภาคผนวก)

ส่วนการใช้ยากำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมีที่จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ จำนวน 36 คน หรือร้อยละ 70.6 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าสารเคมีจากยากำจัดศัตรูพืชหรือในปุ๋ยเคมี จะตกค้างและกระจายไปทั่วจนถึงในถ้ำ ทำให้ปลาในถ้ำตายได้ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 15 คน หรือร้อยละ 29.4 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า ยากำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมีเหล่านี้จะไม่สามารถไหลไปสู่ในถ้ำได้ เพราะมันจะซึมลงไปในดินหมดและไม่ได้ใส่ยาหรือปุ๋ยลงไปในน้ำแต่อย่างใด

สำหรับการหาอาหารในถ้ำที่จะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จำนวน 36 คน หรือร้อยละ 70.6 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า สิ่งที่อยู่ในถ้ำจะถูกรบกวน เช่น การขุดคุ้ยหาอาหาร หรือเหยียบย่ำไปตามธรรมชาติที่บอบบาง เสียหายง่าย ส่วนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คน หรือร้อยละ 29.4 ไม่เห็นด้วย โดยบอกว่าการหาอาหารในถ้ำจะไม่เสียหาย เพราะไปหาอาหารอย่างเดียว และบางคนก็ไม่เคยเข้าไปหาอาหารในถ้ำ โดยให้รายละเอียดว่า ถ้ำบางถ้ำมีทหารคอยดูแลอยู่และทหารเหล่านี้จะห้ามเข้าไปหาอาหารในถ้ำ ถ้าใครฝ่าฝืนจะถูกปรับ 500 บาท แต่บางคนบอกไม่กล้าเข้าไปหาอาหารในถ้ำเพราะกลัวผี

2) การจัดการการท่องเที่ยวถ้ำในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ พบว่า หากมีการท่องเที่ยวถ้ำแล้วจะทำให้เกิดอันตรายต่อธรรมชาติในถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากจำนวน 34 คน หรือร้อยละ 66.7 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า นักท่องเที่ยวจะไม่รักษาธรรมชาติ จะไปเหยียบย่ำปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในถ้ำ และเมื่อนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้น การดูแลรักษา ก็จะยากตามไปด้วย ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 17 คน หรือร้อยละ 33.3 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า นักท่องเที่ยวไปเที่ยวอย่างเดียวจะไม่ทำลาย ส่วนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวถ้ำนั้น ควรให้อยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ ปรากฏว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 38 คน หรือร้อยละ 74.5 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า ชาวบ้านสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงและสะดวก เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับถ้ำกว่า ส่วนอีกจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 25.8 ไม่เห็นด้วย โดยบอกว่าควรให้ชาวบ้านและรัฐบาลช่วยกันดูแล นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 48 คน หรือร้อยละ 94.1 เห็นด้วยว่า การท่องเที่ยวถ้ำจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรในท้องถิ่น เพราะนักท่องเที่ยวต้องใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสได้ค้าขายหรือทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเป็นอาชีพเสริมให้กับราษฎรในพื้นที่ ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์อีกจำนวน 3 คน หรือร้อยละ 5.9 ไม่เห็นด้วย

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 46 คน หรือร้อยละ 90.2 เห็นด้วยว่า คนสมัยโบราณมีความสัมพันธ์กับถ้ำ เนื่องจากเป็นแหล่งที่อาศัยของคนโบราณมาก่อน และพื้นที่บริเวณนี้เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ มีการปลูกเลี้ยง และหา มาก่อนด้วย ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 5 คน หรือร้อยละ 9.8 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าไม่เคยเห็นมีร่องรอยของคนโบราณอาศัยอยู่ เมื่อคณะผู้วิจัยตั้งคำถามถึงถ้ำว่าเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 39 คน หรือร้อยละ 76.5 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า คนสมัยโบราณอยู่ในถ้ำ และคนตายจะไม่นิยมเผา แต่จะเก็บศพไว้ในถ้ำที่คิดว่าปลอดภัย โดยผู้ให้ข้อมูลบางคน เคยเห็นซากของศพโบราณ เช่น กะโหลกศีรษะ ฟัน หรือของใช้ต่างๆ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 12 คน หรือร้อยละ 23.5 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า สิ่งของในถ้ำเป็นของผี และไม่เคยเห็นซากศพในถ้ำเลย นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน หรือร้อยละ 58.8 เห็นด้วยว่า โลงไม้ในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ เนื่องจากเคยได้ยินคนแก่เล่าให้ฟัง และจะนำไปเก็บไว้ในถ้ำ หรือลักษณะโลงศพอย่างนี้เป็นของคนสมัยโบราณ ซึ่งในปัจจุบันไม่นิยมเก็บศพไว้ในถ้ำและไม่นิยมใช้โลงศพแบบนี้ ส่วนอีก

จำนวน 21 คน หรือร้อยละ 41.2 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่า เป็นโรงศพที่ยาวมาก เกินความจำเป็นจะบรรจุศพและสิ่งของได้

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก จำนวน 29 คน หรือร้อยละ 56.9 เห็นด้วยว่า ถ้าควรอยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ เพราะจะทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เจริญ บางคนยังกล่าวด้วยว่ารัฐบาลมีงบประมาณมากพอที่จะทำและชาวบ้านไม่มีความรู้ในการจัดการที่ดีพอ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 22 คน หรือร้อยละ 43.1 ไม่เห็นด้วย

บ้านผามอน³

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านผามอนได้อพยพมาจากหลายแห่งด้วยกัน คือ กลุ่มที่อพยพมาจากจังหวัดเชียงราย มีพ่อเผ่ามอซอ พิทักษ์รักษ์สกุล เป็นผู้นำมาเพื่อมาหาที่ทำกินใหม่ เนื่องจากพื้นที่ทำกินเดิมมีจำกัด และมีชาวบ้านที่ย้ายมาจากบ้านแสนคำลือและบ้านห้วยแม่แพม ในตำบลถ้ำลอด โดยมีผู้นำการตั้งถิ่นฐานใหม่ คือ กลุ่มนายจำอู ศักดิ์ปิยะมาทกุล และกลุ่มพ่อเผ่าจะแบะ ซึ่งสาเหตุที่ทำการโยกย้าย เพราะพื้นที่ทำกินเดิมเกิดความแห้งแล้ง และอีกกลุ่มหนึ่งย้ายมาจากคอยอัน มีนางนามู และพ่อเผ่าจาหา ประเทือ ได้อพยพมาเพื่อหาที่ทำกินใหม่ ต่อมาได้มีชาวบ้านจากบ้านยาป่าแหน บ้านแอลา และบ้านป่ายาง ได้อพยพมารวมอยู่ด้วย ในปี พ.ศ.2532 บ้านผามอนได้รับการแต่งตั้งเป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ โดยมีนายอาลี สายใจธารทิพย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้ ความหมายของคำว่า บ้านผามอน คือ ภูเขาใหม่ ซึ่งแปลจากคำมูเซออีกทีหนึ่ง (ดูแผนภูมิที่ 2.3 และ 2.4)

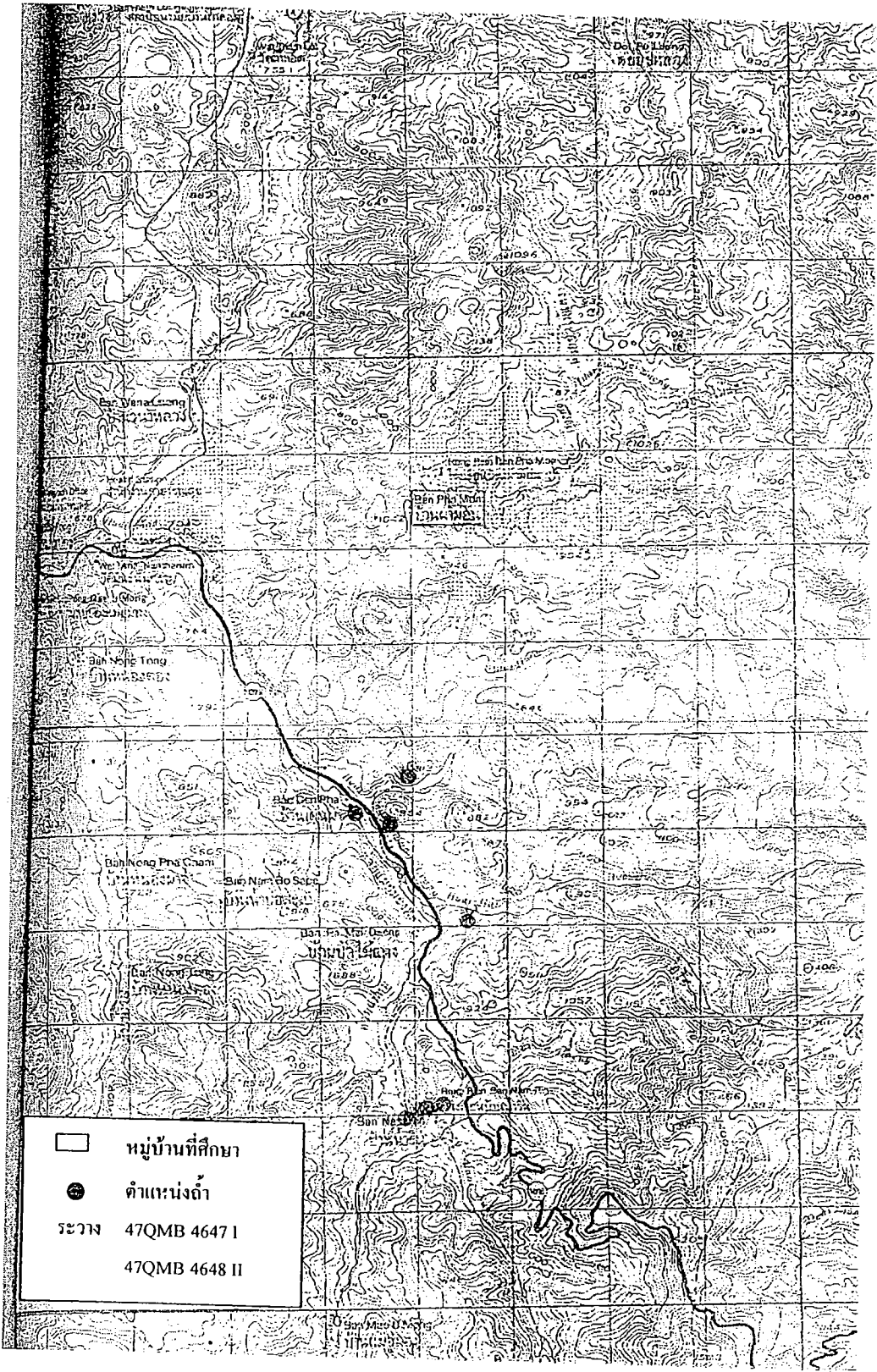
- อาณาเขต หมู่บ้านผามอนมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านเมืองแพม
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	คอยอัน
ทิศใต้	ติดต่อ	หน่วยป้องกันป่าปางไม้แดง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านนาหลวง

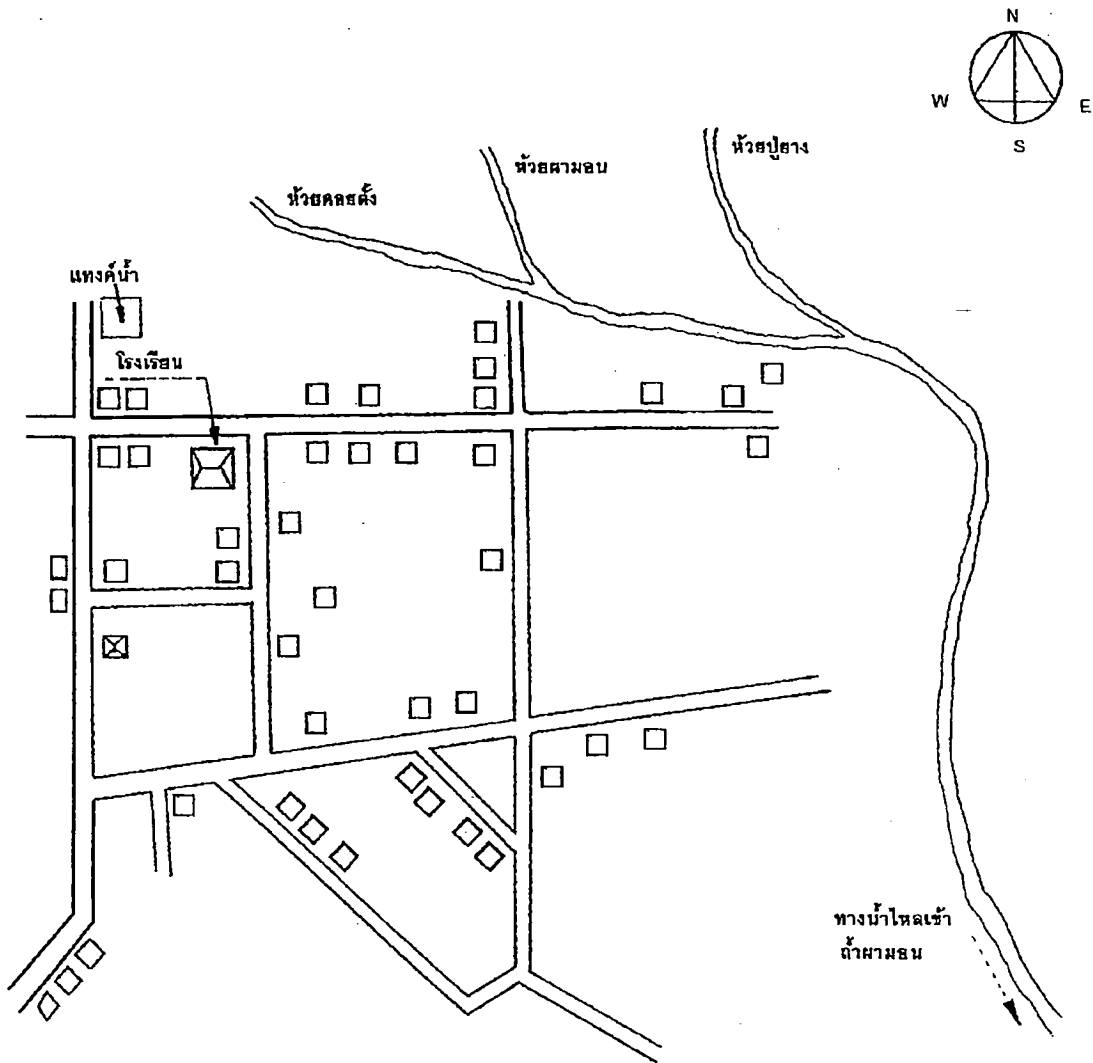
- ขนาดของพื้นที่ บ้านผามอน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 3,145 ไร่ โดยแยกเป็น

ป่าอนุรักษ์	จำนวน	300 ไร่
พื้นที่ทับซ้อนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ	จำนวน	500 ไร่

³ บ้านผามอน ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ค.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงที่ตั้งหมู่บ้านผามอน และหมู่บ้านใกล้เคียง

แผนภูมิที่ 2.4 แผนผังหมู่บ้านผามอน ปี พ.ศ. 2541
(หมู่ที่ 4 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

พื้นที่ป่าไม้ใช้สอยหมู่บ้าน	จำนวน	300 ไร่
พื้นที่เลี้ยงสัตว์	จำนวน	700 ไร่
พื้นที่เกษตรกรรม	จำนวน	1,300 ไร่
ที่อยู่อาศัย	จำนวน	45 ไร่

- เส้นทางคมนาคม บ้านผามอน มีเส้นทางติดต่อกับอำเภอปางมะผ้า 1 เส้นทาง โดยเป็นทางดินลูกรังยาวประมาณ 5 กิโลเมตร ทางคอนกรีตเสริมเหล็กประมาณ 500 เมตร และทางลาดยาง ประมาณ 500 เมตร

- ประเพณี บ้านผามอนมีประเพณีใหญ่ในรอบปี คือ

- กินวอ หรือปีใหม่ของเผ่ามูเซอ ซึ่งจะเริ่มกินกันระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมีนาคมของทุกปี โดยใช้เวลาประมาณ 10 วัน
- เลี้ยงผีข้าวโพด เป็นประเพณีที่ทำช่วงข้าวโพดเริ่มออกฝัก
- ประเพณีกินข้าวใหม่ ทำในช่วงต่อเมื่อจะเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวในไร่นา

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์

- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษามูเซอแดง

- แหล่งน้ำที่ใช้ บ้านผามอนมีน้ำใช้มาจากห้วยหวาย ห้วยผามอน และห้วยคอดขี้ตัง

- แหล่งท่องเที่ยว ปกติสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับการท่องเที่ยวใกล้เคียงกับบ้านผามอน ได้แก่ ถ้ำผามอน และน้ำตกคอดขี้ตัง แต่ถ้าผามอนในปัจจุบันนั้นอยู่ในความดูแลของทหาร ซึ่งไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวหรือชาวบ้านทั่วไปเข้าไปได้

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านผามอนนี้มีผู้นำครอบครัวจำนวน 19 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 38 คน เป็นผู้นำครอบครัวหรือผู้แทน ซึ่งเป็นเพศชาย และหญิงในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ เป็นชาย 19 คน หรือร้อยละ 50.0 และเป็นเพศหญิง 19 คน จำนวนร้อยละ 50.0 เช่นกัน จากเหตุที่ผู้นำครอบครัวหรือผู้แทนเป็นเพศหญิงถึง 19 คนนั้น เป็นช่วงที่ผู้นำครอบครัวที่เป็นเพศชายบางส่วนไม่อยู่บ้าน ไม่ใช่เพราะบ้านผามอนมีผู้นำครอบครัวเป็นเพศหญิงจำนวนมากที่มีสัดส่วนเท่ากับเพศชาย

อายุ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้นำครอบครัวหรือผู้แทนจำนวน 16 คน หรือร้อยละ 42.1 ของผู้นำครอบครัวทั้งหมด มีอายุเฉลี่ย 30 ปี โดยผู้มีอายุอยู่ในช่วง 15–29 ปี มีจำนวนมากที่สุด และที่มีอายุระหว่าง 30–44 ปี มีจำนวน 12 คน หรือร้อยละ 31.5 ส่วนที่มีอายุอยู่ในช่วง 45–59 ปี มีจำนวนเพียง 5 คน หรือร้อยละ 13.2 เท่านั้น ซึ่งเท่ากับผู้ที่มียุมากกว่า 59 ปี มีจำนวน 5 คนเช่นกัน ซึ่งผู้ที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 17 ปี และมากที่สุดคือ 86 ปี

รายได้หลัก ราษฎรบ้านผามอนมีรายได้หลักต่อปีต่ำสุด คือ 100 บาท และสูงสุด คือ 7,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 3,855.26 บาท โดยราษฎรส่วนมากมีรายได้ในช่วง 100–4,800 บาท ซึ่งมีจำนวนถึง 23 คน หรือร้อยละ 60.5 และที่มีรายได้รองลงมาอยู่ในช่วง 4,801–9,600 บาท คือมีจำนวน 15 คน หรือร้อยละ 39.5 ส่วนผู้ที่มีรายได้ต่ำสุด คือ 100.00 บาท นั้น มีเพียงคนเดียว โดยมีค่าใกล้เคียงกับผู้ที่มีรายได้มากที่สุด คือ 7,000 บาท ซึ่งมีเพียง 2 คน

รายได้รอง คือ พบว่าราษฎรบ้านปางคามที่ไม่มีรายได้รองเลย มีจำนวนถึง 20 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 52.6 และมีรายได้รองอยู่ในช่วง 400–4,800 บาท จำนวน 17 คน หรือร้อยละ 44.8 และมีรายได้รองอยู่ในช่วง 4,801–9,600 บาท มีเพียง 1 คน หรือร้อยละ 2.6 ซึ่งแสดงว่าราษฎรบ้านผามอนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว ไม่หารายได้เสริม แต่เป็นเพียงการหาอาหารเสริมจากที่ใช้เงินจากรายได้หลักในการซื้ออาหาร

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า ราษฎรบ้านผามอนส่วนใหญ่ คือ 22 คน หรือร้อยละ 57.9 มีสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 4–6 คน รองลงมา คือ 7 คน หรือร้อยละ 18.4 ที่มีสมาชิกในครอบครัว ระหว่าง 1–3 คน เท่ากับที่มีสมาชิกระหว่าง 7–9 คน และมีเพียง 2 คน หรือร้อยละ 5.2 ซึ่งมีสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 10–12 คน

การตั้งถิ่นฐาน พบว่า ราษฎรบ้านผามอนส่วนใหญ่ ตั้งถิ่นฐานที่นี้ระหว่าง 1–15 ปี คือ มีจำนวนถึง 18 คน หรือร้อยละ 47.3 และรองลงมา คือ ได้มาอยู่ในช่วงระยะเวลา 16–30 ปี คือ จำนวน 16 คน หรือร้อยละ 42.1 และที่อยู่นานระหว่าง 31–45 ปี มีจำนวน 4 คน หรือร้อยละ 10.5 หากคิดค่าเฉลี่ยของระยะเวลาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี้ จะคิดเป็นเวลา 16 ปี โดยผู้ที่มาอยู่ยาวนานที่สุด 43 ปี ซึ่งมีการย้ายถิ่นฐานมาจากที่ต่างๆ คือ ย้ายมาจาก

บ้านน้ำปาย อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน	จำนวน 2 ครอบครัว
บ้านหัวแพง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน	จำนวน 1 ครอบครัว
บ้านแอลา อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	จำนวน 1 ครอบครัว
บ้านนาหลวง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	จำนวน 1 ครอบครัว
บ้านน้ำของ อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	จำนวน 1 ครอบครัว

สาเหตุที่ย้าย เนื่องจากพื้นที่ทำกินไม่เพียงพอ และดินไม่เหมาะสมในการทำการเกษตร

- การใช้ทรัพยากรจากถ้ำผามอน ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเหี่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการนำเหี่ยวในถ้ำ พบว่า มีการนำเหี่ยวในถ้ำผามอนเพียงส่วนน้อย คือจำนวน 11 คน หรือร้อยละ 36.13 มีนักท่องเที่ยวนำเหี่ยวประมาณเดือนละ 99 คน ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวจากต่างชาติทั้งหมด

การหาอาหารในถ้ำ พบว่า ไม่มีผู้ให้ข้อมูลของการไปหาอาหารในถ้ำผามอนเลย เนื่องจากส่วนมากคิดว่าในถ้ำไม่มีอาหารมากพอจะเข้าไปหา และประกอบกับมีทหารคอยดูแลไม่ให้คนเข้าไป

การเก็บหามูลค้างคาวในถ้ำ ไม่มีผู้ให้ข้อมูลเข้าเก็บหามูลค้างคาวในถ้ำ เนื่องจากในถ้ำผามอนมีค้างคาวอยู่ไม่มากและจะอยู่กระจัดกระจาย ทำให้มูลค้างคาวมีไม่มากและเก็บลำบาก จึงไม่นิยมเก็บหามูลค้างคาวในถ้ำผามอน และประกอบกับมีทหารควบคุมอยู่

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ ไม่มีการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ เนื่องจากชาวบ้านไม่เคยพบหลักฐานทางโบราณคดีในถ้ำเลย

การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ พบว่า มีการเลี้ยงผีถ้ำปีละครั้ง โดยชาวบ้านจะรวมกันมาทำพิธีทั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงผีต่างๆ อีกแต่ไม่เกี่ยวกับถ้ำ เช่น เลี้ยงผีน้ำ เลี้ยงผีดอย และเลี้ยงผีบ้าน เป็นต้น

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการเกษตร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 คน หรือร้อยละ 36.80 มีพื้นที่คนละ 2 แห่ง และรองลงมาจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 34.2 มีพื้นที่ทำกินคนละ 3 แห่ง และอีกจำนวน 6 คน หรือร้อยละ 15.8 มีพื้นที่คนละ 4 แห่ง ขณะเดียวกันมีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 1 ราย หรือร้อยละ 2.6 ซึ่งมีพื้นที่

ทำกินถึง 12 แห่ง โดยเฉลี่ยแล้วผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย คนละ 2 แห่ง รวมพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 110 แห่ง (ดูตารางสรุปในภาคผนวก)

เมื่อทำการวิเคราะห์พื้นที่ทำการเกษตรเป็นจำนวนไร่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 2.60 มีพื้นที่มากที่สุด คือ 34 ไร่ และไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรเลยจำนวน 1 คนเช่นกัน โดยส่วนใหญ่ คือ 25 คน หรือร้อยละ 65.8 มีพื้นที่อยู่ในช่วง 6-10 ไร่ และรองลงมาจำนวน 7 คน หรือร้อยละ 18.4 มีพื้นที่ทำการเกษตร 1-5 ไร่ และจำนวนผู้ให้ข้อมูล 3 คน หรือร้อยละ 7.8 มีพื้นที่ในช่วง 12-4 ไร่ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 3 คน หรือร้อยละ 7.8 มีพื้นที่มากกว่า 18 ไร่ ซึ่งเฉลี่ยแล้ว ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่เฉลี่ยคนละ 9.18 ไร่ รวมพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ประมาณ 349 ไร่

หากวิเคราะห์ต่อไปในกิจกรรมทางการเกษตรที่ดำเนินอยู่ในหมู่บ้านผามอนขณะนี้ พบว่า ประเภทของพืชที่เพาะปลูก อาจว่ามีอยู่หลายชนิด ซึ่งบางคนปลูกชนิดเดียวและก็มีที่ปลูกมากกว่า 1 ชนิด มากกว่า อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านส่วนมากปลูกข้าวและข้าวโพดเป็นหลัก ในพื้นที่ 190 และ 105 ไร่ ตามลำดับ นอกจากนี้ทำการปลูกงา ต้นหอม ผักสวนครัว มะม่วง และอื่นๆ ในพื้นที่ขนาดเล็ก (ดูตารางในภาคผนวก) ขณะเดียวกันไม่พบว่าชาวบ้านมีการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำเกษตร ส่วนการใช้ยาก็จัดศัตรูพืช พบว่า มีการใช้ยากำจัดศัตรูพืช ชนิดกรัมม็อกโซน และยาฆ่าหญ้า

ในการปศุสัตว์ พบว่า มีการเลี้ยงหมู และไก่ เพื่อใช้เป็นอาหารหลัก และมีการเลี้ยงวัวเพื่อใช้งาน เป็นจำนวนมาก ส่วนการเลี้ยงม้าและควายในการใช้งานมีจำนวนน้อย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้โดยเฉพาะการเพาะปลูกนั้น มีการเคลื่อนย้ายที่ด้วย โดยพบว่า ชาวบ้านทำการย้ายพื้นที่ใน 1 ปี โดยปลูกพืชแต่ละแห่ง ไม่ซ้ำกัน และจะย้ายพื้นที่ปลูกไม่ซ้ำกันในแต่ละชนิดด้วย โดยพบว่าการย้ายพื้นที่ปีละ 1 แห่ง มีจำนวน 10 คน ย้ายปีละ 2 แห่ง จำนวน 2 คน และย้ายปีละ 3 แห่ง จำนวน 3 คน และที่เหลือจำนวน 28 คน ไม่มีการย้ายพื้นที่

- 2) การเก็บหาของป่า พืชป่าและสัตว์ป่า พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทำการเก็บหาหน่อไม้ เห็ด และผักกูด เป็นหลัก ส่วนการเก็บหาชะอม และน้ำผึ้งมีการเก็บหาอยู่บ้าง
- 3) การเก็บพืชสมุนไพร ไม่พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลการเก็บหาพืชสมุนไพรของบ้านผามอน
- 4) การตัดไม้ใช้สอย พบว่า ไม้ที่นิยมใช้มาก ได้แก่ ไม้สัก ไม้ไผ่ และไม้แดง

– ทักษะคิดเกี่ยวกับถ้าใกล้หมู่บ้านผามอน ในหัวข้อย่อยนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้าเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้าและต่อถ้า ด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้าเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้า กับคนในยุคโบราณ ดังนี้

1) ด้านผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 29 คน หรือร้อยละ 76.3 เห็นด้วยว่า การถางป่าเพื่อทำนาทำไร่จะทำให้ให้น้ำในลำห้วยน้อยลง เพราะถางป่ามาก ๆ จะขาดความชื้น น้ำจะน้อยลง หรือบางคนสรุปว่าหากถางป่าไปเรื่อยๆ ต้นไม้ใหญ่หมดไป ทำให้น้ำน้อยลงและฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 9 คน หรือร้อยละ 23.7 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า บริเวณนี้มีน้ำใช้ตลอด น้ำไม่เคยแห้ง และฝนก็ตกทุกปี (ดูสรุปตารางในภาคผนวก)

ส่วนการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมีจะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 22 คน หรือร้อยละ 57.9 เห็นด้วยว่า ปุ๋ยกับยาเป็นพิษต่อสัตว์น้ำ โดยฝนตกจะพัดพาเหล่านั้นลงไป ในน้ำ และยังมีสภาพเป็นพิษอยู่จึงเป็นอันตรายต่อสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ บางคนยังระบุว่าเมื่อพ่นยาไปแล้ว สัตว์ไปกินคอนั้นก็จะเป็นอันตราย และผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ยังรู้ดีกว่ายามีฤทธิ์แรงและอยู่ได้นาน ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 16 คน หรือร้อยละ 42.1 ไม่เห็นด้วย เพราะยังไม่เคยเห็นสัตว์น้ำในถ้ำตายเพราะยา บางคนบอกไม่ค่อยได้ใช้ จึงยังไม่เห็นผลว่าจะรุนแรงไปถึงสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ

ในการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 คน หรือร้อยละ 65.8 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า ก้อนหินในถ้ำจะถูกเหยียบและถูกเคลื่อนย้าย เช่น เวลาหาอาหารในถ้ำต้องพลิกหินไปมาและสภาพธรรมชาติจะถูกเคลื่อนย้าย ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 34.2 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากไปหาอาหารอย่างเดียวไม่ไปทำลายธรรมชาติในถ้ำ

2) การจัดการท่องเที่ยวถ้ำในเชิงอนุรักษ์

ทัศนคติของคนท้องถิ่นของบ้านผามอน ได้แสดงถึง ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 คน หรือร้อยละ 65.8 เห็นด้วยว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ เพราะถ้ำมีนักท่องเที่ยวเข้าถ้ำจำนวนมากจะทำให้ถ้ำสกปรกและธรรมชาติจะถูกทำลาย ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 34.2 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากการไปเที่ยวดูอย่างเดียวจะไม่ทำลายธรรมชาติ ขณะเดียวกันต้องช่วยกันดูแลโดยมีกฎระเบียบเพื่อป้องกันสภาพธรรมชาติด้วย ส่วนการท่องเที่ยวในถ้ำควรให้อยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 36 คน หรือร้อยละ 94.7 เห็นด้วย โดยกล่าวว่า จะได้ดูแลได้ทั่วถึง เนื่องจากอยู่ใกล้และจะเกิดความรักความหวงแหนในลักษณะของความเป็นเจ้าของถ้ำ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกเพียง 2 คน หรือร้อยละ 5.3 ไม่เห็นด้วย โดยเห็นว่า หมู่บ้านที่อยู่ใกล้ถ้ำมีหลายหมู่บ้าน ควรให้เฉพาะบ้านผามอนเป็นผู้ดูแลจัดการเพียงหมู่บ้านเดียว สำหรับการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรในท้องถิ่นนั้น ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 38 คน หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วย โดยเห็นว่าการท่องเที่ยวอย่างนี้ จะเป็นรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน จากการเป็นผู้นำเที่ยวในถ้ำหรือขายของเหมือนที่ถ้ำน้ำลอด

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 37 คน หรือร้อยละ 97.4 เห็นด้วยว่า ถุมน้ำผานอนนี้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนโบราณมาก่อน โดยให้เหตุผลว่าบริเวณนี้เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ เป็นที่สร้างบ้านเรือนมาก่อน มีเพียงผู้ให้ข้อมูล 1 คน เท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 คน หรือร้อยละ 65.8 เห็นด้วยเกี่ยวกับถ้ำนั้น น่าเป็นที่เก็บสิ่งของและ โลงศพของคนโบราณ เพราะว่าเคยได้ยินคนแก่เล่าให้ฟัง และบางคนเคยเห็นกระดูก บางคนเชื่อว่าถ้ำเป็นที่อาศัยของคนโบราณมาก่อน ส่วนอีก 13 คน หรือร้อยละ 34.2 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเชื่อว่า สิ่งของที่พบในถ้ำเป็นของผี ไม่ใช่ของคนโบราณ เพราะคนตายต้องฝังดิน เมื่อกล่าวถึงโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 27 คน หรือร้อยละ 71.1 เห็นด้วย เพราะเชื่อว่าคนตายต้องเก็บไว้ในโลงไม้ และเคยเห็นที่ถ้ำลอดที่มีศพอยู่ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 11 คน ไม่เห็นด้วย เพราะเชื่อว่าโลงไม้นั้นเป็นของผี ไม่ใช่ของคนโบราณ

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก คือ จำนวน 15 คน หรือร้อยละ 39.5 เห็นด้วยว่า ถ้ำควรอยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ เพราะรัฐมีเงินมาก สามารถดูแลได้ดี สามารถจ้างคนให้ทำงานรักษาถ้ำได้ดีกว่าชาวบ้าน ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 23 คน หรือร้อยละ 60.5 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า ควรให้ชาวบ้านดูแล เพราะเป็นของชาวบ้านหรือให้ชาวบ้านร่วมกับหน่วยงานของรัฐช่วยกันดูแล

บ้านทุ่งสาแล¹

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน บ้านทุ่งสาแล ตั้งเป็นหมู่บ้านได้โดยมีราษฎรอพยพมาจากบ้านนาปู่ป้อม ตำบลนาปู่ป้อม จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีพ่อเผ่าจิ้ง มาแดง เป็นผู้นำมา สาเหตุที่ย้ายจากบ้านนาปู่ป้อม เพราะเกิดสงครามระหว่างทหารไทยกับทหารพม่า ทำให้อยู่อย่างไม่ปลอดภัย จึงย้ายมาอยู่ทุ่งสาแล แต่พออยู่มาได้ประมาณ 3 ปี ช้างทหารพม่าก็เข้ามารบกวาน พังบ้านเรือนอยู่เป็นประจำ จึงย้ายไปอยู่บ้านซางหนาม ซึ่งปัจจุบันเป็นศูนย์เพาะชำกล้าไม้ แต่พื้นที่ทำกินไม่ดี ซึ่งก็อยู่ได้ประมาณ 2 ปี จึงย้ายกลับไปอยู่บ้านทุ่งสาแลอีกครั้งหนึ่งจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลาได้ประมาณ 60 ปี ตามความหมายของทุ่งสาแลนั้น คือ บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นป่าไม้สาแลหนาที่บ จึงเรียกชื่อหมู่บ้านตามชื่อต้นไม้ ซึ่งประโยชน์ของต้นสาแล ได้แก่ การนำเอาเปลือกมาทำกระดาษเขียนคำบาลีคล้ายกับสมุดคัมภีร์ของคนจีน

¹บ้านทุ่งสาแล ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ต.นาปู่ป้อม อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

- อาณาเขต หมู่บ้านทุ่งสาแลมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.5 และ 2.6) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านนาปู่ป้อม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านน้ำฮูผาเสื่อ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตประเทศเมียนมาร์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

- ขนาดของพื้นที่ บ้านทุ่งสาแล มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 3,815 ไร่ โดยแยกเป็น

พื้นที่เกษตรกรรม	400	ไร่
พื้นที่ป่าต้นน้ำ	900	ไร่
พื้นที่ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ	500	ไร่
พื้นที่ป่าอนุรักษ์	2,000	ไร่
ที่อยู่อาศัย	15	ไร่

- เส้นทางคมนาคม บ้านทุ่งสาแลมีเส้นทางติดต่อกับอำเภอปางมะผ้า ระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร เป็นทางลาดยางประมาณ 48 กิโลเมตร และทางดินลูกรังอีกประมาณ 12 กิโลเมตร

- ประเพณี บ้านทุ่งสาแล มีประเพณีแบบไทยใหญ่ ได้แก่

- ปอยสาถลอง เป็นประเพณีใหญ่ ประมาณเดือนเมษายนของทุกปี
- ปอยท่อมเล็ก เป็นการทำบุญบ้าน จะมีนักเทศน์มาเทศน์ธรรมในบ้าน และมีการเลี้ยงอาหาร
- ปอยจะกะ มีลักษณะเหมือนปอยท่อมเล็ก แต่เป็นการทำไล่สิ่งไม่ดีออกไป

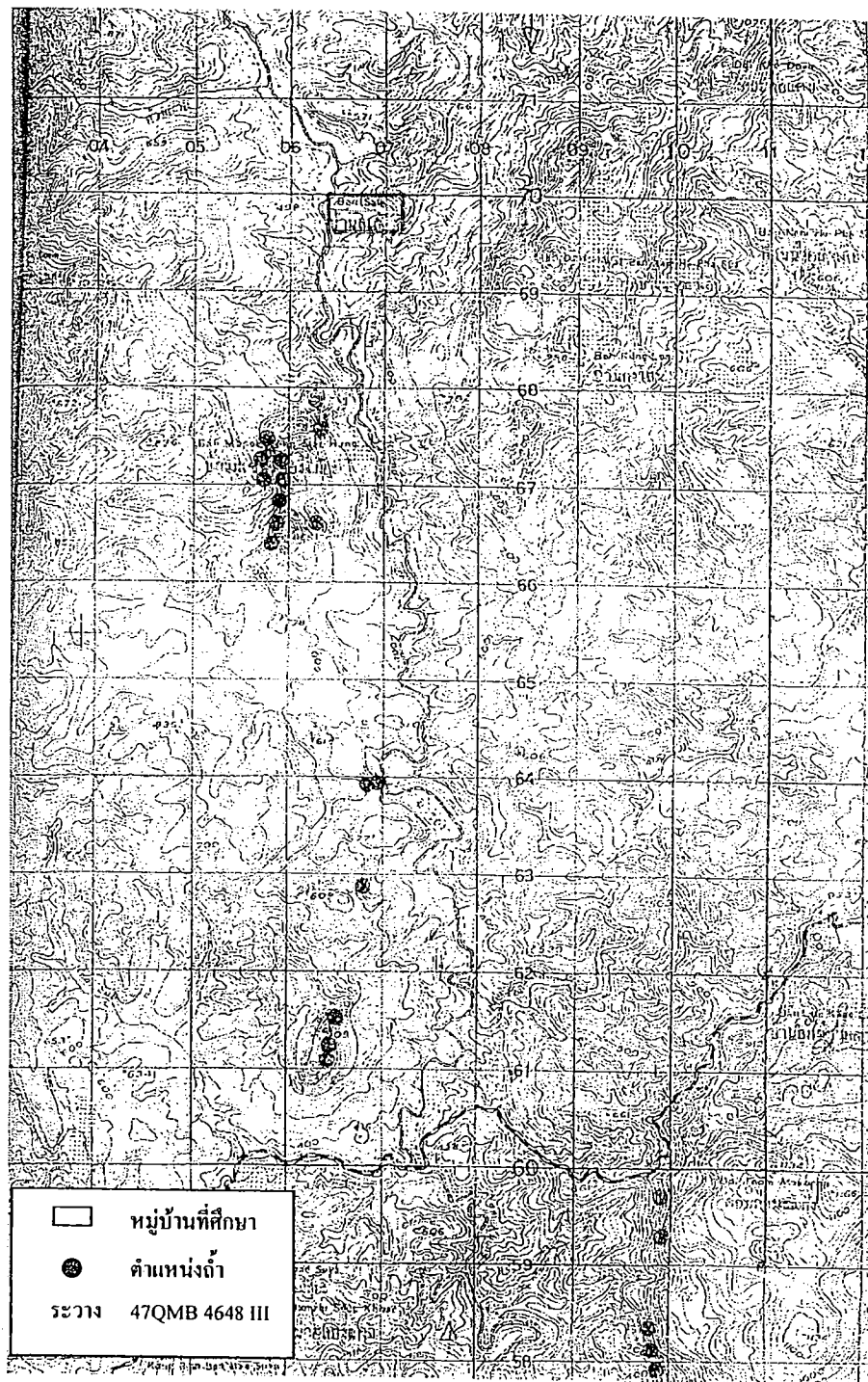
- = อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์

- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษาไทยใหญ่

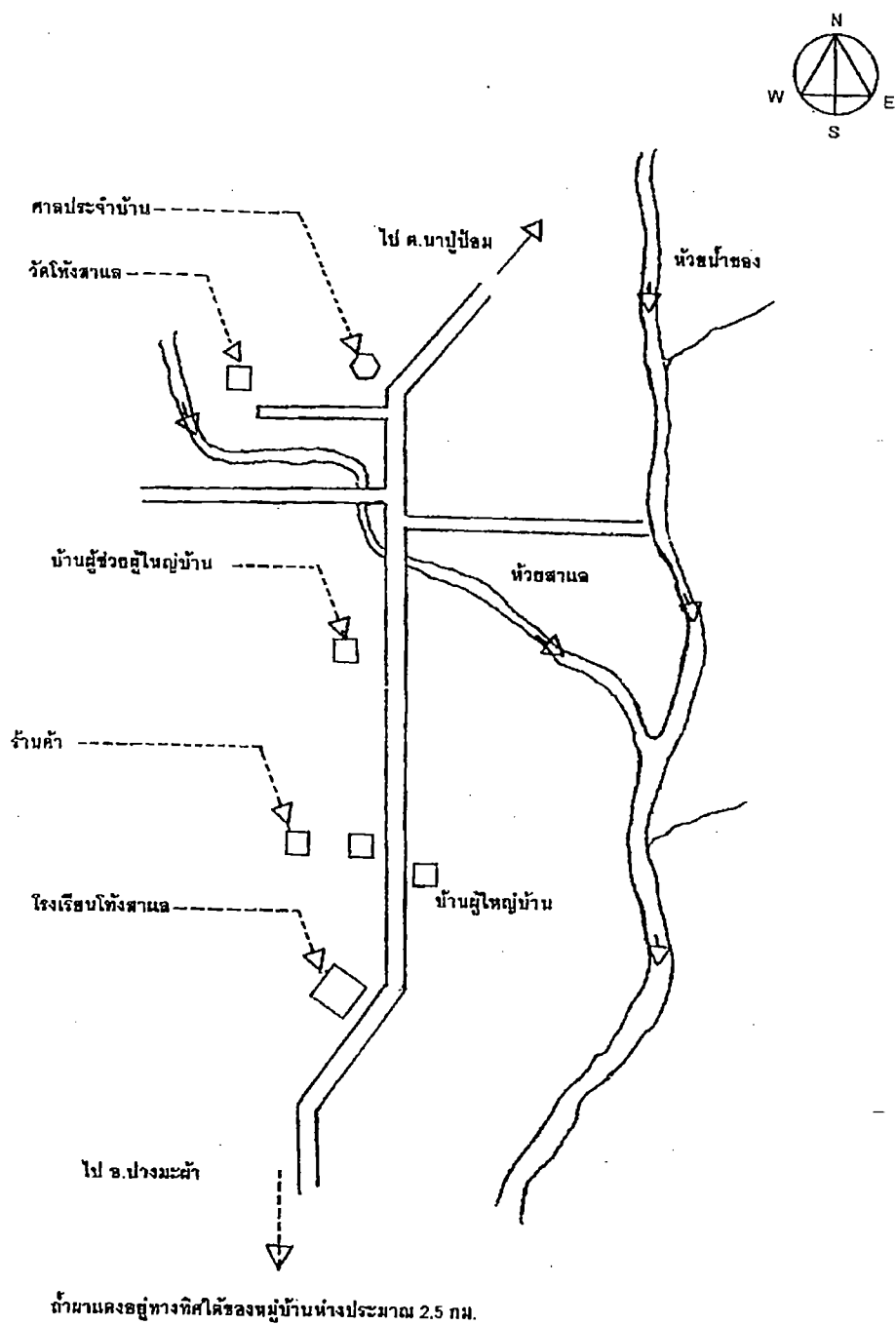
- แหล่งน้ำที่ใช้ บ้านทุ่งสาแล มีน้ำใช้สอยในหมู่บ้านที่มาจากห้วยสาแล และมีการใช้น้ำในการเกษตร จากห้วยน้ำของและห้วยฝาย

- แหล่งท่องเที่ยว ที่อยู่ใกล้เคียงกับบ้านทุ่งสาแล คือ ถ้ำผาแดง

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านทุ่งสาแลนี้มีผู้นำครอบครัวจำนวน 24 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

แผนที่ 2.5 แสดงที่ตั้งหมู่บ้านทุ่งสาแล และหมู่บ้านใกล้เคียง

แผนที่ 2.6 แผนผังหมู่บ้านทุ่งสาแล ปี พ.ศ. 2541
(หมู่ 7 ต.นาปู่ป้อม อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 32 คน เป็นผู้นำครอบครัวหรือผู้แทนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คือ 24 คน หรือร้อยละ 75 และเป็นเพศหญิงเพียง 8 คน หรือร้อยละ 25

อายุ ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 35.5 ปี โดยผู้มีอายุน้อยที่สุด 18 ปี และมากที่สุด 101 ปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จำนวน 14 คน หรือร้อยละ 43.8 มีอายุอยู่ในช่วง 30–44 ปี และรองลงมา คือ 8 คน มีอายุอยู่ในช่วง 15–29 ปี และมีอายุอยู่ในช่วง 45–59 ปี จำนวน 5 คน หรือร้อยละ 15.6 และที่มีอายุมากกว่า 59 ปี มีจำนวน 5 คน หรือร้อยละ 15.6 เช่นกัน

รายได้หลัก รายได้ที่เป็นเงินหรือสิ่งของที่เทียบค่าเป็นเงินจากการประกอบอาชีพประจำ ในระยะเวลา 1 ปี ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งพบว่า รายกรบ้านทุ่งสาแล มีรายได้หลักต่อปี เฉลี่ย 7,453.12 บาท โดยมีรายได้ต่ำสุด 1,000 บาท และสูงสุด 23,000 บาท ทั้งนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 4,801–9,600 บาท คือจำนวน 14 คน หรือร้อยละ 43.7 และรองลงมาก็คือมีรายได้ในช่วง 500–4,800 บาทจำนวน 8 คน หรือร้อยละ 25 และรายได้ในช่วง 9,601–14,400 บาท จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 21.9 และที่มีรายได้มากกว่า 14,400 บาท จำนวน 3 คนหรือร้อยละ 9.4

รายได้รอง รายได้ที่เป็นเงินหรือสิ่งของที่เทียบค่าเป็นเงิน จากการประกอบอาชีพเมื่อว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งพบว่า มีรายได้รองเฉลี่ย 3,384.37 บาท โดยไม่มีรายได้รอง มีจำนวนมากที่สุดคือ 9 คน หรือร้อยละ 28.1 โดยมีรายได้รองอยู่ในช่วง 100–4,800 บาท จำนวน 12 คนหรือร้อยละ 37.5 และที่มีรายได้ระหว่าง 4,801–9,600 จำนวน 8 คน หรือร้อยละ 25.0 และรายได้ระหว่าง 9,601–14,400 บาท จำนวน 3 คน หรือร้อยละ 9.4

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า รายกรบ้านทุ่งสาแลส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 1–3 คน คือ มีจำนวนถึง 18 ครอบครัว หรือร้อยละ 56.2 และที่มีสมาชิกจำนวนระหว่าง 4–6 คน มีจำนวน 13 ครอบครัว หรือร้อยละ 40.6 และมากกว่า 9 คน มีเพียง 1 ครอบครัว หรือร้อยละ 3.1

การตั้งถิ่นฐาน พบว่า รายกรส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานที่บ้านทุ่งสาแลอยู่นานระหว่าง 16–30 ปี คือจำนวน 18 ครอบครัว หรือร้อยละ 56.3 และรองลงมา คือ ระหว่าง 1–15 ปี จำนวน 12 ครอบครัว หรือร้อยละ 37.5 และที่อยู่ในช่วง 31–45 ปี มีเพียง 1 ครอบครัว ซึ่งเท่ากับที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่นมาแล้วมากกว่า 45 ปี จำนวน 1 ครอบครัว หรือร้อยละ 3.1

- การใช้ทรัพยากรจากถ้ำใกล้บริเวณบ้านทุ่งสาแล ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้านดังนี้

ด้านการนำเที่ยวในถ้ำ พบว่า ไม่มีการนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในถ้ำเลย เนื่องจากถ้ำผาแดง เป็นถ้ำทางโบราณคดี มีลักษณะเด่นทางธรณีวิทยาที่สวยงามน้อย ผู้ที่จะเข้าไปท่องเที่ยวหรือศึกษาทางโบราณคดีจะมีอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย ซึ่งผู้ที่เข้าไปท่องเที่ยวหรือศึกษาภายในถ้ำก็จะมีผู้นำเที่ยวมาด้วย หรือไม่ก็จ้างผู้นำทางจากบ้านถ้ำลอด หรือผู้นำทางประจำเกสต์เฮาส์ ซึ่งไม่มีอยู่ที่บ้านทุ่งสาแล

การหาอาหารในถ้ำ พบว่าส่วนใหญ่ คือ 28 ครอบครัว หรือร้อยละ 87.5 ไม่เข้าไปหาอาหารในถ้ำ โดยมีเพียง 4 ครอบครัว หรือร้อยละ 12.5 ที่เข้าไปหาอาหารในถ้ำ โดยมีความถี่แตกต่างกัน คือ หาอาหารในถ้ำเดือนละ 1 ครั้ง จำนวน 2 ครอบครัว หรือร้อยละ 6.3 จำนวนเดือนละ 5 ครั้ง จำนวน 1 ครอบครัว หรือร้อยละ 3.1 และมากที่สุดจำนวน 8 ครั้ง จำนวนเพียง 1 ครอบครัว หรือร้อยละ 3.1

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ พบว่า การเก็บมูลค้างคาวมี 2 กรณี ได้แก่ การเก็บไว้ใช้เอง และการเก็บเพื่อขาย ในกรณีของการเก็บไว้ใช้เองนี้ ส่วนใหญ่จำนวน 25 ครอบครัว หรือร้อยละ 78.1 ไม่เก็บหามูลค้างคาวในถ้ำเลย มีเพียง 7 ครอบครัว หรือร้อยละ 21.9 ที่เก็บหามูลค้างคาว โดยมีความถี่ในการเก็บแตกต่างกัน คือ เดือนละ 1 ครั้ง จำนวน 4 ครอบครัว หรือร้อยละ 12.5 เดือนละ 4 ครั้ง จำนวน 2 ครอบครัว หรือร้อยละ 6.3 และเดือนละ 5 ครั้ง จำนวน 1 ครอบครัว หรือร้อยละ 3.1 ซึ่งปริมาณมูลค้างคาวที่เก็บนั้นแยกเป็นเดือนละ 5 ถึง จำนวน 2 ครอบครัว หรือร้อยละ 6.3 และเดือนละ 10 ถึง จำนวน 1 ครอบครัว หรือร้อยละ 3.1 ส่วนที่เหลือนั้นไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน เพราะบางคนก็ไม่ได้เลย ในกรณีของการเก็บมูลค้างคาวเพื่อขายนั้น พบว่า มีเพียงครอบครัวเดียว หรือร้อยละ 3.1 โดยเก็บเดือนละ 8 ครั้ง ได้มูลค้างคาว จำนวนถึง 30 ถึง

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ ไม่มี

ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ มีแต่การเลี้ยงผีถ้ำปีละครั้ง

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการเกษตร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลของบ้านทุ่งสาแลส่วนมาก คือ 13 คน หรือร้อยละ 40.6 มีพื้นที่คนละ 2 แห่ง รองลงมา จำนวน 9 คน มีพื้นที่ คนละ 3 แห่ง ส่วนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 คน มีพื้นที่จำนวน คนละ 1 แห่ง และไม่มีพื้นที่ทำกินเลย จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 6.3 โดยเฉลี่ยแล้ว ผู้ให้ข้อมูลบ้านทุ่งสาแลมีพื้นที่คนละ 2 แห่ง ซึ่งรวมพื้นที่ทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลจะได้จำนวน 79 แห่ง

เมื่อทำการวิเคราะห์พื้นที่ทำการเกษตรเป็นจำนวนไร่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 คน หรือร้อยละ 43.9 มีพื้นที่คนละ 10 ไร่ และรองลงมาจำนวน 9 คน หรือร้อยละ 28.2 มีพื้นที่ทำกินอยู่ระหว่าง 3-5 ไร่ และผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 5 คน หรือร้อยละ 15.6 มีพื้นที่ระหว่าง 12-15 ไร่ และอีกจำนวน 4 คน หรือร้อยละ 12.5 มีพื้นที่ระหว่าง 18-22 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลบ้านทุ่งสาแล มีพื้นที่ทำกินเฉลี่ยคนละ 8.97 ไร่ ถ้ารวมพื้นที่ทำกินทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลจะได้ 287 ไร่

เมื่อวิเคราะห์ถึงกิจกรรมทางการเกษตรของบ้านทุ่งสาแล พบว่า

ประเภทของพืชที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เป็น ข้าว ซึ่งมีเนื้อที่ปลูกถึง 134 ไร่ รองลงมา คือ ถั่วเหลือง ที่มีเนื้อที่ 59 ไร่ ส่วนพืชที่เพาะปลูกเบาบาง คือ จิง กระเทียม ข้าวโพด และงา ซึ่งมีเนื้อที่เพาะปลูกอย่างละไม่เกิน 5 ไร่ ในเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมี มีผู้ให้ข้อมูลเพียงจำนวน 3 คน โดยรายงานว่า ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 และสูตร 15-15-21 และปุ๋ยเร่งการเจริญเติบโตตระคราย ในจำนวน 250 กิโลกรัมต่อปี สำหรับการใช้จ่ายกำจัดศัตรูพืช พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 ราย ที่ใช้จ่ายกำจัดศัตรูพืช กรัสม็อกโซน และสกออร์สอปลัน ประมาณ 25 กิโลกรัมต่อปี

ในการปศุสัตว์ พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เลี้ยงหมูและไก่เพื่อเป็นอาหาร โดยหมูจะเลี้ยงอยู่ในคอก ส่วนไก่นั้นจะเลี้ยงปล่อยให้หากินเองภายในบริเวณบ้าน มีเพียง 3 ครอบครัว ที่เลี้ยงควาย และอีกจำนวน 2 ครอบครัวเลี้ยงวัว เพื่อเป็นพาหนะและเพื่อเป็นอาหาร

การย้ายพื้นที่ทำการเกษตร พบว่า ส่วนใหญ่ย้ายพื้นที่ทำการเกษตร ปีละ 1 ครั้ง มีเพียง 1 คนที่ย้ายพื้นที่ทำการเกษตรถึง 4 ครั้ง ใน 1 ปี เป็นการย้ายพื้นที่ปลูกพืชเกษตรแต่ละชนิดในแต่ละครั้ง เนื่องจากสภาพดินบริเวณพื้นที่เดิมไม่เหมาะกับพืชเกษตรที่ปลูก

- 2) การเก็บหาของป่า พืชป่าและสัตว์ป่า พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเก็บหาหน่อไม้ ผักกูด และเห็ดต่างๆ เป็นหลัก ชาวบ้านบางส่วนทำการหาไผ่ป่า ตะกวด นก และน้ำผึ้งบ้าง
 - 3) การเก็บพืชสมุนไพร พบว่า ชาวบ้านจำนวนไม่มากนักที่เก็บสมุนไพรเพื่อไว้ใช้เอง เช่น ยาขี้ชม ยาหรั่ง หน้าสามปลอย ไม้ยางหนุ่ม หนามหน้าไอ และยาหางเหลือง เป็นต้น
 - 4) การตัดไม้ใช้สอย พบว่า ไม้ไผ่ ไม้สัก และไม้แดง เป็นไม้ที่นิยมใช้ภายในหมู่บ้านทุ่งสาแลมาก ส่วนไม้กุ่มมีผู้ใช้บ้างเล็กน้อย
- ทศนคติเกี่ยวกับเจ้าโกล้หมู่บ้านทุ่งสาแล ในหัวข้อข้อย่นี้นี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้าเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้าและต่อถ้า ด้านการจัดการท่องเที่ยวเจ้าเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้า กับคนในยุคโบราณ ดังนี้

1) ด้านผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 32 ครอบครัว หรือร้อยละ 100 เห็นด้วยว่า การใช้พื้นที่บริเวณใกล้เคียงถ้ำเพื่อทำการเกษตรจะเกิดผลกระทบต่อถ้ำ เพราะการวางป่าเพื่อทำนาทำไร่ จะทำให้น้ำน้อยลง อีกทั้งป่าไม้เป็นตัวสะสมน้ำให้กับน้ำในห้วย ถ้ำป่าไม้ถูกตัดเพื่อทำไร่หมดจะไม่มีที่สะสมหรือเก็บน้ำให้กับห้วย หรือลำธาร และยังทำให้ฝนตกน้อยลง และเกิดไฟป่าได้ง่าย

ในการใช้ยากำจัดศัตรูพืช และปุ๋ยเคมี ชาวบ้านจำนวน 22 ครอบครัว หรือร้อยละ 68.8 เห็นด้วยว่า จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยในถ้ำ เนื่องจากยาเหล่านี้เป็นพิษ เป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำ และถ้าใช้มากจะมีโอกาสไหลลงสู่ลำน้ำในลำห้วย จะไม่ละลายหรือเจือจางไป จึงเป็นอันตรายต่อปลาที่อาศัยอยู่ในลำห้วย และมีประชากรอีกจำนวน 10 คน หรือร้อยละ 31.3 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมีที่ใช้จะไม่ไหลไปถึงลำห้วย เพราะใช้ไกลจากลำห้วยและจะไม่สามารถไหลลงไปสู่ลำน้ำในลำห้วยได้ จึงไม่ทำอันตรายต่อปลา

ส่วนการเข้าไปหาอาหารในถ้ำ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 19 ครอบครัว หรือร้อยละ 59.4 เห็นด้วยว่า จะทำอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ เพราะการเข้าไปหาอาหารในถ้ำจะไปเหยียบย่ำหินงอก หินย้อย หรือสภาพธรรมชาติในถ้ำจนทำให้สิ่งเหล่านี้ได้รับความเสียหาย ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 40.6 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า การเข้าไปหาอาหารอย่างเดียวไม่ไปทำอันตรายต่อถ้ำ และในถ้ำน้ำจะมีน้ำไหลตลอด ซึ่งจะไม่ทำให้ถ้ำสกปรกหรือเสียหาย

2) การจัดการท่องเที่ยวถ้ำในเชิงอนุรักษ์

ทัศนคติของคนท้องถิ่นของบ้านทุ่งสาแล จากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ จำนวน 20 คน หรือร้อยละ 62.5 เห็นด้วยว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะทำอันตรายต่อธรรมชาติในถ้ำ โดยให้เหตุผลว่า นักท่องเที่ยวจะไปเหยียบย่ำธรรมชาติในถ้ำ หรือทำให้ถ้ำสกปรก ส่วนอีกจำนวน 12 คน หรือร้อยละ 37.5 ไม่เห็นด้วย เพราะการไปท่องเที่ยวเฉยๆ ไม่ได้ไปทำอันตรายต่อธรรมชาติและสิ่งสวยงามในถ้ำ ส่วนมากสิ่งเหล่านี้อยู่สูงจะไม่ได้รับผลกระทบ และนักท่องเที่ยวส่วนมากจะเดินตามเส้นทางท่องเที่ยว จึงไม่ทำให้สภาพธรรมชาติในถ้ำถูกทำลาย

ส่วนการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จำนวน 25 คน หรือร้อยละ 78.1 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าชาวบ้านที่อยู่ใกล้ถ้ำจะดูแลถ้ำได้ดีกว่า และใกล้ชิดกว่าให้ชาวบ้านอื่นมาดูแล ส่วนอีกจำนวน 7 คน หรือร้อยละ 21.9 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าราษฎรไม่มีความรู้ความสามารถในการดูแลถ้ำได้ ควรให้อยู่ในความดูแลของรัฐ

สำหรับการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรนั้น ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า จะได้มีการค้าขายกันมากขึ้น มีงานทำเพิ่มมากขึ้น และจะเป็นอาชีพเสริมจากการเกษตรได้ดี

3) ความสัมพันธ์ของคนสมัยโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นด้วยกับการที่คนสมัยโบราณมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับถ้ำ ในแง่ของการเป็นแหล่งอาศัย เนื่องจากคนเก่าเล่าให้ฟังว่า พื้นที่นี้มีความอุดมสมบูรณ์มาโดยตลอดจึงน่าจะมีการทำมาหากินกันในบริเวณนี้นานแล้ว

ส่วนการที่ถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณนั้น ผู้ให้ข้อมูล 21 คน หรือร้อยละ 65.6 เห็นด้วยว่า เคยเห็นสิ่งของกับโลงศพอยู่ในถ้ำและถ้ำมาก โดยเข้าใจว่าถ้ำนั้นเป็นที่ปลอดภัยของคนโบราณ และคนยุคก่อนจะอาศัยอยู่ในถ้ำไม่อยู่บ้านอย่างในปัจจุบัน ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีก 11 คน หรือร้อยละ 34.4 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากถ้ำส่วนใหญ่อยู่สูง คนไม่สามารถขึ้นไปเก็บสิ่งของได้และโลงศพมีขนาดใหญ่เกินไป ไม่พอดีกับศพมนุษย์ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คน หรือร้อยละ 46.9 เห็นด้วยว่า โลงศพที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ เพราะเคยเห็นชิ้นส่วนของศพในโลงไม้ในถ้ำ ส่วนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 17 คน หรือร้อยละ 53.1 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเชื่อว่าคนไม่สามารถขึ้นไปได้ และไม่สามารถนำโลงไม้ซึ่งใหญ่มากขึ้นไปไว้ในถ้ำได้ และยังเชื่อว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำ เป็นสิ่งที่ผิทำขึ้นไม่ใช่คนโบราณเป็นคนทำ

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ จำนวน 25 คน หรือร้อยละ 78.1 เห็นด้วยกับการที่ถ้ำควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานของรัฐ โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานของรัฐมีความรู้ความสามารถ ความพร้อมทั้งด้านเงินทุนและเจ้าหน้าที่ดีกว่าให้ชาวบ้านดูแลกันเอง และส่วนน้อย คือ จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 21.9 เห็นว่าถ้ำควรให้ชาวบ้านดูแล เนื่องจากชาวบ้านอยู่ใกล้สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง หรือให้ทั้งชาวบ้านและรัฐร่วมกันเป็นผู้ดูแล

บ้านน้ำจาง^๑

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน เมื่อประมาณ 3 ปีที่ผ่านมา ได้มีชาวบ้านจากบ้านผาแดง หมู่ที่ 6 ตำบลปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่แห่งนี้ประมาณ 10-15 หลังคาเรือน โดยการนำของพ่อเผ่ายาเส คา จู สาเหตุที่ย้ายเพราะที่ทำกินที่บ้านผาแดงมีจำกัด จึงย้ายมาเพื่อหาที่ทำกินใหม่ และอีกสาเหตุของการย้ายเพราะที่บ้านผาแดงแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำกินและน้ำใช้ โดยเห็นว่าที่น้ำจางมีความอุดมสมบูรณ์กว่า การที่ชาวบ้านตั้งชื่อชุมชนของตนว่า “น้ำจาง” นั้น หมายถึง ถึง ธรรมชาติของน้ำที่ดื่มที่นี่ มีรสจืดจาง ในปัจจุบันบ้านน้ำจางเป็นบ้านบริวารของบ้านปางคาม

^๑ บ้านน้ำจาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

- อาณาเขต หมู่บ้านน้ำจางมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.7 และ 2.8) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านปางคาม
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	บ้านผาแดง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านปางตอง
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านห้วยเฮี้ยะ

- ขนาดของพื้นที่ บ้านน้ำจางเป็นบวรารของบ้านปางคาม ซึ่งเป็นเผ่ามูเซอแดง โดยมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,157 ไร่ แยกเป็น

• พื้นที่เกษตรกรรม	จำนวน	133	ไร่
• พื้นที่เลี้ยงสัตว์	จำนวน	700	ไร่
• ที่อยู่อาศัย	จำนวน	14	ไร่
• ป่าไม้ใช้สอยในหมู่บ้าน	จำนวน	310	ไร่

- เส้นทางคมนาคม บ้านน้ำจางมีเส้นทางติดต่อกับอำเภอปางมะผ้า 1 เส้นทาง ระยะทางประมาณ 41 กิโลเมตร โดยมีสภาพทางเป็นถนนลาดยาง ประมาณ 12 กิโลเมตร และทางดินลูกรัง ประมาณ 29 กิโลเมตร

- ประเพณี บ้านน้ำจางมีประเพณีใหญ่ในรอบปีอยู่ 3 ประเพณี คือ

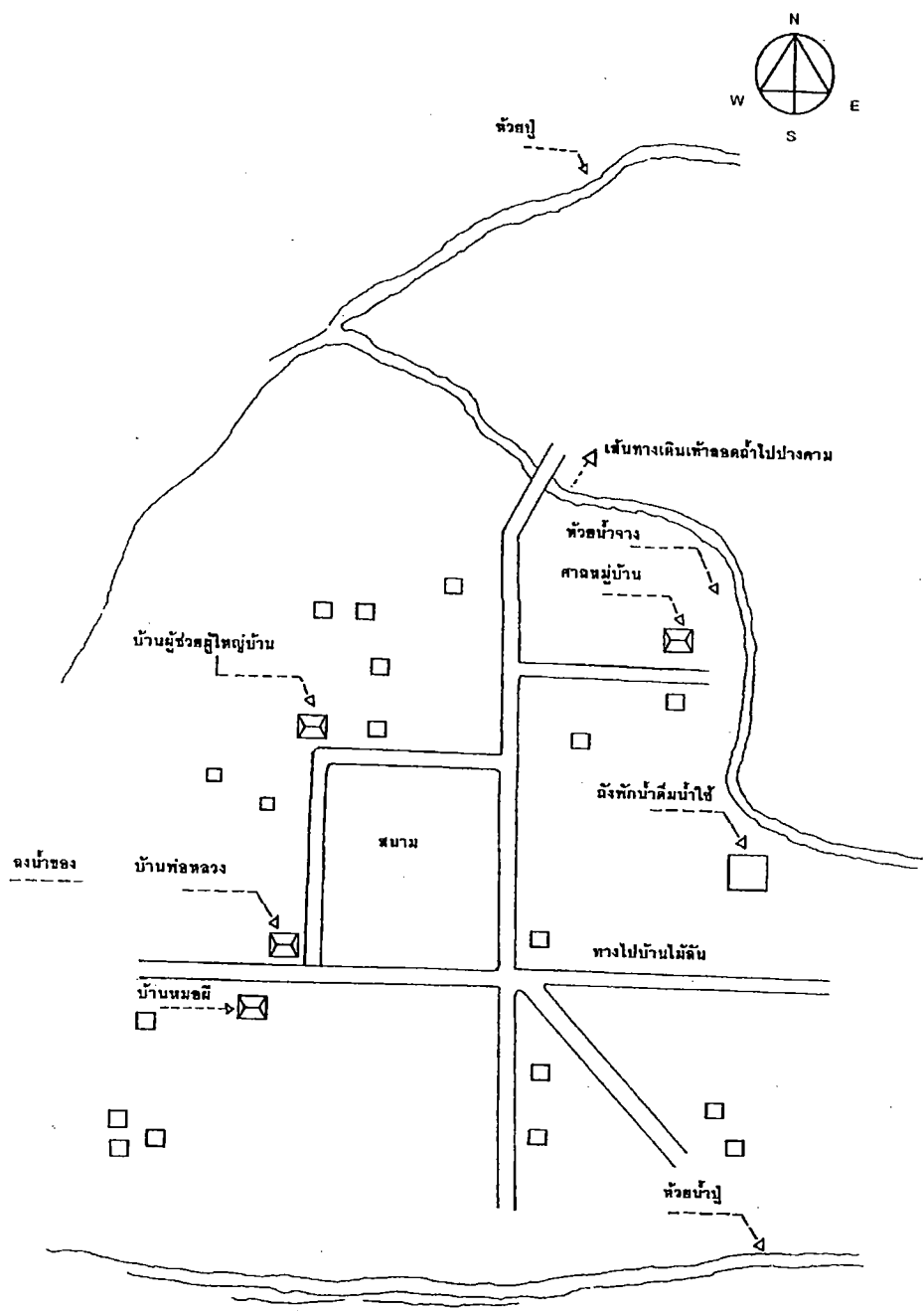
- กินวอ หรือปีใหม่ เผ่ามูเซอจะเริ่มกินวอกันระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ของทุกปี
- ประเพณีเลี้ยงข้าวโศด ระหว่างข้าวโศดเริ่มออกฝัก
- ประเพณีกินข้าวใหม่ ระหว่างเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวในนา

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์

- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษามูเซอแดง

- แหล่งน้ำที่ใช้ ชาวบ้านมีน้ำใช้สอยจากห้วยน้ำจาง และมีการใช้น้ำทางการเกษตรจากห้วยน้ำปูและห้วยลึก ส่วนน้ำที่ใช้กับปศุสัตว์มาจากห้วยระหะและห้วยจู่

- แหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ ถ้ำปางคาม

แผนภูมิที่ 2.8 แสดงแผนผังหมู่บ้านน้ำจาง ปี พ.ศ. 2541
(หมู่ 2 ค.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านน้ำจางนี้มีผู้นำครอบครัวจำนวน 30 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำโกสุมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปแบบตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้นำครอบครัวหรือผู้แทนครอบครัว จำนวนร้อยละ 83.3 หรือ 30 คน เป็นเพศชาย และที่เหลืออีกร้อยละ 16.7 หรือ 6 คน เป็นเพศหญิง

อายุ ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 38 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 16 ปี และสูงสุด 68 ปี ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 20-44 ปี คือ มีจำนวน 16 คน หรือร้อยละ 44.4 และรองลงมาอยู่ในช่วง 15-29 ปี มีจำนวน 9 คน หรือร้อยละ 25 และที่มีอายุอยู่ในช่วง 45-59 ปี มีเพียง 5 คน หรือร้อยละ 13.9 และที่มีอายุมากกว่า 59 ปี มี 6 คน หรือร้อยละ 16.7

รายได้หลัก พบว่า ราษฎรบ้านน้ำจางมีรายได้หลักต่อปี ต่ำสุด 500 บาท และสูงสุด 74,400 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 1,097.22 บาท โดยส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วง 500-4,800 บาท คือมีจำนวนถึง 16 คน หรือร้อยละ 44.4 และรองลงามีรายได้ในช่วง 4,801-9,600 บาท คือมีจำนวน 15 คน หรือร้อยละ 41.7 และที่มีรายได้ระหว่าง 9,601-14,400 บาท จำนวน 3 คน หรือร้อยละ 8.3 และที่มีรายได้มากกว่า 14,400 บาท มีเพียง 2 คน หรือร้อยละ 5.6

รายได้รอง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่มีรายได้รอง คือ มีจำนวนถึง 24 คน หรือร้อยละ 66.7 และมีรายได้รองสูงสุด คือ 6,000 บาท ต่อปี จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 5.6 โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ในช่วง 1,000-4,800 บาท จำนวน 8 คน หรือร้อยละ 22.2 และที่มีรายได้รองอยู่ในช่วง 4,801-9,600 บาท มีจำนวน 4 คนหรือร้อยละ 11.1

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า ราษฎรบ้านน้ำจาง ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัว อยู่ในช่วง 4-6 คน คือมีจำนวน 19 ครอบครัว หรือร้อยละ 25.8 และมีสมาชิกในครอบครัว 1-3 คน และ 7-9 คน มีจำนวนเท่ากัน คือ จำนวน 8 ครอบครัว หรือร้อยละ 22.2 และที่มีสมาชิกในครอบครัว ระหว่าง 10-12 คน มีเพียง 1 ครอบครัว

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าราษฎรบ้านน้ำจางส่วนใหญ่ ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านน้ำจางเป็นเวลา 3 ปี ถึง 34 ครอบครัว หรือร้อยละ 94.4 จะมีเพียง 2 ครอบครัวที่มาก่อน คือ มาอยู่แล้ว 66 และ 68 ปี

- การใช้ทรัพยากรจากถ้ำใกล้บริเวณบ้านน้ำจาง ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการนำเที่ยวในถ้ำ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 2 คน หรือร้อยละ 5.6 นำเที่ยวนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งมีประมาณ 15 คนต่อเดือน และผู้ให้ข้อมูล จำนวน 1 คน หรือร้อยละ 2.8 นำเที่ยวนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งมีประมาณ 25 คน ต่อเดือน

การหาอาหารในถ้ำ พบว่าส่วนใหญ่ คือ ชาวบ้านจำนวน 3 คน หรือร้อยละ 8.3 หาปลาในถ้ำ ประมาณเดือนละ 24 ครั้ง และผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 2.8 หานกในถ้ำประมาณ 1 ครั้งต่อเดือน

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 1 คน เก็บหามูลค้างคาวในถ้ำเพื่อใช้เองประมาณเดือนละ 12 ครั้ง ได้มูลค้างคาวประมาณเดือนละ 5 ถึง ส่วนการทำเพื่อการค้านั้น ยังไม่มี

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ ไม่พบว่ามี เนื่องจากส่วนมากกลัวผี หรือเจ้าของโบราณวัตถุเหล่านั้น

การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ พบว่า มีการเลี้ยงผีถ้ำ โดยจะร่วมกันทำปีละครั้ง

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการเกษตร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลของบ้านน้ำจางส่วนใหญ่ คือ จำนวน 9 คน หรือร้อยละ 25.0 มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 3-4 แห่ง และอีกจำนวน 7 คน หรือร้อยละ 19.4 มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 5 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 5 คน หรือร้อยละ 13.9 มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 2 แห่ง และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 คน หรือร้อยละ 8.3 มีพื้นที่ถึง 6 แห่ง และมีพื้นที่มากที่สุด คือ จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 5.6 โดยมีพื้นที่ถึง 7 แห่ง สรุปแล้ว ผู้ให้ข้อมูลที่พื้นที่เฉลี่ยคนละ 3 แห่ง โดยรวมพื้นที่ทั้งหมดถึงจำนวน 141 แห่ง

ส่วนจำนวนพื้นที่คิดเป็นจำนวนไร่ นั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีพื้นที่มากที่สุด จำนวน 23 ไร่ และน้อยที่สุดจำนวน 2 ไร่ เฉลี่ยผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่คนละ 8.78 ไร่ โดยส่วนใหญ่ คือจำนวน 19 คน หรือร้อยละ 52.8 มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในช่วง 7-12 ไร่ และ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 36.1 มีพื้นที่อยู่ในช่วง 2-6 ไร่ และอีกจำนวน 2 คน หรือร้อยละ 5.2 มีพื้นที่ระหว่าง 14-17 ไร่ และอีกจำนวนเท่ากัน คือจำนวน 2 คน หรือร้อยละ 5.2 มีพื้นที่อยู่ในช่วง 19-23 ไร่

เมื่อวิเคราะห์ถึงกิจกรรมทางการเกษตรของบ้านน้ำจาง พบว่า

ประเภทของพืชที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เป็น ข้าวและข้าวโพด ซึ่งมีเนื้อที่ปลูกถึง 144 และ 111 ไร่ตามลำดับ รองลงมา คือ ถั่วแดง ถั่วเหลือง ถั่วแขก จิง กระเทียม เผือก งา และอ้อย โดยปลูกในเนื้อที่ขนาดเล็กที่อยู่กระจัดกระจาย ส่วนเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมีนั้น ไม่มีใครใช้ ยกเว้นการใช้ปุ๋ยคอก สำหรับการใช้จ่ายค่า จัดศัตรูพืช พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการใช้ยาเทอร์ราควอส ซุปเปอร์เอ็กต์ ชื่อสามัญ ยาพาราควอต และมีบางคนใช้ยาแลนเนต ส่วนปริมาณที่ใช้ไม่ทราบแน่นอน

การปศุสัตว์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการเลี้ยงหมูและไก่ เพื่อเป็นอาหาร นอกจากนี้มีการเลี้ยงม้าและควายเพื่อใช้งานและเพื่อขายด้วย กิจกรรมทางการเกษตรเหล่านี้ โดยเฉพาะการเพาะปลูกจะทำการย้ายพื้นที่ คือ ทำการย้ายปีละครั้งจำนวน 8 ราย ทำการย้ายปีละ 2 ครั้งจำนวน 3 ราย และทำการย้ายที่ปีละ 3 ครั้งจำนวน 1 ราย

- 2) การเก็บหาของป่า พืชป่า และสัตว์ป่า พบว่า ผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำจางส่วนมากมักเก็บหาหน่อไม้ เห็ด ผักกูด และผักต่างๆ เป็นอาหาร นอกจากนี้มีการเก็บใบก้อ เพื่อทำหลังคาบ้าน มีชาวบ้านเพียงส่วนน้อยที่ล่าสัตว์ป่า
 - 3) การเก็บพืชสมุนไพร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำจาง มีการเก็บหาพืชสมุนไพรบางชนิดเพื่อใช้ในการรักษาตนเอง เช่น การใช้หญ้ารากแดงเพื่อทำให้กินข้าวอร่อย การกินเปลวนางพญาเพื่อแก้เจ็บท้อง เจ็บสันหลัง การใช้หญ้าหรั่งเพื่อแก้เมา และการใช้ข้าวปลาเพื่อแก้ปวดเมื่อย
 - 4) การตัดไม้ใช้สอย พบว่า ไม้ที่ชาวบ้านนิยม ได้แก่ ไม้ไผ่ ไม้สัก และไม้ก่อ ส่วนไม้ยม ไม้แดง และไม้ประดู่ มีการใช้อยู่บ้าง
- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้านน้ำจาง ในหัวข้อย่อนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำ ด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำ กับคนในยุคโบราณ ดังนี้
- 1) ด้านผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 28 คน หรือร้อยละ 77.8 เห็นด้วยว่า การถางป่าเพื่อทำนาทำไร่จะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลงเพราะการถางป่าต้องตัดต้นไม้บ่อยทุกปี ทำให้ป่าน้อยลง ทำให้ไม่มีแหล่งซับน้ำ จึงทำให้น้ำในลำห้วยน้อยลงไปด้วย ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 8 คน หรือร้อยละ 22.2 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า ไม่เคยเห็นน้ำแห้ง

ส่วนการใช้จ่ายกำจัดครุพีหรือปุ๋ยเคมีที่คิดว่า จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 23 คน หรือร้อยละ 63.9 เห็นด้วย เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นอันตรายและสามารถลงไปถึงลำห้วย ซึ่งจะทำให้สารเคมีเหล่านี้กระจายไปในน้ำ ทำให้สัตว์น้ำตัวเล็กๆ ในถ้ำตายได้ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 36.1 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากบอกว่าถ้าไม่ใช้ ดินจะไม่ดีโดยยาจะไม่ลงไปถึงน้ำในลำห้วย

สำหรับการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 23 คน หรือร้อยละ 63.9 เห็นด้วย เพราะการเข้าไปหาอาหารในถ้ำจะไปเหยียบสภาพธรรมชาติในถ้ำที่อยู่ตามพื้นหรือในลำห้วย และปลาใหญ่ๆ จะหมดไป ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 36.1 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า ปลาเล็กๆ ในถ้ำยังมีอีกมาก และบางคนหาบริเวณลำห้วยนอกถ้ำไม่กล้าเข้าไปหาในถ้ำเพราะกลัวความมืด และบางคนบอกทหารห้ามเข้า เลหหาอาหารในถ้ำไม่ได้

2) การจัดการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์

ผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำจางจำนวน 21 คน หรือร้อยละ 58.3 มีทัศนคติเห็นด้วยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ เนื่องจากการท่องเที่ยวในถ้ำจะไปเหยียบหินงอกและหินย้อยที่เกิดขึ้นใหม่บริเวณพื้นถ้ำ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 15 คน หรือร้อยละ 41.7 ไม่เห็นด้วย เพราะการท่องเที่ยวในถ้ำจะต้องจัดให้มีการเดินท่องเที่ยวไปตามเส้นทางที่กำหนด และนักท่องเที่ยวจะไปดูหลายๆ ไม่ไปทำลาย

ส่วนการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 32 คน หรือร้อยละ 88.9 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าชาวบ้านอยู่ใกล้และสามารถดูแลได้ทั่วถึง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 4 คน หรือร้อยละ 11.1 ไม่เห็นด้วย โดยบอกว่าควรร่วมมือกันดูแลจัดการถ้ำระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานของรัฐ

สำหรับการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่นนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 34 คน หรือร้อยละ 94.4 เห็นด้วย โดยบอกว่า ถ้าเป็นการนำเที่ยวแบบถ้ำลอดจะมีรายได้เพิ่มขึ้น หรือจะได้รับการจ้างนำเที่ยว ได้ขายของ มีงานทำเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีรายได้มากขึ้นด้วย ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 2 คน หรือร้อยละ 5.6 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าคนที่ยวน้อยไม่ทำให้เกิดรายได้

3) ความสัมพันธ์ของคนสมัยโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำจางจำนวน 24 คน หรือร้อยละ 66.7 มีทัศนคติเห็นด้วยว่าคนโบราณมีความสัมพันธ์กับถ้ำ เพราะพื้นที่ลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ มีการสร้างบ้านเรือนมาก่อน มีการปลูกเมี่ยงปลูกชามาก่อน ซึ่งน่าจะเคยเป็นแหล่งอาศัยของคนโบราณ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 12 คน หรือร้อยละ

33.3 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากให้เหตุผลว่า ไม่เคยเห็น หรือได้ข่าวมาก่อนว่าคนยุคโบราณอาศัยอยู่ในบริเวณนี้

ส่วนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 23 คน หรือร้อยละ 63.9 เห็นด้วยว่า ถ้าเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ เนื่องจากเคยมีคนเล่าให้ฟังว่าถ้าเป็นสุสานของคนโบราณ ถ้าเป็นที่เก็บศพ และบางคนยังเคยเห็นสิ่งของยุคโบราณอยู่ในถ้ำจึงเชื่อเช่นนั้น ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 13 คน หรือร้อยละ 36.1 ไม่เห็นด้วยเนื่องจากเชื่อว่าถ้าเป็นของผีแมน ไม่ใช่ของคนโบราณ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 26 คน หรือร้อยละ 72.2 เห็นด้วยว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคน เนื่องจากส่วนมากเคยพบกระดูก ฟัน และเชื่อว่าคนโบราณเมื่อตาย จะใส่ศพไว้ในโลงไม้และนำไปเก็บไว้ในถ้ำ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 10 คน หรือร้อยละ 27.8 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเชื่อว่าโลงไม้เป็นของผีแมนทำไว้ เพราะคนไม่สามารถนำโลงไม้ที่มีขนาดใหญ่ขึ้นไปไว้ในถ้ำที่อยู่บริเวณหน้าผาสูงได้ ไม่เชื่อว่ามนุษย์จะทำได้

ในเรื่องการดูแลถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 18 คน หรือร้อยละ 50.0 เห็นว่าควรให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแล โดยให้เหตุผลว่า ชาวบ้านไม่รู้จักวิธีการจัดการดูแล และเวลาชาวบ้านย้ายไปอยู่ที่อื่น จะได้มีคนคอยดูแล ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 18 คน หรือร้อยละ 50.0 ไม่เห็นด้วยโดยบอกว่าชาวบ้านมีความพร้อมที่จะดูแลถ้ำได้ดี ชาวบ้านจะได้เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวและจะได้มีงานทำ

บ้านผาเผือก⁷

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านผาเผือกอพยพมาจากบ้านห้วยเหี้ยะ ครั้งแรกมีการอพยพมาเพียง 2 ครอบครัว โดยมาสร้างบ้านเรือนชั่วคราวเพื่อเลี้ยงสัตว์เพื่อทำไร่ ต่อมาอีก 1 ปี มีชาวบ้านอพยพมาสมทบอีก 9 หลังคาเรือน ในช่วง 2 ปีแรกที่ย้ายมา ยังกลับไปทำพิธีกรรมทางศาสนาที่บ้านห้วยเหี้ยะ ต่อมาเมื่อพ่อแม่จะเสียชีวิต ย้ายมาอยู่อย่างถาวร ประกอบกับความยุ่งยากในการทำงานเพื่อส่วนรวม และมีการย้ายมาสมทบจากจังหวัดตากอีก ทำให้ขนาดของหมู่บ้านใหญ่ขึ้น การตั้งหมู่บ้านจึงแยกออกจากกัน ทั้งในเรื่องศาสนาและการพัฒนาหมู่บ้าน โดยมี นายจะหา ศิริวัฒนารักษ์ เป็นผู้นำคนแรกของหมู่บ้าน และมีพ่อแม่จะเสียชีวิต เป็นหมอผี

หมู่บ้านผาเผือกเป็นหมู่บ้านบริวารที่ขึ้นกับบ้านปางคาม ต่อมาเมื่อได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านห้วยเหี้ยะ เป็นหมู่บ้านหลักเพิ่มขึ้น จึงได้มีการแบ่งเขตการปกครองใหม่ โดยหมู่บ้านผาเผือกย้ายมาเป็นหมู่บ้านบริวารของบ้านห้วยเหี้ยะ และมีผู้นำหมู่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายจะสอ ศิริวัฒนารักษ์

⁷ บ้านผาเผือก ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

- อาณาเขต หมู่บ้านผาเผือกมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.9 และ 2.10) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านห้วยเฮี้ยะ
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	บ้านยาป่าแหน
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านไม้สูง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านผาแดง

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

- เส้นทางคมนาคม จากหมู่บ้านผาเผือกไปถึงอำเภอปางมะผ้า ระยะทาง 25 กิโลเมตร โดยใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 40 นาที ถนนเข้าหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง ระยะทางจากทางแยกเข้าหมู่บ้านประมาณ 8 กิโลเมตร ภายในหมู่บ้านยังไม่มีรถประจำทาง แต่มีรถยนต์ของชาวบ้านซึ่งเป็นรถรับจ้างภายในหมู่บ้าน

- ประเพณี ชาวบ้านผาเผือก นับถือศาสนาพุทธ ผสมผสานกับการนับถือผี ประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีกินข้าวใหม่ ประเพณีกินวอ ลักษณะพิธีกรรม คล้ายกับบ้านจะโป๊ะ

- อาชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ และทำไร่

- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษามูเซอคำ

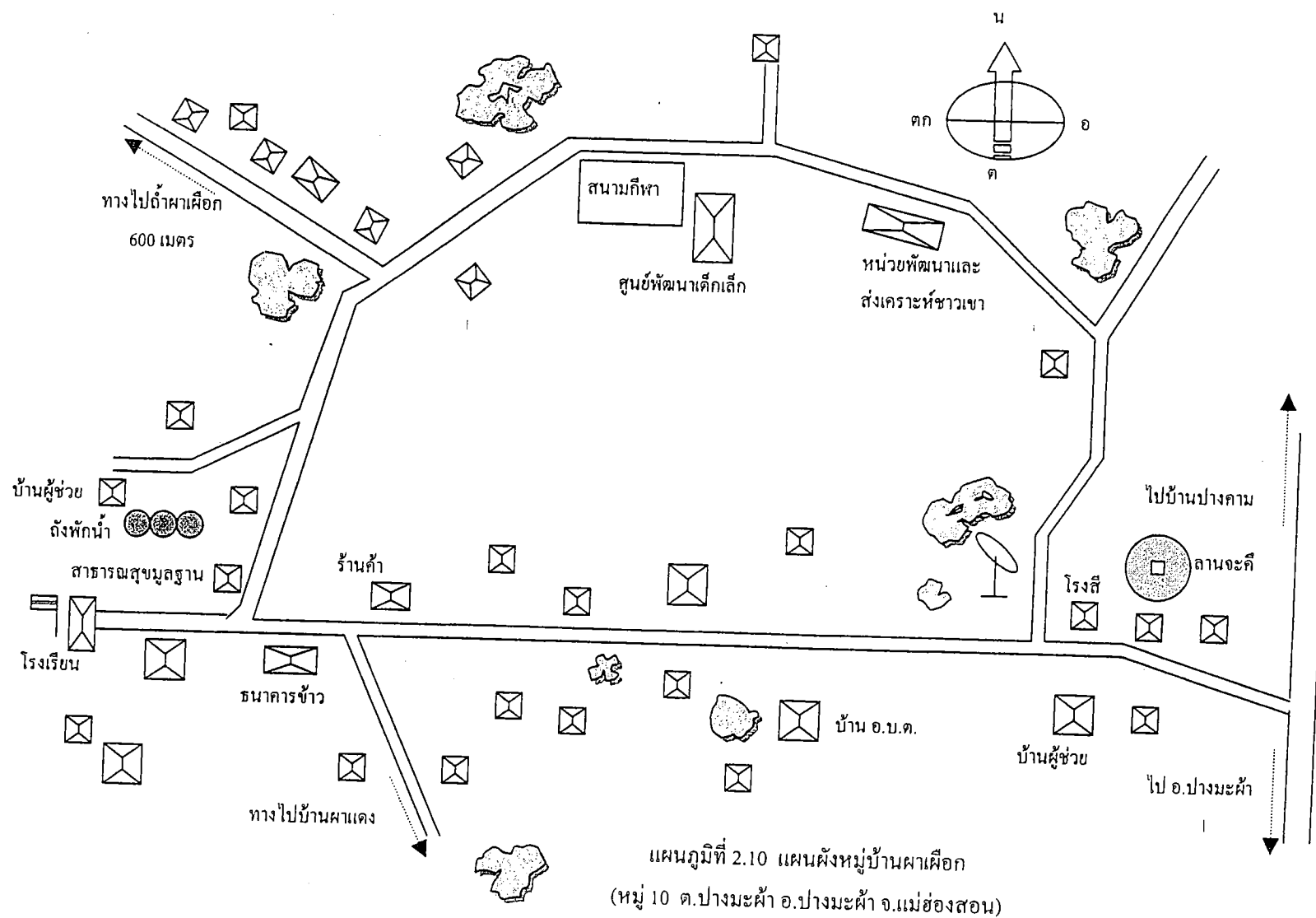
- แหล่งน้ำที่ใช้ มีห้วยผาเผือก และห้วยบ้านห้าหลังเป็นแหล่งน้ำบริโภค

- แหล่งท่องเที่ยว บ้านผาเผือกมีสถานที่ท่องเที่ยวคือ ถ้ำผาเผือก เป็นถ้ำใหญ่ อยู่หลังหมู่บ้านผาเผือก ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 500 เมตร ทางเดินในถ้ำเป็นหวนลาดประมาณ 60 องศา ลึกประมาณ 276 เมตร ปากถ้ำเป็นเขตหินถล่ม แต่ละก้อนมีขนาดใหญ่มาก

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านผาเผือกนี้มีผู้นำครอบครัวจำนวน 27 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคือจำนวน 27 ราย หรือร้อยละ 84.4 เป็นเพศชาย และมีเพียง 5 ราย หรือร้อยละ 15.6 เป็นเพศหญิง

อายุ ผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุดคือ 83 ปี และน้อยที่สุดคือ 22 ปี ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 39 ปี ซึ่งส่วนมากคือ จำนวน 15 ราย หรือร้อยละ 46.9 มีอายุอยู่ในช่วง 30 - 44 ปี

รายได้หลัก พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้หลักต่ำสุด คือ 1,000 บาทต่อปี และสูงสุด 27,000 บาท ต่อปี เฉลี่ยราย ละประมาณ 8,781 บาท ต่อปี และส่วนใหญ่ คือจำนวน 16 ราย หรือร้อยละ 50.0 มีรายได้ในช่วง 4,801 - 9,600 บาท เป็นกลุ่มที่มีรายได้จากการเกษตร ส่วนกลุ่มที่มีรายได้สูง คือมีรายได้ปีละมากกว่า 14,400 บาท มีจำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 15.6 เป็นกลุ่มที่ทำการเกษตร โดยปลูกข้าวและมีพืชไร่เสริม

รายได้รอง พบว่าผู้ให้ข้อมูลไม่มีรายได้รองเลย จำนวน เพียง 1 ราย หรือร้อยละ 3.1 และมีรายได้รองสูง สุดถึงปีละ 28,000 บาท แต่ส่วนใหญ่คือจำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 62.5 มีรายได้รองในช่วง 4,801 - 9,600 บาท เป็นรายได้รองจากการรับจ้าง หรือการเก็บของป่าหรืออาหารป่าไปขาย

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว มากที่สุด คือ 7 คน จำนวน สมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละ 4 คน แต่ส่วนมากคือจำนวน 16 ราย หรือร้อยละ 50.0 มีสมาชิกอยู่ในช่วง 1 - 3 คน และในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือจำนวน 15 ราย หรือร้อยละ 46.9 มีสมาชิกในครอบครัว อยู่ในช่วง 4 - 6 คน

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าผู้ให้ข้อมูลมาตั้งถิ่นฐานอยู่นานที่สุด คือ 35 ปี เพียง 1 ราย หรือร้อยละ 3.1 ซึ่งส่วน ใหญ่ คือจำนวน 15 ราย หรือร้อยละ 46.9 มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในช่วง 19 - 27 ปี รองลงมา คือจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 28.1 อพยพมาอยู่ในช่วง 10 - 18 ปี และ อีก 7 ราย หรือร้อยละ 21.9 อพยพมาอยู่ใน ช่วง 1 - 9 ปี

- การใช้ทรัพยากรใกล้บริเวณบ้านผาเผือก ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้าน จากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บ หาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละ ด้าน ดังนี้

การนำเที่ยวในถ้ำ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวนเพียง 4 ราย หรือร้อยละ 12.5 มีการนำเที่ยวในถ้ำ โดยนักท่องเที่ยว เทียวทั้งหมดเป็นชาวต่างชาติ ในปริมาณเดือนละประมาณ 33 คน

การหาอาหารในถ้ำ ไม่พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลเข้าไปหาอาหารในถ้ำ

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 12.5 เข้าไปเก็บมูลค้างคาว เพื่อใช้เอง จำนวน 4 ครั้ง หรือ 9 ถึง ต่อเดือน ส่วนที่เก็บมูลค้างคาวเพื่อการค้านั้น มีจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 18.7 เข้าไปเก็บประมาณ เดือนละ 10 ครั้ง หรือ 88 ถึง ต่อเดือน

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ไม่พบว่ามีกิจกรรมกระทำทั้งสองกิจกรรมแต่อย่างใด

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ใช้พื้นที่ทั้งหมด จำนวน 106 แห่ง หรือ 332 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งหมด คือ 32 ราย ใช้พื้นที่ปลูกข้าว ซึ่งมีพื้นที่ถึง 43 แห่ง หรือ 124 ไร่ นอกจากทั้งหมดจะปลูกข้าวแล้วยังมีการปลูกข้าวโพดเป็นพืชเกษตรหลักอีกด้วย โดยใช้พื้นที่มากกว่าปลูกข้าว คือ จำนวน 53 แห่ง หรือ 151 ไร่ ขณะเดียวกันในเรื่องการใช้ปุ๋ยเคมี นั้น ผู้ให้ข้อมูลมีการใช้ปุ๋ยเคมีช่วยในการทำเกษตร ซึ่งส่วนมากคือจำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 25.0 ใช้ปุ๋ยยูเรีย และอีก 1 ราย หรือร้อยละ 3.1 ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ปริมาณที่ใช้ปุ๋ยทั้งหมดปีละประมาณ 27 กิโลกรัม นอกจากนี้ มีผู้ให้ข้อมูลการใช้ยกำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าหญ้า จำนวน 19 ราย หรือร้อยละ 59.4 โดยใช้ยากรัมม็อกโซน ในปริมาณที่มากถึงปีละ 232 ลิตร

การปศุสัตว์ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 31 ราย หรือร้อยละ 96.9 เลี้ยงหมู ซึ่งรวมแล้วมีหมูทั้งหมดถึง 307 ตัว และจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 93.7 เลี้ยงไก่ ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 442 ตัว ทั้งสองชนิดเป็นการเลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร และขายเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงวัว อีกจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 68.7 เป็นการเลี้ยงเพื่อขายเป็นรายได้เสริม ซึ่งมีวัวทั้งหมดถึง 115 ตัว และยังมีการเลี้ยงควาย อีกจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 28.1 เพื่อใช้ไถนาและขายเป็นรายได้เสริม ซึ่งทั้งหมดมีประมาณ 28 ตัว

2) การเก็บหาของป่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 93.7 เข้าป่าเพื่อหาหน่อไม้ ซึ่งปีหนึ่งหน่อไม้ถูกตัดออกจากป่าถึงประมาณ 584 กิโลกรัม เป็นการนำมาเป็นอาหารและขาย นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 90.6 มีการเก็บเห็ดในป่ามาเป็นอาหารและขาย ในปริมาณปีละประมาณ 321 กิโลกรัม และจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 34.4 เก็บผักถูดเพื่อเป็นอาหาร อีกรวมปีละประมาณ 16 กิโลกรัม และยังมีผักหนาม และยอดดาว อีกที่ใช้เป็นอาหารแต่มีในปริมาณที่ไม่มากนัก แต่ที่จำเป็นสำหรับประชากรบ้านผาเผือกอีกอย่างหนึ่งคือ ใบดองเก๊ะ ซึ่งนำมาปรุงหลังคา พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลถึง 22 ราย หรือร้อยละ 68.7 เก็บใบดองเก๊ะมาใช้ ประมาณปีละ 880 ใบ โดยนำใบดองเก๊ะมาผูกเป็นตับ แล้วจึงนำไปมุงหลังคา

3) การตัดไม้ใช้สอย ไม้ที่จำเป็นและใช้กันมากที่สุด คือ ไม้ทำฟืน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดใช้ไม้ก่อนทำฟืน โดยประมาณแล้ว มีไม้ก่อนถูกตัดเพื่อทำฟืนถึงปีละ 89 คัน และยังมีการใช้ไม้เกียะเพื่อทำเป็นเชื้อฟืน อีกจำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 90.6 ส่วนไม้ที่ใช้นามากอีกชนิดหนึ่งคือ ไม้ไผ่ ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ฝาบ้าน รั้ว คอกสัตว์ หรือจักสานทำของใช้ต่าง ๆ โดยผู้ให้ข้อมูลถึง 31 ราย หรือร้อยละ 96.8 ใช้ไม้ไผ่ โดยประมาณว่า ไม้ไผ่ถูกตัดไปปีละประมาณ 1,493 คัน

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำโกล้หมุ่บ้านผาเผือก ในหัวข้อขอยื่นคณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำ ด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในชุมชนโบราณ ดังนี้

1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 32 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การตัดไม้ถางป่าเพื่อทำไร่ทำนํานั้น จะทำให้นํ้าในถ้ำห้วยน้อยลง โดยให้เหตุผลว่ามีการตัดไม้กันมากทุกปี และพื้นที่ดินก็แห้งแล้งไปทุกปีด้วย ส่วนเรื่องการไถย่ำกำจัดศัตรูพืช และปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์นํ้าที่อาศัยอยู่ในถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 90.6 เห็นด้วย เพราะรู้ว่าสิ่งเหล่านี้มีพิษร้ายแรงเมื่อลงไปในนํ้าก็จะไปอันตรายกับสัตว์ที่อาศัยอยู่ในนํ้าด้วย ส่วนอีกจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 9.4 ไม่เห็นด้วย แต่ในเรื่องการเข้าไปหาอาหารในถ้ำ จะทำให้เกิดอันตรายกับถ้ำนั้น มีผู้ให้ข้อมูลเพียง 7 ราย หรือร้อยละ 21.9 เห็นด้วย แต่อีกจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 78.1 ไม่เห็นด้วย เพราะชาวบ้านจะเข้าไปหาอาหารอย่างเดียวยจะไม่ทำลายถ้ำ หรือบางรายบอกว่าในถ้ำไม่มีอาหาร จึงไม่ได้เข้าไปหาอาหารในถ้ำ

2) การจัดการการท่องเที่ยวถ้ำในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 40.6 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะทำอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ แต่อีกจำนวน 19 ราย ไม่เห็นด้วย โดยบอกว่านักท่องเที่ยวจะเข้าไปท่องเที่ยวไปถ่ายรูปเท่านั้นไม่เข้าไปทำลาย หรือนํ้าสิ่งของในถ้ำออกมา ส่วนข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำควรให้อยู่ในความดูแลของราษฎรที่อาศัยอยู่ใกล้ถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลเกือบจะทั้งหมด คือ 31 ราย หรือร้อยละ 96.9 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าชาวบ้านใกล้ถ้ำจะรู้พื้นที่ รู้เส้นทางท่องเที่ยว และวางแผนถ้ำได้ดีกว่าบ้านอื่น โดยมีเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 3.1 เท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย ส่วนเรื่องที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 87.5 เห็นด้วย เพราะชาวบ้านจะได้ขายของ และนำเที่ยว ส่วนอีกจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 12.5 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่ามีคนบางกลุ่มเท่านั้นที่จะมีรายได้

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 26 ราย หรือร้อยละ 81.3 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า กลุ่มนํ้าบริเวณนี้ เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนโบราณ โดยให้เหตุผลว่าก่อนมาอยู่ที่นี้ บริเวณนี้ก็เคยเป็นที่ทำกินมาก่อนแล้ว ส่วนอีกจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 18.8 ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า ถ้ำเป็นที่เก็บศพ และสิ่งของ ของคนโบราณ นั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 ราย หรือร้อยละ 50.0 เห็นด้วย แต่อีกครึ่งหนึ่ง คือ 16 ราย หรือร้อยละ 50.0 ไม่เห็นด้วย และข้อความที่ว่า โลงไม้ในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 56.3 เห็นด้วย เพราะเคยเห็นกระดูกคนอยู่ในโลง หรือบริเวณใกล้เคียง แต่อีกจำนวน 14 ราย หรือร้อยละ 43.8 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเห็นศพอยู่ในโลงไม้

ส่วนความคิดที่ว่าถ้าควรเป็นสมบัติของคนไทยทุกคน ควรในรัฐเป็นผู้ดูแล ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 90.6 เห็นด้วย เพราะเจ้าหน้าที่สามารถดูแล จัดระเบียบ ปรับปรุงสภาพพื้นที่ได้ดีกว่าประชากรท้องถิ่น แต่อีกจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 9.4 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าถ้าให้รัฐเข้ามาดูแล ราษฎรท้องถิ่นจะไม่มีสิทธิในการจัดการถ้า จะทำให้ราษฎรท้องถิ่นเสียรายได้ไป

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 40.6 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะทำอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ แต่อีกจำนวน 19 ราย ไม่เห็นด้วย โดยบอกว่านักท่องเที่ยวจะเข้าไปท่องเที่ยว ไปถ่ายรูปเท่านั้น ไม่เข้าไปทำลาย หรือนำสิ่งของในถ้ำออกมา ส่วนข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำควรให้อยู่ในความดูแลของราษฎรที่อาศัยอยู่ใกล้ถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดคือ 31 ราย หรือร้อยละ 96.9 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าชาวบ้านใกล้ถ้ำจะรู้พื้นที่ รู้เส้นทางท่องเที่ยว และหาแนวทางถ้ำได้ดีกว่าบ้านอื่น โดยมีเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 3.1 เท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย ส่วนเรื่องที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่นนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 87.5 เห็นด้วย เพราะชาวบ้านจะได้ขายของและนำเที่ยว ส่วนอีกจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 12.5 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่ามีคนบางกลุ่มเท่านั้นที่จะมีรายได้

บ้านผาแดง⁸

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน บ้านผาแดงอพยพมาจากหมู่บ้านปางบอน โดยครั้งแรกอพยพมา 3 ครอบครัว คือ ครอบครัวนายจะหะ ครอบครัวนายประสอ และครอบครัวนายจะก่อ ซึ่งนายจะหะเคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านผาแดง สาเหตุที่แยกหมู่บ้านมาจากปางบอน เพราะต้องการหาพื้นที่ทำไร่ ปลูกข้าวโพด และการเลี้ยงสัตว์ ประกอบกับอยู่ใกล้ถนนใหญ่ เพื่อง่ายต่อการออกไปซื้อเสบียงอาหารจากหมู่บ้านอื่นและตัวอำเภอ ต่อมาก็อพยพเพิ่มอีก 5 ครอบครัว คือ ครอบครัวนายจะทอย ครอบครัวนายจะหย่อ ครอบครัวนายจะอี ครอบครัวนายจะใจ และครอบครัวนายประหี

สำหรับนายประหี จะเป็นผู้นำทางศาสนาของมุซเซอด้วย หรือที่เรียกว่า “หมอผี” หลังจากนั้นก็มีชาวบ้านที่เป็นญาติพี่น้องกัน ย้ายมาจากหมู่บ้านปางดงเข้ามาสมทบอยู่ที่ผาแดง และมีชาวเขาเผ่ามูเซอดำ มาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านผาแดง 1 ครอบครัว คือ นายจะหะ มีพิธีกรรมของเผ่าโดยการนำของนายประหี เป็นผู้นำตามพิธีกรรม (ปู่จ้องใหญ่) ชาวบ้านนับถือศาสนาคริสต์ 6 หลังคาเรือน

⁸ บ้านผาแดง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

เมื่อปี พ.ศ. 2537 ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำทางพิธีกรรมของหมู่บ้านเกิดทะเลาะกัน เนื่องจากจากผู้ใหญ่บ้านทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ชาวบ้านขอร้องให้ผู้ใหญ่บ้านลาออก แต่ผู้ใหญ่บ้านไม่ยอมลาออก ชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งที่ขัดแย้งกันจึงย้ายครอบครัว ออกจากหมู่บ้านผาแดงไปตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่ คือบ้านน้ำจาง ย้ายออกจากหมู่บ้านผาแดงไปประมาณ 25 หลังคาเรือน โดยผู้นำทางพิธีกรรมของเผ่าคือนายประหย้ ก็ได้ย้ายออกจากหมู่บ้านนี้ด้วย

ปัจจุบันหมู่บ้านผาแดง มีหลังคาเรือนอยู่ประมาณ 32 หลังคาเรือน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการพัฒนาต่างๆ ส่วนด้านศาสนาหรือพิธีกรรมของเผ่าอาศัยชาวบ้านที่มีความรู้ช่วยกันในการประกอบพิธีกรรม

- อาณาเขต หมู่บ้านผาแดงมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.11 และ 2.12) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านไม้สูง
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ทางเดินบ้านน้ำจาง
ทิศใต้	ติดต่อ	ป่าแม่ปายฝั่งขวา
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ป่าไม้

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ
- เส้นทางคมนาคม เดิมทางเข้าหมู่บ้านผาแดง จะใช้รถบรรทุกขนาดเล็ก หรือรถจักรยานยนต์ก็ได้ และสามารถเข้าออกหมู่บ้านได้ 2 ทาง คือ

1. ทางแยกจากหมู่บ้านผาเผือก ซึ่งถนนค่อนข้างดี ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร
2. ทางแยกสายใหม่ ห่างจากหมู่บ้านไม้สูง ประมาณ 2 กิโลเมตร และจากทางแยกเข้าหมู่บ้านผาแดง ประมาณ 4 กิโลเมตร แต่ถนนสายนี้ค่อนข้างชันและแคบ เนื่องจากยังไม่ได้รับงบประมาณในการซ่อมแซม

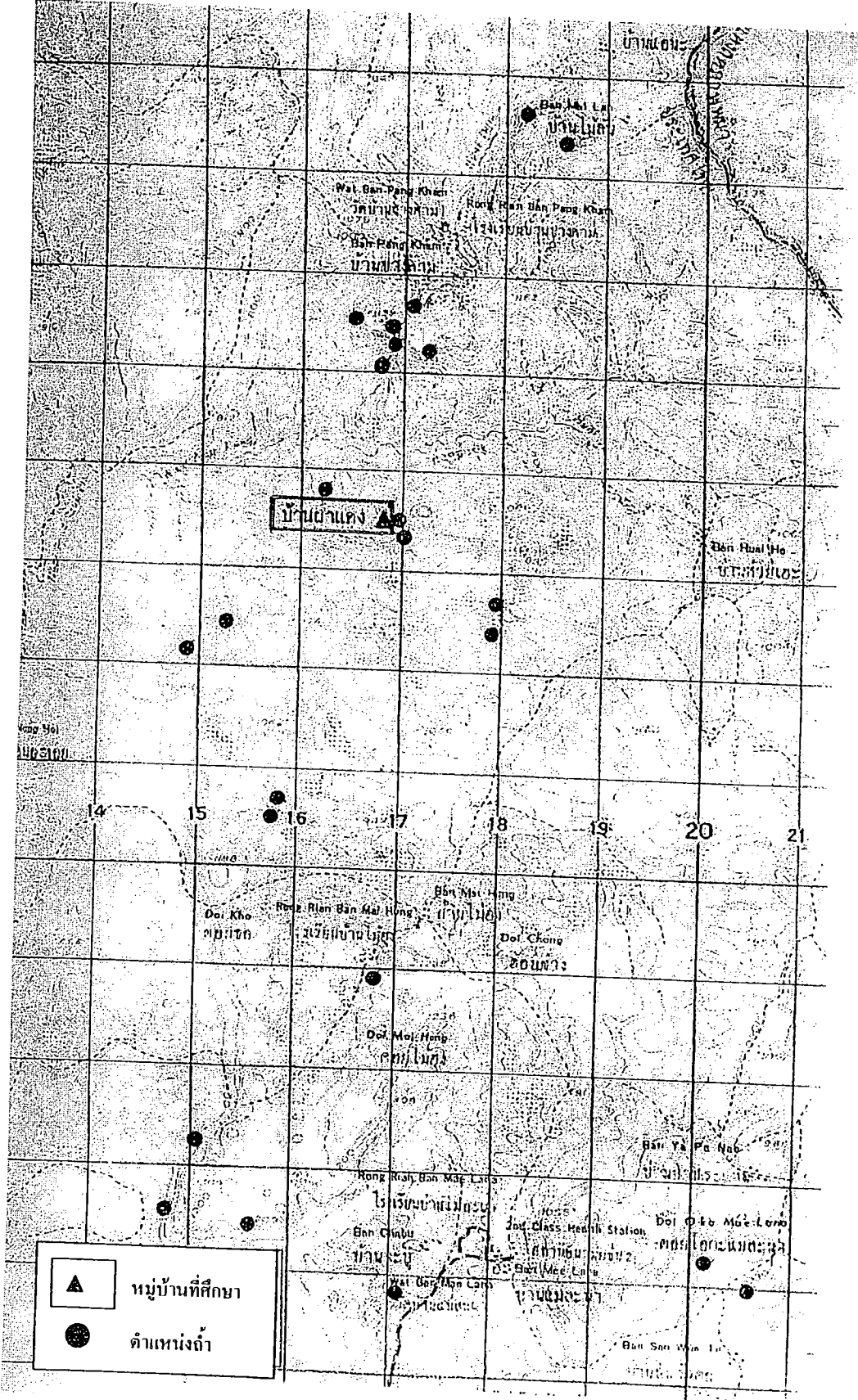
ระยะทางจากหมู่บ้านผาแดง ถึงที่สำคัญ ๆ ดังนี้

- จากบ้านผาแดง ถึงสำนักงานการประถมศึกษาปางมะผ้า ระยะทาง 28 กิโลเมตร
- จากบ้านผาแดง ถึงทางแยกบ้านผาเผือก ระยะทาง 6 กิโลเมตร
- จากบ้านผาแดง ถึงทางแยกถนนสายใหม่ ระยะทาง 4 กิโลเมตร
- จากบ้านผาแดง ถึงปากทางถนนใหญ่ไปแม่ฮ่องสอน ระยะทาง 18 กิโลเมตร

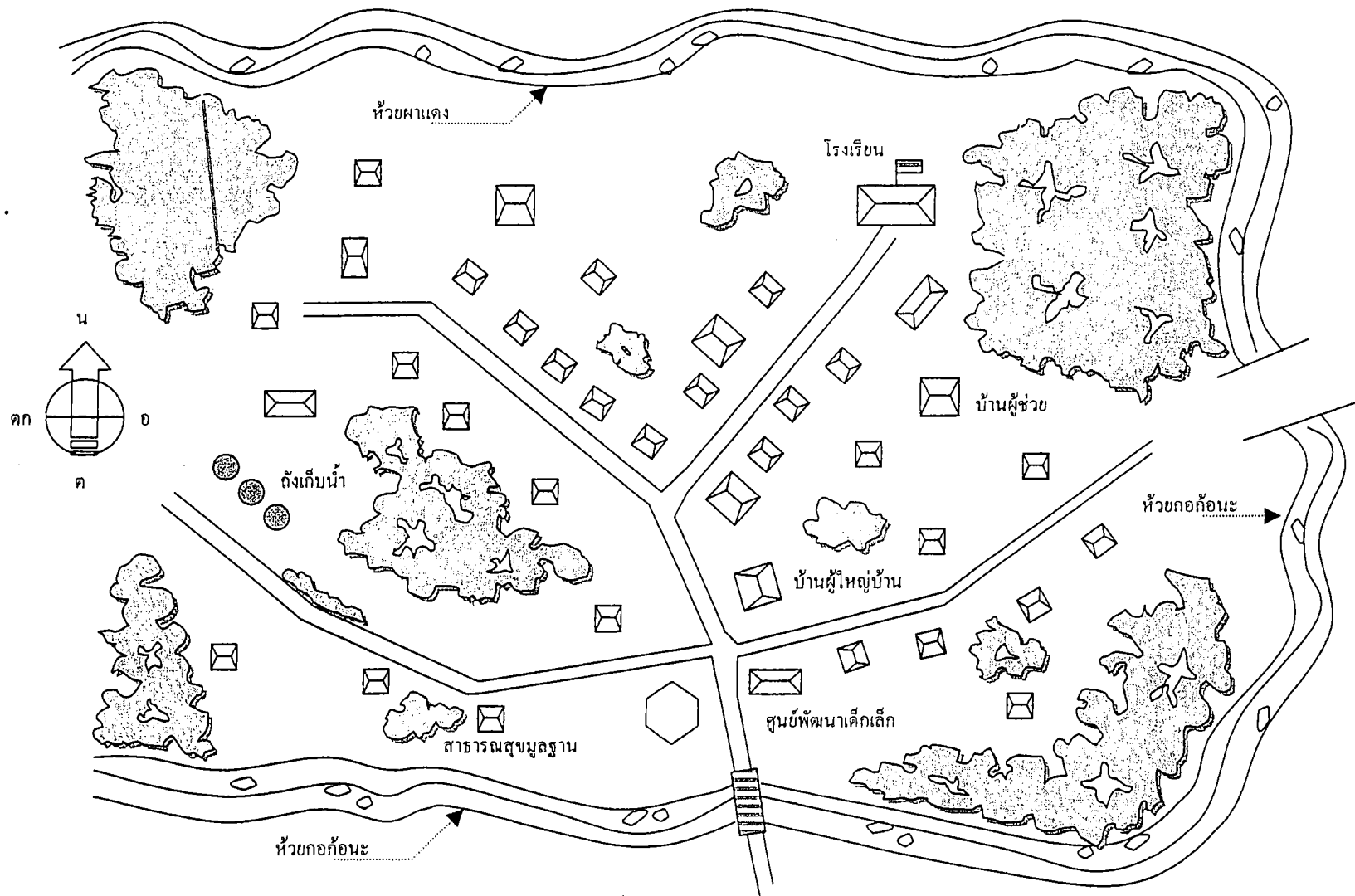
- ประเพณี ไม่ได้ระบุ

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์

- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษามูเซอแดง มีบางส่วนที่เป็นเด็ก เขาจะพูดภาษาไทยกลางได้ ซึ่งจะมีประมาณร้อยละ 50 ของประชากรทั้งหมด

แผนที่ 2.11 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านผาแดง และหมู่บ้านไผ่เคียง

แผนที่ 2.12 แผนผังหมู่บ้านผาแดง
(หมู่ 6 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

- แหล่งน้ำที่ใช้ บ้านผาแดงใช้น้ำจาก ห้วยผาแดง และห้วยกอก้อณะ

- แหล่งท่องเที่ยว บริเวณท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน คือ ถ้ำผีแมน อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตร ทางทิศเหนือ ถ้ำผีแมน อยู่ใกล้กับบ้านน้ำจาง ชาวบ้านน้ำจางได้ขุดถนน และทำทางจนถึงปากถ้ำแล้วสามารถเข้าออกได้สะดวก และแหล่งพักผ่อน ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งคือ ห้วยน้ำโป่ง ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้าน ประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ สำหรับคนรักสายน้ำ เป็นแหล่งกำเนิดของปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ สามารถหาอุปกรณ์และจับปลาได้ ในหมู่บ้านยังมีจุดชมวิวยกภายในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการพักผ่อนหลังจากทำงานเหน็ดเหนื่อย จุดชมวิวดูได้จากจุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน สามารถมองเห็นธรรมชาติที่อยู่รอบๆ และบริเวณใกล้ๆ หมู่บ้าน ยังมีเส้นทางเดินป่า ซึ่งมีชาวบ้านผาแดงอีกหลายคน มีความสามารถทางการหาอาหารป่าและการล่าสัตว์ป่า เนื่องจากด้วยป่าแถบผาแดงยังเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์สามารถเดินป่าท่องเที่ยวได้ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ สามารถสอบถามได้จากชาวบ้านและเด็กๆ ในหมู่บ้านได้ เนื่องจากชาวบ้านมีความชำนาญ และสามารถเป็นพิเศษ

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านผาแดงนี้มีผู้นำครอบครัวจำนวน 19 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อย่อยนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้นำครอบครัว หรือผู้แทนจำนวน 19 ราย หรือร้อยละ 65.5 เป็นเพศชาย และอีกจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 34.5 เป็นเพศหญิง

อายุ ผู้นำครอบครัวหรือผู้แทน มีอายุมากที่สุด 60 ปี และน้อยที่สุด 22 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย ประมาณ 37 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 16 ราย หรือร้อยละ 55.2 มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 44 ปี

รายได้หลัก รายภูมบ้านผาแดง มีรายได้หลักต่ำสุด ประมาณ 2,000 บาทต่อปี และสูงสุดประมาณ 10,000 บาท ต่อปี โดยมีรายได้เฉลี่ย ปีละประมาณ 5,758.60 บาท แต่ที่มากที่สุด คือจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 31.0 มีรายได้มากกว่า 7,999 บาท รายได้ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการเกษตร

รายได้รอง รายภูมบ้านผาแดง ไม่มีรายได้รองเลย จำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 10.3 และมีรายได้รองสูงสุดประมาณปีละ 8,000 บาท แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 34.5 มีรายได้รองอยู่ในช่วง 2,750-4,499 บาท โดยมีรายได้รองเฉลี่ย ปีละประมาณ 3,948 บาท ต่อครอบครัว รายได้รองเป็นรายได้จากการรับจ้าง และเก็บอาหารในป่า หรือของป่า หรือเป็นการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรไปขายต่อ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ คือจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 44.8 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว ประมาณ 4-6 คน เฉลี่ยแล้ว มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ ครอบครัวละ 6 คน

การตั้งถิ่นฐาน ผู้ให้ข้อมูลอพยพมาอยู่ยาวนานที่สุด คือ 32 ปี แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 37.9 อพยพมาอยู่ในช่วง 17-24 ปี

- การใช้ทรัพยากรจากถ้ำผาแดง ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการนำเที่ยวในถ้ำ พบว่ามีราษฎรที่ทำกิจกรรมนำเที่ยว จำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 17.2 ซึ่งนักท่องเที่ยวเป็นชาวต่างชาติทั้งหมด จำนวนเดือนละประมาณ 20 คน เป็นการนำเที่ยวชมถ้ำผีแมนที่มีโบราณวัตถุอยู่ในถ้ำ เช่น โลงไม้ เศษภาชนะหรือของใช้ของคนโบราณ

การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ ไม่พบว่ามีการทำกิจกรรมดังกล่าว

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทำการเกษตร พบว่าราษฎรจำนวน 29 ราย ใช้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 108 แห่ง จำนวน 303 ไร่ โดยใช้พื้นที่ในการปลูกข้าว จำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 96.6 จำนวน 32 แห่ง หรือ 141 ไร่ และในจำนวนราษฎรที่เท่ากันนี้ ปลูกข้าวโพด โดยใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพด 46 แห่ง จำนวน 102 ไร่ นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วเหลือง จิง งา บัว และพืชสวน แต่ใช้พื้นที่ไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม การใช้ปุ๋ยของเกษตรกรนับว่าจำนวนน้อย เพราะมีราษฎรใช้เพียง 2 ราย หรือร้อยละ 6.9 ที่ใช้ปุ๋ยยูเรีย ส่วนยากำจัดศัตรูพืชหรือยาฆ่าหญ้า มีราษฎรใช้จำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 27.6 ซึ่งเป็นการใช้ยากรมมือโกโซน เพียงอย่างเดียว

ในการทำการปศุสัตว์นั้น พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ คือจำนวน 27 ราย หรือร้อยละ 93.1 มีการเลี้ยงหมู พบว่าจำนวนที่เลี้ยงมีถึง 127 ตัว เป็นการเลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหารและขาย และยังมีราษฎรอีกจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 92.6 เลี้ยงไก่ พบว่ามีจำนวนไก่ถึง 850 ตัว เลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร นอกจากนี้มีราษฎรอีกจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 37.9 เลี้ยงม้า ประมาณ 16 ตัว เพื่อใช้เป็นสัตว์พาหนะ ใช้ขนผลผลิตทางการเกษตร และราษฎรอีก 8 ราย หรือร้อยละ 27.6 เลี้ยงวัว จำนวนวัวประมาณ 24 ตัว เพื่อขาย เป็นรายได้เสริม และราษฎรอีก 5 ราย หรือร้อยละ 10.3 เลี้ยงควาย ซึ่งมีจำนวนประมาณ 13 ตัว เพื่อใช้ทำนา และขายเป็นรายได้เสริม

- 2) การเก็บหาของป่า พบว่าราษฎรบ้านผาแดง เข้าป่าเพื่อไปหาอาหารและของป่า กันทุกหลังคาเรือน ซึ่งอาหารในป่าที่นิยมมาก คือ หน่อไม้ พบว่าทุกหลังคาเรือนขุดหน่อไม้กันถึงปีละประมาณ 401 กิโลกรัม เป็นการนำมาเป็นอาหารและขายต่อเป็นรายได้เสริม รองลงมา คือราษฎรจำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 96.5 เก็บเห็ดประมาณปีละ 254 กิโลกรัม เพื่อใช้เป็นอาหารและขายเป็นรายได้เสริมอีกเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีราษฎรอีกจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 58.6 เก็บดาว ซึ่งใช้ขอดดาวไปทำเป็นอาหาร พบว่าดาวถูกตัดไปถึงปีละประมาณ 53 กิโลกรัม และราษฎรอีกจำนวน 15 ราย หรือร้อยละ 51.7 เก็บผักหวานเพื่อเป็นอาหาร อีกปีละประมาณ 43 กิโลกรัม นอกจากนี้ยังมีผักหนามใช้เป็นอาหาร หวายใช้จักสานทำของใช้ และยังพบว่ามีราษฎรอีกจำนวน 12 ราย หรือร้อยละ 41.4 เก็บใบตองเกาะ จำนวนถึงปีละประมาณ 1,230 ใบ เพื่อนำมามัดเป็นตลับไขนึ่งหลังคา
- 3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าราษฎรจำนวน 15 ราย หรือร้อยละ 51.7 ตัดไม้แดงเพื่อทำฟืน ปีละประมาณ 36 ต้น และ 7 ราย หรือร้อยละ 24.1 ตัดไม้ก่อเพื่อทำฟืน ปีละประมาณ 17 ต้น และอีก 6 ราย หรือร้อยละ 20.7 ตัดไม้เต็งเพื่อทำฟืนปีละประมาณ 18 ต้น และที่ตัดมากคือไม้เกียะที่ใช้ทำเชื้อฟืน พบว่าราษฎรจำนวนถึง 22 ราย หรือร้อยละ 75.9 ใช้ไม้เกียะถึงปีละประมาณ 22 ต้น นอกจากนั้นยังมีไม้สักที่ราษฎรบ้านผาแดงตัดเพื่อทำที่อยู่อาศัย ประมาณปีละ 18 ต้น ราษฎรที่ใช้จำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 20.7 แต่ราษฎรส่วนมาก คือจำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 100 มีการตัดไม้ไผ่ เพื่อทำเป็นที่อยู่อาศัย ทำรั้ว คอกสัตว์เลี้ยง หรือจักสานเป็นของใช้ต่างๆ ซึ่งพบว่าไม้ไผ่ถูกตัดไปถึงปีละประมาณ 2,050 ต้น
- ทศนคดีเกี่ยวกับถ้ำ โกล้หมูบ้านผาแดง ในหัวข้อข้อยกนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในยุคโบราณ ดังนี้
- 1) ด้านผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 79.3 เห็นด้วยกับเรื่องที่ว่า การถางป่าเพื่อทำนาทำไร่จะทำให้หน้าในถ้ำห้วยน้อยลง โดยให้เหตุผลว่าตัดต้นไม้มาก จะทำให้น้ำน้อยลงทุกปี และปัจจุบันหน้าถ้ำน้ำจะไม่พอใช้ ก็เนื่องจากปัจจุบันมีการตัดไม้กันมาก แต่ประชากรอีกจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 20.6 ไม่เห็นด้วย ส่วนในเรื่องการใช้ยากำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ประชากรจำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 82.8 เห็นด้วย เนื่องจากเคยมีเจ้าหน้าที่มาแนะนำและชี้ให้เห็นถึงอันตรายของยากำจัดศัตรูพืช และปุ๋ยเคมี ส่วนอีกจำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 17.2 ไม่เห็นด้วย แต่ในเรื่องการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำนั้น ประชากรจำนวนเพียง 4 ราย หรือร้อยละ 13.8 ที่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าเมื่อเข้าไปหาอาหารก็ต้องทำลายสภาพในถ้ำ แต่อีกจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 86.2 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าเวลาไปจับปลาในถ้ำใช้มือจับปลาไม่ทำให้เกิดอันตรายในถ้ำ

2) การจัดการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์

ทัศนคติของคนท้องถิ่นของบ้านผาแดง ได้แสดงถึง ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 31.0 เห็นด้วยกับเรื่องการท่องเที่ยวในถ้าจะทำให้เกิดอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้า โดยให้เหตุผลว่าการท่องเที่ยวในถ้าบางครั้งต้องใช้ตะเกียง ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อค้างคาวในถ้า ส่วนอีกจำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 69.0 ไม่เห็นด้วยเพราะนักท่องเที่ยวจะไปเที่ยวอย่างเดียวไม่ทำลายถ้า ส่วนในเรื่องการท่องเที่ยวถ้า ควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้านั้น ประชากรจำนวน 23 รายหรือร้อยละ 79.3 เห็นด้วย เพราะชาวบ้านใกล้เคียงรู้จักพื้นที่ หรือถ้าดีกว่าบ้านอื่น และจะช่วยกันดูแลถ้าได้ด้วย ส่วนอีกจำนวน 6 รายหรือร้อยละ 20.7 ไม่เห็นด้วย ส่วนเรื่องการท่องเที่ยวในถ้าจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่นนั้น ประชากรจำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 82.8 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าชาวบ้านจะมีรายได้จากการนำเที่ยวและขายสินค้า หรืออาหาร แต่อีกจำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 17.2 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนบางกลุ่มเท่านั้น

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้า

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 86.2 เห็นด้วยว่าบริเวณลุ่มน้ำน้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนโบราณ แต่อีกจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 13.8 ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า ถ้าเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณนั้น ประชากรจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 37.5 เห็นด้วย เนื่องจากเคยเห็นสิ่งเหล่านี้ในถ้าแต่ประชากรอีกจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 62.1 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากไม่เคยเห็นสิ่งเหล่านี้ และกรณีโลงไม้ในถ้าว่า เป็นที่เก็บศพของคนโบราณ นั้น ประชากร จำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 31.0 เห็นด้วย เพราะคนแก่เคยเล่าให้ฟัง แต่อีกจำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 69.0 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเห็นโลงไม้ในถ้า

4) การดูแลจัดการถ้า

สำหรับการดูแลถ้าควรให้อยู่ในความดูแลของรัฐนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 79.3 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐสามารถจะดูแลรักษาหลักฐานต่างๆ ในถ้าได้แน่นอน ช่วยแนะนำนักท่องเที่ยว อบรบชาวบ้าน ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับถ้า และการนำเที่ยวในถ้าได้ แต่ประชากรอีกจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 20.7 ไม่เห็นด้วย

บ้านไม้สูง⁹

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน บ้านไม้สูงเป็นหมู่บ้านเก่าแก่อีกหมู่บ้านหนึ่งในอำเภอปางมะผ้า ตั้งมาประมาณ 190 ปี ผู้ก่อตั้งคนแรกคือ ลูกน้องนายฮ้อยสาม นายฮ้อยสาม เป็นสลาหรือผู้มีวิชาอาคมแก่กล้า ซึ่งในการตั้งหมู่บ้านสมัยก่อนเชื่อว่า ป่าแต่ละแห่งมีภูตผีวิญญาณอาศัยอยู่ การจะตั้งหมู่บ้านในพื้นที่ใดต้องมีสลาที่เก่งทางคาถาอาคมมาทำพิธีก่อน หมู่บ้านนั้นถึงจะอยู่อย่างสงบสุข นายฮ้อยสาม เป็นผู้มีความสามารถทางด้านนี้ ดังนั้น มักจะปรากฏในประวัติของหมู่บ้านว่านายฮ้อยสามเป็นผู้ก่อตั้ง เช่น บ้านแม่ละนา บ้านปางหมู และอีกหลายๆ หมู่บ้าน ต่อมานายฮ้อยสามแก่ตัวลงจึงได้ถ่ายทอดวิชาให้บุคคลใกล้ชิด ซึ่งได้มีการอพยพไปที่ต่างๆ มีบางส่วนได้อพยพมาที่หมู่บ้านไม้สูง จึงมีการตั้งหมู่บ้านขึ้น

- อาณาเขต หมู่บ้านไม้สูงมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.13 และ 2.14) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านผาเหือก
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	บ้านข่าป่าแหน
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านแม่ละนา และบ้านจำโบ๋
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านปางคามน้อย

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

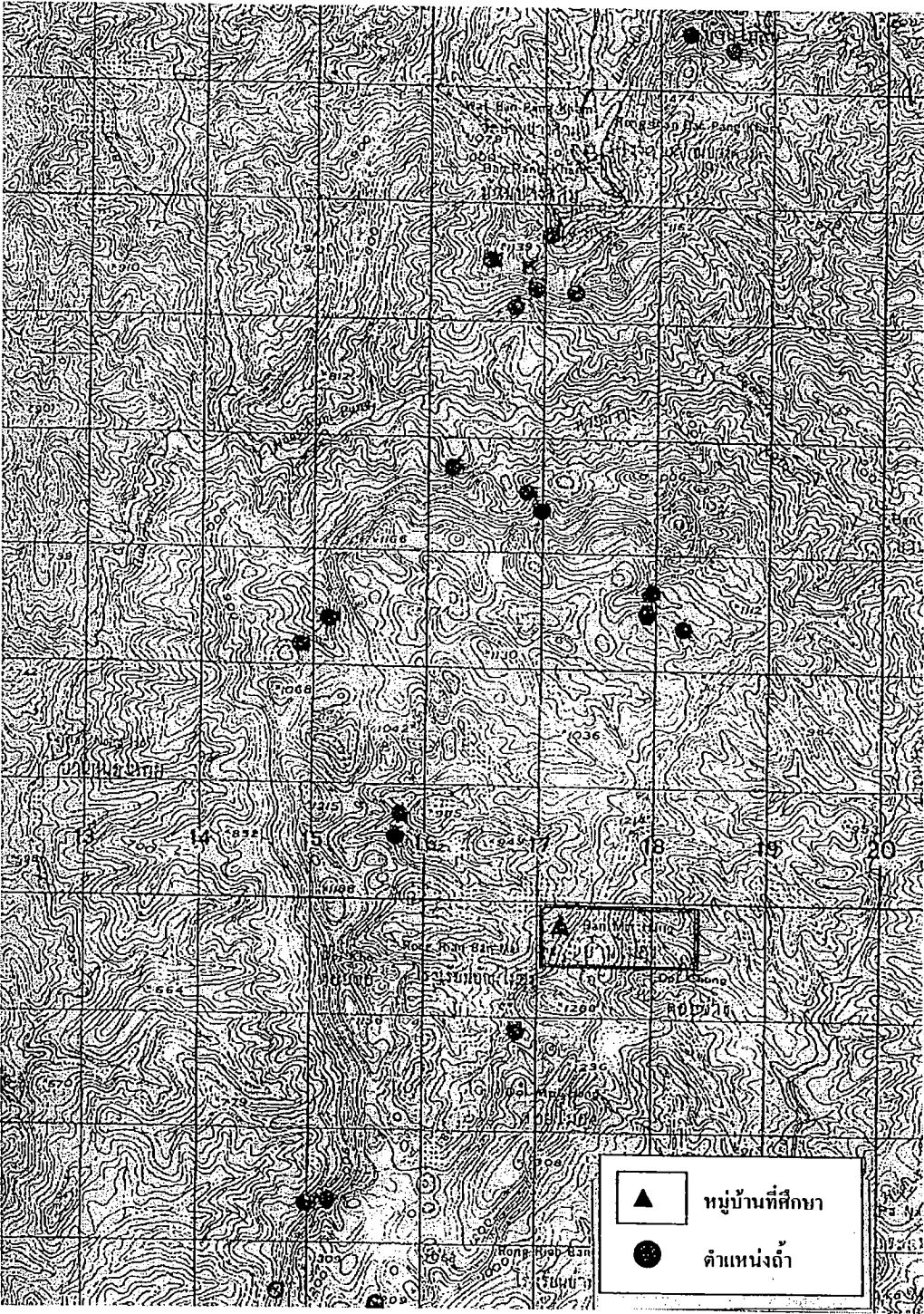
- เส้นทางคมนาคม การเดินทางไปหมู่บ้านไม้สูง ซึ่งสามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ ตลอดปี ระยะทางจากอำเภอปางมะผ้า ประมาณ 22 กิโลเมตร

- ประเพณี บ้านไม้สูงยังคงรักษาเอกลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสภาพความเป็นอยู่ การแต่งกาย การแต่งงาน หรือแม้กระทั่งประเพณีของหมู่บ้าน ประเพณีที่สำคัญคือ ประเพณีดับไฟเทียน ประเพณีบรรพชาสามเณร หรือปอยส่างลอง

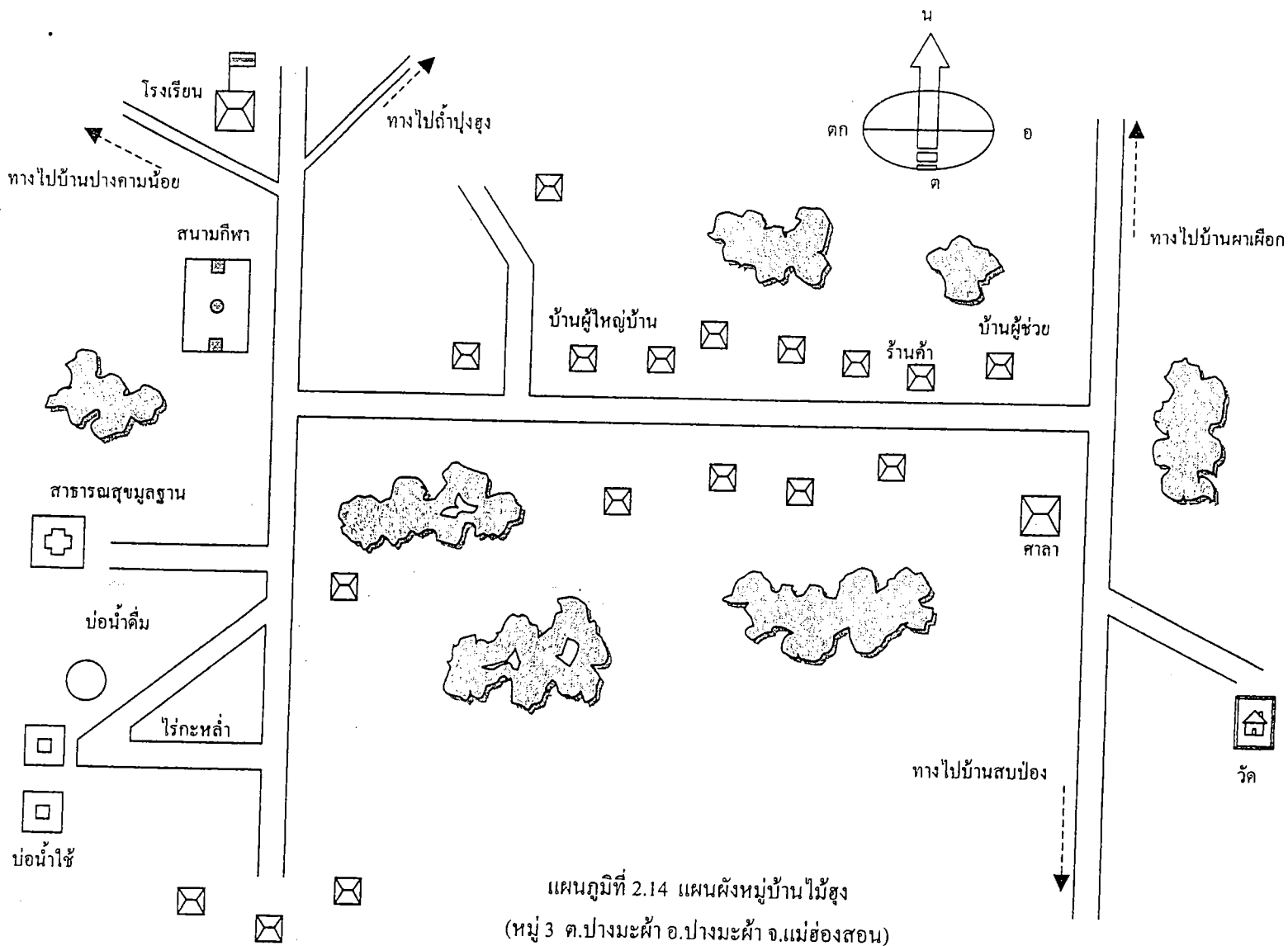
- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ทำไร่ ทำสวนเมือง และค้าขาย

- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษาไทยใหญ่ และภาษาไทยกลางในการสื่อสาร

⁹ บ้านไม้สูง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

แผนที่ 2.13 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านไม้ซุง และหมู่บ้านใกล้เคียง

- แหล่งน้ำที่ใช้ ไม่ได้ระบุ

- แหล่งท่องเที่ยว บ้านไม้สูงมีกำแพงสูง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านไม้สูงนี้มีผู้นำครอบครัวจำนวน 15 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อย่อยนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก คือจำนวน 15 ราย หรือร้อยละ 68.2 เป็นเพศชาย และมีเพียง 7 ราย หรือร้อยละ 31.8 ที่เป็นหญิง

อายุ พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุมากที่สุด คือ 70 ปี และน้อยที่สุด คือ 28 ปี โดยเฉลี่ยผู้ให้ข้อมูลมีอายุประมาณ 46 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 36.3 มีอายุอยู่ในช่วง 28 – 37 ปี

รายได้หลัก พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้หลักต่ำสุด ปีละประมาณ 1,000 บาท ส่วนที่มีรายได้มากที่สุด คือปีละประมาณ 15,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 8,500 บาท แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 50.0 มีรายได้ในช่วงปีละ 4,501 – 8,000 บาท ซึ่งเป็นรายได้จากการเกษตร แต่ที่มีรายได้มากที่สุดนั้น เป็นรายได้จากการค้าขาย หรือรับซื้อของป่าไปขายต่อ เช่น หน่อไม้ หรือเปลือกไม้ก่อก

รายได้รอง เป็นรายได้ที่ได้จากใช้เวลาที่ว่างจากการประกอบกิจกรรมหลัก มาประกอบอาชีพรอง เช่น อาชีพ รับจ้าง ทำเกษตร เลี้ยงสัตว์ หรือ ค้าขาย ซึ่งพบว่า มีรายได้รองต่ำสุดปีละประมาณ 2,000 บาท และสูงสุดปีละประมาณ 9,500 บาท เฉลี่ย มีรายได้รอง ปีละประมาณ 5,863 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 45.4 มีรายได้ในช่วง 4,501 – 7,000 บาท

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ส่วนใหญ่ คือจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 45.4 มีสมาชิกในครอบครัว 4 – 5 คน น้อยที่สุดคือ 2 คน และมากที่สุด คือ 8 คน

การตั้งถิ่นฐาน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 12 ราย หรือร้อยละ 54.5 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่นมาแล้วระหว่าง 25 – 30 ปี แต่ที่มาอยู่นานที่สุด คือ 42 ปี มีเพียง 2 ราย หรือร้อยละ 9.1

- การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการท่องเที่ยว ที่บ้านไม้สูง มีราษฎรบ้านไม้สูงเป็นผู้นำเที่ยว จำนวน 1 ราย หรือร้อยละ 4.5 เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวถ้ำ และวิถีชีวิตของบ้านไม้สูง และบางครั้งจะมีการเที่ยวป่าด้วยโดยเดินเท้าในป่าไปตามหมู่บ้านต่างๆ และพักแรมตามหมู่บ้านนั้นๆ เพื่อชมวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 45.5 เข้าไปเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ ประมาณรายละ 1 ครั้งต่อเดือน ได้มูลค้างคาวประมาณเดือน 38 ถัง เป็นการเก็บมาใช้เป็นปุ๋ยกับพืชเกษตรของตนเอง ยังไม่มีการนำไปขาย

การหาอาหารในถ้ำ การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ หรือประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ไม่พบว่ามีการทำกิจกรรมดังกล่าว

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

1) การใช้พื้นที่ทำการเกษตร พบว่าราษฎรทั้งหมด คือ 22 ราย หรือร้อยละ 100.0 ปลูกข้าว โดยใช้พื้นที่ในการปลูกข้าวทั้งหมด 23 แห่ง จำนวน 60 ไร่ ซึ่งใช้ในการบริโภค ยังไม่ได้นำไปขาย รองลงมาคือข้าวโพด ซึ่งพบว่าราษฎรเกือบจะทั้งหมด คือจำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 90.9 ปลูกข้าวโพด โดยใช้พื้นที่ ปลูก 21 แห่ง จำนวน 37 ไร่ ข้าวโพด ชาวบ้านได้ใช้เป็นอาหารสัตว์ และใช้ภายในครอบครัว ยังได้ผลิตเพื่อขาย นอกจากทั้งสองอย่างแล้ว ราษฎรบ้านไม้สูง ยังมีการปลูกไม้สวนอยู่บ้าง ซึ่งเกือบจะทั้งหมดเหมือนกัน คือพบว่าราษฎรที่ปลูกจำนวน 19 ราย หรือร้อยละ 86.4 โดยสรุปแล้วพื้นที่ ที่ใช้ในการปลูกพืชเกษตร ทั้งหมดประมาณ 63 แห่ง หรือ 116 ไร่ ทั้งนี้ มีราษฎรจำนวน เพียง 1 ราย เท่านั้น หรือร้อยละ 4.5 ของที่ใช้ข้อมูล ใช้ปุ๋ยเคมี โดยเฉพาะปุ๋ยสูตร 16-20-0 ใช้ในปริมาณ 50 กิโลกรัม ต่อ 1 ไร่ นอกจากนี้ยังมีการใช้ยากรั้วม็อกโซนด้วย แต่จำนวนราษฎรที่ใช้ ก็มีเพียง 1 ราย เช่นกัน โดยใช้ในปริมาณ 2 ลิตร ต่อไร่ เท่านั้น

ส่วนการปศุสัตว์ ราษฎรส่วนมาก คือจำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 90.9 เลี้ยงไก่ ภายในบ้าน เพื่อเป็นอาหารและบางครั้ง ก็เพื่อขาย แต่เป็นการขายภายในหมู่บ้าน ไม่ได้ส่งออกไปภายนอกหมู่บ้าน จำนวนไก่ที่เลี้ยงทั้งหมดประมาณ 257 ตัว รองลงมาคือ หมู ซึ่งมีราษฎรเลี้ยงจำนวน 12 ราย หรือร้อยละ 54.5 จำนวนที่เลี้ยงทั้งหมดประมาณ 40 ตัว เพื่อเป็นอาหารและเพื่อขายเช่นกัน อาหารที่ใช้เลี้ยง คือเศษอาหาร ข้าวโพด และพืชผักต่างในธรรมชาติ แต่สัตว์ที่เลี้ยงเพื่อการค่านั่น คือ วัว ซึ่งมีราษฎรเพียง 5 ราย หรือร้อยละ 22.7 เท่านั้นที่เลี้ยง มีทั้งหมดเพียง 27 ตัว และยังมีการเลี้ยงควาย และม้า อีกอย่างละ 1 ราย รายละ 1 ตัวเท่านั้น เพื่อใช้เป็นสัตว์พาหนะ

2) การเก็บหาของป่า ราษฎรบ้านไม้สูง ก็เหมือนราษฎรหมู่บ้านอื่นๆ ในพื้นที่นี้ ที่มีการเข้าไปเก็บหาของป่า เพื่อเป็นอาหาร และเพื่อขาย เป็นรายได้เสริม เนื่องจากบริเวณโดยรอบยังเป็นป่าที่มีพืชพันธุ์ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อยู่ ที่นิยมกันมาก คือ หน่อไม้ พบว่าราษฎรทั้งหมด คือจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 100.0 เข้าไปเก็บหน่อไม้ในป่า เพื่อเป็นอาหาร และขายต่อให้กับนายทุนที่รับซื้อไปเพื่อส่งให้โรงงานผลิตเป็นหน่อไม้ปิ้งต่อไป ปริมาณหน่อไม้ที่ถูกเก็บ ถึงปีละประมาณ 615 กิโลกรัม รองลงมาคือ เห็ดต่างๆ พบว่าราษฎรจำนวนถึง 20 ราย หรือร้อยละ 90.9 ที่เก็บเห็ดเพื่อใช้เป็นอาหาร และเพื่อขายต่อ ซึ่งถ้านับรถยนต์ไปจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปตามสาย แม่มาลัย-แม่ฮ่องสอนแล้ว ริมทางบางช่วง จะมีชาวบ้านนำเห็ดหรือของป่าต่างๆ มาตั้งขาย ประมาณว่าเห็ดถูกเก็บออกมาจากป่าประมาณปีละ 415 กิโลกรัม นอกจากเห็ดแล้ว ยังมี ผักกูด ซึ่งมีความนิยมไม่แพ้กับเห็ด คือพบว่าราษฎรจำนวนถึง 20 รายเช่นกัน หรือร้อยละ 90.9 เข้าป่าเพื่อเก็บผักกูดมาเพื่อเป็นอาหารและขายเช่นกัน จำนวนผักกูดที่ถูกเก็บประมาณ ปีละ 194 กิโลกรัม นอกจากของป่าที่ใช้เป็นอาหารแล้ว ยังมีการเก็บใบตองเก้ายื่อนำมามุงหลังคา ซึ่งพบว่ามีราษฎรที่ใช้ตองเก้ายื่อนประมาณ 11 ราย หรือร้อยละ 50.0 โดยทั้งหมดใช้ในปริมาณ ปีละ 550 แผ่น

3) การตัดไม้ใช้สอย ราษฎรบ้านไม้สูงมีการใช้ไม้พื้นกันมาก ไม้ที่ใช้ คือ ไม้ก่อ พบว่าราษฎรจำนวนมากถึง 20 ราย หรือร้อยละ 90.9 ตัดไม้ก่อในป่าเพื่อนำมาทำพื้น ประมาณ ปีละ 65 ต้น ไม้สนสามใบ และสนสองใบ ถูกถากมาทำเป็นเชื้อฟืนถึงปีละประมาณ 179 กิโลกรัม ราษฎรเกือบจะทั้งหมดคือ 21 ราย หรือร้อยละ 95.4 ใช้ไม้ดังกล่าว นอกจากนั้นแล้ว ไม้ที่ใช้กันมาก คือ ไม้ไผ่ พบว่าราษฎรถึง 20 ราย หรือร้อยละ 90.9 ใช้ไม้ไผ่ เพื่อทำเป็นที่อยู่อาศัย ทำรั้ว ทำคอกสัตว์ หรือของใช้ต่าง ๆ ซึ่งพบว่าไม้ไผ่ถูกตัดถึงปีละประมาณ 1,058 ลำ

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำโกล้หมู่บ้านไม้สูง ในหัวข้อข้อย่อยนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในยุคโบราณ ดังนี้

1) ด้านผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วยที่ว่าการตัดไม้ถางป่าเพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตร จะทำให้น้ำในลำห้วยน้อยลง โดยให้เหตุผลว่าบริเวณนี้จะขาดความชุ่มชื้น ส่วนในเรื่อง การใช้ยากำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมีนั้น ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด คือ 22 ราย หรือร้อยละ 100.0 เช่นกัน เห็นด้วยว่า สิ่งเหล่านี้จะทำอันตรายให้กับสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ โดยให้เหตุผลว่า เคยเห็นจากหมู่บ้านอื่นที่มีการใช้กันมาก แต่ในเรื่องการหาอาหารในถ้ำแล้ว จะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำนั้น ราษฎรเพียง 8 ราย หรือร้อยละ 36.4 เห็นด้วย เพราะเป็นการไปรบกวนสัตว์ที่อาศัยในถ้ำ แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 14 ราย หรือร้อยละ 63.6 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเข้าไป และไม่กล้าเข้าไปหาอาหารในถ้ำ

2) การจัดการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์

ในเรื่องของอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ จากการท่องเที่ยวนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ จำนวน 14 ราย หรือร้อยละ 63.6 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าสิ่งเหล่านี้จะถูกเหยียบย่ำแตกหักได้ แต่อีก จำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 36.4 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าการท่องเที่ยวในถ้ำ นักท่องเที่ยวจะต้องเที่ยวอย่างเดียวไม่ไปทำลายสิ่งเหล่านี้ ส่วนในเรื่องของการดูแลถ้ำ การจัดการท่องเที่ยวในถ้ำ นั้น ควรให้อยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้ถ้ำ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด คือจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าชาวบ้านเหล่านี้มีความชำนาญในพื้นที่ เกี่ยวกับการนำท่องเที่ยวในถ้ำ ซึ่งจะทำให้มีจิตสำนึกที่จะรักษาถ้ำได้ดีกว่าชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณอื่น และในเรื่องการท่องเที่ยวถ้ำจะทำให้เกิดรายได้เพิ่มกับชุมชนท้องถิ่น นั้น ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด คือจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วยว่าสิ่งนี้จะทำให้เกิดรายได้ขึ้นในท้องถิ่น เพราะชาวบ้านจะได้ขายสินค้าอย่างอื่นเสริมได้เช่น ผลผลิตทางการเกษตร นอกเหนือจากการนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด คือจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วยว่า บริเวณนี้ เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนโบราณมาก่อน เพราะเห็นว่ารุ่นปู่ รุ่นย่า ก็ได้อพยพย้ายที่อยู่นั้นอยู่ในบริเวณนี้มานานแล้ว ส่วนความคิดที่ว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณนั้น ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดอีกเช่นกันที่เห็นด้วย เพราะเคยเห็นโลงศพอยู่ในถ้ำ ประกอบกับเคยได้ยินคนแก่ในหมู่บ้านเล่าให้ฟังซึ่งก็สอดคล้องกับข้อความที่ว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเชื่อว่าเป็นโลงศพของคนโบราณ

4) การดูแลจัดการถ้ำ

สำหรับการดูแลถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดคือจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นว่าควรให้อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อจะได้มีการพัฒนา และตัดถนนเข้าถึงได้

บ้านเขาป่าแหน¹⁰

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน เดิมชาวบ้านเขาป่าแหน อพยพมาจากบ้านปางคาม ประมาณ 7-8 ครั้วเรือน เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ ผู้นำขณะนั้น คือ นายคาร ซึ่งเป็นพ่อของผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน อยู่ได้ประมาณ

¹⁰ บ้านเขาป่าแหน ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

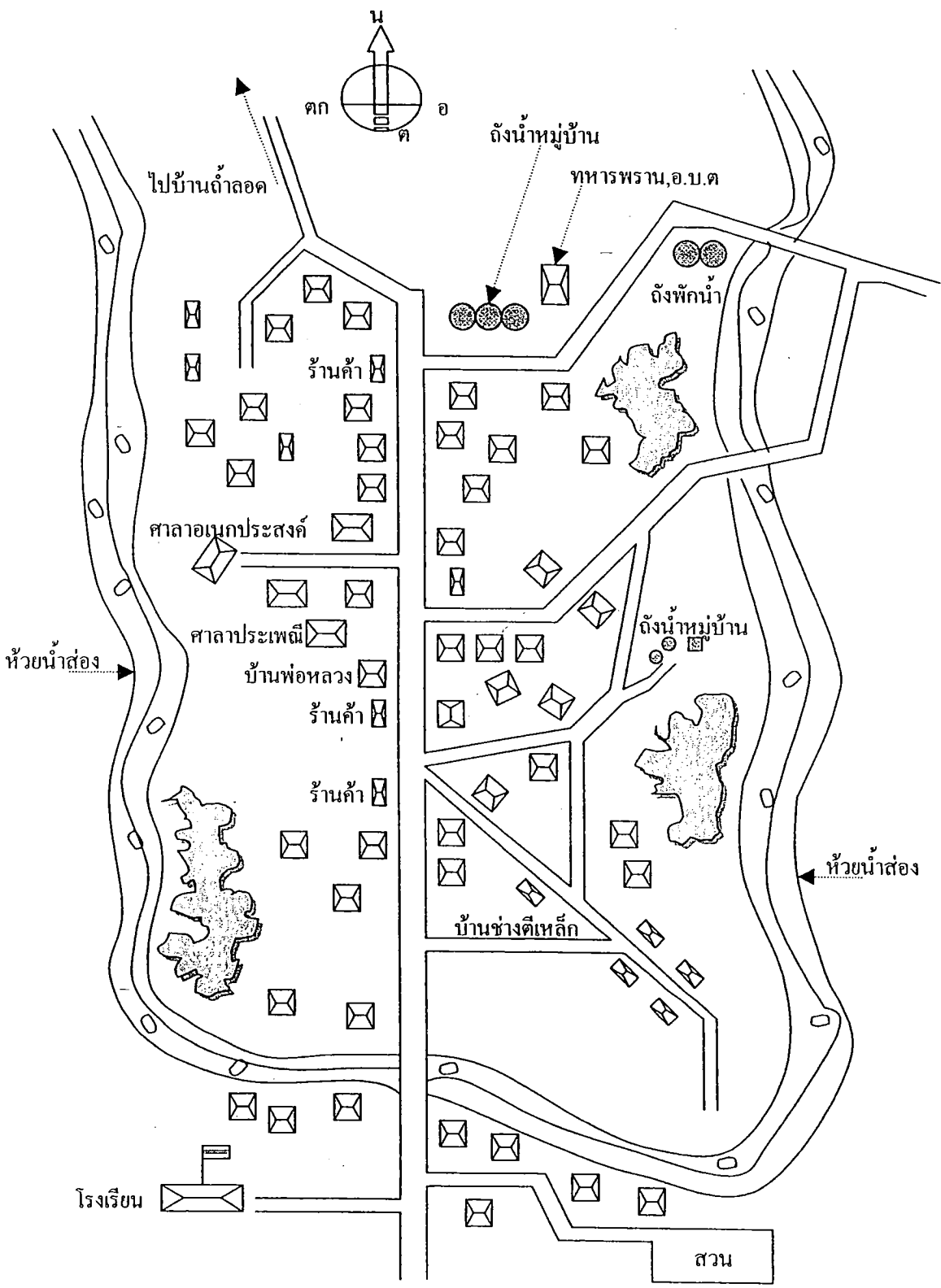
3-4 ปี ชาวบ้านได้ย้ายไปอยู่บ้านแอโก่ เนื่องจากบริเวณบ้านปางคามน้อย ใกล้กับบ้านไทยใหญ่ ซึ่งนำวัวมาเลี้ยง บริเวณบ้านปางคามน้อย ทำให้พืชไร่ของชาวบ้านยาป่าแห้งเสียหาย โดยย้ายมาประมาณ 5-6 ครัวเรือน นำโดยนายคาร และอาศัยอยู่ที่บ้านแอโก่ เกือบ 20 ปี ซึ่งที่บ้านแอโก่จะมีที่ทำนา และทำไร่ มีป่าใหญ่เหมาะแก่การทำไร่ ช่วงนี้มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำหลายคน ตั้งแต่ นายป่าปูย เป็นนายจามะ (ซึ่งทำหน้าที่เป็นปู่จ้อง) และต่อมาเป็นผู้นำบ้านยาป่าแห้ง แต่เนื่องจากที่บ้านแอโก่ มีข้อจำกัดเรื่องการทำมาหากิน ทำให้ย้ายมาอยู่บ้านท่าไคร้ อยู่ได้ประมาณ 4-5 เดือน ก็อพยพออกมาประมาณ 11 ครัวเรือน โดยการนำของพ่อเผ่ายาป่าแห้ง มาอยู่บริเวณบ้านยาป่าแห้งปัจจุบัน ทั้งนี้ เนื่องจากความเชื่อเรื่องผีน้ำ และชาวบ้านไม่สบาย โดยสรุปแล้วบ้านยาป่าแห้ง มีอายุประมาณ 30 ปี และมีผู้นำคนปัจจุบันชื่อ นายบรรพต ไพรปริเปรรม

- อาณาเขต หมู่บ้านยาป่าแห้ง มีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.15 และ 2.16) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านห้วยเฮี้ยะ
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	บ้านห้วยแห้ง
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านถ้ำลอด และบ้านบ่อไคร้
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านแม่ละนา

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ
- เส้นทางคมนาคม บ้านยาป่าแห้งมีระยะทางจากที่ว่าการอำเภอปางมะผ้าถึงหมู่บ้านประมาณ 20 กิโลเมตร โดยรถยนต์ หรือจักรยานยนต์ ได้ตลอดฤดู
- ประเพณี บ้านยาป่าแห้ง มีประเพณีอยู่ 4 ประเภท ได้แก่

● ประเพณีกินวอ : เป็นการจัดงานปีใหม่ของชาวบ้านยาป่าแห้ง ซึ่งจะจัดช่วงประมาณเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม ขึ้นอยู่กับผู้นำหมู่บ้าน จะตกลงเลือกวันไหน ก่อนที่จะจัดงานชาวบ้านจะเก็บฟืนไว้เต็มได้นบ้าน เมื่อถึงวันงานก็จะมีการฆ่าหมู ต้มข้าวปุ้น มีการนำหัวหมูไปเลี้ยงผีที่ลานประเพณี โดยผู้นำทางศาสนาของหมู่บ้าน หรือเรียกว่าปู่จ้อง เป็นผู้ทำพิธี การจัดงาน จะมี 7 วัน มีกินวอใหญ่ กินวอน้อย งานแต่ละคืนก็จะมีการเต้นรำ (เต้นจะคี) ตลอดทั้งคืน และจะเปิดโอกาสให้คู่บ่าวสาวได้เลือกคู่ด้วย

แผนภูมิที่ 2.16 แผนผังหมู่บ้านยาป่าแทน
(หมู่ 5 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

● **พิธีเกิด** : เมื่อผู้หญิงมาคลอดท้อง พวกเขาจะมีการประกอบพิธีกรรมหนึ่งขึ้นมา เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการคลอดทารกที่จะมาถึงในเวลาข้างหน้า จะนำมาซึ่งความสวัสดิภาพของทั้งผู้หญิง และตัวลูกเอง ในพิธีจะมีการนำไม้ท่อนหนึ่งไปวางสอดไว้กับง่ามต้นไม้ที่เป็นศูนย์กลาง ลักษณะคล้ายคานดาซัง ปลายไม้ด้านหนึ่งเป็นที่สำหรับทำบ่วง ให้ผู้หญิงท้องขึ้นไบนั่ง ปลายอีกด้านหนึ่งแขวนตะกร้าใส่ก้อนหินถ่วงให้คานไม้ทั้งสองด้านมีน้ำหนักสมดุลกัน ทางด้านผู้หญิงท้อง โดยมีส่วนทางศาสนาประจำหมู่บ้านเป็นผู้จุดเทียนขี้ผึ้งและร้องสวดประกอบพิธี ซึ่งหลังจากผ่านพิธีนี้แล้วจะทำให้พวกเขาทั้งหลายซึ่งไม่มีวิทยาการทางการแพทย์ที่ทันสมัย และต้องดำเนินการคลอดทารกอย่างธรรมชาติ ที่ต้องเผชิญกับการเสี่ยงภัยอันตรายเป็นอย่างมาก ได้มั่นใจว่าจะมีความปลอดภัยในการให้กำเนิดชีวิตใหม่ ออกมาดูแลด้วยว่า ก้อนหินที่ใส่ตะกร้าถ่วงไว้ด้านตรงข้ามผู้หญิงท้องนั้น เป็นชื่อแห่งการดวงวัด พร้อมทั้งถ่วงเอาความไม่ดีทั้งหลายออกไปจากผู้ตั้งครรภ์

● **พิธีชะเต้เาเว** : คนป่วยจะขึ้นไบนั่งบนหวงผ้าด้านหนึ่งของคานดาซัง อีกด้านหนึ่งของคานดาซังจะเป็นที่แขวนตะกร้าหว่าย โดยมีผู้ช่วยคอยยกก้อนหินขึ้นใส่ลงในตะกร้าหว่าย ให้น้ำหนักสมดุลกับน้ำหนักตัวของผู้ป่วย และจะคอยทยอยทิ้งหินในตะกร้าหว่ายออก พร้อมทั้งเติมหินก้อนใหม่เข้าไปแทน

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ค้าขาย และรับจ้าง
- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษามูเซอแดง แต่สามารถพูดภาษาไทยได้ประมาณร้อยละ 30.0
- แหล่งน้ำที่ใช้ ชาวบ้านยาปาแหมมีน้ำใช้สอยจากห้วยตองจี ห้วยป่าแตะเนะ ห้วยป่าแตะ และระบบประปาประจำหมู่บ้าน 3 แห่ง
- แหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านยาปาแหม มีถ้ำอยู่ใกล้บริเวณหมู่บ้าน จำนวน 2 ถ้ำ ซึ่งภายในถ้ำมีโลงศพอยู่มากมาย โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้เส้นทางผ่านไปยังหมู่บ้านแม่ละนา และหมู่บ้านถ้ำลอด

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านยาปาแหมนี้ มีผู้นำครอบครัวจำนวน 57 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบเป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- **ลักษณะส่วนบุคคล** ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 57 ราย หรือร้อยละ 87.7 เป็นเพศชาย และส่วนน้อย คือ อีกจำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 12.3 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุด 72 ปี และน้อยที่สุด 18 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 40 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ คือ จำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 43.1 มีอายุอยู่ในช่วง 30-44 ปี และรองลงมาคือจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 26.1 มีอายุอยู่ในช่วง 45-59 ปี

รายได้หลัก พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้หลัก ตั้งแต่ 5,000 บาท และสูงสุด 90,000 บาท โดยมีรายได้หลักเฉลี่ยปีละประมาณ 22,563 บาท แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 44.6 มีรายได้ในช่วง 17,501-26,500 บาท รายได้หลักส่วนใหญ่ เป็นรายได้จากการเกษตร และค้าขาย

รายได้รอง พบว่าผู้ให้ข้อมูลไม่มีรายได้รอง จำนวนเพียง 3 ราย หรือร้อยละ 4.6 แต่รายได้รองสูงสุดคือ 45,000 บาท ต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่ คือ จำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 44.6 มีรายได้รองในช่วง 8,751-17,500 บาท ต่อปี รองลงมาคือ 17 ราย หรือร้อยละ 26.2 มีรายได้รองในช่วง 100-8,750 บาท ต่อปี ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการรับจ้าง หรือเก็บหาของป่าขาย

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด คือ 30 คน ต่อครอบครัว และน้อยที่สุด คือจำนวน 4 คน ต่อครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ จำนวน 36 ราย หรือร้อยละ 55.4 มีสมาชิกในครอบครัว อยู่ในช่วง 4-6 คน โดยเฉลี่ยแล้วมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวๆ ละ 5 คน

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าผู้ให้ข้อมูลอพยพมาอยู่ยาวนานที่สุด คือ 30 ปี มีจำนวนถึง 15 ราย และ อพยพมาในช่วง 25 ปี จำนวน 2 ราย แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 34 ราย หรือร้อยละ 52.3 อพยพมาอยู่ในช่วง 18-24 ปี และยังมีอีก 3 ราย หรือร้อยละ 4.6 อพยพมาอยู่ในช่วง 11-17 ปี แต่ที่อพยพมาหลังสุด คือจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 17.0 อพยพมาอยู่ในช่วง 4-10 ปี เท่านั้น

- การใช้ทรัพยากรจากถ้ำใกล้บริเวณบ้านน้ำจาง ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเห็ด การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการนำเห็ดในถ้ำ พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 1.5 ที่มีการนำเห็ดถ้ำซึ่งเป็นการท่องเที่ยวถ้ำคีแมน เหี่ยวป่า เหี่ยวขมนบนธรรมเนียมของชาวเขา ซึ่งนักท่องเที่ยวเป็นชาวต่างชาติ เดือนละประมาณ 5 คน

การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ การเก็บโบราณวัตถุในถ้ำ หรือการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ไม่พบว่ามีการทำกิจกรรมเหล่านี้

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

1) การใช้พื้นที่ทำการเกษตร พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด คือ 65 ราย ใช้พื้นที่ทำเกษตรทั้งหมด 154 แห่ง หรือ 591 ไร่ และผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดอีกเช่นกัน ที่ปลูกข้าวเป็นพืชเกษตรหลัก โดยใช้พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 81 แห่ง จำนวน 276 ไร่ และผู้ให้ข้อมูลเกือบจะทั้งหมด คือ 63 ราย หรือร้อยละ 96.9 ปลูกข้าวโพด เพื่อใช้เป็นพืชอาหารสัตว์เลี้ยง โดยใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพด จำนวน 72 แห่ง 310 ไร่ อย่างไรก็ตาม

การใช้ปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืช ไม่พบว่ามีการใช้ปุ๋ยเคมี นอกจากมีการใช้ยากำจัดศัตรูพืช หรือยาฆ่าหญ้า คือพบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 33 ราย หรือร้อยละ 50.8 ใช้ยากรัมม็อกโซน และอีกเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 1.5 ใช้ยาแลนดเนด

ส่วนการปลูสดั่ว พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ 60 ราย หรือร้อยละ 92.3 เลี้ยงหมู ซึ่งมีทั้งหมดประมาณ 190 ตัว เพื่อเป็นอาหาร และขายเป็นรายได้เสริม และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 34 ราย หรือร้อยละ 52.3 เลี้ยงไก่ เพื่อใช้เป็นอาหาร ซึ่งประมาณว่ามีไก่ทั้งหมด 385 ตัว นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลอีก 18 ราย หรือร้อยละ 27.7 เลี้ยงวัว จำนวนทั้งหมดประมาณ 117 ตัว เพื่อเป็นอาหาร และเพื่อขาย เป็นรายได้เสริม ผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 20.0 มีการเลี้ยงควาย ประมาณ 35 ตัว เพื่อใช้ไถนา และขายเป็นรายได้เสริม และที่ใช้เป็นสัตว์พาหนะก็คือม้า โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 12.3 เลี้ยงม้า โดยมีทั้งหมดประมาณ 13 ตัว

- 2) การเก็บหาของป่า พบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบจะทั้งหมด คือ 63 ราย หรือร้อยละ 96.9 เข้าป่าเพื่อไปเก็บหน่อไม้ ในปีหนึ่งพบว่าหน่อไม้ถูกตัดไปถึง 814 กิโลกรัม เพื่อใช้เป็นอาหาร แต่ส่วนใหญ่ จะส่งขาย และที่เป็นรายได้เสริมให้กับราษฎรอีกอย่างหนึ่ง คือ การเข้าป่าเก็บเห็ดไปขาย ซึ่งพบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 60 ราย หรือร้อยละ 92.3 เข้าไปเก็บเห็ด เพื่อเป็นอาหารและขายต่อเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 51 ราย หรือร้อยละ 78.5 เก็บผักกูดเพื่อเป็นอาหาร ประมาณปีละ 54 กิโลกรัม และยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 20.0 เก็บใบทองสาธ ไปมัดเป็นมัดใช้มุงหลังคา ในปีหนึ่งมีการใช้ถึง 205 มัด
 - 3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือ 48 ราย หรือร้อยละ 73.8 มีการตัดไม้แดง เพื่อใช้ทำฟืน ในแต่ละปีไม้แดงถูกตัดถึง 223 ต้น นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลอีก 45 รายหรือร้อยละ 69.2 ใช้ไม้เกียะเป็นเชื้อฟืน ในปีหนึ่งจะใช้ไปประมาณ 56 กิโลกรัม นอกจากไม้ทั้งสองแล้ว ไม้ที่ใช้ทำฟืนยังมีไม้ก่อ ซึ่งพบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 ราย หรือร้อยละ 21.5 ใช้ไม้ก่อทำฟืน และอีกจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 20.0 ใช้ไม้รังทำฟืน และทำรั้ว พบว่าไม้รังถูกตัดไปใช้ปีละประมาณ 189 ต้น และอีก 4 ราย หรือร้อยละ 6.2 ใช้ไม้เต็งทำฟืน และมีเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 1.5 ตัดไม้สักเพื่อไปสร้างบ้าน ประมาณ 16 ต้น แต่ไม้ที่ใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ ไม้ไผ่ พบว่าผู้ให้ข้อมูลถึง 64 ราย หรือร้อยละ 98.5 ตัดไม้ไผ่มาใช้ เพื่อทำฟ้าน รั้ว คอกสัตว์ จักสานของใช้ ประมาณว่าไม้ไผ่ถูกตัดไปใช้ถึงปีละ 2,056 ต้น
- **ทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำ ไกลหมู่บ้าน** ในหัวข้อย่อยนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ เกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำ ด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำ กับคนในยุคโบราณ ดังนี้
- 1) ด้านผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 59 คน หรือร้อยละ 90.8 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ จะทำให้น้ำในลำห้วยน้อยลง โดยให้เหตุผลว่าปัจจุบันตัดไม้กันมาก และน้ำในลำห้วยก็น้อยไปมาก กว่าตอนแรกที่มาอยู่ แต่อีกจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 9.2 ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า การใช้

ยากำจัดศัตรูพืช หรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 47 ราย หรือร้อยละ 72.3 เห็นด้วยโดยให้เหตุผลว่าสิ่งเหล่านี้ ถ้าทิ้งไม่ดี หรือเก็บรักษาไม่ดี ก็จะทำให้สารเคมีเหล่านี้ละลายลงไปในน้ำทำให้สัตว์ในน้ำตาย แต่อีกจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 27.7 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าในถ้ำไม่มีน้ำไหลผ่าน ส่วนข้อความที่ว่า การเข้าไปหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 26.1 เห็นด้วย แต่อีกจำนวน 48 ราย หรือร้อยละ 73.9 ไม่เห็นด้วยเนื่องจากเห็นว่าไม่ได้เข้าไปหาอาหารบ่อยๆ หรือบางรายไม่เคยเข้าไปหาอาหารเลย

2) การจัดการท่องเที่ยวถ้ำในเชิงอนุรักษ์

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 20.0 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ เพราะเห็นว่านักท่องเที่ยวบางคนอาจนำสิ่งของในถ้ำออกจากถ้ำ แต่อีกจำนวน 52 ราย หรือร้อยละ 80.0 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่านักท่องเที่ยวจะเข้าไปเที่ยวอย่างเดียว ส่วนข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 55 ราย หรือร้อยละ 84.6 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าชาวบ้านที่อยู่ใกล้จะช่วยรักษาถ้ำได้ดีกว่าชาวบ้านจากบ้านอื่น ซึ่งอยู่ไกลกว่าเพราะเขาเหล่านั้นไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยวถ้ำ แต่อีกจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 15.4 ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 43 ราย หรือร้อยละ 66.2 เห็นด้วย เพราะ จะทำให้เกิดมีการติดต่อค้าขาย หรือการนำเที่ยว กับนักท่องเที่ยว แต่อีกจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 33.8 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนมากจะผ่านไปไม่แวะที่หมู่บ้าน

3) ความสัมพันธ์ของคนสมัยโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 52 ราย หรือร้อยละ 80.0 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า ลุ่มน้ำนี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนในยุคโบราณ เพราะคนเฒ่า คนแก่เคยทำกินบริเวณนี้มาก่อนแล้ว แต่อีกจำนวน 13 ราย ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า ถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ นั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 40 ราย หรือร้อยละ 61.5 เห็นด้วย เนื่องจากเห็นโลงศพ และคิดว่าคนโบราณอาจเก็บสิ่งของไว้ในถ้ำ แต่ผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 38.5 ไม่เห็นด้วย ส่วนเรื่องที่ว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำ เป็นที่เก็บศพของคนโบราณ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 47 ราย หรือร้อยละ 72.3 เห็นด้วย แต่อีกจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 27.7 ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าไม่ใช่ของคน เพราะโลงยาวเกินไป โดยคิดว่าเป็นผีแมน

4) การดูแลจัดการถ้ำ

พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 42 ราย หรือร้อยละ 64.6 เห็นด้วยว่า ควรให้อยู่ในความดูแลของรัฐ เพราะเห็นว่ารัฐจะจัดระเบียบต่างๆ ได้ดีกว่าชาวบ้าน แต่อีกจำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 35.4 ไม่เห็นด้วย โดยเห็นว่าชาวบ้านควรเป็นผู้ดูแล เพราะชาวบ้านจะได้มีรายได้ จะได้ดูแลไม่ให้ใครนำสิ่งของในถ้ำออกไปจากถ้ำ

บ้านแม่ละนา¹¹

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน บ้านแม่ละนา เดิมเรียกว่า “บ้านแม่ตึนนา” เนื่องจากมีสายน้ำไหลลัดผ่านทุ่งนา ต่อมาออกเสียงเพี้ยนเป็นแม่ละนา ดังที่เรียกอยู่ในปัจจุบัน แม่ละนาเป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานประมาณ 200 ปีที่ผ่านมาแล้ว ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่ และมีชาวเขาเผ่ามูเซอ อีกจำนวนหนึ่ง หมู่บ้านแม่ละนา มีหัวหน้าหมู่บ้านคนแรกชื่อ นายฮ้อยสาม ต่อมาทางการได้ทำการแยกอำเภอเมืองบางส่วน คือ พื้นที่ส่วนที่เป็นอำเภอปางมะผ้าในปัจจุบันออกเป็นกิ่งอำเภอ ดังนั้นบ้านแม่ละนา จึงเปลี่ยนมาขึ้นกับกิ่งอำเภอปางมะผ้า ต่อมาเปลี่ยนเป็นอำเภอปางมะผ้า หมู่บ้านแม่ละนา ได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้านอาสาป้องกันตนเอง เมื่อปี พ.ศ. 2527

- อาณาเขต หมู่บ้านแม่ละนามีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.17 และ 2.18) คือ

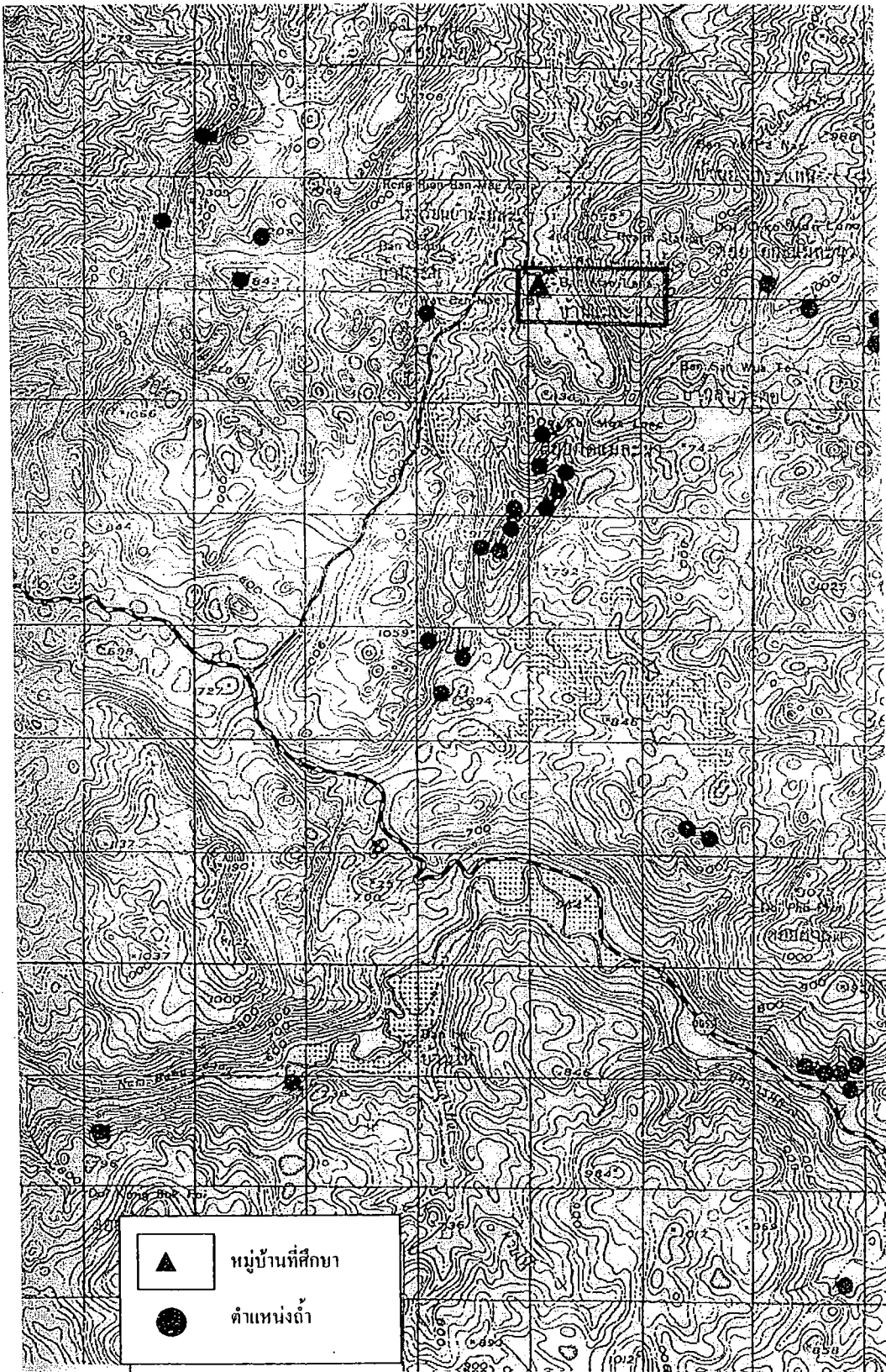
ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านไม้สูง และบ้านยาป่าแหน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านถ้ำลอด
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านจะโป๊ะ และบ้านบ่อไคร้
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านน้ำสุผาเสื่อ

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

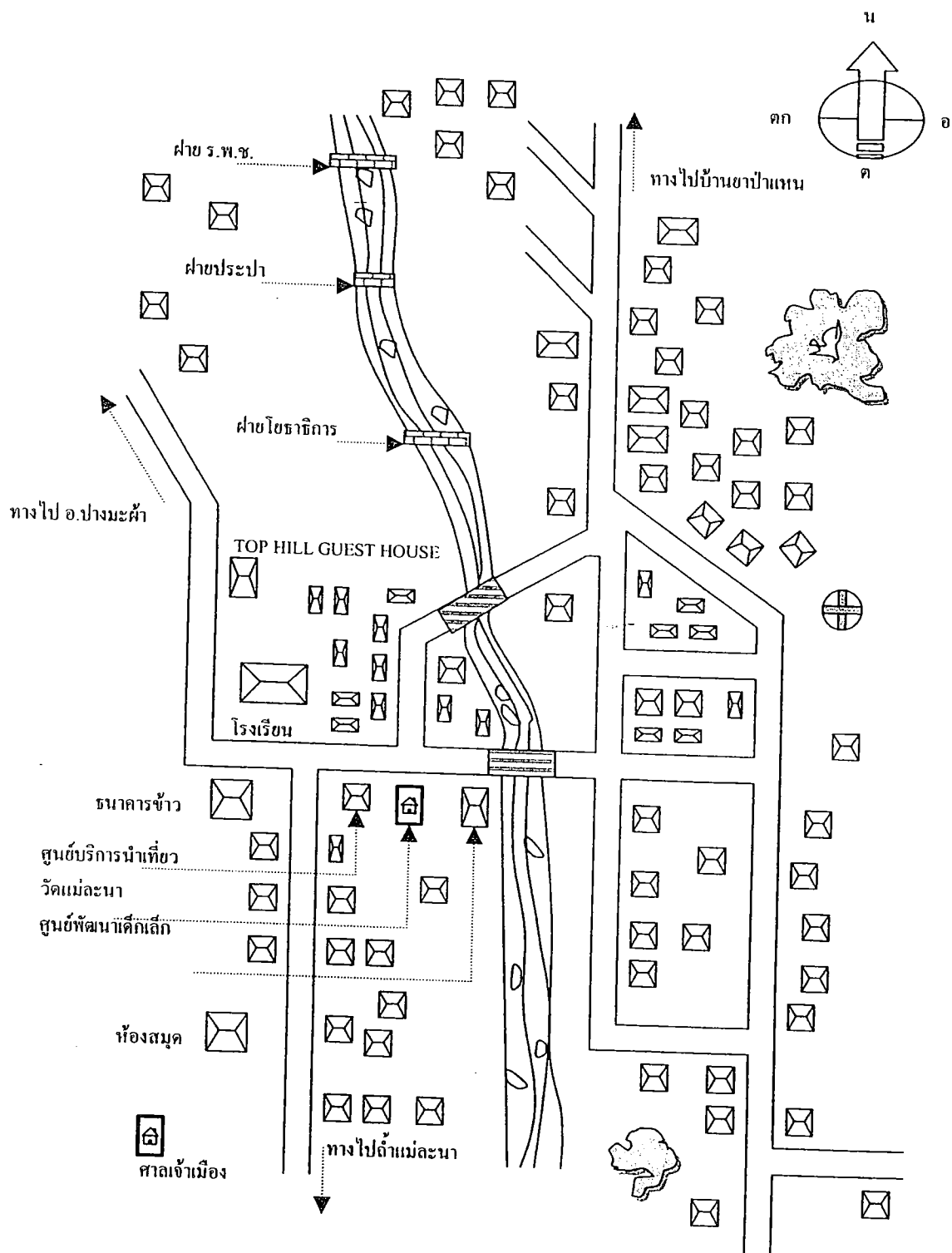
- เส้นทางคมนาคม การเข้าถึงบ้านแม่ละนา โดยเดินทางตามทางหลวง สาย 1095 สายอำเภอปาย-แม่ฮ่องสอน จนถึงอำเภอปางมะผ้า และต่อไปทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน อีกประมาณ 11 กิโลเมตรถึงทางแยกเข้าบ้านแม่ละนา โดยเดินทางต่อไปอีกประมาณ 7 กิโลเมตร โดยจะผ่านบ้านจะโป๊ะ ซึ่งเป็นถนนลูกรังอัดแน่น และจากบ้านจะโป๊ะ ถึงบ้านแม่ละนาเป็นถนนลาดยาง สามารถเดินทางได้ตลอดปี

- ประเพณี และวัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นของชาวไทยใหญ่ และพม่า เช่น
 - ประเพณีขอขมาผู้ใหญ่ และพระภิกษุสงฆ์ ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “การกันตอ” จะกระทำในช่วงปีใหม่สากล เทศกาลสงกรานต์ เข้าพรรษา และออกพรรษา
 - ประเพณีกินข้าวเหนียวแดง ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “ข้าวหย่ากั๊” เมื่อชาวบ้านได้เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ก็นำข้าวมาทวนกับน้ำอ้อย ถั่ว งา และมะพร้าว แล้วนำไปแจกจ่ายให้ครบทุกบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นการทำบุญและส่งผลให้ข้าวในนา ปีต่อไป ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านจะกระทำในวันเพ็ญเดือน 3
 - ประเพณีตีกลองยาว ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “ไห่ก้องกันยาว” กลองดังกล่าวประกอบด้วย กลองยาว 1 ใบ ฉาบ 1 ใบ ม้องใหญ่ 1 อัน และม้องเล็ก 1 อัน นิยมตีในงานบุญต่างๆ
 - ประเพณีร้องเพลงไทยใหญ่ ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “เฮ็ดความไต” นิยมร้องในงานบรรพชาสามเณร

¹¹ บ้านแม่ละนา ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

แผนภูมิที่ 2.17 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านแม่ตะนาและหมู่บ้านใกล้เคียง

แผนภูมิที่ 2.18 แผนผังหมู่บ้านแม่ละนา
(หมู่ 1 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

- ประเพณีบรรพชาสามเณร ท้องถิ่นเรียกว่า “ปอยส่างลอง” คือการบรรพชาสามเณร จะทำในฤดูร้อน ช่วงที่เด็กปิดภาคเรียน
- ประเพณีแต่งกายชุดไทยใหญ่ ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “ชุดไต” ชาวบ้านคนแก่คนเฒ่า จะอนุรักษ์การแต่งกายโดยแต่งทุกวัน จนถึงทุกวันนี้ ส่วนคนหนุ่มสาวมักจะแต่งในช่วงของเทศกาลงานบุญต่างๆ
- ประเพณีกลองมอชิง ซึ่งประกอบด้วย กลองสองหน้า ฉาบ ฉิ่ง ม้องใหญ่ ม้องกลาง ม้องเล็ก นิยมตีในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ
- ประเพณีรำนก รำโด ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “ก้านก ก้าโด” นิยมรำในช่วงออกพรรษา

ช่วงเวลาของประเพณีต่างๆ

เดือน 3 คือ เดือนกุมภาพันธ์ มีการทำขนมข้าวหย่ากู่ นำไปถวายวัด และ หลู้ (ให้ทาน ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน)

เดือน 5 คือ เดือนเมษายน เป็นประเพณี “กันตอ” (ขอขมา) ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน มีการทำขนมด้วยแป้งผสมกับน้ำอ้อย ห่อด้วยใบตอง

เดือน 8 คือ เดือนกรกฎาคม มีประเพณี “เข้าพรรษา” มีการแห่เทียนพรรษา พร้อมด้วยองค์ผ้าป่า และมีการทำพิธีบายโจย ผู้เฒ่าผู้แก่ที่จำศีล นอนในวัด 1 คืน

เดือน 10 คือ เดือนกันยายน ประเพณี “ต่างซอมต่อหลวง” มีชาวบ้านนำผลไม้ในหมู่บ้าน เช่นส้มโอ กล้วยสุก ฝรั่ง ฯลฯ เอามารวมกันที่วัดแม่ละนาเพื่อทำพิธี “ต่างซอมต่อหลวง”

เดือน 11 คือ เดือนตุลาคม ประเพณี “ออกพรรษา” มีการกันตอ (ขอขมา) ผู้เฒ่าผู้แก่ ภายในหมู่บ้าน และบ้านอื่นๆ

เดือน 12 คือ เดือนพฤศจิกายน มีประเพณีลอยกระทง

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ทำนา ทำไร่ ทำสวนกระเทียม ค้าขายและรับจ้าง
- ภาษาที่ใช้ ใช้ภาษาไทยใหญ่ และใช้ภาษาไทยกลางถึงร้อยละ 95
- แหล่งน้ำที่ใช้ ใช้น้ำจากห้วยแม่ละนา และจากฝายน้ำล้น ครอ. 2 แห่ง
- แหล่งท่องเที่ยว บ้านแม่ละนามีถ้ำที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง ดังนี้

ถ้ำแม่ละนา ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้านระยะทางจากหมู่บ้านถึงถ้ำประมาณ 4 กิโลเมตร ทางตอนใต้ของหมู่บ้าน เป็นถ้ำขนาดใหญ่ มีความยาวถึง 13 กิโลเมตร ซึ่งเป็นถ้ำที่ยาวที่สุดในประเทศไทย มีน้ำห้วยแม่ละนาไหลผ่านโดยตลอด มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในถ้ำที่สวยงามจำนวนมาก

ถ้ำข้าวตอก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่ง คือ ถ้ำท้องฟ้าจำลอง ซื่อนี้มาจากความสวยงามของหินย้อยที่มีลักษณะเป็นกลุ่มดอกเหมือนดอกข้าวตอก ซึ่งคนไทยใหญ่ เรียกว่า “ข้าวแตก” ข้างในสุดเป็นห้องโถงใหญ่ มองขึ้นข้างบนคล้ายท้องฟ้าจำลอง จึงเรียกเป็นถ้ำท้องฟ้าจำลอง

บ้านเพชร ภายในถ้ำมีหินย้อย คล้ายคอกสน และยังมีแสงสีขาว สีเงิน ระยิบระยับ คล้ายดั่งเพชร
ถ้ำปะการัง ภายในถ้ำมีประกายสีเงิน สีทอง ปรากฏไปทั่วโถงถ้ำ มีหินงอก หินย้อยเป็นกลุ่มก้อน
 ใหญ่ ในรูปแบบต่างๆ คล้ายปะการัง

ข) ผู้นำครอบครัวในบ้านแม่ละนา มีผู้นำครอบครัวจำนวน 45 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็น
 รายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้
 ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวน
 สมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้นำครอบครัว หรือผู้แทน จำนวนร้อยละ 61.6 หรือ 45 คน เป็นเพศชาย
 และอีกร้อยละ 38.4 หรือ 28 คน เป็นเพศหญิง

อายุ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้นำครอบครัว หรือผู้แทนมีอายุมากที่สุด 86 ปี และน้อยที่สุด อายุ 18 ปี
 โดยมีอายุเฉลี่ย 43 ปี

รายได้หลัก ราษฎรบ้านแม่ละนามีรายได้หลักต่ำสุด ประมาณปีละ 1,000 บาท และสูงสุดประมาณ 60,000
 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 8,975 บาท รายได้ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการเกษตร ซึ่งเป็น
 รายได้ที่อยู่ในระดับต่ำถึงระดับปานกลาง ส่วนผู้ที่มียาไ้สูงนั้น จะเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพในการค้า
 ขาย หรือ รับซื้อผลิตผลการเกษตรจากชาวบ้านแล้วนำไปขายต่อ กลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่มียาไ้ได้อยู่ใน
 ระดับสูงแต่มีจำนวนน้อย คือ มีอยู่จำนวน 6 คน หรือร้อยละ 8.2 ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำนั้นจะมี
 จำนวนมากที่สุด คือจำนวน 35 คน หรือร้อยละ 47.9

รายได้รอง พบว่าราษฎรบ้านแม่ละนาไม่มีรายได้รองเลย จำนวนประมาณ 8 คน หรือร้อยละ 11.0 ส่วน
 รายได้รองสูงสุดถึง ปีละ 120,000 บาท ซึ่งมีอยู่เพียง 1 คน หรือร้อยละ 1.4 เป็นผู้ที่มิอาชีพรองในการ
 รับซื้อผลิตผลทางการเกษตร หรือรับซื้อของป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ แต่โดยเฉลี่ยแล้วราษฎรบ้านแม่ละ
 นามีรายได้รองเฉลี่ยปีละ 7,123 บาท ต่อครอบครัว ได้แก่อาชีพรับจ้าง ค้าขาย หรือเก็บหาของป่า

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ คือจำนวน 37 ครอบครัว หรือร้อยละ 50.7 มีสมาชิก
 ในครอบครัว จำนวน 3-4 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย ประมาณ 4 คน

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าราษฎรบ้านแม่ละนา ที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ที่มาอยู่บ้านแม่ละนานานที่สุด คือ 83 ปี มี
 จำนวนเพียงครอบครัวเดียว หรือร้อยละ 1.4 แต่ส่วนใหญ่จะอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในช่วง 24 - 43 ปี
 มาแล้ว คือ มีจำนวนถึง 35 ครอบครัว หรือร้อยละ 47.9

- การใช้ทรัพยากรถ้ำใกล้เคียงบริเวณบ้านแม่ละนา ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

การนำเที่ยวในถ้ำ ไม่พบว่าชาวบ้านแม่ละนา มีการนำเที่ยวในถ้ำบริเวณนี้ ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย หรือชาวต่างชาติ เนื่องจากว่า แต่ก่อนนั้นมีการจัดตั้งกลุ่มนำเที่ยวถ้ำแม่ละนา แต่ยังไม่เป็นทางการ ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวมีน้อย หรือไม่มีเลย จึงทำให้กลุ่มนำเที่ยวนี้นับไป ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีไปท่องเที่ยวในถ้ำแม่ละนาก็มีบ้าง แต่เป็นจำนวนน้อย โดยนักท่องเที่ยวเหล่านี้ จะมีผู้นำเที่ยวมาด้วย

การหาอาหารในถ้ำ ไม่พบว่ามีการเข้าไปหาอาหารในถ้ำแต่อย่างใด เนื่องจากว่าในถ้ำนั้น มีอาหารที่ชาวบ้านต้องการน้อยกว่าภายนอกถ้ำ และการเข้าไปก็ยากลำบากอันตรายเกินไป กว่าที่จะหาอาหารภายนอกถ้ำ

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ ไม่มีข้อมูลจากการสำรวจ

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ ชาวบ้านไม่มีการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำบริเวณนี้ อาจจะเป็นเพราะโบราณวัตถุในถ้ำบริเวณนี้มีจำนวนน้อย ประกอบกับชาวบ้านไม่มีความรู้ในเรื่องโบราณวัตถุทำให้เห็นว่าไม่มีค่า และไม่มีราคาที่จะนำไปจำหน่ายต่อ เช่น โลงไม้ หรือภาชนะที่ชำรุดมาก

การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ปัจจุบันไม่พบว่ามีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในถ้ำหรือบริเวณปากถ้ำ แต่เดิมชาวบ้านแม่ละนามีพิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนาอยู่ข้างบริเวณปากถ้ำ ในช่วงที่มีพระภิกษุจำพรรษาอยู่บริเวณปากถ้ำ แต่ปัจจุบัน กรมป่าไม้ได้มีมติพระภิกษุเหล่านั้นออกไป เนื่องจากพื้นที่นี้ อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย ซึ่งไม่อนุญาตให้ผู้คนเข้าไปยึดถือครอบครองพื้นที่ หรือใช้เป็นที่อยู่อาศัย จึงทำให้พิธีกรรมต่างๆ บริเวณนี้ หดหายไป

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร พบว่าประชากรบ้านแม่ละนาจำนวน 73 ครอบครัว ใช้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดประมาณ 236 แห่ง จำนวน 1,752 ไร่ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ คือ 61 ครอบครัว หรือร้อยละ 83.6 ปลูกข้าว โดยใช้พื้นที่ปลูกข้าว ทั้งหมด 69 แห่ง จำนวน 1,575 ไร่ เฉลี่ยแล้วมีพื้นที่ปลูกข้าวครอบครัวละ 21.6 ไร่ ซึ่งมากกว่าการใช้ทำการเกษตรอื่น แต่ก็เป็นการปลูกเพื่อใช้บริโภคเอง ไม่ได้ส่งขายภายนอก ส่วนพืชเกษตรอื่นที่นิยมปลูกรองลงมาคือ ข้าวโพด พบว่า มีปลูกถึง 58 ครอบครัว หรือร้อยละ 71.4 โดยใช้พื้นที่ทั้งหมด 64 แห่ง จำนวน 106 ไร่ เฉลี่ยแล้วมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดครอบครัวละ 1.4 ไร่ นอกจากนี้ก็จะมีการปลูก ขิง ถั่วเหลือง งา และพืชสวน แต่มีจำนวนพื้นที่ไม่มาก

นอกจากนี้ชาวบ้านแม่ละนายังมีการใช้ปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืชในการทำการเกษตร แต่เป็นจำนวนน้อย ซึ่งปุ๋ยเคมีที่ใช้ได้แก่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 มีผู้ใช้เพียง 3 ราย หรือร้อยละ 4.1 รวมปีละ ประมาณ 350 ลิตร หรือปุ๋ยสูตร 13-13-21 มีผู้ใช้เพียง 2 ราย หรือร้อยละ 2.7 รวมปีละประมาณ 100 ลิตร และปุ๋ยสูตร 16-20-0 มีผู้ใช้เพียง 2 ราย หรือร้อยละ 2.7 รวมปีละประมาณ 100 ลิตร ส่วนยากำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าหญ้า นั้นพบว่ามีใช้น้อยเช่นกัน เช่น ยากรัมม็อกโซน มีผู้ใช้เพียง 4 ราย หรือร้อยละ 5.5 รวมปีละประมาณ 8 ลิตร หรือยาแลนดเนต มีผู้ใช้เพียง 2 ราย หรือร้อยละ 2.7 รวมใช้ปีละประมาณ 8 ลิตรเช่นกัน ส่วนยาฟลิคโตนัน มีผู้ใช้ถึง 3 ราย หรือร้อยละ 4.1 รวมใช้ปีละประมาณ 18 ลิตร โดยภาพรวมของทั้งหมู่บ้านแม่ละนาแล้ว มีการใช้ปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืช น้อยมาก คือมีใช้สูงสุดเพียง 4 รายเท่านั้น

การปศุสัตว์ พบว่าประชากรบ้านแม่ละนา มีการเลี้ยงสัตว์กันส่วนใหญ่ แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อมากนักเพราะส่วนมากจะเลี้ยงในบริเวณบ้าน มีบางรายที่เลี้ยงปล่อยในป่า แต่จำนวนน้อย เช่น ประชากร จำนวน 61 ราย หรือร้อยละ 83.6 เลี้ยงไก่ รวมจำนวนไก่ทั้งหมด ประมาณ 1,060 ตัว เพื่อใช้เป็นอาหาร และเลี้ยงภายในบริเวณบ้านที่อาศัยเท่านั้น เนื่องจากดูแลง่าย และรองลงมาคือ 43 ราย หรือร้อยละ 58.9 เลี้ยงหมู รวมจำนวนหมูทั้งหมดประมาณ 167 ตัว เลี้ยงเพื่อเป็นอาหารและขาย เป็นการเลี้ยงขังคอกในบริเวณบ้าน มีประชากรส่วนน้อย คือจำนวน 2 ราย หรือร้อยละ 2.7 ที่เลี้ยงวัว รวมวัวทั้งหมดประมาณ 22 ตัว โดยเลี้ยงเพื่อขาย ซึ่งเป็นการเลี้ยงปล่อยให้หากินเองในป่าบริเวณใกล้เลี้ยงหมู่บ้าน และยังมีการเลี้ยงควายอีก 4 ราย หรือร้อยละ 5.5 เป็นการเลี้ยงเพื่อใช้งานและขาย โดยเลี้ยงปล่อยเช่นเดียวกับวัว

- 2) การเก็บหาของป่า พบว่าประชากรส่วนใหญ่ออกไปเก็บหาของป่า ซึ่งมีอยู่หลายอย่าง เช่น หน่อไม้ มีประชากรถึง 62 ราย หรือร้อยละ 84.9 ที่เก็บ รวมปริมาณหน่อไม้ที่ถูกเก็บปีละประมาณ 1,305 กิโลกรัม ส่วนเห็ดต่าง ๆ ก็เป็นที่นิยมมากเช่นกัน คือมีประชากรถึง 58 ราย หรือร้อยละ 79.4 ที่เก็บ รวมปริมาณเห็ดที่ถูกเก็บปีละประมาณ 558 กิโลกรัม นอกจากนั้นก็มี ผักกูด ซึ่งพบว่าประชากรจำนวน 35 ราย หรือร้อยละ 47.9 เก็บผักกูดเป็นอาหาร รวมผักกูดที่ถูกเก็บปีละประมาณ 465 กิโลกรัม ส่วนผักหวาน และผักหนามนั้นมีการเก็บเป็นอาหารจำนวนน้อย เนื่องจากผักหวานมีจำนวนน้อยหายาก นอกจากนั้นยังมีราษฎรเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 1.4 ที่เก็บใบตองเกาะ เพื่อนำไปใช้มุงหลังคา รวมแล้วประมาณ 800 ใบ ซึ่งสามารถใช้ได้ประมาณ 3 ปี แต่ประชากรบ้านแม่ละนาส่วนใหญ่ จะใช้สังกะสีหรือกระเบื้องมุงหลังคา
- 3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าประชากรบ้านแม่ละนามีการตัดไม้เพื่อใช้ทำฟืนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพบว่ามีการใช้ไม้หลายชนิด เช่น ไม้ก่อ มีประชากรถึง 46 ราย หรือร้อยละ 63.0 ที่ใช้ รวมแล้วใช้ไม้ก่อถึงปีละประมาณ 80 ตัน รองลงมาคือไม้แดง พบว่าประชากร จำนวน 31 ราย หรือร้อยละ 42.5 ใช้ไม้แดงทำฟืน รวมถูกใช้ไปปีละประมาณ 57 ตัน ส่วนไม้เต็งที่ใช้ทำฟืน มีเพียง 4 ราย หรือร้อยละ 5.5 รวมไม้เต็งถูกตัดปีละประมาณ 13 ตัน นอกจากนั้น ยังมีไม้เกียะที่ใช้ทำเชื้อฟืน พบว่าประชากรจำนวน 55 ราย หรือร้อยละ 75.3 ที่ใช้ รวมไม้เกียะถูกใช้ไปปีละประมาณ 463 กิโลกรัม นอกจากไม้ที่ใช้ทำฟืนแล้ว ยังมีไม้ที่ใช้ทำของใช้ต่างๆ ทำคอกสัตว์ ทำรั้ว คือไม้ไผ่ เนื่องจากหาง่ายและใช้ทำ

ประโยชน์ได้หลายอย่าง ซึ่งก็พบว่าประชากร จำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 32.9 ที่ใช้ และไม่ไผ่ถูกตัด ไป ปีละประมาณ 865 ต้น

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำไถ้หมู่บ้านแม่ละนา ในหัวข้อย่อยนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากร ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำ ด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในยุคโบราณ ดังนี้

1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 73 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วยว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ จะทำให้น้ำในลำห้วยน้อยลง โดยให้เหตุผลว่า สังเกตเห็นว่าน้ำในลำห้วยแม่ละนาและห้วยย่อยอื่นๆ นั้น น้ำมีปริมาณน้อยลงทุกปี ไม่เหมือนในช่วงแรกที่มาตั้งบ้านเรือนอยู่ ส่วนการใช้จ่ายกำจัดศัตรูพืชและ ปุ๋ยเคมีนั้น ประชากร จำนวน 63 ราย หรือร้อยละ 86.3 เห็นว่าเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในน้ำ เนื่องจากเคยเห็นชาวบ้านบางคนนำภาชนะที่ใช้พ่นยาไปล้างในลำห้วย แล้วเห็นปลาตาย และเห็นว่า เมื่อฝนตกลงมาจะต้องพัดพาเหล่านี้อลงสู่ลำห้วยด้วย ส่วนอีกจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 13.7 นั้น ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่ายานั้นพ่นที่แปลงเกษตรบนดิน ไม่สามารถไหลลงไปในน้ำได้ จึงไม่เป็นอันตราย ต่อสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ ส่วนการหาอาหารในถ้ำนั้น ประชากรจำนวน 47 ราย หรือร้อยละ 64.4 เห็นว่าเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ เนื่องจากการเข้าไปในถ้ำต้องไปเหยียบย่ำพื้นถ้ำ หรือทำให้ผนังถ้ำเป็นรอยสกปรก ส่วนอีกจำนวน 26 ราย หรือร้อยละ 35.6 นั้นไม่เห็นด้วย เนื่องจาก เห็นว่าเป็นการเข้าไปหาอาหารในถ้ำอย่างเดียว ไม่ไปทำอันตรายต่อถ้ำ

2) การจัดการการท่องเที่ยวถ้ำในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ พบว่าประชากร จำนวน 43 คน หรือร้อยละ 58.9 เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ โดยให้เหตุผลว่า เมื่อมีคนเข้าไปในถ้ำ ก็จะไปเหยียบย่ำสภาพธรรมชาติที่พื้นถ้ำ และนักท่องเที่ยวบางคน จะไปเก็บสิ่งสวยงามตาม ธรรมชาติในถ้ำ หรือไปขีดเขียนตามผนังถ้ำ ทำให้ถ้ำถูกทำลาย หมดคุณค่า ส่วนประชากรอีกจำนวน 30 คน หรือร้อยละ 41.1 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่านักท่องเที่ยวจะไปเที่ยวดูอย่างเดียว จะไม่ทำลาย ส่วนในเรื่องการท่องเที่ยวถ้ำนั้น ควรให้อยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำนั้น ประชากร จำนวน 70 คน หรือร้อยละ 95.9 เห็นด้วย เนื่องจากชาวบ้านที่อยู่ใกล้สามารถดูแลรักษาถ้ำ ได้ใกล้ชิดกว่าให้ประชากรจากบ้านอื่นมาดูแล ซึ่งผลประโยชน์ก็ควรจะเป็นของประชากรที่อาศัยอยู่ ใกล้ถ้ำนั้น และมีเพียง 3 คน หรือ 4.1 ร้อยละ ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่าควรให้อยู่ในความดูแลของ ประชากรทั่วไป เพราะเห็นว่าถ้ำเป็นของคนทั่วไป ไม่ใช่ของบ้านแม่ละนา แห่งเดียว ส่วนในเรื่องรายได้จากการท่องเที่ยวถ้ำนั้น ประชากรจำนวน 70 คน หรือร้อยละ 95.9 เห็นว่าการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิด รายได้กับท้องถิ่น เนื่องจากจะทำให้ประชากรมีอาชีพเสริมอีก เช่น นำเที่ยว ค้าขาย หรือให้บริการ ด้านที่พักนักท่องเที่ยว และมีเพียง 3 คน หรือร้อยละ 4.1 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีน้อย รายได้ไม่กระจายไปทั่วหมู่บ้าน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 65 คน หรือร้อยละ 89.0 เห็นด้วยว่าลุ่มน้ำแม่ละนานี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนในยุคโบราณ เนื่องจากเห็นว่าบริเวณนี้เป็นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์เหมาะที่จะทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ แต่อีกจำนวน 8 คน หรือร้อยละ 11.0 นั้นไม่เห็นด้วย เนื่องจากไม่เคยเห็นมีคนอยู่มาก่อนที่พวกเขาจะย้ายมาอยู่ในบริเวณนี้ ส่วนที่ว่า “ถ้าเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ” นั้นประชากร จำนวน 28 คน หรือร้อยละ 34.8 เห็นด้วย เนื่องจากเคยเห็นโลงศพและเศษกระดูกของมนุษย์ แต่ส่วนใหญ่ คือ จำนวน 45 คน หรือร้อยละ 61.6 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเชื่อว่าสิ่งของเหล่านั้นเป็นของผีแมน ไม่ใช่มนุษย์ สำหรับโลงไม้ที่พบในถ้ำนั้นเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ ประชากรจำนวน 24 คน หรือร้อยละ 32.9 เห็นด้วย เนื่องจากเคยได้ยินคนแก่เล่าให้ฟัง ส่วนอีกจำนวน 49 คน หรือร้อยละ 67.1 นั้น ไม่เห็นด้วยเนื่องจากเชื่อว่าโลงไม้ในถ้ำนั้นเป็นของผีแมน เพราะมีขนาดใหญ่มาก หรือใหญ่กว่าขนาดของคน และคนไม่สามารถยกขึ้นไปไว้ในถ้ำได้ นอกจากผีเท่านั้น

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ประชากรจำนวน 66 คน หรือร้อยละ 90.4 เห็นว่าควรให้รัฐเป็นผู้ดูแล เนื่องจากรัฐมีงบประมาณเพียงพอในการดูแลรักษา และยังมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้อยู่ แต่ประชากรอีกจำนวน 7 คน หรือร้อยละ 9.6 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าควรให้ราษฎรในพื้นที่เป็นผู้ดูแล เนื่องจากอยู่ใกล้ซึกกว่าสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง

บ้านบ่อไคร้¹²

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน หมู่บ้านเดิมชื่อ “บ้านกองแปก” มีจำนวน 2 หลังคาเรือน ชาวบ้านส่วนมากย้ายมาจากบ้านจะโบ เพื่อทำไร่ เลี้ยงสัตว์ อาศัยอยู่ได้ประมาณ 7 ปี แล้วย้ายไปอยู่แห่งใหม่ ไม่มีชื่อหมู่บ้าน ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ “บ้านจะอี” ซึ่งเรียกตามชื่อผู้นำของหมู่บ้าน คือ นายจะอี พันธุ์สายหมอก ปัจจุบัน เรียกว่า “บ้านบ่อไคร้” เพราะมีต้นไคร้ ขึ้นอยู่บริเวณใกล้ๆ หมู่บ้าน

¹² บ้านบ่อไคร้ ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

- อาณาเขต หมู่บ้านบ่อไคร้มีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.19 และ 2.20) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านวนาหลวง และบ้านถ้ำลอด
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	บ้านท่าไคร้
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านจะโบ้ และบ้านแม่ละนา
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	ป่าไม้

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

- เส้นทางคมนาคม เดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง สายเชียงใหม่ – แม่ฮ่องสอน ผ่านตลาดแม่มาลัย อำเภอป่าตองถึงอำเภอปางมะผ้า ค่าโดยสารประมาณ 70 บาท ต่อ 1 คน และโดยสารรถประจำหมู่บ้าน ระหว่างอำเภอปางมะผ้า (บ้านสบป่อง) ถึงบ้านบ่อไคร้ อัตราค่าโดยสารประมาณ 10 บาท ต่อ 1 คน การเดินทางไปบ้านบ่อไคร้สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล

- ประเพณี ไม่ได้ระบุ

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ ทำไร่ ส่วนเป็นอาชีพรอง ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง และนำเที่ยว อัตราค่าบริการนำเที่ยวถ้า อัตรา 100 บาท ต่อวัน นอนพักบ้าน อัตรา 30 บาท ต่อคน ต่อวัน อัตราค่าลูกหาบ 130 บาท ต่อวัน

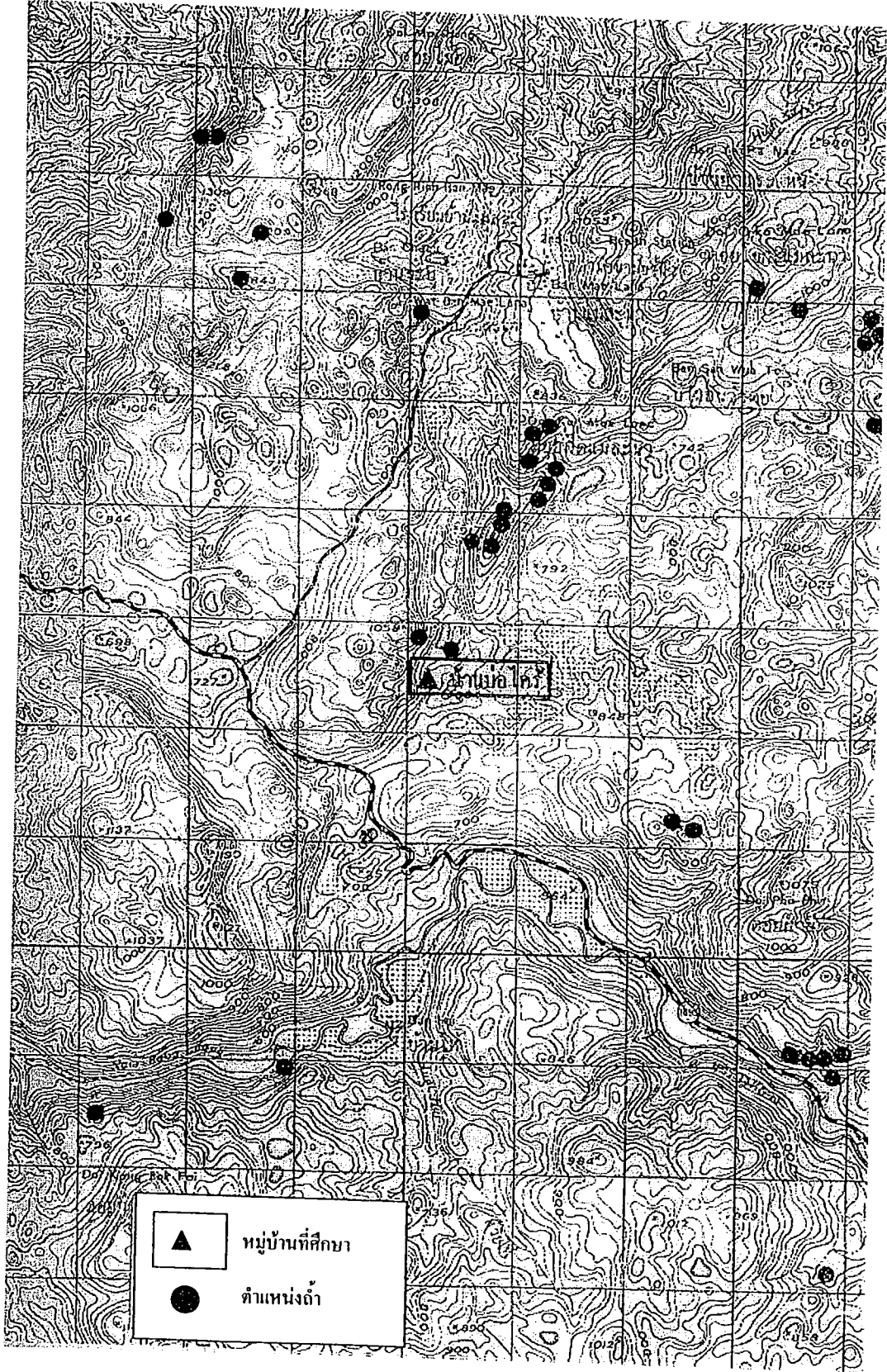
- ภาษาที่ใช้ ใช้ภาษามูเซอคำ แต่สามารถใช้ภาษาไทยได้ประมาณร้อยละ 70 ของประชากร

- แหล่งน้ำที่ใช้ ได้แก่ ห้วยตองคิง และห้วยกองแปก

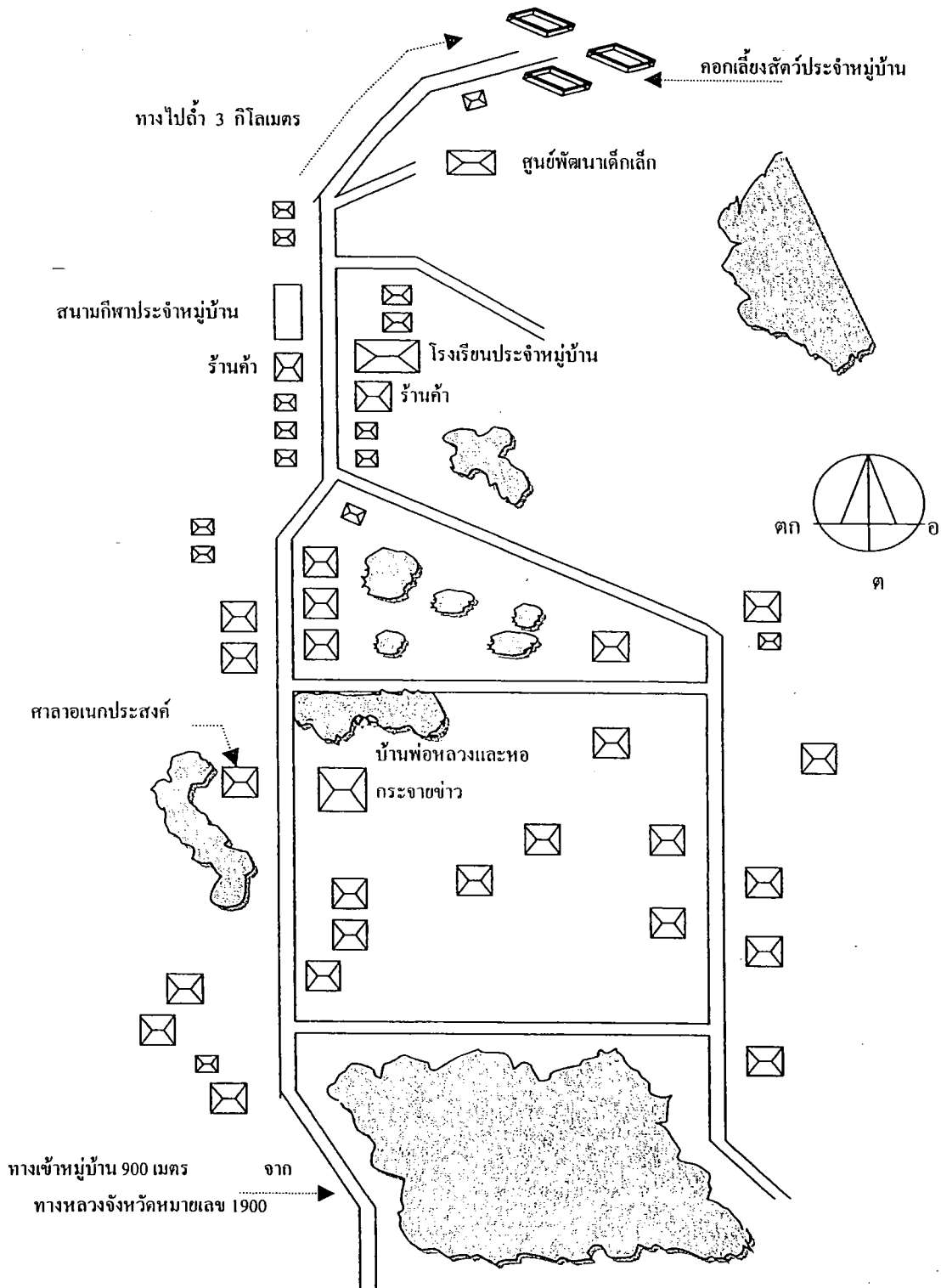
- แหล่งท่องเที่ยว บ้านบ่อไคร้มีถ้ำผีแมนบ้านบ่อไคร้ และท่องเที่ยวชมศึกษาวิถีชีวิตของมูเซอบ่อไคร้

จ) ผู้นำครอบครัว ในบ้านบ่อไคร้มี ผู้นำครอบครัวจำนวน 33 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปแบบตารางที่ภาคผนวก)

แผนภูมิที่ 2.19 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านบ่อไคร้ และหมู่บ้านใกล้เคียง

แผนภูมิที่ 2.20 แผนผังหมู่บ้านป่อไคร้
(หมู่ 11 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

เพศ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 33 ราย หรือร้อยละ 97.1 เป็นเพศชาย และมีเพียง จำนวน 1 ราย หรือร้อยละ 2.9 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุดคือ 76 ปี และน้อยที่สุดคือ 22 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย ประมาณ 38 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 15 ราย หรือร้อยละ 44.1 มีอายุอยู่ในช่วง 30-44 ปี รองลงมาคือจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 29.4 มีอายุอยู่ในช่วง 15 - 29 ปี

รายได้หลัก พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้หลักมากที่สุด ประมาณปีละ 60,000 บาท และน้อยที่สุดประมาณ 5,000 บาท โดยส่วนใหญ่ คือจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 32.4 มีรายได้ปีละมากกว่า 46,249 บาท ซึ่งมีรายได้จากการเกษตร และค้าขาย และในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ จำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 29.4 มีรายได้ในช่วง 32,500 - 46,294 บาท เป็นรายได้จากการเกษตร

รายได้รอง พบว่าผู้ให้ข้อมูลไม่มีรายได้รอง จำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 8.8 มีรายได้รองมากที่สุดประมาณ ปีละ 50,000 บาท แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 19 ราย หรือร้อยละ 55.9 มีรายได้ในช่วง 16,250 - 27,499 บาท และมีเพียง 7 ราย หรือร้อยละ 20.6 มีรายได้ในช่วง 5,000 - 16,249 บาท และอีกจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 11.8 มีรายได้ในช่วง 27,500 - 38,749 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการรับจ้างและค้าขาย หรือรับซื้อผลผลิตการเกษตร หรือของป่าไปขายต่อ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด คือ 13 คน และสมาชิกในครอบครัวน้อยที่สุด 2 คน โดยส่วนมาก คือจำนวน 15 ราย หรือร้อยละ 44.1 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 - 4 คน และในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือผู้ให้ข้อมูล 14 ราย หรือร้อยละ 41.2 มีสมาชิกในครอบครัว จำนวน 5 - 7 คน และอีก 4 ราย หรือร้อยละ 11.8 มีสมาชิกในครอบครัว จำนวน 8 - 10 คน

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าผู้ให้ข้อมูลมาอยู่นานที่สุดคือ 21 ปี แต่ส่วนมากคือจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 64.7 อพยพมาอยู่ในช่วงมากกว่า 15 ปี แล้ว และมีเพียง 3 ราย หรือร้อยละ 8.8 ที่อพยพมาในช่วง 11 - 15 ปี และอีกจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 17.6 อพยพมาอยู่ในช่วง 6 - 10 ปี และที่มาที่หลังคือจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 8.9 อพยพมาในช่วง 1 - 5 ปี เท่านั้น

- การใช้ทรัพยากรใกล้บริเวณบ้านบ่อไคร้ ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้าน จากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเห็ด การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

การนำเที่ยวในถ้ำ พบว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้นำเที่ยว จำนวน 2 ราย หรือร้อยละ 5.8 โดยเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณเดือนละ 14 คน และอีกจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 26.5 ที่เป็นผู้นำเที่ยว และมีนักท่องเที่ยวเป็นชาวต่างชาติ ในจำนวนประมาณเดือนละ 143 คน

การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ไม่พบว่าผู้ให้ข้อมูลได้มีกิจกรรมดังกล่าว อาจเนื่องจากถ้ำบริเวณนี้เป็นถ้ำผีแมน มีนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดรายได้ จึงไม่นิยมเข้าไปเพื่อทำกิจกรรมดังกล่าวซึ่งจะเป็นการทำลายถ้ำ

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดใช้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดจำนวน 79 แห่ง หรือ 358 ไร่ โดยทั้งหมดคือจำนวน 34 ราย ปลูกข้าว โดยใช้พื้นที่ประมาณ 34 แห่ง 185 ไร่ เป็นการปลูกเพื่อเป็นอาหาร และผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดยังมีการปลูกข้าวโพดอีกจำนวน 34 แห่ง หรือ 142 ไร่ เพื่อเป็นอาหารสัตว์ นอกจากนี้ก็มีการทำพืชสวนอีกแต่ไม่มากนัก ทั้งนี้ไม่พบว่ามีการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืชแต่อย่างใด

การปศุสัตว์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด คือจำนวน 34 เลี้ยงไก่เพื่อเป็นอาหาร นับจำนวนได้ถึง 479 ตัว ส่วนรองลงมา คือ หมู มีผู้เลี้ยงมากถึง 32 ราย หรือร้อยละ 94.1 เพื่อใช้เป็นอาหาร และขาย โดยทั้งหมดมีหมูประมาณ 111 ตัว และมีเพียง รายเดียว หรือร้อยละ 2.9 เลี้ยงเป็ด จำนวน 5 ตัว เพื่อใช้เป็นอาหาร บ้านบ่อไคร้มีการจัดบริเวณเพื่อเลี้ยงสัตว์ ภายนอกหมู่บ้านแต่ไม่ไกลนัก เป็นบริเวณที่เลี้ยงหมู ไก่ เป็ด ทำให้บริเวณภายในหมู่บ้านสะอาด สามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังมีผู้ให้ข้อมูลอีก 12 ราย หรือร้อยละ 32.3 เลี้ยงวัวเพื่อขาย จำนวน 63 ตัว และยังมีการเลี้ยงควาย อีกจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 53.0 มีควาย 51 ตัว เลี้ยงเพื่อขาย โดย วัว และควายนั้นเลี้ยงปล่อยให้หากินในป่าบริเวณใกล้หมู่บ้าน

- 2) การเก็บหาของป่า พบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด คือจำนวน 33 คน หรือร้อยละ 97.0 เข้าป่าเพื่อเก็บเห็ด นำมาเป็นอาหารและขาย ถึงประมาณ ปีละ 1,135 กิโลกรัม และ หน่อไม้ อีกจำนวน 32 ราย หรือร้อยละ 94.1 ในปริมาณมากถึงปีละ 1,131 กิโลกรัม เพื่อนำมาทำเป็นอาหาร และขายเพื่อเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลอีก 16 ราย หรือร้อยละ 47.0 มีการเก็บผักหวาน เพื่อเป็นอาหาร ปีละประมาณ 24 กิโลกรัม และอีก 10 ราย หรือร้อยละ 29.4 เก็บผักกูดมาเป็นอาหาร จำนวนประมาณ ปีละ 16 กิโลกรัม ส่วนที่เป็นของใช้นั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 58.8 เก็บหวายในป่าเพื่อนำมาจักสานเป็นของใช้ต่าง ๆ และยังพบว่าอีกจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 17.6 เก็บในตองติง (ใบพลวง จากต้นตอง) ถึงปีละ 36 หาบ

- 3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ 28 ราย หรือร้อยละ 82.3 ตัดไม้แดงเพื่อนำมาทำพื้นปีละประมาณ 97 ต้น และอีกจำนวน 12 ราย หรือร้อยละ 35.3 ตัดไม้เต็ง เพื่อนำมาทำไม้พื้น

จำนวนถึงปีละประมาณ 198 คัน และอีกจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 17.6 ตัดไม้รังเพื่อนำมาทำฟืนอีกปีละประมาณ 65 คัน ส่วนที่นำมาทำเป็นของใช้ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 70.6 ตัดไม้สักเพื่อนำมาสร้างบ้าน ประมาณปีละ 326 คัน และอีกจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 88.2 ตัดไม้ไผ่เพื่อนำมาจักสานเป็นของใช้ต่างๆ ประมาณ ปีละ 537 ลำ

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้าใกล้หมู่บ้านบ่อไคร้ ในหัวข้อข้อยนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้า เกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้เคียงถ้าและต่อถ้าด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้าเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ากันคนในยุคโบราณ ดังนี้

1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้า และต่อถ้า

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 31 ราย หรือร้อยละ 91.2 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ นั้นจะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลง แต่อีกจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 8.8 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าในปัจจุบันยังมีน้ำใช้อยู่ ส่วนข้อความที่ว่า การใช้ยากำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี นั้นเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 88.2 เห็นด้วย แต่อีกจำนวน 4 ราย ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า การหาอาหารในถ้าจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 21 ราย เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่า การเข้าไปจะต้องไปเหยียบย่ำสภาพธรรมชาติในถ้า แต่อีกจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 38.2 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเข้าไปหาอาหารในถ้า

2) การจัดการการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 38.2 เห็นด้วยกับเรื่องที่ว่า การท่องเที่ยวในถ้าจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้า เพราะเห็นว่าถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้าไปในถ้าจะไปเหยียบย่ำสภาพธรรมชาติในถ้า และยังจะมีการเก็บสิ่งสวยงามในถ้าออกไปด้วย ส่วนอีกจำนวน 21 ราย หรือร้อยละ 61.8 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าชาวบ้านที่เป็นผู้นำเที่ยวคอยควบคุมอยู่ ส่วนข้อความที่ว่า ถ้าควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้ถ้า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 33 ราย หรือร้อยละ 97.1 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าชาวบ้านที่อยู่ใกล้สามารถดูแลได้ดีกว่า และควรได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวนี้ด้วย ส่วนอีกจำนวน 1 ราย หรือร้อยละ 2.9 ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดรายได้ให้กับราษฎรในท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 34 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าชาวบ้านจะมีรายได้จากการนำเที่ยว การขายของ ขายอาหาร หรือให้บริการที่พักกับนักท่องเที่ยวได้

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้า

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 34 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วยกับเรื่องที่ว่า ลุ่มน้ำนี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนในยุคโบราณ ส่วนเรื่องที่ว่าถ้าเป็นที่เก็บศพและสิ่งของ ของคนโบราณนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 22 คน หรือร้อยละ 64.7 เห็นด้วย เพราะเคยเห็นสิ่งเหล่านี้ในถ้า ส่วนอีกจำนวน 12 ราย หรือ

ร้อยละ 35.3 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเห็น ส่วนเรื่องที่ว่าโรงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 58.8 เห็นด้วย เพราะเคยเห็น แต่อีกจำนวน 14 ราย หรือร้อยละ 41.2 ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าโรงไม้ใหญ่กว่าคนมาก ควรจะเป็นของผีแมน

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 26.5 เห็นด้วย เพราะเห็นว่า รัฐมีศักยภาพพร้อมมากกว่าชาวบ้าน แต่อีกจำนวน 25 รายหรือร้อยละ 73.5 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่า ถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อยู่ใกล้ซึกกว่าสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงและใกล้ชิดกว่า

บ้านจะโบ'¹³

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน การย้ายถิ่นฐานครั้งแรก จะมาจากที่เดียวกับหมู่บ้านปางคามน้อย คือ จากหมู่บ้าน 1 (บ้านห้วยเมือป่าโยก) และบ้านปงยามบางส่วน มาตั้งหมู่บ้านอยู่ที่บริเวณห้วยยาว (ชาวบ้านเรียกป่าลูกข้าวหลาม) ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือ ของหมู่บ้านจะโบในปัจจุบัน ประมาณ 1.5 กิโลเมตร เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องการเจ็บป่วย ไม่สบาย จึงย้ายไปอยู่ที่ “ตองผา” ทั้งหมู่บ้าน เมื่อการบริการของรัฐ (โครงการ กสช.) เข้าไปถึงหมู่บ้าน ชาวบ้านไม่เข้าใจและมีความคิดเห็นไม่ตรงกับเจ้าหน้าที่ จึงได้แยกหมู่บ้านออกจากบ้านตองผา มาตั้งอยู่บริเวณกัวประตุ (เป็นที่เลี้ยงหมูของชาวบ้านในปัจจุบัน) บางส่วนซึ่งเป็นส่วนมากก็มาอยู่ที่ที่อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ใกล้ถนนและมีบริเวณพื้นที่ทำกินมาก ในเวลาต่อมาชาวบ้านที่อยู่กัวประตุ ได้ย้ายมาสมทบเป็นหมู่บ้านใหญ่ขึ้น มีทั้งหมด 55 ครัวเรือน โดยมีนายจะโบ ไพรนดิธรรม เป็นผู้นำหมู่บ้าน จนกระทั่ง ปี 2530 ได้เปลี่ยนให้นายจำเริญ ลูกชายเป็นผู้ใหญ่บ้าน ส่วนผู้นำทางประเพณี มีนายจำเริญ เป็นหมอผี (แกโหลปา) คนแรกของหมู่บ้าน ทำหน้าที่หมอผี ได้ 3 ปี ก็ตาย นายจำเริญ ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่แทน จนปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี 2522 – 2523 ได้มีชาวบ้านบางส่วนได้แยกครัวเรือนออกไปตั้งหมู่บ้าน ลูกข้าวหลาม (กัวคักกุด) โดยไปอยู่ที่บ้านกองแปกบางส่วน แต่ยังมาทำพิธีกรรมทางศาสนาที่หมู่บ้านนี้อยู่ เช่น เลี้ยงผี ปีใหม่ เนื่องจากทั้งสองหมู่บ้านที่แยกไปอยู่นั้นยังไม่มีหมอผี ในการทำพิธีกรรมต่างๆ ต่อมาในช่วงปี 2528 – 2529 ได้มีชาวบ้านประมาณ 7 – 8 ครัวเรือน ย้ายไปหมู่บ้านบ่อไคร้ และชาวบ้านจากปางคามน้อย ประมาณ 10 ครัวเรือน หลังจากนั้นมีการย้ายออกไปอยู่หมู่บ้านลูกข้าวหลาม และบ่อไคร้ อีกประมาณ 10 ครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาเรื่องน้ำและความขัดแย้งทางความคิดระหว่างผู้นำหมู่บ้าน กับผู้อาวุโส (นายยะก่า ศิริเสาวภาคย์) และในปี 2535 มีชาวบ้านปางคามน้อยเข้ามา สมทบอีก 1 ครัวเรือน สรุปแล้วอายุของหมู่บ้าน ตั้งแต่ย้ายมาอยู่ครั้งแรก รวม 18 ปี

¹³ บ้านจะโบ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

- อาณาเขต หมู่บ้านจะโปมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.21 และ 2.22) คือ

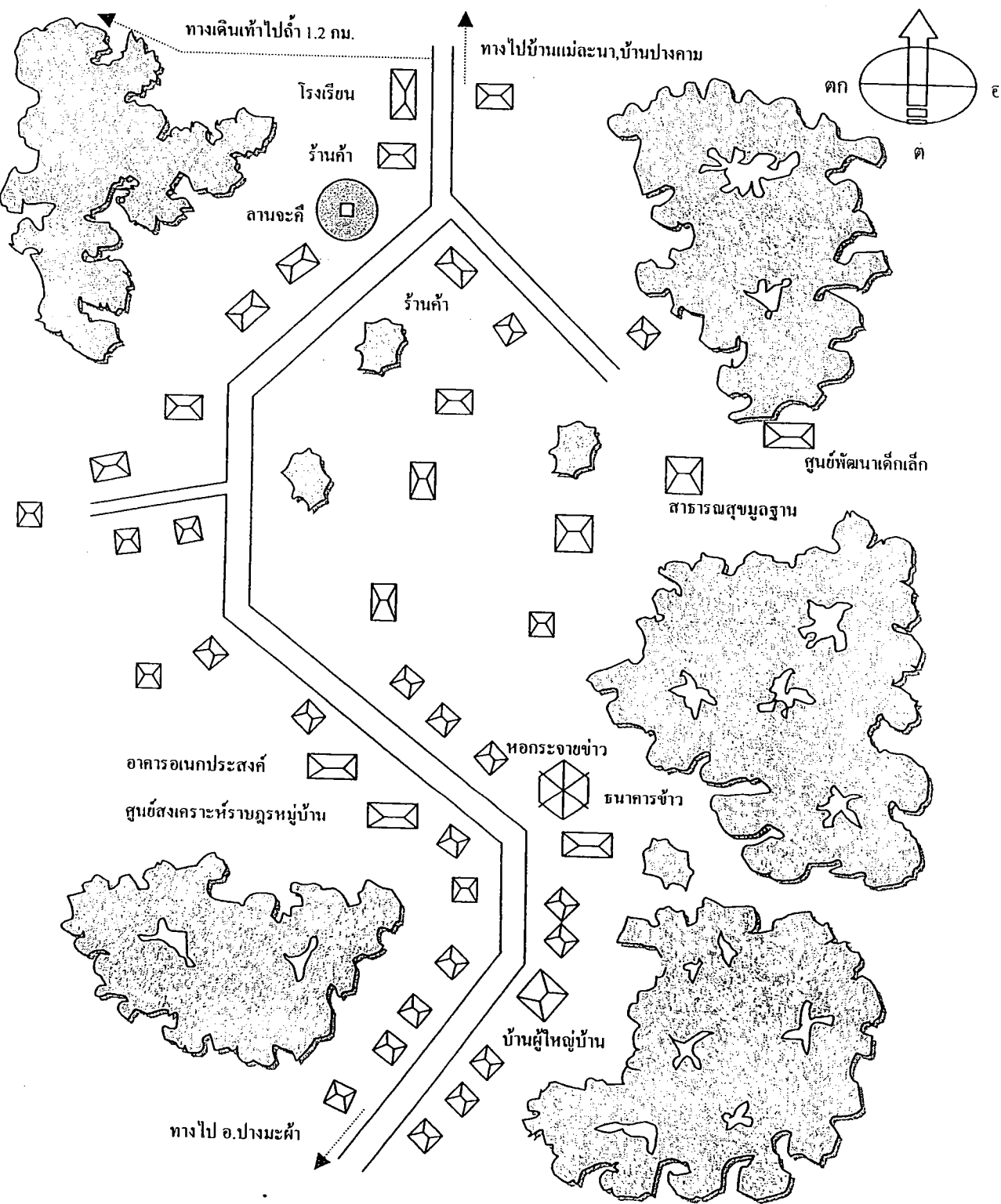
ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านผาแดง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านบ่อไคร้
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านแม่ละนา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ป่า และทางหลวงจังหวัด

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

- เส้นทางคมนาคม บ้านจะโป มีถนนติดต่อกับอำเภอปางมะผ้า 1 เส้นทาง แยกเป็นถนนลาดยางระยะทาง 12 กิโลเมตร (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1095) และถนนลูกรังเป็นระยะทาง 5 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางโดยพาหนะที่นิยมใช้ เป็นเวลาทั้งสิ้น 30 นาที กระนั้นก็ตามยังไม่มีบริการรถรับจ้างประจำทางระหว่างอำเภอถึงหมู่บ้าน ถึงแม้เส้นทางนี้สามารถใช้ได้ตลอดปี

- ประเพณี เนื่องจากชาวบ้านจะโป เป็นชาวเขาเผ่ามูเซอคำ นับถือศาสนาพุทธร่วมกับการนับถือผี ไม่ว่าจะเป็นผีบ้าน ผีเรือน ผีป่า ผีไร่ ฯลฯ ที่หมู่บ้านจะมีหมอผีประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านจะให้ความเคารพนับถือมาก การทำพิธีบวงสรวงต่างๆ จะกระทำบ่อยมากเพื่อความสบายใจ และเป็นสิริมงคล หรือบางครั้งทำเพื่อเป็นการขอขมาไม่ให้เจ็บไข้ โดยมีประเพณีที่น่าสนใจ ได้แก่

- ประเพณีกินวอ เป็นการจัดงานปีใหม่ของชาวบ้านจะโป จะกระทำในเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม ของทุกปี โดยใช้เวลา 1 เดือน จะมีการกินวอใหญ่ และกินวอน้อย ในระหว่างกินวอ หรือการจัดงานปีใหม่ ชาวบ้านจะไม่ทำงาน จะสนุกสนานร่าเริง โดยเฉพาะตอนกลางคืน จะมีการเต้นรำที่เรียกว่า เต้นจะคี จะใช้สถานที่ คือ ลานประเพณีของหมู่บ้าน มีการเลี้ยงหมูสำหรับผู้ที่มาเยือน และเลี้ยงข้าวปุ้น หรือปะฟูแน๊ะ ในช่วงเวลาที่กินวอจะมีการทำบุญ เลี้ยงผี รดน้ำคำหัวชาวบ้านจะสวมเสื้อผ้าไหมซึ่งทำการตัดเย็บเอง
- ประเพณีเลี้ยงผี หรือส่งผีบ้าน เป็นการขอขมาผีในหมู่บ้านช่วงที่กินวอ จะทำในช่วงที่กินวอเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยทำที่บ้านผู้นำหมู่บ้าน และลานประเพณี มีการยิงปืนเพื่อเป็นสิริมงคล
- ประเพณีเลี้ยงผีช่วงเจ็บป่วย เมื่อชาวบ้านเกิดการเจ็บป่วย จะมีการทำบุญที่บ้านนั้น โดยฆ่าหมูเลี้ยงชาวบ้านในหมู่บ้าน บ้านไหนฐานะดีก็เลี้ยงหมูตัวใหญ่ กลางคืนก็จะมีการเต้นจะคี เป็นที่สนุกสนาน เป็นความเชื่อของชาวบ้านว่าถ้าได้เลี้ยงผี คนป่วยอาจหายป่วย หรือทุเลาความเจ็บป่วยลง
- พิธีส่งผี ภายหลังเสร็จสิ้นพิธีฉลองเทศกาลปีใหม่ในแต่ละปี พวกเขาจะประกอบพิธีส่งผีออกนอกหมู่บ้านของตน การเตรียมการประกอบพิธีส่งผีจะเริ่มโดยพวกผู้ชายเป็นฝ่ายเข้าป่าไปตัดกิ่งไม้สด มีใบเป็นพุ่ม เพื่อนำมาทำเป็นซุ้ม ข้างแหล่งน้ำประจำหมู่บ้าน พร้อมกับตัดไม้ไผ่มาจักสานเป็นแผ่น มีช่องรูเรียกว่า “เค็ง” หรือ “ตะแหลว” ชาวไทยใหญ่และมูเซอเชื่อกันว่า แผ่นไม้สานตะแหลวนี้สามารถป้องกันภูตผีได้ เพราะว่ามีช่องรูหลายช่องซึ่งเปรียบเสมือนดวงตาที่มีมากมายกว่าดวงตาผี จึงทำให้ภูตผีเกรงกลัวไม่กล้าเข้าใกล้ไม่กล้าผ่านตะแหลวนี้ ซึ่งตะแหลวนี้จะถูกนำไปไว้ข้างๆ ท้ายซุ้มไม้ตรงทางที่คนล่อออกมาด้วย เพื่อไม่ให้มีล่อตามชาวบ้านออกมาได้ พวกผู้

แผนภูมิที่ 2.22 แผนผังหมู่บ้านจะโป
(หมู่ 4 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

หญิงจะช่วยกันทำกระทงรูปทรงสี่เหลี่ยม โดยใช้กาบคั่นกล้วยเพื่อใส่ข้าวหุงสุก ซึ่งได้จากพื้นที่ใช้หุงข้าว เทียนขี้ผึ้ง และกรวยใส่ข้าวดอก (ข้าวเปลือกคั่วไฟในกระทะจนแตก) เป็นเครื่องเช่นสังเวศน์ พิธีส่งผีจะเริ่มในช่วงบ่ายโมงล่วงไปแล้ว โดยชาวบ้านจะมารวมพร้อมกัน ช้างชุมพิธิใกล้แหล่งน้ำประจำหมู่บ้าน เหตุที่เลือกบริเวณใกล้แหล่งน้ำนั้น เป็นเพราะความเชื่อที่ว่าในน้ำมีภูตผีอยู่ จึงส่งผีที่ข้างแหล่งน้ำ ต่อจากนั้นผู้นำศาสนาประจำหมู่บ้านหรือที่เรียกว่า “แกมู” จะจุดเทียนขี้ผึ้งสวดมนต์อ้อนวอนไม่ให้ภูตผีมารบกวนชาวบ้าน ให้ภูตผีและชาวบ้านแยกกันอยู่อย่างเบียดเบียนกัน เสร็จแล้วชาวบ้านจะโยนข้าวดอก อาหาร เครื่องเช่นภูตผี ผ่านชุมประดูพิธิที่สร้างไปให้ผีแล้วชาวบ้านจะไปอยู่ด้านนอกหมู่บ้าน เพื่อทยอยกันเดินลอดใต้ชุมเข้าหมู่บ้าน โดยมีเพื่อนคนอื่นๆ คัดคอยเฝ้าแน่นัดสาคคนที่ลอคออกมาเข้าสู่หมู่บ้าน ท้ายสุดทุกคนจะต้องไปรวมกันที่บ้านแกมู เพื่อสวดมนต์กันอีกครั้ง จึงเป็นเสร็จพิธี ซึ่งพิธีดังกล่าวไปปฏิบัติกันมานานสมัยบรรพบุรุษและตำแหน่งแกมูนี้ ไม่ใช่ทุกคนสามารถเป็นได้ ต้องเป็นคนที่มีเชื้อสายบรรพบุรุษเป็นแกมู เช่น มีพ่อ ปู่ เคยเป็นแกมู มาก่อน จึงจะเป็นได้ หากใครละเมิดกฎนี้จะมีอายุสั้น

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ และค้าขาย
- ภาษาที่ใช้ ส่วนใหญ่ใช้ภาษามูเซอคำ
- แหล่งน้ำที่ใช้ ประกอบด้วยแหล่งน้ำผิวดิน จำนวน 3 แห่ง คือ ห้วยยาว ห้วยผักห้า และห้วยกองแพก
- แหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านจะโป๋ มีสถานที่ท่องเที่ยว คือ ถ้ำน้ำบ่อผี อยู่หลังโรงเรียนบ้านจะโป๋ ภายในถ้ำจะมีบ่อน้ำ ตรงกลางถ้ำ มีน้ำตลอดปี และถ้ำผีแมนตัวถ้ำจะอยู่บนหน้าผา เหมาะสำหรับผู้ชอบการผจญภัย ภายในถ้ำจะมีโลงศพมนุษย์โบราณ

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านจะโป๋นี้ มีผู้นำครอบครัวจำนวน 34 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อย่อยนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ พบว่าผู้นำครอบครัวหรือผู้แทนส่วนใหญ่ คือจำนวน 34 คน หรือร้อยละ 91.9 เป็นเพศชาย ส่วนอีกจำนวน 3 คน หรือร้อยละ 8.1 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่าผู้นำครอบครัว หรือผู้แทนมีอายุมากที่สุด 82 ปี และน้อยที่สุด 17 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 42 ปี ซึ่งส่วนมาก คือ 14 คน หรือร้อยละ 37.8 มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 44 ปี

รายได้หลัก รายกรบ้านจะโป้ มีรายได้ต่ำสุด ปีละประมาณ 8,000 บาท และสูงสุดประมาณ 58,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยปีละประมาณ 31,843.20 บาท ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ได้จากการเกษตร การขายพืชไร่ และรับจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่ คือ 12 คน หรือร้อยละ 32.4 มีรายได้มากกว่า 37,950 บาท

รายได้รอง พบว่ารายกรบ้านจะโป้ไม่มีรายได้รอง เสริมจากอาชีพหลัก จำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 21.6 ส่วนรายได้รองสูงสุด ประมาณ ปีละ 48,000 บาทโดยเฉลี่ยจะมีรายได้รอง ประมาณ 15,056.70 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 35.1 จะมีรายได้รองอยู่ในช่วง 12,651 – 25,300 บาท รายได้รองส่วนใหญ่จะเป็นรายได้จากการรับจ้าง หรือรับซื้อผลผลิตการเกษตรหรือของป่าไปขายต่อ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่ารายกรส่วนใหญ่ คือจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 59.4 มีสมาชิกในครอบครัว จำนวน 4-6 คน และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุดถึง 12 คน จำนวน 1 ราย

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่มาอยู่นานที่สุด คือ 36 ปี มีเพียงรายเดียว แต่ส่วนใหญ่ คือ 29 ราย หรือร้อยละ 78.4 อพยพมาอยู่ในช่วง 19-27 ปี

- การใช้ทรัพยากรใกล้บริเวณบ้านจะโป้ ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้าน จากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

การนำเที่ยวในถ้ำ พบว่ามีรายกรเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 2.7 ที่เป็นผู้นำเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวเป็นชาวต่างชาติ ไม่พบข้อมูลว่ามีนักท่องเที่ยวชาวไทยในพื้นที่นี้ ถ้ำที่ท่องเที่ยวจะเป็นถ้ำผิมนบ้านจะโป้

การหาอาหารในถ้ำ ไม่พบว่ารายกรบ้านจะโป้เข้าไปหาอาหารในถ้ำ เนื่องจากบ้านจะโป้ ตั้งอยู่ใกล้กับอำเภอลำทะเมนชัย และมีความสะดวกในการไปซื้อสินค้า หรืออาหารในตลาดที่อำเภอลำทะเมนชัย และประกอบกับถ้ำบริเวณบ้านจะโป้ เป็นถ้ำผิมน ซึ่งเป็นถ้ำที่ตายแล้ว หรือไม่มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในถ้ำที่เกิดจากน้ำมากนัก จึงทำให้ไม่ค่อยมีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ในถ้ำ

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ ไม่พบว่ามีการเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ เลย อาจเนื่องจากถ้ำบริเวณนี้ มีจำนวนค้างคาวอยู่น้อย

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ เช่นเดียวกับบ้านอื่น คือโบราณวัตถุในถ้ำบริเวณนี้ ชาวบ้านเห็นว่าเป็นของที่ไม่มีราคา หรือขายได้ในราคาไม่สูง และมีจำนวนไม่มาก จึงไม่มีการเข้าไปเก็บหาโบราณวัตถุออกมาจากถ้ำ

การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ไม่พบว่ารายกรบ้านจะโป้ มีการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับถ้ำ

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร พบว่าราษฎรบ้านจะโป๊ะใช้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 77 แห่ง จำนวน 344.5 ไร่ ซึ่งทั้งหมดปลูกข้าวเป็นพืชเกษตรหลัก โดยใช้พื้นที่ปลูกข้าว 37 แห่ง จำนวน 179 ไร่ และยังมีการปลูกข้าวโพดเพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์ โดยราษฎรเกือบจะทั้งหมด คือจำนวน 36 ราย หรือร้อยละ 97.3 ที่ปลูกข้าวโพด โดยใช้พื้นที่ถึง 36 แห่ง จำนวน 159 ไร่ นอกจากนี้ ยังไม่พบว่ามีการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช แต่มีการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือยาฆ่าหญ้าบ้าง เช่น กริมม็อกโซน ทักษดาวน หรือเนดิด ราษฎรที่ใช้เพียงอย่างละ 1 ราย จำนวนที่ใช้เพียง 25 ลิตร ต่อปี

ส่วนการปศุสัตว์ ราษฎรบ้านจะโป๊ะ มีการเลี้ยงไก่กันเป็นส่วนมาก คือจำนวน 35 ราย หรือร้อยละ 94.6 จำนวนที่เลี้ยงประมาณ 557 ตัว เพื่อเป็นอาหาร ส่วนราษฎรอีกจำนวน 34 ราย หรือร้อยละ 91.9 เลี้ยงหมู เพื่อใช้เป็นอาหาร และขายเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ยังมีราษฎรจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 67.6 เลี้ยงวัว เพื่อขายเป็นรายได้เสริม จำนวนวัวทั้งหมดประมาณ 107 ตัว และควาย อีกจำนวนประมาณ 39 ตัว มีราษฎรที่เลี้ยงควายจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 8.1 และเลี้ยงเพื่อขาย

- 2) การเก็บหาของป่า พบว่าของป่าและอาหารที่เก็บมากที่สุด คือหน่อไม้ ราษฎรส่วนใหญ่ คือ 36 ราย หรือร้อยละ 97.3 เก็บหาหน่อไม้ เพื่อเป็นอาหาร และขายเป็นรายได้เสริม ปริมาณหน่อไม้ที่ถูกเก็บมีจำนวนถึงปีละประมาณ 2,709 กิโลกรัม และยังมีเห็ด ซึ่งราษฎรอีกจำนวน 36 ราย เช่นกันที่เก็บเห็ดเพื่อเป็นอาหารและขาย โดยเห็ดในป่าจะถูกเก็บปีละประมาณ 1,079 กิโลกรัม นอกจากนี้แล้วยังมีหวาย เพื่อใช้จักสานทำภาชนะ ผักหวาน ไข่เป็นอาหาร ใบตองสาด ใช้นึ่งหลังคา และกล้วยไม้ ซึ่งมีจำนวน ถึง ปีละ 106 ต้น ที่ถูกเก็บออกมาจากป่า โดยมีราษฎรที่เก็บกล้วยไม้เป็นส่วนน้อย คือจำนวนเพียง 2 ราย หรือร้อยละ 5.4 เท่านั้น

- 3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าราษฎรบ้านจะโป๊ะตัดไม้เพื่อทำฟืนเป็นส่วนมาก และไม้ที่ถูกตัดก็มีหลายชนิด เช่น ไม้แดง ราษฎรที่ตัดทำฟืน จำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 81.1 จำนวนไม้แดงที่ถูกตัด ถึงปีละ 190 ต้น ไม้ก่อ มีราษฎรที่ใช้จำนวนน้อยกว่า คือ 13 ราย หรือร้อยละ 35.1 จำนวนไม้ก่อถูกตัดปีละประมาณ 47 ต้น นอกจากนี้ยังมีไม้เต็ง และรังที่ถูกตัดเพื่อทำฟืน แต่จำนวนไม่มากนัก ส่วนไม้ที่ใช้ทำเป็นที่อยู่อาศัย คือไม้สัก พบว่าราษฎรที่ตัดไม้สัก มี 19 ราย หรือร้อยละ 51.3 ไม้สักถูกตัดไปปีละประมาณ 222 ต้น นอกจากไม้สักแล้ว ไม้ไผ่ก็เป็นไม้ที่ถูกตัดมาใช้ประโยชน์มากเช่นกัน เนื่องจากใช้ทำประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ฝาบ้าน รั้วบ้าน คอกสัตว์ ราษฎรที่ตัดไม้ไผ่ไปใช้ประโยชน์ มีถึง 35 ราย หรือร้อยละ 94.6 ไม้ไผ่ถูกตัดไปปีละประมาณ 1,184 ต้น

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้านจะโป๊ะ ในหัวข้อข้อย่อยนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในยุคโบราณ ดังนี้

1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ราษฎรจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 81.1 เห็นด้วย กับข้อความที่ว่า การถางป่าเพื่อทำนาทำไร่จะทำให้ น้ำในลำห้วยน้อยลง โดยให้เหตุผลว่า มีการถางป่าทุกปี ต้นไม้ถูกตัดทุกปี โดยสังเกตเห็นว่าดินแห้ง และน้ำน้อยไปทุกปี แต่ราษฎรอีกจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 10.8 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าถางป่าไม่มากจนทำให้แห้งแล้ง ส่วนข้อความที่ว่า การใช้ยากำจัดศัตรูพืช หรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ราษฎรจำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 62.2 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า สิ่งเหล่านี้มีพิษร้ายแรง เมื่อตกไปอยู่ในน้ำ จะเป็นอันตรายต่อสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ แต่อีกจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 24.3 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่าสิ่งเหล่านี้จะไม่ลงไปถึงในน้ำ ส่วนในเรื่องการหาอาหารในถ้ำ จะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติของถ้ำ นั้น ราษฎรจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 8.1 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าการหาอาหารในถ้ำจะทำให้สิ่งของตามธรรมชาติเสียหาย ถูกทำลายไปได้ และอีกจำนวน 27 ราย หรือร้อยละ 73.0 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่าชาวบ้านไม่เคยเข้าไปหาอาหารในถ้ำ

2) การจัดการการท่องเที่ยวถ้ำในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ พบว่าราษฎรจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 35.1 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ โดยให้เหตุผลว่านักท่องเที่ยวยังขาดความระมัดระวังในการท่องเที่ยวถ้ำ และบางคนเก็บเอาสิ่งสวยงามในถ้ำกลับออกไป ส่วนอีกจำนวน 21 ราย หรือร้อยละ 56.8 ไม่เห็นด้วย เนื่องจาก เห็นว่านักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติไว้มาก ส่วนข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำ ควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ พบว่าราษฎรจำนวน 31 ราย หรือร้อยละ 83.8 เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่าชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้ถ้ำ สามารถนำเที่ยวในถ้ำที่ชำนาญกว่า และมีจิตสำนึกในการรักษาถ้ำได้มากกว่า ส่วนอีกจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 8.1 ไม่เห็นด้วย เพราะควรให้ทางราชการเป็นผู้ดูแล ส่วนข้อความที่กล่าวถึงการท่องเที่ยวถ้ำจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรในท้องถิ่น ราษฎรจำนวน 32 ราย หรือร้อยละ 86.5 เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่าชาวบ้านจะมีรายได้จากการขายของที่ระลึก และการนำเที่ยว แต่อีกส่วนน้อย คือจำนวน 1 ราย หรือร้อยละ 2.7 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเห็นชาวบ้านมีรายได้จากการท่องเที่ยวนี้

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นด้วยกับข้อความที่ว่า พื้นที่นี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนในยุคโบราณ เนื่องจากเห็นว่า บริเวณนี้เคยเป็นที่ทำการเกษตรมาก่อน และมีความอุดมสมบูรณ์มาก ส่วนข้อความที่ว่าถ้ำเป็นที่เก็บศพ และสิ่งของของคนโบราณ ราษฎรจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 81.1 เห็นด้วย เพราะเคยเห็นโลงศพในถ้ำและเศษภาชนะดินเผา และยังเคยได้ยินคนแก่เล่าให้ฟังด้วย ส่วนอีกจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 10.8 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากไม่เคยเห็นสิ่งเหล่านี้ ส่วนข้อความที่ว่า โลงไม้ในถ้ำนั้นเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ พบว่าราษฎรจำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 78.4 เห็นด้วย เพราะ

คนแก่เคยเล่าให้ฟัง แต่อีกจำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 13.5 ไม่เห็นด้วยเนื่องจากคิดว่าเป็นของผีแมน ไม่ใช่ของคนโบราณ

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ราษฎรจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 81.1 เห็นด้วยที่จะให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแล เพราะเห็นว่ารัฐจะดูแล และจัดระเบียบได้ดีกว่าราษฎรในพื้นที่ รวมไปถึงการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือการปรับปรุง รัฐก็จะสามารถทำได้ดีกว่า แต่อีกจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 10.8 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าชาวบ้านสามารถดูแลได้ดี และได้ใกล้ชิดกว่า

บ้านถ้ำลอด¹⁴

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ. 2512 ได้มีครอบครัวชาวไทยใหญ่ 5 ครอบครัว อพยพมาจากหมู่บ้านหัวलग บ้านปางแปก บ้านไม้ลัน และบ้านปางคาม ซึ่งเดิมมีอาชีพทำการเกษตร และทำทำกินมีความลาดชันสูง จึงมีการอพยพย้ายไปหาที่ทำกินใหม่ ผู้นำในการย้ายครั้งนี้ คือนายวีระชัย หอมสกุลขจร ปัจจุบัน อายุ 66 ปี ในขณะนั้นมีตำแหน่งเป็นหมอผี (หมอกกลางบ้านหรือที่เรียกกันทั่วไปว่าหมอไสยศาสตร์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หมอเมือง”) ในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ เป็นผู้เสี่ยงทายในการเลือกและสร้างถิ่นฐานตลอดจนการรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ของชาวบ้านอีกด้วย โดยรักษาแบบธรรมเนียมไทยใหญ่ แนววิธีการดั้งเดิม เนื่องจากอยู่ห่างไกลแพทย์ ดังตำนานได้กล่าวไว้ว่า “กินอย่างม่าน (ม่าน คือ พม่า) ดายอย่างเงี้ยว (เงี้ยว คือ ไทยใหญ่)” ชาวบ้านได้ต่อสู้กับธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ในปี พ.ศ. 2523 และเป็นเหตุให้ปากถ้ำเปิดและส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านถ้ำลอด ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

ถึงแม้ในปี พ.ศ. 2513 มีชาวบ้านไปทำการแผ้วถางป่า และพบว่าหมู่บ้านนี้มีถ้ำใหญ่มากแต่ไม่มีใครกล้าเข้าไปใกล้ จนในที่สุดก็มีคนเข้าไปในถ้ำแห่งนี้ใน 10 ปีต่อมา จากนั้นชาวบ้านถ้ำลอดได้อาศัยถ้ำลอดแห่งนี้ เป็นแหล่งหารายได้เสริมมาตลอดโดยการนำเที่ยวในถ้ำ ขณะนั้นบ้านถ้ำลอดอยู่ในเขตการปกครองของหมู่บ้านแม่ละนา หมู่ที่ 1 ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า ขณะนั้นมีเพียงตำบลเดียวเท่านั้น ต่อมาในปีการศึกษา 2520 จึงมีโรงเรียนการประถมศึกษาขึ้นในหมู่บ้าน แต่เมื่อปี พ.ศ. 2521 ชาวบ้านที่ตั้งถิ่นฐานอยู่เดิม ได้มีโรคภัยไข้เจ็บ จนเด็กและผู้ใหญ่ตายเป็นจำนวนมาก จึงมีการย้ายหมู่บ้านเดิมไปสร้างที่ใหม่ ที่เห็นในปัจจุบันนี้ เรียกกันว่า “บ้านกลางบ้านใหม่” ส่วนบ้านที่อยู่เดิมเรียกว่า “บ้านเก่า” ไม่มีคนอาศัยอยู่ (บ้านกลางคือบริเวณที่ตั้งโรงเรียน) ส่วนบ้านใหม่คือบ้านที่ตั้งอยู่บริเวณทางที่นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปเที่ยวชมถ้ำลอดในปัจจุบัน และต่อมาในปี พ.ศ.2525 ได้รับการตั้งให้เป็นหมู่บ้านหลักพร้อมกับการแยกตำบล คือแยกส่วนหนึ่งออกจากตำบลปางมะผ้า เรียกชื่อตำบลใหม่ว่า ตำบลสบป่อง บ้านถ้ำลอดได้เป็นหมู่ที่ 3 ตำบลสบป่อง จนในปี พ.ศ.2532 บ้านถ้ำลอดได้รับการประกาศให้เป็นตำบล คือตำบลถ้ำลอด จนถึงปัจจุบัน กำนันตำบลถ้ำลอดคนแรก คือ นายมนี เสงสาสุวรรณ จนถึงปัจจุบัน

¹⁴ บ้านถ้ำลอด ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

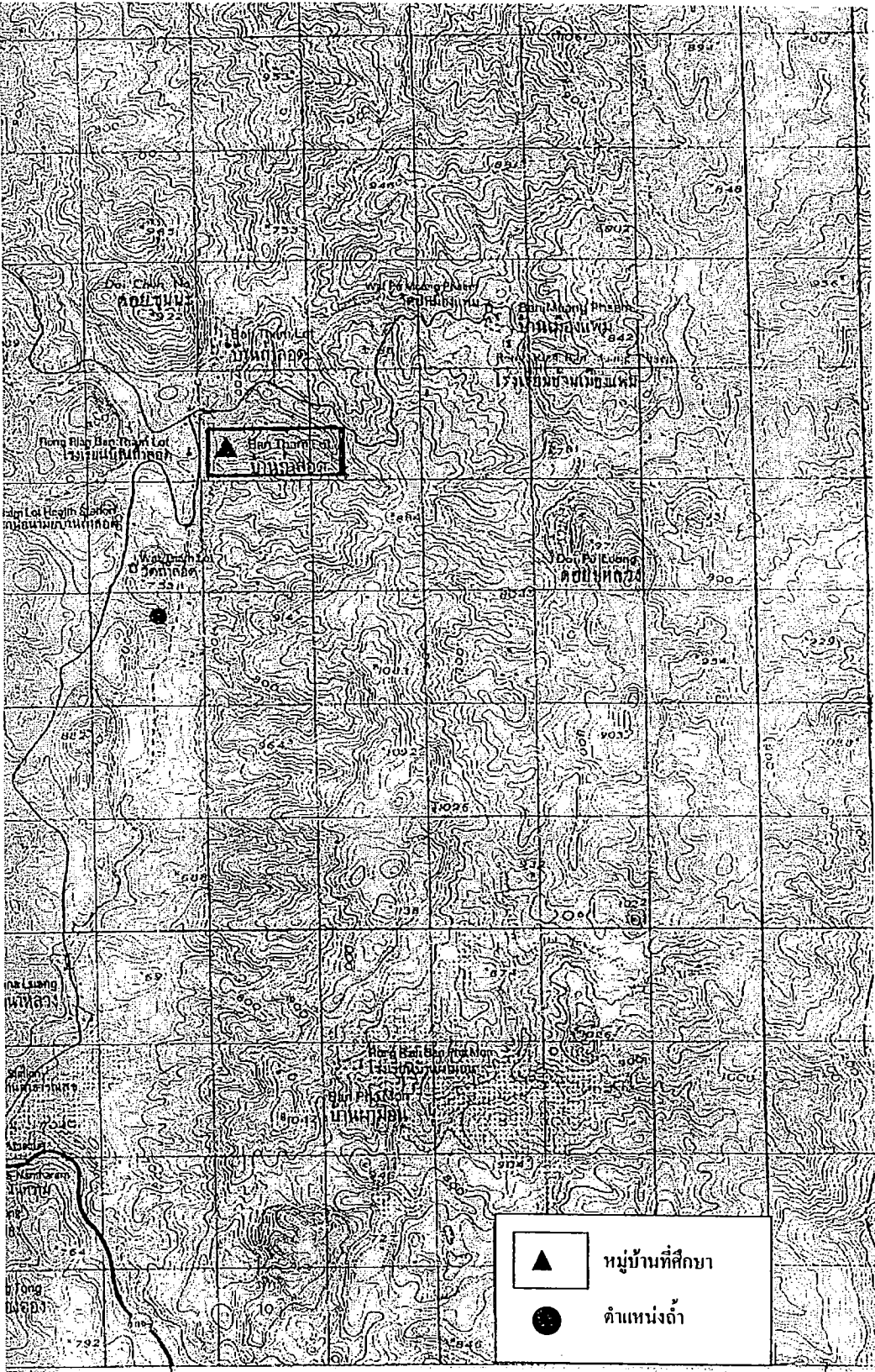
- อาณาเขต หมู่บ้านถ้ำลอดมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.23 และ 2.24) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านห้วยแห้ง
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	บ้านเมืองแพม
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านนาหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านยาป่าแหน

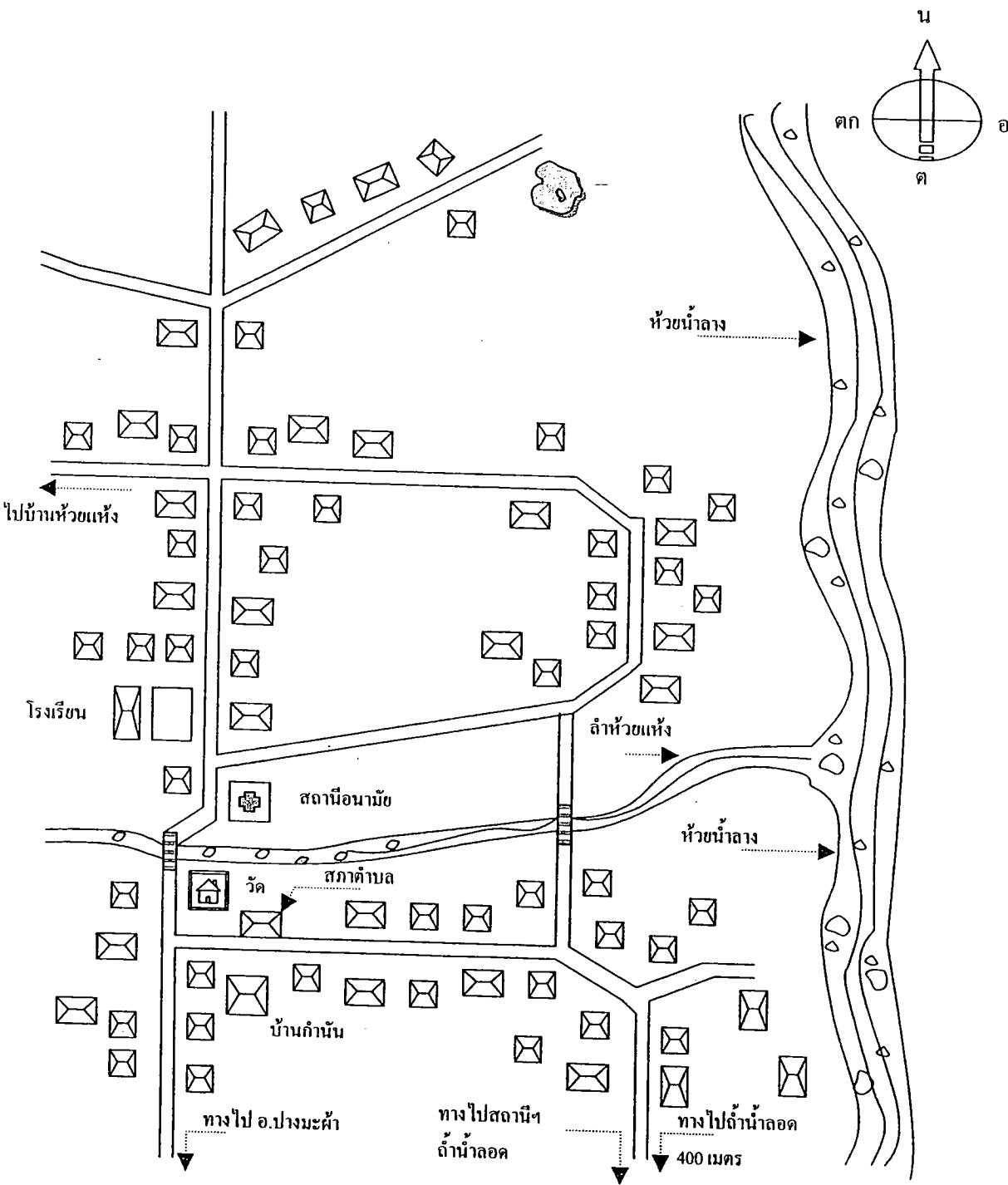
- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ
- เส้นทางคมนาคม บ้านถ้ำลอดมีถนนติดต่อกับอำเภอปางมะผ้า 1 เส้นทาง เป็นถนนคอนกรีตเสริมด้วยเหล็กตลอดเส้นทาง รวมระยะทาง 8 กิโลเมตร สามารถเดินทางได้ทุกฤดูกาล
- ประเพณี ชาวบ้านส่วนมากเป็นชนชาวไทยใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ โดยจะมีประเพณีต่างๆ เช่น

- เดือน 1 เรียกว่า เดือนเจ้ง ไม่มีประเพณี
- เดือน 2 เรียกว่า เดือนก้ำ มักนิยมจัดงานปฐวาศกรรม
- เดือน 3 มีการถวายข้าวเหนียวแดงให้พระ (ข้าวห่ากั๊)
- เดือน 4 เป็นเดือนแห่งโชค ชาวบ้านนิยมไปเก็บส้มป่อยและดอกขี้เหล็ก นำมาตากให้แห้งถ้าจะให้หอมก็จะนำไปหมกในขี้เถ้าร้อน ๆ พอมีกลิ่นหอมก็นำไปแช่น้ำสะอาด เอาไว้สำหรับสรงน้ำพระ รดน้ำคำหัวหน้าผู้ใหญ่ ชาวบ้านเชื่อว่าถ้าเก็บส้มป่อยในเดือนนี้ จะเป็นส้มป่อยที่ดีที่สุด จึงนิยมเก็บในเดือนนี้ “ต้นขี้เหล็ก” เป็นพืชที่กินใบและกินดอก ชาวบ้านนิยมเก็บดอกไปทำอาหาร ซึ่งเดือนนี้ ดอกขี้เหล็กจะออกดอกใหม่ ซึ่งเชื่อว่าถ้าเก็บในเดือนนี้จะใช้ทำเป็นยาสมุนไพรที่มีคุณภาพที่สุด
- เดือน 5 งานประเพณีสงกรานต์ มีการขอขมา รดน้ำคำหัวหน้าผู้ใหญ่
- เดือน 6 มีการประดับโคมไฟตามบ้านเรือน จัดงานเจดีย์ทราย เนื่องในวันวิสาขบูชา
- เดือน 7 ประเพณีเลี้ยงเมือง เช่นเจ้าบ้าน หรือเลื้อบ้าน
- เดือน 8 ประเพณีเข้าพรรษา จะจัดขบวนแห่เทียนพรรษาเข้าวัด
- เดือน 9 เรียกเพ็ญเดือนเก้า ชาวบ้านได้จัดงานประเพณี “บวยโจย” คือการให้ทานหรือการเชิญแขกผู้เฒ่าในหมู่บ้านมาฟังธรรม และนิมนต์พระไปเทศน์ที่บ้าน งานนี้ใครจะเป็นผู้จัดก็ได้
- เดือน 10 ประเพณีถวายข้าวมธุปายาส
- เดือน 11 ประเพณีจัดงานออกพรรษา
- เดือน 12 ประเพณีลอยกระทง

ส่วนวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การเกิด การตาย การขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน ชาวไทยใหญ่นิยมกระทำกันแบบสากลทั่วไป

แผนที่ 2.23 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านถ้ำลอด และหมู่บ้านใกล้เคียง

แผนภูมิที่ 2.24 แผนผังหมู่บ้านถ้ำลอด
(หมู่ 1 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

- อาชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง

- ภาษาที่ใช้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยใหญ่ เป็นหลัก แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็สามารถพูดภาษาไทยได้ เพราะจากการที่ต้องใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารในการนำเที่ยวถ้า ส่วนเล็กๆ จะพูดภาษาไทยกลางได้เป็นส่วนมาก

- แหล่งน้ำที่ใช้ ได้แก่ ห้วยน้ำตาง และน้ำประปาภูเขา จากห้วยปางช้าง

- แหล่งท่องเที่ยว บ้านถ้ำลอดมีถ้ำน้ำลอด หรือถ้ำลอด เป็นถ้ำที่มีน้ำตางไหลลอดผ่าน เป็นถ้ำที่สวยงาม และมีความสำคัญทางด้านโบราณคดี สามารถเดินท่องเที่ยวได้ทะเล มีความยาวตามลำน้ำที่ลอดถ้ำประมาณ 600 เมตร ความยาวตามเส้นทางท่องเที่ยวในถ้ำประมาณ 1.6 กิโลเมตร นอกจากเดินท่องเที่ยวในถ้ำและยังมีบริการล่องแพท่องเที่ยวในถ้ำอีกด้วย

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านถ้ำลอดนี้มีผู้นำครอบครัวจำนวน 43 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อย่อยนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปแบบตารางที่ภาคผนวก)

เพศ พบว่าผู้นำครอบครัวหรือผู้แทน จำนวน 43 คน หรือร้อยละ 59.7 เป็นเพศชาย ส่วนอีกจำนวน 29 คน หรือร้อยละ 40.3 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่าผู้นำครอบครัวหรือผู้แทน มีอายุมากที่สุด 78 ปี และน้อยที่สุด 20 ปี โดยส่วนมากคือจำนวน 33 คน หรือร้อยละ 45.9 มีอายุอยู่ในช่วง 35 – 49 ปี และมีอายุเฉลี่ย 42 ปี

รายได้หลัก ราษฎรบ้านถ้ำลอดมีรายได้หลักต่ำสุด ประมาณปีละ 1,200 บาท และสูงสุดประมาณปีละ 60,000 บาท โดยมีรายได้หลักเฉลี่ย ปีละประมาณ 10,981 บาท แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 62 คน หรือร้อยละ 86.1 มีรายได้ในช่วง 1,200 – 15,899 บาท รายได้หลักส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการเกษตร มีส่วนน้อยที่ค้าขาย หรือรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร หรือของป่าไปขายต่อ หรือรับเหมาก่อสร้าง กลุ่มนี้จะมีรายได้สูง

รายได้รอง พบว่าราษฎรบ้านถ้ำลอดไม่มีรายได้รอง จำนวน 30 คน หรือร้อยละ 41.7 และมีรายได้รองสูงสุดประมาณ ปีละ 30,000 บาท จำนวน 1 คน โดยส่วนใหญ่ คือจำนวน 38 คน หรือร้อยละ 52.7 มีรายได้รองอยู่ในช่วง 2,000 - 8,999 บาท เป็นกลุ่มที่มีอาชีพรองโดยรับจ้างทั่วไป หรือมีรายได้จากการท่องเที่ยว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ คือจำนวน 33 คน หรือร้อยละ 45.8 มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4-5 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุดจำนวนถึง 40 คน และน้อยสุด 2 คน เฉลี่ยแล้วมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว ประมาณ 5 คน ต่อครอบครัว

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าราษฎรที่มาอยู่ยาวนานที่สุด คือในช่วง 60-78 ปี มีเพียง 6 ราย หรือร้อยละ 8.3 แต่ส่วนใหญ่คือจำนวน 37 ราย หรือร้อยละ 51.4 จะอพยพมาอยู่ในช่วง 4-22 ปี

- การใช้ทรัพยากรถ้าใกล้บริเวณบ้านถ้ำลอด ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้าน จากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ให้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

การนำเที่ยวในถ้ำ ราษฎรบ้านถ้ำลอดมีการนำเที่ยวในถ้ำโดยสามารถแยกเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งมีประมาณปีละ 1,130 คน โดยมีราษฎรเป็นผู้นำเที่ยว 28 ราย หรือร้อยละ 38.9 และนักท่องเที่ยวต่างชาติอีกจำนวนปีละประมาณ 1,490 คน โดยมีราษฎรเป็นผู้นำเที่ยว 37 ราย หรือร้อยละ 51.4

การหาอาหารในถ้ำ ไม่พบว่าราษฎรบ้านถ้ำลอดเข้าไปหาอาหารในถ้ำ เนื่องจากทางสภาตำบลบ้านถ้ำลอด มีกฎหมายไม่ให้เข้าสู่ใดเข้าไปหาอาหารในถ้ำ เพราะถ้ำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของบ้านถ้ำลอด

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ พบว่ามีส่วนน้อยเท่านั้น คือเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 1.4 ที่เข้าไปเก็บมูลค้างคาวในถ้ำได้มูลค้างคาว 20 ถึงต่อ 1 เดือน โดยปกติแล้วสภาตำบลบ้านถ้ำลอดจะห้ามเข้าไปเก็บ แต่เนื่องจากถ้ำไม่มีการเก็บมูลค้างคาวเลย จะทำให้ถ้ำบริเวณนั้นสกปรกมาก ไม่สะดวกในการท่องเที่ยว จึงมีการอนุโลมกันบ้างในบางโอกาส

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ ไม่พบว่ามีชาวบ้านเข้าไปเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำออกมาจำหน่าย หรือยึดถือครอบครอง เนื่องจากโบราณวัตถุในถ้ำอยู่ในความดูแลรักษาของสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าถ้ำน้ำลอด กรมป่าไม้ และกลุ่มนำเที่ยวบ้านถ้ำลอด เนื่องจากโบราณวัตถุเหล่านี้ เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวที่ถ้ำลอดส่วนหนึ่ง

การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ไม่พบว่ามีพิธีกรรมต่าง ๆ ในถ้ำ เนื่องจากสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าถ้ำน้ำลอด ไม่อนุญาตให้เข้าไปประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ เพราะจะทำให้สภาพธรรมชาติในถ้ำถูกทำลายจนหมดคุณค่าไป

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร พบว่าราษฎรบ้านถ้ำลอด จำนวน 72 ครอบครัว ใช้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดประมาณ 458 แห่ง จำนวน 1,336 ไร่ ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่ คือจำนวน 48 ราย หรือร้อยละ 66.7 ปลูกข้าว โดยใช้พื้นที่ปลูกข้าว 57 แห่ง จำนวน 905 ไร่ เฉลี่ยมีพื้นที่ปลูกข้าวรายละ 13 ไร่ นอกจากนี้ยังมีการปลูกข้าวโพด โดยมีราษฎรจำนวน 35 ราย หรือร้อยละ 48.6 ใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพด จำนวน 77.5 ไร่ นอกจากนี้ก็มีการปลูกพืชสวน งาม และเผือก ซึ่งใช้พื้นที่ไม่มากนัก ทั้งนี้ไม่พบว่าราษฎรบ้านถ้ำลอดใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช

ส่วนการปศุสัตว์ พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ คือจำนวน 39 ราย หรือร้อยละ 54.2 ยังมีการเลี้ยงไก่ ซึ่งมีจำนวนไก่ทั้งหมดประมาณ 596 ตัว โดยเลี้ยงเพื่อเป็นอาหารในครอบครัว นอกจากนั้นราษฎรอีกจำนวน 19 ราย หรือร้อยละ 26.4 เลี้ยงหมู ซึ่งเลี้ยงเพื่อเป็นอาหารและเพื่อขาย และยังมีการเลี้ยง ควาย อีกจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 8.3 เพื่อใช้ในการไถนา และวัว เป็ด เป็นการเลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร และขาย แต่ไม่มากนัก

- 2) การเก็บหาของป่า พบว่าราษฎรจำนวน 64 ราย หรือร้อยละ 88.9 มีการออกไปเก็บหาหน่อไม้ ซึ่งประมาณแล้วหน่อไม้ถูกตัดปีละประมาณ 1,729 กิโลกรัม และยังมีเห็ดที่ราษฎรจำนวน 55 ราย หรือร้อยละ 76.4 เก็บไปเป็นอาหารและขาย โดยเห็ดที่เก็บได้ปีละประมาณ 580 กิโลกรัม นอกจากนั้นยังมีผักหวาน อีกปีละประมาณ 98 กิโลกรัม และที่ยังมีใช้กันอยู่ คือใบตองตึง ซึ่งมีราษฎรจำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 6.9 ที่เก็บเพื่อมุงหลังคา ประมาณปีละ 1,110 คับ หรือประมาณ 22,200 ใบ
- 3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าราษฎรตัดไม้เพื่อทำฟืนเป็นส่วนใหญ่ เช่น ราษฎรจำนวน 43 ราย หรือร้อยละ 59.7 ตัดไม้แดงเพื่อทำฟืน ซึ่งไม้แดงถูกตัดปีละประมาณ 79 ต้น และยังมีไม้กูดที่นิยมทำฟืน ซึ่งพบว่าราษฎรจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 25.0 ที่ใช้ไม้กูดทำฟืน ใน 1 ปีไม้กูดถูกตัดไปถึง 26 ต้น นอกจากนั้นก็มีไม้ก่อ และไม้เกียะที่ใช้ทำเชื้อฟืน ไม้ไผ่ก็ยังมีการใช้อยู่ เพื่อทำฟานบ้าน ทำรั้ว หรือทำคอกสัตว์ ราษฎรจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 25.0 ที่ยังมีการตัดไม้ไผ่อยู่ ซึ่งไม้ไผ่ถูกตัดไปปีละประมาณ 340 ต้น

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้านถ้ำลอด ในหัวข้อย่อหน้านี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในยุคโบราณ ดังนี้

- 1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 72 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วยว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่จะทำให้ น้ำในลำห้วยน้อยลง เนื่องจากเป็นว่าป่าเป็นตัวดูดซับน้ำไว้ ถ้าไม่มีป่าน้ำก็จะไม่มี ส่วนในเรื่องการใส่ยากำจัดศัตรูพืชนั้นเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ราษฎรจำนวน 59 ราย หรือร้อยละ 81.9

เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าฝนจะล้างเอาสิ่งเหล่านี้ลงไปในน้ำและจะไหลไปสู่ถ้ำ ซึ่งสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำก็จะตาย ส่วนราษฎรอีกจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 18.1 ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าสิ่งเหล่านี้จะไม่สามารถไปถึงน้ำที่อยู่ในถ้ำได้ ส่วนข้อความที่ว่า การหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ นั้น ราษฎรจำนวน 59 ราย หรือร้อยละ 81.9 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าจะเป็นการไปเหยียบย่ำ ธรรมชาติที่พื้นถ้ำ แต่ราษฎรอีกจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 18.1 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากว่าจะเป็นการไปหาอาหารอย่างเดียว ไม่ทำลายถ้ำ

2) การจัดการการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าราษฎรจำนวน 51 ราย หรือร้อยละ 70.8 เห็นด้วยว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ เนื่องจากเห็นว่านักท่องเที่ยวจะไปเหยียบย่ำธรรมชาติในถ้ำ บางรายมีการขีดเขียนตามผนังถ้ำ ซึ่งจะเห็นตัวอย่างจากถ้ำลอดได้ ส่วนอีกจำนวน 21 ราย หรือร้อยละ 39.2 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่านักท่องเที่ยวในปัจจุบันจะไม่ทำลายสภาพธรรมชาติที่พวกเขาได้ไปท่องเที่ยวมา ส่วนในเรื่องของการดูแลการท่องเที่ยวในถ้ำนั้น ควรให้อยู่ในความดูแลของราษฎรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำนั้น ราษฎรจำนวน 68 ราย หรือร้อยละ 94.4 เห็นด้วย เนื่องจากชาวบ้านที่อยู่ใกล้สามารถดูแลและรักษาถ้ำได้ดีกว่าชาวบ้านอื่นๆ ที่อยู่ไกลกว่า แต่ราษฎรอีกจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 5.6 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่าควรให้เป็นของส่วนรวม แต่ข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะทำให้เกิดรายได้กับราษฎรในท้องถิ่น นั้น ราษฎร จำนวน 71 ราย หรือร้อยละ 98.2 เห็นด้วย เพราะจะได้มีรายได้จากการนำเที่ยว การขายอาหาร หรือให้บริการที่พัก ซึ่งเป็นรายได้เพิ่มให้กับราษฎรในท้องถิ่น

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 60 ราย หรือร้อยละ 83.3 เห็นด้วยว่าลุ่มน้ำนี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนในยุคโบราณ แต่อีกจำนวน 12 ราย หรือร้อยละ 16.7 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากไม่เคยเห็นหรือมีคนเล่าให้ฟังว่าเคยมีคนอยู่บริเวณนี้มาก่อน ส่วนเรื่องที่ว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ นั้น ราษฎรจำนวน 55 ราย หรือร้อยละ 76.4 เห็นด้วย เพราะเคยเห็นโลงศพ และสิ่งของของคนโบราณอยู่ในถ้ำ แต่ราษฎรอีกจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 23.6 ไม่เห็นด้วย เพราะเชื่อว่าสิ่งของเหล่านั้นเป็นของผีแมน ไม่ใช่ของคน เช่นเดียวกับเรื่องที่ว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ ราษฎรจำนวน 54 ราย เชื่ออย่างนั้น เพราะเคยเห็นกระดูกคนในโลง แต่อีกจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 25.0 ไม่เชื่อ เพราะเชื่อว่าเป็นของผีแมน

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 55 รายหรือร้อยละ 76.4 เห็นด้วยที่จะให้ถ้ำอยู่ในความดูแลของรัฐ เพราะเชื่อว่ารัฐมีทั้งเงิน และกำลังในการดูแลถ้ำได้อย่างดี แต่อีกจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 23.6 ไม่เห็นด้วย เพราะต้องการให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาถ้ำด้วย

บ้านเมืองแพม¹⁵

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน เดิมอยู่บ้านเม่ยาน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อแรกย้ายเข้ามาบริเวณกิ่งอำเภอปางมะผ้า ปัจจุบันมา ย้ายไปอยู่ที่บ้านผามอน 3 ปี แล้วย้ายไปบริเวณห้วยโป่ง โดยอีกประมาณ 3 – 4 ปี จึงย้ายไปอยู่ใกล้ บ้านแอลา โดยแบ่งเป็น 2 บ้าน คือ บ้านปางควาย และบ้านผักห้า ซึ่งเป็นบริเวณน้ำแพม อยู่ได้ 1 ปี จึงย้ายไปอยู่ในที่อยู่ปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2504 โดยย้ายมาจากบ้านปางควาย และบ้านผักห้า จำนวน 18 หลังคาเรือน มีนายคำเดอ วงศ์กะเหรี่ยง เป็นผู้ใหญ่บ้าน และนายหย๊ะโซ ในเวลานั้น เป็นผู้นำการย้ายลงมา เนื่องจากบริเวณเดิมคับแคบ และอยู่ไกลที่นา ขณะนั้นเมืองแพมเป็นหมู่บ้านหลัก หมู่ที่ 5 ตำบลปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อจากนั้นก็ ได้มีชาวกะเหรี่ยงย้ายเข้ามาอยู่เพิ่ม เพราะเป็นญาติพี่น้องกัน ตลอดจนหาที่ทำกินที่เหมาะสมโดยมาจากที่ต่างๆ กัน เช่น บ้านเม่อมอง บ้านเม่ยาน อำเภอปาย ห้วยปมผาด ตำบลห้วยปูลิง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

- อาณาเขต หมู่บ้านเมืองแพมมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.25 และ 2.26) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านแอโก๋, บ้านแสนคำลือ
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	บ้านแอลา
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านผามอน
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านถ้ำลอด

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

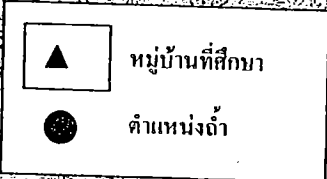
- เส้นทางคมนาคม จากหมู่บ้านถึงอำเภอปางมะผ้า เป็นถนนลาดยาง บางส่วนเป็นถนนคอนกรีต ระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร และเป็นทางดิน ประมาณ 5 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง ประมาณ 1 ชั่วโมง ปัจจุบันยังไม่มีรถรับจ้าง วิ่งโดยสารระหว่างอำเภอกับหมู่บ้าน

- ประเพณี ความเชื่อในเรื่องผีป่า ผีน้ำ ชาวกะเหรี่ยงสกอว์เชื่อว่าการเจ็บป่วย สาเหตุหนึ่งอาจมาจากการไปทำร้ายลูกของผีป่า หรือผีน้ำ โดยไม่เจตนา จึงมีการเลี้ยงผีเพื่อขอขมา โดยมีพิธีกรรม ซึ่งแล้วแต่ผีป่า หรือผีน้ำต้องการ รู้ได้จากการสันนิษฐานของหมอผีโดยใช้ข้าวสาร ไข่ไก่ ข้าวหนึ่ง หรือกล้องยาสูบในกานทำนายน

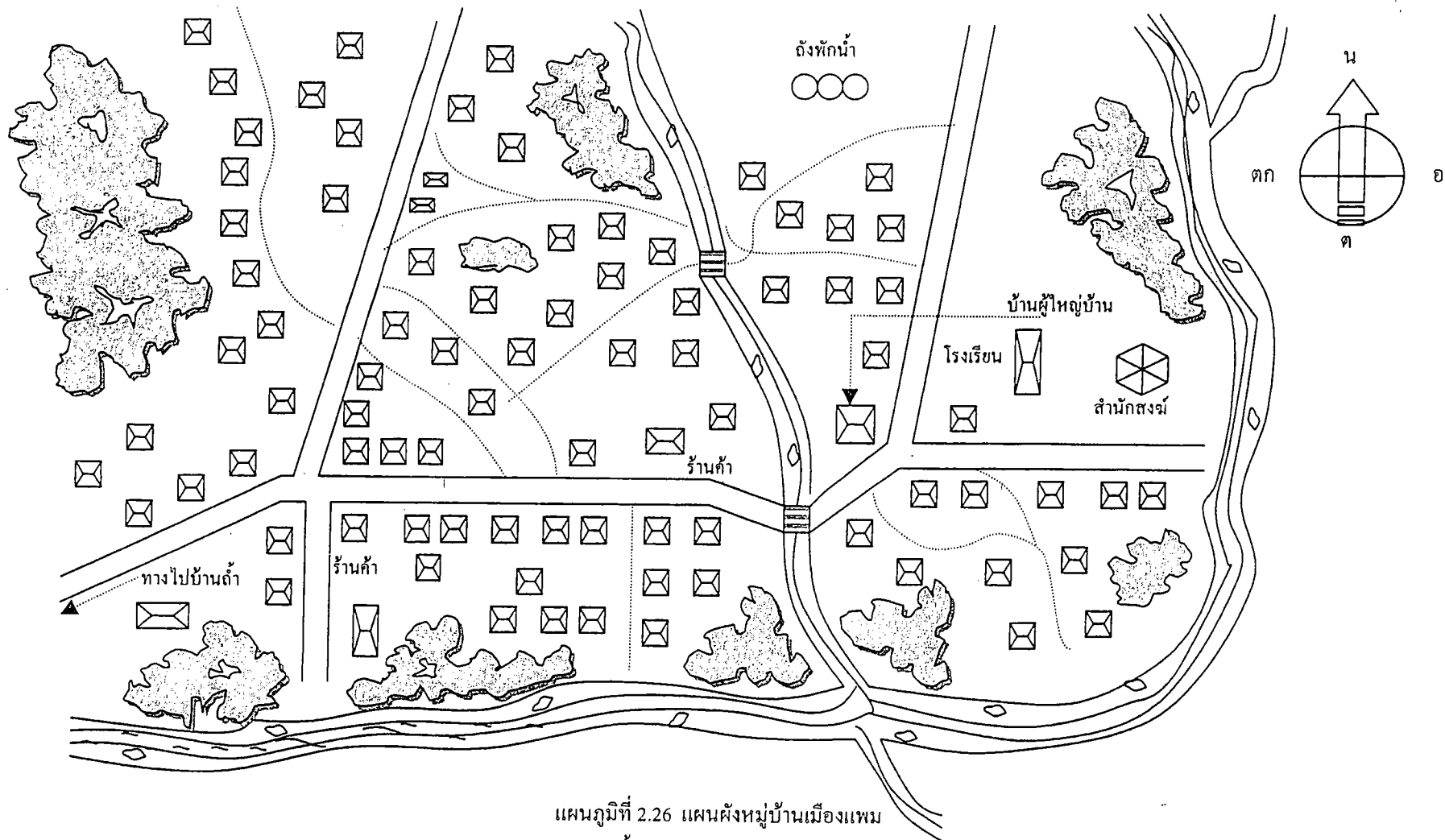
พิธีกรรมที่มีอยู่ในรอบปี ได้แก่

● พิธีกรรมมัดมือ การจัดพิธีกรรมมัดมือนั้นจะขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละครอบครัว ถ้ามีฐานะดีก็จะฆ่าหมู แต่ถ้าฐานะไม่ดี ก็จะฆ่าไก่ 1 คู่ ซึ่งใช้เงินน้อยกว่า และมีการดื่มเหล้า ค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีกรรมนี้ ประมาณครอบครัวละ ประมาณ 500 – 5,000 บาท ใน 1 ปี จะมี 2 ครั้ง คือ

¹⁵ บ้านเมืองแพม ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

แผนภูมิที่ 2.25 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านเมืองแพม และหมู่บ้านใกล้เคียง

แผนภูมิที่ 2.26 แผนผังหมู่บ้านเมืองแพม
(หมู่ 5 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

1. ช่วงเดือน กรกฎาคม หรือ กุมภาพันธ์ คือถ้าไม่มีใครตายในหมู่บ้าน จะทำในเดือนกรกฎาคม แต่ถ้ามีคนตายก็จะเลื่อนไป
2. ช่วงเดือน สิงหาคม แต่ถ้ามีคนตายก็จะเลื่อนออกไป เพราะถือว่าเป็นเดือนไม่ดี

- พิธีเลี้ยงผีเจ้าเมือง

เป็นพิธีที่จัดขึ้นในเดือน กรกฎาคม ขึ้น 13 ค่ำ ของทุกปีทำก่อนพิธีการมัดมือครั้งแรก (ถ้าเดือน กรกฎาคม มีคนตายในหมู่บ้าน พิธีกรรมนี้ก็จะไม่มีขึ้น)

- อาชีพ ประชากรมีอาชีพ เกษตรกรรม เช่นทำไร่ ทำนา พืชที่ปลูกกันมาก เช่น ข้าว ข้าวโพด กระเทียม และยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ความ หมู ไก่

- ภาษาที่ใช้ ใช้ภาษากะเหรี่ยงเป็นหลัก บางส่วนพูดภาษาไทยภาคกลางได้ คือกลุ่มผู้นำหมู่บ้าน เด็ก และเยาวชน

- แหล่งน้ำที่ใช้ ประกอบด้วยน้ำผุดดิน 2 แห่ง คือ ห้วยน้ำโป่ง และห้วยแพม

- แหล่งท่องเที่ยว บ้านเมืองแพม มีถ้ำเมืองแพม อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ ประมาณ 20 กิโลเมตร ห่างจากบ้านเมืองแพม ประมาณ 1 กิโลเมตร ผ่านทุ่งนา ก่อนที่จะถึงบริเวณปากถ้ำ ลักษณะคล้ายถ้ำลอด มีหินงอก หินย้อย ภายในบริเวณโถงถ้ำ ยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร การเดินทางใช้เส้นทางได้เพียงการเดินเท้าเท่านั้น ซึ่งเหมาะแก่การท่องเที่ยวธรรมชาติ

วังปลา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งห่างจากหมู่บ้านเมืองแพมไปทางทิศตะวันออก เป็นระยะทาง ประมาณ 1.5 กิโลเมตร มีปลาพลวง จำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านได้ทำการอนุรักษ์ปลาเหล่านี้ไว้และยังให้นักท่องเที่ยวที่สนใจไปเที่ยวชมได้

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านเมืองแพมนี้ มีผู้นำครอบครัวจำนวน 43 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผลการวิจัย ตามตาราง 1 พบว่าผู้นำครอบครัวหรือผู้แทน จำนวน 43 คน หรือร้อยละ 91.5 เป็นเพศชาย มีส่วนน้อยเพียง จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 8.5 ที่เป็นเพศหญิง

อายุ ผู้ให้ข้อมูลบ้านเมืองแพม มีอายุเฉลี่ย 46 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 21 ปี และสูงสุด 78 ปี ซึ่งจำนวนผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปี มีถึง 10 คน จากทั้งหมด 47 คน ซึ่งบางส่วนในกลุ่มนี้เป็นผู้บุกเบิกตั้งถิ่นฐานที่นี่

รายได้หลัก รายได้หลักคือรายได้ที่ได้ประจำในช่วงเวลา 1 ปี เป็นจำนวนเงินสด หรือผลผลิตต่างๆ ที่คิดเป็นจำนวนเงินสด โดยเป็นรายได้ที่นำไปใช้ในการดำรงชีวิตใน 1 ปี เช่น การปลูกข้าว พืชเกษตรอื่นจำนวนมาก เช่นกะหล่ำ หัวหอม กะเทียม เป็นต้น ซึ่งพบว่าราษฎรบ้านเมืองแพม มีรายได้หลักเฉลี่ย 23,844 บาทต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้ในช่วงไม่เกิน 16,000 บาท ต่อปี คือมีจำนวนถึง 19 คน หรือร้อยละ 40.4 ส่วนที่มีรายได้มากที่สุด คืออยู่ในช่วงที่เกิน 48,000 บาทต่อปี มีถึง 3 คน หรือร้อยละ 6.4

รายได้รอง เป็นรายได้ที่ได้จากการใช้เวลาว่างหรือเวลาที่นอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลักไปประกอบอาชีพเสริมเป็นรายเสริมจากรายได้หลัก ส่วนใหญ่จะเป็นการรับจ้าง หรือปลูกพืชเกษตรรองในช่วงระยะเวลาสั้นเช่นเผือก ถั่วแดง ซึ่งพบว่าราษฎรบ้านเมืองแพม มีรายได้รองเฉลี่ย 4,508 บาทต่อปี โดยมีรายได้ไม่เกิน 7,425 บาทจำนวน ถึง 37 คน หรือร้อยละ 78.7 มีรายได้รองมากที่สุดคือเกิน 22,275 บาท เพียง 1 คน หรือร้อยละ 2.1 แต่ก็ยังมีที่ไม่มีรายได้รองเลย จำนวน 2 คน หรือร้อยละ 4.3

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ราษฎรบ้านเมืองแพมมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 6 คน ซึ่งส่วนมากคือ 28 คน หรือร้อยละ 59.6 มีสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 4 – 6 คน และมีสมาชิกในครอบครัวมากที่สุดคือ 12 คน ต่อ 1 ครอบครัว

การตั้งถิ่นฐาน การอพยพมาอยู่ที่บ้านเมืองแพม มีอพยพมาตั้งแต่ 60 ปี มาแล้ว จนเมื่อ 5 ปี ที่แล้วก็ยังมียอพยพมาอยู่เพิ่มอีก แต่ส่วนใหญ่ คือ 39 ครอบครัว หรือร้อยละ 83.0 อพยพมาในช่วง 31 ถึง 45 ปี มาแล้ว แต่ที่อพยพมาครั้งแรก เมื่อ 60 ปี มาแล้ว เพียง 2 ครอบครัว เท่านั้น

- การใช้ทรัพยากรถ้าใกล้บริเวณบ้านเมืองแพม ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

การนำเที่ยวในถ้ำ ประชากรบ้านเมืองแพม เป็นผู้นำเที่ยวท้องถิ่น ถึง 11 คน หรือร้อยละ 23.4 ในแต่ละเดือนจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 85 คน โดยเป็นชาวต่างชาติทั้งหมด นอกจากนั้นแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวที่มีผู้นำเที่ยวมาด้วย ก็จะไม่ใช้บริการนำเที่ยวของชาวบ้านท้องถิ่น

การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ราษฎรบ้านเมืองแพม ยังไม่มีกิจกรรมเหล่านี้ สาเหตุมาจากความเชื่อว่าถ้ำเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่อยู่อาศัยของผี จึงเกิดความกลัว ที่จะเข้าไปใช้ประโยชน์ในถ้ำ จะมีเฉพาะกลุ่มที่นำเที่ยวถ้ำเท่านั้น เนื่องจาก เห็นว่ามีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในถ้ำกันก่อนแล้วโดยไม่อันตราย หรือได้

พบปะแลกเปลี่ยนแนวความคิดกันกับนักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง จึงทำให้ความกลัวถ้ำมีน้อยไปจนสามารถนำเที่ยวถ้ำได้อย่างสนใจ

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ 46 ราย หรือร้อยละ 97.4 ปลูกข้าว โดยใช้พื้นที่ทั้งหมด 46 แห่ง ประมาณ 174 ไร่ เป็นการปลูกเพื่อใช้บริโภคเอง ยังไม่ได้ส่งขายภายนอก และที่รองลงมาคือ การปลูกข้าวโพด พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลถึง 43 ราย หรือร้อยละ 91.5 ที่ปลูกข้าวโพด โดยใช้พื้นที่ 43 แห่ง ประมาณ 49.5 ไร่ เพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์ นอกจากนี้จะมีการปลูกถั่วเหลือง ซึ่ง ใช้เวลาในช่วงที่ปลูกข้าวแล้ว มีผู้ให้ข้อมูลที่ปลูก จำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 21.3 ที่ปลูก เพื่อขายเป็นรายได้เสริม และยังมีปลูกพืช และพืชสวนบ้าง แต่เป็นส่วนน้อย โดยสรุปแล้ว ใช้พื้นที่ทำการเกษตรรวม 103 แห่ง พื้นที่ ประมาณ 239 ไร่ ส่วนการใช้ปุ๋ยเคมี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการใช้ปุ๋ยเคมีช่วยในการทำการเกษตร โดยใช้แตกต่างกันไป เช่น ปุ๋ยสูตร 15-15-15 และสูตร 16-20-0 ผู้ให้ข้อมูลใช้ถึง 18 ราย หรือร้อยละ 38.3 ที่ใช้ปุ๋ยสูตรอื่น มีส่วนน้อย แต่รวมปริมาณที่ใช้แล้ว ประมาณ ปีละ 2,198 ลิตร นอกจากนี้ บ้านเมืองแรมยังมีการใช้ยากำจัดศัตรูพืช หลายชนิด เช่น ยาไรออน มีผู้ใช้ถึง 19 ราย หรือร้อยละ 40.4 และยาโพลิคอน อีกจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 21.3 และยังมียาพาสแทรก - ดี กับยาเซนจูรี รวมทั้ง ฮอร์โมนบำรุง แต่ยังไม่มากนัก รวมแล้วมีการใช้ยากำจัดศัตรูพืชถึงปีละประมาณ 455 กิโลกรัม

ส่วนการปศุสัตว์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 39 ราย หรือร้อยละ 83.0 เลี้ยงควาย มีควายที่เลี้ยงถึง 190 ตัว เป็นการเลี้ยงเพื่อขาย เป็นรายได้เสริมจากการทำการเกษตรและใช้เป็นสัตว์พาหนะบ้าง และส่วนใหญ่อีกเช่นกัน คือผู้ให้ข้อมูลจำนวน 44 ราย หรือร้อยละ 93.6 เลี้ยงไก่เพื่อเป็นอาหาร โดยมีไก่ที่เลี้ยงทั้งหมดประมาณ 464 ตัว รองลงมาคือเลี้ยงหมู ผู้ให้ข้อมูลถึง 24 ราย หรือร้อยละ 51.1 ที่เลี้ยงหมู มีหมูประมาณ 107 ตัว และยังมีการเลี้ยงวัว อีกจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 21.3 มีวัวทั้งหมดประมาณ 69 ตัว เลี้ยงเพื่อเป็นอาหารและขายเป็นรายได้เสริม

- 2) การเก็บหาของป่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 44 ราย หรือร้อยละ 93.6 เข้าป่าเก็บหน่อไม้ เพื่อขายเป็นรายได้เสริม และเพื่อเป็นอาหาร ถึงปีละประมาณ 407 กิโลกรัม รองลงมาคือ เห็ด ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 31 ราย หรือร้อยละ 66.0 ที่เก็บเห็ด จำนวนที่เก็บประมาณปีละ 299 กิโลกรัม ใบตองคิงที่ใช้หุงหลังคามีผู้ให้ข้อมูลเก็บจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 53.1 โดยเก็บประมาณ 157 หาบ นอกจากนี้ยังมีการเข้าป่าไปตัดหวายมาทำเป็นภาชนะ หรือของใช้ต่างๆ พบว่าผู้ให้ข้อมูลถึง 16 ราย หรือร้อยละ 34.0 ที่ไปตัดหวายในป่ามาใช้

- 3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าไม้ที่ใช้ส่วนใหญ่คือไม้แดง ใช้ทำพื้น และเสาบ้าน โดยผู้ให้ข้อมูลที่ตัดมีจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 63.8 จำนวนไม้ที่ตัดปีละประมาณ 209 ต้น นอกจากนี้ ไม้ที่ใช้ทำพื้น ยังมีไม้เต็ง ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลตัด จำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 48.9 จำนวนไม้เต็งที่ถูกตัดถึงปีละประมาณ 224 ต้น ไม้รัง เพื่อทำพื้นอีกเช่นกัน จำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 23.4 จำนวนไม้ที่ตัด ปีละ ประมาณ

106 ต้น ไม้เถาะ ที่ใช้ทำเชื้อเพลิง มีผู้ตัดจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 23.4 พบว่าไม้เถาะถูกตัดไปถึงปีละประมาณ 12 ต้น และ ยังมีการตัดไม้สัก เพื่อใช้ทำบ้านพักอาศัย มีผู้ตัดถึง 21 ราย หรือร้อยละ 44.7 รวมไม้สักที่ถูกตัดไป ปีละประมาณ 228 ต้น และที่ใช้มากอีกชนิดหนึ่ง คือ ไม้ไผ่ ซึ่งพบว่ามีผู้ใช้ถึง 45 ราย หรือร้อยละ 95.7 และตัดไม้ไผ่ถึงปีละประมาณ 1,682 ต้น

- ทศมคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้านเมืองแพม ในหัวข้อย่อหน้านี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในชุมชนโบราณ ดังนี้

1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นด้วยว่า การถางป่าเพื่อทำการเกษตรจะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลง โดยให้เหตุผลว่า ปัจจุบันมีการตัดไม้มาก ทำให้ผืนดินแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ส่วนในเรื่องการใช้ยากำจัดศัตรูพืช หรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ นั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ 45 ราย หรือร้อยละ 95.7 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า สิ่งเหล่านี้มีพิษร้ายแรงเมื่อละลายลงน้ำก็จะ เป็นอันตราย ต่อสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ ส่วนอีก 2 ราย หรือร้อยละ 4.3 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่า น้ำไม่ได้ไหลเข้าไปในถ้ำ ส่วนในเรื่องของการเข้าไปหาอาหารในถ้ำนั้น จะเป็นอันตราย ต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 39 ราย หรือร้อยละ 85.1 เห็นด้วย เพราะให้เหตุผลสอดคล้องกัน คือ ถ้ำจะถูกทำลาย แต่อีกจำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 14.9 ไม่เห็นด้วย เนื่องจาก ไม่เคยเข้าไปหาอาหารในถ้ำ

2) การจัดการการท่องเที่ยวถ้ำในเชิงอนุรักษ์

ในเรื่องการท่องเที่ยวถ้ำจะทำให้สภาพธรรมชาติในถ้ำได้รับอันตราย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 38 ราย หรือร้อยละ 80.9 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่า นักท่องเที่ยวบางคนขาดความระมัดระวัง และไม่ปฏิบัติตามระเบียบของการท่องเที่ยวถ้ำ ส่วน อีกจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 19.1 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่ามีเจ้าหน้าที่คอยดูแล และมีผู้นำเที่ยวคอยดูแลอยู่ ส่วนเรื่องการดูแลการท่องเที่ยวในถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นด้วยว่าควรให้อยู่ในความดูแลของราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงถ้ำ โดยให้เหตุผลว่าชาวบ้านมีความ ชำนาญในพื้นที่ มีความรู้สึกว่าได้เป็นเจ้าของ และในทำนองเดียวกันคือทั้งหมด เห็นว่าการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นกับราษฎรในท้องถิ่น

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด เห็นด้วยว่าลุ่มน้ำนี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนโบราณ โดยบอกว่า เคยเห็นสภาพ หรือพื้นที่ทำกินแบบนี้นานมาแล้ว และก็อยู่กันในพื้นที่หลายช่วงอายุคนแล้ว ส่วนข้อความที่ว่า ถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของ และศพของคนโบราณ นั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 45 ราย หรือร้อยละ 95.7 เห็นด้วย เพราะเคยเห็นเศษหม้อ และไหโบราณ แต่อีกจำนวน 2 ราย หรือร้อยละ 4.3 ไม่

เห็นด้วย ส่วนที่คิดว่าโรงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 46 ราย เห็นด้วย เพราะเห็นว่าเป็นที่อยู่ของชาวลิแวนโบราณ ซึ่งคนเผ่าคนแก่เคยเล่าให้ฟัง ส่วนอีกจำนวน 1 ราย ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเข้าไปดู

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด เห็นด้วยที่ให้ถ้ำอยู่ในความดูแลของหน่วยงานของรัฐ เพราะเห็นว่าเจ้าหน้าที่สามารถเข้ามาจัดระเบียบการท่องเที่ยวได้ สามารถปรับปรุงสถานที่ให้ดีขึ้นได้ดีกว่าให้ชาวบ้านธรรมดาเป็นผู้ดำเนินการ

บ้านน้ำริน¹⁶

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2506 ได้มีชาวบ้านจากหมู่บ้านนาเลา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 16 หลังคาเรือน (เป็นชนเผ่าลีซอ 14 หลังคาเรือน และชนเผ่ามูเซอแดง 2 หลัง) เดินทางเข้ามาหาที่ทำกินบริเวณอำเภอยาย และอำเภอเมือง โดยการนำของนายยี เลาลี และได้อาศัยอยู่บริเวณหมู่บ้านลูกป่าก่อ อำเภอยาย ได้ประมาณ 2 ปี จึงได้อพยพมาตั้งหมู่บ้านอยู่ที่บ้านน้ำรินปัจจุบัน เนื่องจากบ้านลูกป่าก่อ อยู่ไกลถนนมาก ซึ่งนับว่าเป็นลีซอกลุ่มแรกที่อพยพมาอยู่ในเขตพื้นที่น้ำริน

ประมาณปี พ.ศ.2509 – 2516 ได้มีชาวลีซออพยพมาเพิ่มเติมจากเดิม จนหมู่บ้านมีขนาดใหญ่ประมาณ 60 – 70 หลังคาเรือน แหล่งที่อพยพมา เช่น จากบ้านแม่จิ บ้านแม่ข่า อำเภอฝาง อำเภอเชียงดาว อำเภอพร้าว อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งส่วนมากจะเป็นสายตระกูลเครือเดียวกัน กับกลุ่มแรกที่มาตั้งรกรากและมีการชักชวนกันมาหาที่ทำกินในบริเวณนี้ ภายนี้ยังอยู่ในการปกครองของ นายยี เลาลี

ประมาณ ปี พ.ศ. 2516 – 2517 ได้มีการอพยพโยกย้ายครั้งใหม่เกิดขึ้น เนื่องจากปัญหาการปราบปรามยาเสพติด (ฝิ่น) ทำให้หมู่บ้านเหลือเพียง 6 หลังคาเรือน คือ นายโง๊ะ เลาหมู่ และนายหลวง ซาเป๊ะ เลาหมี่ ซึ่งทั้ง 6 ครอบครัวนี้ เป็นครอบครัวที่มี วัว ม้า และที่ดิน อยู่ในครอบครองมาก ทำให้ไม่อพยพไปไหน

สำหรับครัวเรือนที่อพยพออกไปจำนวนมาก ได้กระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ เช่น บ้านนาใจ อำเภอแม่แจ่ม บ้านกีดสามสิบ บ้านนาอ่อน บ้านหนองผาจำ บ้านหนองตอง บ้านแม่ห่มลีซอ และบ้านแม่พแลบ อำเภอยาย ซึ่งส่วนมากเป็นการอพยพไปหาพื้นที่ปลูกฝิ่นใหม่ ครอบครัวที่อพยพออกไปนี้ รวมทั้งครอบครัวของนายยี เลาลี ผู้นำคนแรก ได้ย้ายไปอยู่บ้านหนองผาจำ (จนถึงปัจจุบัน) ทำให้ผู้นำบ้านน้ำรินว่างลง จึงต้องอาศัย นายดับ เรือนคำ ผู้ใหญ่บ้านสปปองมาดูแล

หลังจากที่มีการอพยพครั้งใหญ่ได้ประมาณ 2 ปี ก็ได้เริ่มมีชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นย้ายเข้ามาสมทบปีละประมาณ 2 หลังคาเรือน จากหลายๆ หมู่บ้าน เช่น จากบ้านปางเปก คอยพิไล อำเภอยาย บ้านสามหมื่น อำเภอ

¹⁶ บ้านน้ำริน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ค.สบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

เชียงดาว ซึ่งกลุ่มตระกูล ยาเขต เริ่มย้ายจากบ้านปางแปก เข้ามาในช่วงนี้ สาเหตุการอพยพเข้ามาในช่วงนี้ก็เพื่อเข้ามาหาที่ทำกินเหมือนกับชุดอื่นๆ

ปี พ.ศ. 2526 หมู่บ้านน้ำริน ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้านหลัก หมู่ที่ 2 ตำบลสบป่อง มีประมาณ 40 คลังคาเรือน โดยแต่งตั้ง นายหลวง ชาเปี้ยะ เลาหมี่ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งนับว่าเป็นผู้นำหมู่บ้านอย่างเป็นทางการคนแรก ผู้ใหญ่ชาเปี้ยะ อยู่ในตำแหน่งได้ประมาณ 2 ปี (พ.ศ. 2526 – 2527) ก็ลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากมีปัญหาขัดแย้งด้านการปกครอง ในหมู่บ้าน

ปี พ.ศ. 2528 นายอามะ ยาเขต ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 ซึ่งตรงกับที่โครงการพัฒนาที่สูงไทย – เยอรมัน เข้ามาดำเนินการพัฒนาในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำตาง และบ้านน้ำริน เป็นหมู่บ้านเป้าหมายหมู่บ้านหนึ่ง มีเจ้าหน้าที่ประสานสัมพันธ์เข้าไปตั้งหน่วยย่อยอยู่ในหมู่บ้าน มีการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน 7 ฝ่าย กิจกรรมพัฒนาต่างๆ จะดำเนินการในช่วงนี้มาก ต่อมาปี พ.ศ. 2533 นายอามะ ยาเขต ได้ลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากโดนข้อหาปลอมแปลงเอกสารทางราชการ รวมอยู่ในตำแหน่ง ประมาณ 5 ปี

ปี พ.ศ. 2533 ถึงต้นปี 2535 นายวินัย เลาหมี่ เป็นลูกเขยของนายอามะ ยาเขต เป็นผู้ใหญ่บ้าน และได้ลาออกเมื่อต้นปี พ.ศ. 2535 เนื่องจากถูกฟ้องร้องคดีเรื่องขู่สาว รวมเวลาในตำแหน่ง 2 ปี

ปี พ.ศ. 2535 นายวิรัตน์ เลาลี หลานนายอี เลาลี เป็นผู้นำหมู่บ้านคนแรก ที่ได้รับการเลือกตั้ง ให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หมายเหตุ : หลังปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา มีการย้ายเข้าออกบ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนมากเป็นการอพยพเพื่อหาที่ทำกิน ที่แต่ละครอบครัวคิดว่าดีกว่าเดิม การโยกย้ายมีทั้งภายในหมู่บ้านใกล้เคียง ในพื้นที่ และนอกพื้นที่ เช่น บ้านปางแปก บ้านไทรงาม บ้านคอยพิไล อำเภอปาย บ้านคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น

- อาณาเขต หมู่บ้านน้ำรินมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.27 และ 2.28) คือ

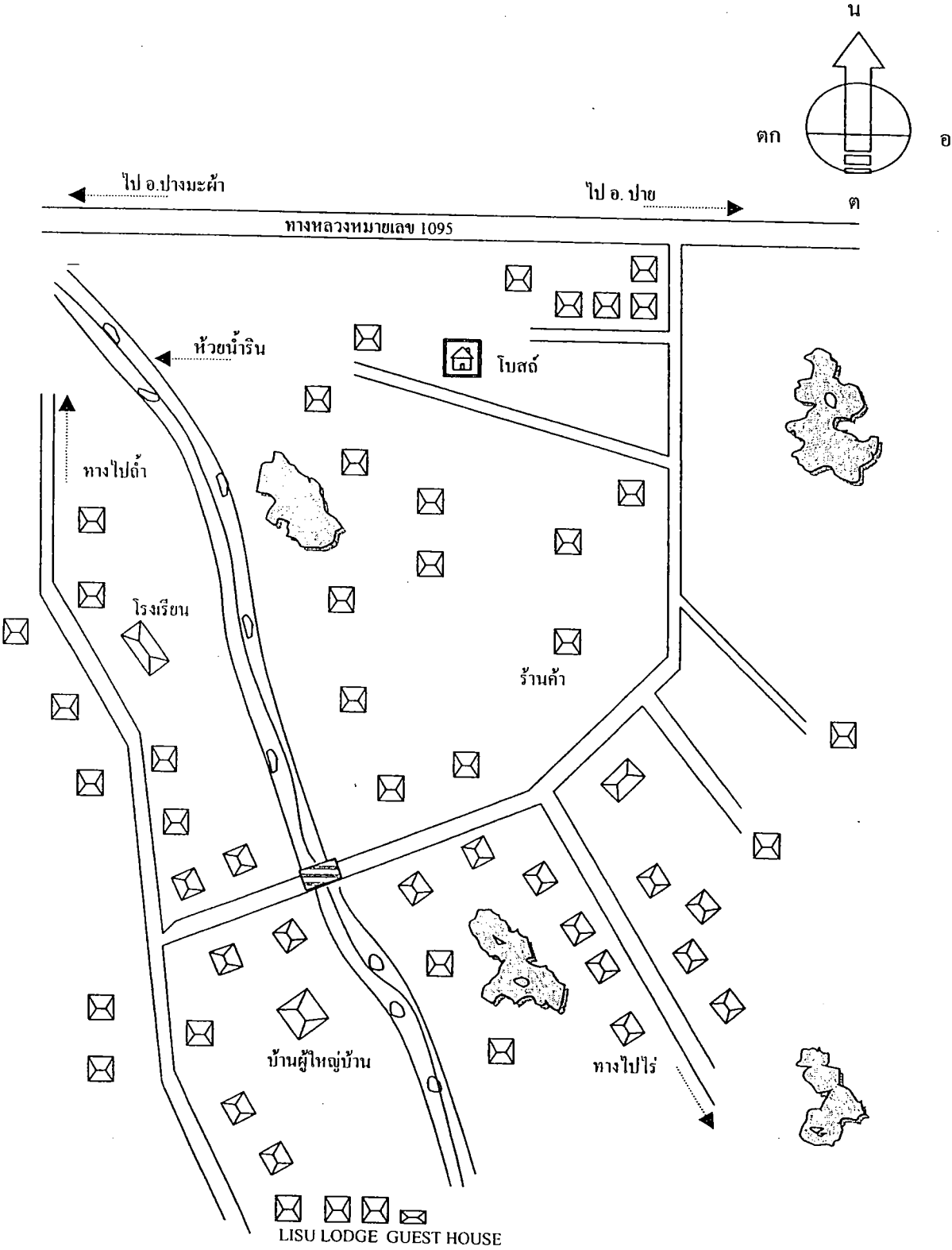
ทิศเหนือ	ติดต่อ	ป่า พื้นที่ทำการเกษตร และบ้านผามอน
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	เขตอำเภอปาย
ทิศใต้	ติดต่อ	พื้นที่บ้านแม่อุ้มอง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	พื้นที่ทำการเกษตร และพื้นที่บ้านสบป่อง

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

- เส้นทางคมนาคม การเดินทางไปสู่หมู่บ้านน้ำริน สามารถเดินทางได้ในทุกฤดูกาล เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ติดกับทางหลวง หมายเลข 1095 และสามารถเดินทางด้วยรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และรถโดยสารประจำทาง สาย เชียงใหม่ – แม่ฮ่องสอน ซึ่งอยู่ห่างจาก อำเภอปางมะผ้า ประมาณ 9 กิโลเมตร

- ประเพณี ไม่ได้ระบุ

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ และค้าขาย

แผนภูมิที่ 2.28 แผนผังหมู่บ้านน้ำริน
(หมู่ 2 ต.สบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

- ภาษาที่ใช้ ใช้ภาษาสือขอ แต่ชาวบ้านน้ำรินสามารถพูดภาษาไทยได้ประมาณร้อยละ 70

- แหล่งน้ำที่ใช้ บ้านน้ำรินมีห้วยแม่อุ้มอง ห้วยปางฮูหรือห้วยน้ำริน

- แหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านน้ำริน มีสถานที่ท่องเที่ยว คือถ้ำ ที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน อยู่หลายถ้ำ ซึ่งบางถ้ำยังมีโลงไม้อยู่ในถ้ำ และรอบบริเวณหมู่บ้านยังคงมีป่าไม้เหลือสำหรับผู้นิยมดูนก กินลูกไม้สุกตามฤดูกาล

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านน้ำรินนี้ มีผู้นำครอบครัวจำนวน 37 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 37 คน หรือร้อยละ 78.7 เป็นเพศชาย ส่วนอีกจำนวนเพียง 10 ราย เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุด คือ 79 ปี และน้อยที่สุดคือ 18 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 41 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 19 ราย หรือร้อยละ 40.4 มีอายุอยู่ในช่วง 30 - 44 ปี

รายได้หลัก พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ต่ำสุด 5,000 บาท และสูงสุด 50,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยประมาณปีละ 18,331.70 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ คือ จำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 48.9 มีรายได้ในช่วง ปีละ 11,251-22,500 บาท และผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 27.7 มีรายได้ปีละ 1,000-11,250 บาท แต่กลุ่มผู้มีรายได้สูงจะมีเพียง 6 ราย หรือร้อยละ 12.8 โดยมีรายได้ปีละ 22,501-33,750 บาท และอีกจำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 10.6 มีรายได้ปีละมากกว่า 33,750 บาท รายได้ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการเกษตร ซึ่งเป็นการปลูกข้าวเพื่อใช้บริโภคเอง และยังมีการปลูกพืชไร่ต่างๆ ขายเป็นรายได้

รายได้รอง พบว่าผู้ให้ข้อมูลไม่มีรายได้รองเลขจำนวน 1 ราย หรือร้อยละ 2.1 รายได้สูงสุดประมาณปีละ 33,750 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย ปีละ 11,085.10 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 32 ราย มีรายได้ปีละ 1,000-11,250 บาท ซึ่งเป็นรายได้จากการรับจ้างทั่วไป และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 19.2 มีรายได้ปีละ 11,251-22,500 บาท เป็นรายได้จากการรับจ้างทั่วไปเช่นกัน และกลุ่มที่มีรายได้สูง มีจำนวนน้อยเพียง 5 ราย หรือร้อยละ 10.6 เป็นกลุ่มที่มีรายได้จากการรับซื้อของป่า หรือผลผลิตการเกษตรไปขายต่อ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ 24 ราย หรือร้อยละ 51.1 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ในช่วง 4-6 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุดคือ 10 คน และน้อยที่สุดคือ 2 คน มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่มาอยู่ที่บ้านน่านานที่สุด คือ 37 ปี เพียง 1 ครอบครัว หรือร้อยละ 2.1 แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 28 ครอบครัว หรือร้อยละ 59.6 อพยพมาอยู่ในช่วง 11-20 ปี โดยมีอีกจำนวน 9 ครอบครัว หรือร้อยละ 19.2 อพยพมาอยู่ในช่วง 21-30 ปี และมีเพียง 6 ครอบครัว หรือร้อยละ 12.7 ที่อพยพมาอยู่หลังสุดในช่วง 1-10 ปี

- การใช้ทรัพยากรถ้ำใกล้บริเวณบ้านน่าน ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ให้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

การนำเที่ยวในถ้ำ พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้นำเที่ยว จำนวน 10 คน หรือร้อยละ 21.3 นักท่องเที่ยวเป็นชาวต่างชาติ ซึ่งการนำเที่ยวนี้นี้ ไม่ใช่เป็นการนำเที่ยวถ้ำอย่างเดียว แต่เป็นการนำท่องเที่ยวป่า และศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเขา โดยตามเส้นทางที่ผ่านถ้ำก็จะนำเข้าท่องเที่ยวในถ้ำ มีส่วนน้อยที่ต้องการท่องเที่ยวในถ้ำโดยเฉพาะ

การหาอาหารในถ้ำ ไม่พบว่ามีคนเข้าไปหาอาหารในถ้ำ เนื่องจากการเข้าไปถึงถ้ำบริเวณนี้ เป็นไปด้วยความยากลำบากมาก ไม่สะดวกในการเข้าไปหาอาหารในถ้ำ และถ้ำส่วนมากจะเป็นถ้ำแห้ง ไม่มีน้ำไหลผ่าน จึงหาอาหารในถ้ำได้น้อย

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ พบว่าเป็นการเก็บมูลค้างคาว เพื่อใช้เอง โดยนำไปทำเป็นปุ๋ยใช้กับพืชเกษตรที่ปลูก ซึ่งมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลที่เก็บมูลค้างคาวถึง 24 ราย หรือร้อยละ 51.1 และเก็บในปริมาณที่มากถึงเดือนละ 181 ถึง ไม่มีการเก็บมูลค้างคาวแล้วนำไปขายต่อ

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ไม่พบว่ามีคนกระทำทั้งสองกิจกรรมแต่อย่างใด

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร ผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งหมด ใช้พื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 192 แห่ง หรือ 403.5 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ จำนวน 42 ราย หรือร้อยละ 89.4 ใช้พื้นที่เพื่อปลูกข้าว จำนวน 51

แห่ง หรือ 173 ไร่ เป็นการปลูกเพื่อเป็นอาหาร และส่วนมากอีกเช่นกัน คือจำนวน 43 ราย หรือร้อยละ 91.5 ปลูกข้าวโพด โดยใช้พื้นที่ถึง 44 แห่ง หรือ 109.5 ไร่ เพื่อใช้เป็นอาหารของสัตว์เลี้ยง นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 46.8 มีการปลูกขิง เป็นพืชเกษตรรอง ใช้พื้นที่ประมาณ 22 แห่ง หรือ 47 ไร่ เพื่อขายเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ยังมีการปลูกถั่วแดง กระหล่ำ แต่ไม่มากนัก ส่วนการใช้ปุ๋ยเคมี พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก คือจำนวน 26 ราย หรือร้อยละ 55.3 ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 และอีกจำนวน 5 ราย ใช้ปุ๋ยสูตร 16-20-0 และสูตร 21-0-0 มีเพียง 3 ราย ที่ใช้ปุ๋ยสูตร 13-13-21 นอกจากนั้นยังมีการใช้ปุ๋ยยูเรียเพียงรายเดียว เป็นการใช้กับการปลูกข้าวและพืชไร่ และการใช้ยากำจัดศัตรูพืช และยาฆ่าหญ้า พบว่ามีการใช้ยาฆ่าแมลงอินทรีย์ ถึง 41 ราย หรือร้อยละ 87.2 และยาฆ่าหญ้า ทัชควาน์ เพียง 1 ราย หรือร้อยละ 2.1

ส่วนการปศุสัตว์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ จำนวน 45 รายหรือร้อยละ 95.7 เลี้ยงไก่ เพื่อเป็นอาหารและขายเป็นรายได้เสริม โดยมีจำนวนประมาณ 1,133 ตัว นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 89.6 มีการเลี้ยงหมู จำนวนประมาณ 74 ตัว เพื่อเป็นอาหารและขาย มีผู้ให้ข้อมูลส่วนน้อยคือ 4 ราย หรือร้อยละ 8.5 ที่เลี้ยงเป็ด จำนวนประมาณ 20 ตัว เพื่อเป็นอาหารเช่นกัน

2) การเก็บหาของป่า พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือจำนวน 44 ราย หรือร้อยละ 93.6 เก็บหาหน่อไม้ ในป่าเพื่อเป็นอาหารและขาย ในจำนวนถึง 913 กิโลกรัม ต่อปี และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 42 ราย หรือร้อยละ 89.4 เข้าป่าเพื่อหาเห็ดมาเป็นอาหารและขายต่อเช่นกัน ถึงปีละประมาณ 677 กิโลกรัม และอีกจำนวน 31 ราย หรือร้อยละ 65.9 เก็บผักกูดเพื่อเป็นอาหาร ปีละประมาณ 186 กิโลกรัม และยังมีผู้ให้ข้อมูลส่วนน้อย คือจำนวน 6 ราย หรือ ร้อยละ 12.8 ที่ยังเกี่ยวหญ้าคา เพื่อมาบุงหลังคา ประมาณปีละ 134 มัด

3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือจำนวน 38 ราย หรือร้อยละ 80.8 ตัดไม้แดงเพื่อทำเป็นไม้พื้น ประมาณปีละ 138 ต้น นอกจากนั้นยังมีไม้ที่ใช้ทำพื้นอีก คือ ไม้ก่อ ไม้รัง แต่ไม่มากนัก แต่ที่ใช้มากโดยใช้ทำเชื้อเพลิง คือ ไม้เกียะ มีผู้ให้ข้อมูลใช้ถึง 42 ราย หรือร้อยละ 89.4 โดยใช้ถึงปีละ ประมาณ 1,886 กิโลกรัม และยังมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 38 ราย หรือร้อยละ 80.8 ตัดไม้ไผ่มาใช้ ถึงปีละประมาณ 1,858 ต้น โดยนำมาใช้ทำฟ้าน ร้ว คอกสัตว์ และจักสานเป็นของใช้

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้านนาริน ในหัวข้อย่อนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในยุคโบราณ ดังนี้

1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 46 รายหรือร้อยละ 97.9 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การตัดไม้ใช้สอย เพื่อทำนาทำไร่ นั้นจะทำให้ น้ำในลำห้วยน้อยลง โดยให้เหตุผลว่าคนรุ่นก่อนตัดไม้บริเวณต้นน้ำไปมากจึงทำให้ปัจจุบันน้ำในลำห้วยมีน้อย มีเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 2.1 ที่ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า การใช้

ยากำจัดศัตรูพืช และปุ๋ยเคมีนั้นจะทำอันตราย ต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 41 ราย หรือร้อยละ 87.2 เห็นด้วย เพราะเคยเห็นบางคนทิ้งยาเหล่านี้ใกล้แหล่งน้ำแล้วทำให้ปลาตาย แต่อีกจำนวน 6 ราย ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า การเข้าไปหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 42.6 เห็นด้วย เพราะเห็นว่ามีการเข้าไปหามูลค้างคาวในถ้ำกันมากด้วย ซึ่งจะทำให้ถ้ำเสียหาย แต่อีกจำนวน 27 รายหรือร้อยละ 57.5 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เห็นว่าการเข้าไปหาอาหารในถ้ำ

2) การจัดการการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 56 ราย หรือร้อยละ 76.6 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ เพราะเห็นว่านักท่องเที่ยวบางคนนำหินงอกและหินย้อยออกมาจากถ้ำ และจะเป็นการรบกวนนกและค้างคาวในถ้ำ แต่ผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 23.4 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่านักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมอย่างเดียวไม่ทำลาย ส่วนความคิดที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำควรให้อยู่ในความดูแลของชาวบ้านใกล้เคียง ถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 44 ราย หรือร้อยละ 93.6 เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่าชาวบ้านใกล้เคียงสามารถดูแลรักษาได้ดีกว่าชาวบ้านที่อยู่ห่างไกล ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 3 ราย ไม่เห็นด้วย และความคิดที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรในท้องถิ่น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 45 ราย หรือร้อยละ 95.7 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าบางคนมีรายได้จากการนำเที่ยว บางคนได้ขายสินค้า ส่วนจำนวนเพียง 2 ราย หรือร้อยละ 4.3 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าจะมีเพียงชาวบ้านบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้รายได้

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 40 ราย หรือร้อยละ 85.1 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า ถ้ำน้ำนั้นเคยเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนโบราณ แต่อีกจำนวน 7 รายไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า ถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 37 ราย หรือร้อยละ 78.7 เห็นด้วย แต่อีกจำนวน 10 ราย หรือร้อยละ 21.3 ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า โลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ พบว่าจำนวน 36 ราย หรือร้อยละ 76.6 เห็นด้วย เพราะเคยเห็นเศษกระดูกในโลงไม้ แต่อีกจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 23.4 ไม่เห็นด้วย

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 40 ราย หรือร้อยละ 85.1 เห็นด้วย ที่ให้รัฐเป็นผู้ดูแลถ้ำ เพราะเห็นว่ารัฐมีผู้ที่มีความรู้ในการดูแลและจัดการถ้ำได้ดีกว่าประชากรท้องถิ่น ส่วนอีกจำนวน 7 ราย หรือร้อยละ 14.9 ไม่เห็นด้วย

บ้านแม่อูมอ¹⁷

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน บ้านแม่อูมอเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) นับถือศาสนาพุทธ มีการอพยพโยกย้ายก่อนที่จะมาตั้งหมู่บ้านถาวรอยู่บริเวณนี้ คือ ปี 2500 อพยพจากบ้านแม่อาน ในเขตอำเภอปาย จำนวน 11 หลังคาเรือน โดยการนำของพ่อเผ่าหน่วยมู และนายสำ เสี่ยงก้อนไพร มาอยู่กับญาติพี่น้อง บริเวณใกล้ๆ กับบ้านผามอนในปัจจุบัน ซึ่งบริเวณนี้ มีกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว ประมาณ 40-50 หลังคาเรือน ปัจจุบันได้อพยพไปอยู่บ้านเมืองแพม สาเหตุของการย้ายมาครั้งนี้ คือมาหาที่ทำกิน

ปี พ.ศ. 2510 ชาวบ้าน 16 หลังคาเรือน โดยการนำของพ่อเผ่าหน่วยมู และนายสำ ได้อพยพออกจากบ้านผามอน เนื่องจากมีปัญหาเรื่องที่ทำกินกับมูเซอบ้านผามอน จึงได้ชวนกันอพยพมาอยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของบ้านน้ำริน ใกล้ๆ ลุ่มน้ำแม่อูมอ มาขุดนา ทำไร่อยู่บริเวณนั้นได้ 5 ปี ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2515-2516 ได้มีการอพยพอีกครั้ง โดยผู้นำคนเดิมเนื่องจากอยู่ใกล้กับชาวลีซอเกินไป มีปัญหาเรื่องที่ทำกิน วัว ควาย เข้าไร่ร่นา ทำให้มีเรื่องทะเลาะกัน จึงเดินทางลงไป บริเวณด้านใต้ของลำน้ำแม่อูมอ ขึ้นบริเวณภูเขาสูงมาหาที่ทำกินใหม่ (โดยที่นาก็ยังอยู่ในเขตของหมู่บ้านน้ำริน) ตั้งหมู่บ้านใหม่ ชื่อว่า “บ้านแม่อูมอ” รวมเวลาถึงปี 2536 ได้นานประมาณ 21 ปี จากจำนวน 16 หลังคาเรือน มาเป็น 27 หลังคาเรือน และจากวันที่ย้ายขึ้นมาอยู่สถานที่ปัจจุบัน ไม่มีการย้ายเข้าออกครั้งใหญ่ จะมีแต่บุคคลซึ่งส่วนมากเป็นชาย เข้ามาแต่งงานกับหญิงสาวในหมู่บ้านเช่น มาจากบ้านเมืองแพม บ้านห้วยปลิง บ้านวัดจันทร์ เป็นต้น บุคคลที่ย้ายออกไปก็เช่นกัน คือออกไปแต่งงานกับหญิงต่างหมู่บ้าน

- อาณาเขต หมู่บ้านแม่อูมอมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.29 และ 2.30) คือ

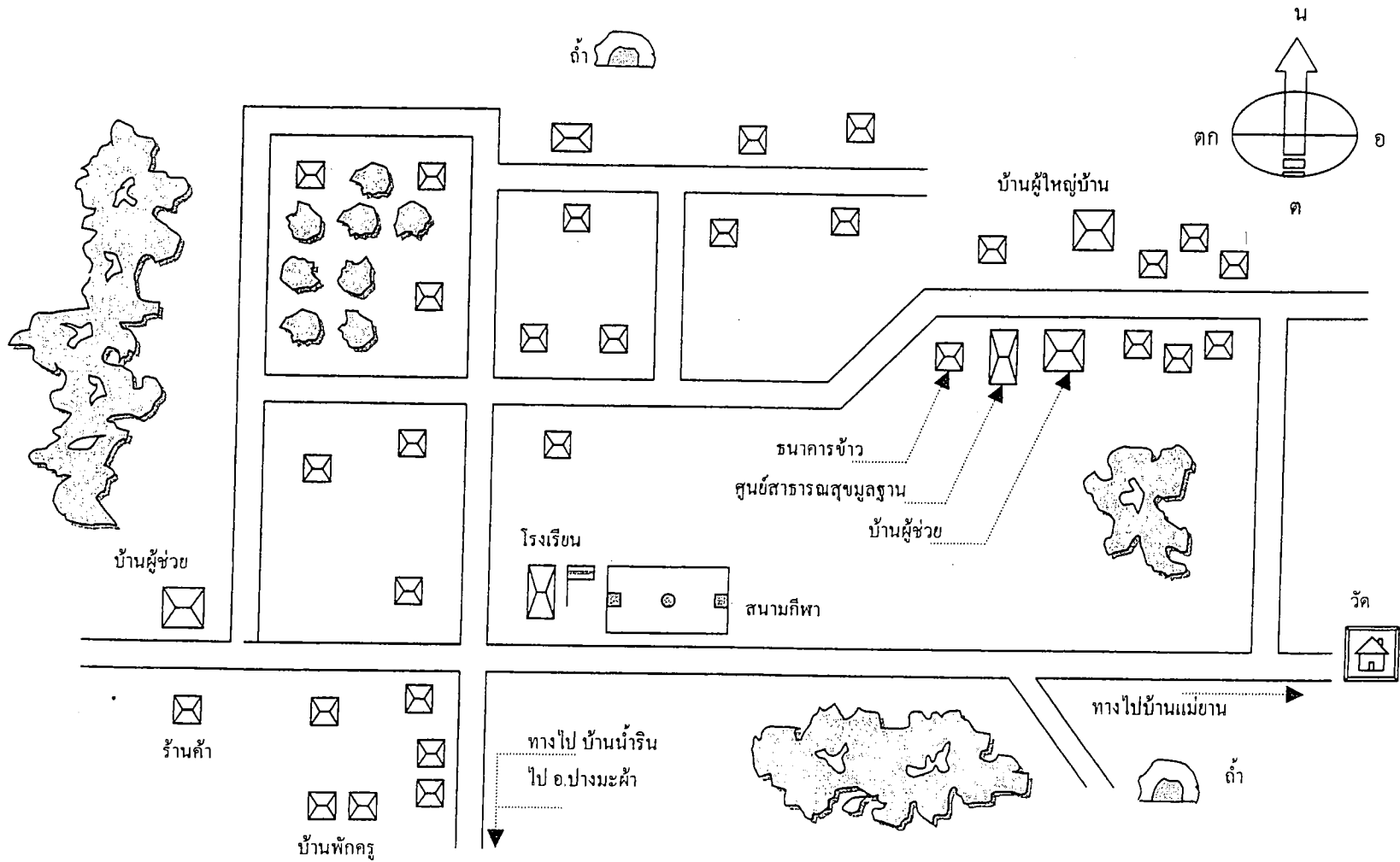
ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านน้ำริน
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	อำเภอปาย
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านแม่อาน อำเภอปาย
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	อำเภอปาย

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

- เส้นทางคมนาคม การเดินทางไปสู่บ้านแม่อูมอสามารถเดินทางด้วยรถยนต์และรถจักรยานยนต์ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095 ก่อนถึงอำเภอปางมะผ้า 9 กิโลเมตร มีทางแยกเข้าไปทางบ้านน้ำริน อีกประมาณ 6 กิโลเมตร สามารถเดินทางเข้าไปยังหมู่บ้านได้ทุกฤดูกาล

- ประเพณี ไม่ได้ระบุ

¹⁷ บ้านแม่อูมอ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ต.สบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

แผนภูมิที่ 2.30 แผนผังหมู่บ้านแม่ฮอน
(หมู่ 5 ต.สบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

- อาชีพ ชาวบ้านนำรินมีอาชีพทำนา ทำไร่ ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษากะเหรี่ยง แต่ชาวบ้านแม่อุมองสามารถพูดภาษาไทย ได้ประมาณร้อยละ 50
- แหล่งน้ำที่ใช้ บ้านอุมองมีแหล่งน้ำใช้ 2 แห่ง คือ ห้วยแม่อุมอง และห้วยผักหนาม
- แหล่งท่องเที่ยว ไม่ได้ระบุ

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านแม่อุมองนี้ มีผู้นำครอบครัวจำนวน 25 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อย่อยนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คือ จำนวน 25 รายหรือร้อยละ 83.3 เป็นเพศชาย และอีกจำนวน 5 รายหรือร้อยละ 16.7 เห็นเพศหญิง

อายุ ผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุด คือ 84 ปี และน้อยที่สุดคือ 28 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 43 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ คือ จำนวน 14 ราย หรือร้อยละ 46.7 มีอายุอยู่ในช่วง 30-44 ปี และอีกจำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 26.7 มีอายุอยู่ในช่วง 45-59 ปี ส่วนกลุ่มที่มีอายุน้อยคือมีอายุอยู่ในช่วง 15-29 ปี มีจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 13.3 และกลุ่มที่มีอายุสูง คือมากกว่า 60 ปี มีจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 13.3

รายได้หลัก พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้หลักน้อยที่สุดปีละประมาณ 1,000 บาท และมากที่สุดประมาณ 12,000 บาท โดยส่วนใหญ่ คือจำนวน 14 ราย หรือร้อยละ 46.7 มีรายได้อยู่ในช่วง 5,501-8,250 บาท ต่อปี และในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 36.7 มีรายได้ในช่วง 2,751-5,500 บาทต่อปี มีกลุ่มที่มีรายได้ต่ำคือ รายได้ไม่เกิน 2,750 บาทต่อปี จำนวนเพียง 2 ราย หรือร้อยละ 6.6 และในทำนองเดียวกัน กลุ่มผู้มีรายได้สูง คือรายได้มากกว่า 8,250 บาทต่อปี มีเพียง 3 ราย หรือร้อยละ 10.0 รายได้ส่วนใหญ่ เป็นรายได้จากการเกษตร หรือการค้าขาย

รายได้รอง พบว่าผู้ให้ข้อมูลไม่มีรายได้รองเลย จำนวนเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 3.3 และที่มีรายได้มากที่สุดคือ 18,000 บาทต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 56.7 มีรายได้รองอยู่ในช่วง 4,251-8,500 บาทต่อปี แต่อีกเพียง 9 ราย หรือร้อยละ 30.0 มีรายได้รองอยู่ในช่วง 100-4,250 บาทต่อปี ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ค่อนข้างสูง คือ 8,501-12,750 บาทต่อปี มีเพียง 2 ราย หรือร้อยละ 6.7 และที่สูงสุดมีเพียงรายเดียว รายได้ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการรับจ้าง หรือรับซื้อพืชเกษตร หรือของป่าไปขายต่อ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด 9 คน และน้อยที่สุด 2 คน โดยเฉลี่ยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวฯ ละ 5 คน ซึ่งส่วนใหญ่ คือ 18 ราย หรือร้อยละ 60.0 มีสมาชิกในครอบครัวประมาณ 4-6 คน

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าผู้ให้ข้อมูลอพยพเข้ามาอยู่ยาวนานที่สุด 35 ปี โดยส่วนใหญ่ คือจำนวน 15 ราย อพยพมาอยู่ในช่วง 19-27 ปี และที่อพยพมาในช่วงแรก มีจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 36.7 คืออพยพมาในช่วง 28-36 ปี มาแล้ว แต่ก็ยังมีการอพยพเข้ามาอยู่โดยตลอด คืออีกจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 10.0 อพยพเข้ามาอยู่ในช่วง 10-18 ปี เท่านั้น และอีก 1 ราย หรือร้อยละ 3.3 อพยพมาในช่วง 1-9 ปี

- การใช้ทรัพยากรใกล้บริเวณบ้านอูมอง ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเหี่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

การนำเหี่ยวในถ้ำ พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 30.0 ที่เป็นผู้นำเหี่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวเป็นชาวต่างชาติ การนำเหี่ยวส่วนใหญ่เป็นการนำเหี่ยวชมธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และถ้ำ มีส่วนน้อยที่ต้องการท่องเที่ยวถ้ำเพียงอย่างเดียว

การหาอาหารในถ้ำ จากการสำรวจไม่มีข้อมูลการหาอาหารในถ้ำ

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ราย หรือร้อยละ 30.0 ที่เข้าไปเก็บมูลค้างคาวในถ้ำประมาณเดือนละ 13 ครั้ง เป็นการเก็บเพื่อนำไปใช้เอง ไปทำเป็นปุ๋ยกับพืชเกษตร และมีเพียงรายเดียวเท่านั้น ที่เก็บมูลค้างคาวเพื่อไปขาย โดยจะเก็บประมาณเดือนละ 1 ครั้ง

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ไม่พบว่ามีกรกระทำทั้งสองกิจกรรมแต่อย่างใด

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดใช้พื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 77 แห่ง 187 ไร่ โดยเกือบจะทั้งหมด คือ จำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 96.7 ใช้พื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 33 แห่ง หรือ 128 ไร่ เพื่อเป็นอาหาร และในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือจำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 93.3 ใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพด จำนวน 28 แห่ง หรือ 44 ไร่ เป็นการปลูกเพื่อใช้เป็นพืชอาหารสัตว์เลี้ยง นอกจากนั้นยังมีการปลูกขิง และพืชสวนบ้าง แต่ไม่มากนัก ส่วนการใช้ปุ๋ยเคมี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการใช้ปุ๋ยเคมีบ้างแต่

ไม่มากนัก คือเพียงจำนวน 2 ราย หรือร้อยละ 6.7 ที่ใช้ปุ๋ยยูเรีย และอีกเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 3.3 ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 และมีการใช้ยากำจัดศัตรูพืช และยาฆ่าหญ้า โดยพบว่าส่วนใหญ่ คือจำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 80.0 ใช้ยากรรมม็อกโซน และมีเพียงส่วนน้อย คือ 2 ราย หรือร้อยละ 6.7 ใช้ยาแลนเนด และอีกเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 3.3 ใช้ยาไธเคท รวมปริมาณที่ใช้ปีละประมาณ 361 ลิตร

การปศุสัตว์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 29 ราย หรือร้อยละ 96.7 เลี้ยงหมู ทั้งหมดประมาณ 87 ตัว เพื่อเป็นอาหารและเพื่อขายเป็นรายได้เสริม และมีจำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 93.3 เลี้ยงไก่ ถึง 593 ตัว เลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร นอกจากนั้น ยังมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 73.3 เลี้ยงวัว ประมาณ 106 ตัว เพื่อขายเป็นรายได้เสริม และมีการเลี้ยงควาย เพื่อไถนา และขาย โดยมีผู้เลี้ยงจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 56.7

- 2) การเก็บหาของป่า พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 76.0 เข้าป่าเพื่อเก็บเห็ด มาเป็นอาหาร และขาย โดยประมาณแล้วสามารถเก็บเห็ดได้ถึง ปีละ 285 กิโลกรัม และยังมี ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากอีกเช่นกัน คือจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 90.0 ไปเก็บหน่อไม้ออกมาจากป่าเพื่อเป็นอาหารและขาย โดยปีหนึ่งหน่อไม้ถูกนำออกจากป่าถึงประมาณ 402 กิโลกรัม นอกจากนั้นยังมีการเก็บผักหวาน ผักกูด ผักหนาม เพื่อเป็นอาหาร แต่มีจำนวนไม่มากนัก นอกจากเข้าป่าหาอาหารแล้ว ยังมีการเก็บใบไม้เพื่อนำมาปรุงหลังคาบ้านอีก ซึ่งพบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 56.7 เก็บใบตองเตี้ยมาปรุงหลังคา ถึงปีละประมาณ 530 ใบ และอีกจำนวน 13 ราย หรือร้อยละ 43.3 เก็บใบตองตึง (ใบพลวง) มาปรุงหลังคา ถึงปีละประมาณ 1,300 ใบ ทั้งสองอย่างนี้เมื่อเก็บมาแล้วต้องนำมามัดรวมเป็นตับเพื่อใช้มุงหลังคาได้สะดวกขึ้น และยังมีผู้ให้ข้อมูลอีกเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 3.3 ที่เกี่ยวหญ้าคามมาเพื่อมุงหลังคา โดยจะนำมอดเป็นมัดแล้วนำไปมุงหลังคา

- 3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าไม้ที่ใช้ประโยชน์ส่วนมากเป็น ไม้ที่ใช้เป็นไม้พื้น ซึ่งไม้ที่ใช้มีหลายชนิดเช่น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 60.0 ตัดไม้ก่อเพื่อทำพื้น ถึงปีละประมาณ 68 คับ และผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 4 ราย หรือร้อยละ 13.3 ตัดไม้เต็งเพื่อทำพื้น ปีละประมาณ 20 คับ นอกจากนั้นไม้แดง ปีละประมาณ 7 คับ ไม้รัง ปีละ 9 คับ และยังมีไม้เกียะซึ่งใช้ทำเชื้อฟืน อีกปีละ 6 คับ และ 771 กิโลกรัม โดยมีผู้ใช้ถึง 27 ราย หรือร้อยละ 90.0 นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 80.0 ตัดไม้ไผ่ ถึงปีละ 920 คับ เพื่อทำฟากบ้าน รั้ว คอกสัตว์ และจักสานของใช้

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้าใกล้หมู่บ้านผาเผือก ในหัวข้อย่อนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้าเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้เคียงถ้าและต่อถ้าด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้าเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ากับคนในยุคโบราณ ดังนี้

- 1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้า และต่อถ้า

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ จำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 93.3 เห็นด้วย กับข้อความที่ว่า การถางป่า เพื่อทำนาทำไร่จะทำให้ในน้ำในลำห้วยน้อยลง เพราะเห็นว่ามี การตัดไม้กันมากมาตลอด จนฝนไม่ตกตามฤดูกาลทำให้น้ำในลำห้วยน้อยลง ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 2 ราย หรือร้อยละ 6.7 ไม่เห็นด้วย

เพราะเห็นว่า น้ำน้อยไม่ใช่เพราะตัดต้นไม้ เป็นเพราะฝนไม่ตก ส่วนข้อความที่ว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืช หรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตราย ต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ผู้ให้ข้อมูล 26 ราย หรือร้อยละ 86.7 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าสิ่งเหล่านี้มีพิษร้ายแรง เมื่อลงไปใต้น้ำจะเป็นอันตรายต่อสัตว์ที่อยู่ในน้ำ แต่อีกจำนวน 4 รายหรือร้อยละ 13.3 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่คิดว่าจะเป็นอันตรายถึงในน้ำ ส่วนข้อความที่ว่า การหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดคือ 30 ราย หรือร้อยละ 100.0 ไม่เห็นด้วย เพราะชาวบ้านไม่เคยเข้าไปหาอาหารในถ้ำ

2) การจัดการการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 ราย หรือร้อยละ 53.3 เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ เพราะเชื่อว่านักท่องเที่ยวเข้าไปในถ้ำแล้วจะนำสิ่งสวยงามตามธรรมชาติในถ้ำออกจากถ้ำไปด้วย ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกจำนวน 14 ราย หรือร้อยละ 46.7 ไม่เห็นด้วยเพราะเห็นว่านักท่องเที่ยวจะมีจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติ ส่วนข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้ถ้ำ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด คือ 30 ราย หรือร้อยละ 100.0 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าชาวบ้านใกล้ถ้ำมีความชำนาญในพื้นที่มากกว่า ส่วนข้อความที่ว่า การท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรในท้องถิ่น พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 83.3 เห็นด้วย เพราะชาวบ้านจะได้ขายของและนำท่องเที่ยว ส่วนอีกจำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 16.7 ไม่เห็นด้วย

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด เห็นด้วยกับข้อความที่ว่าลุ่มน้ำนี้ เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนโบราณ ส่วนข้อความที่ว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ พบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 83.3 เห็นด้วย เพราะเคยเห็นกระดูก หม้อ ไห ในถ้ำ ส่วนอีกจำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 16.7 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่คิดว่าเป็นของศพ ส่วนข้อความที่ว่าโลงไม้ในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 21 คน หรือร้อยละ 70.0 เห็นด้วย เพราะเคยเห็นโลงศพ และเคยมีคนเล่าให้ฟัง ส่วนอีกจำนวน 9 รายหรือร้อยละ 30.0 ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าเป็นที่เก็บน้ำของคนโบราณ

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 27 ราย หรือร้อยละ 90.0 เห็นด้วย ที่ให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลรักษา ถ้ำ เพราะเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความรู้ ความสามารถในการจัดการและปรับปรุงให้ดีขึ้น ส่วนอีกจำนวน 3 ราย หรือร้อยละ 10.0 ไม่เห็นด้วย

บ้านห้วยเฮี้ย¹⁸

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน เดิมชาวบ้านห้วยเฮี้ย อาศัยอยู่ที่คอยสามหมื่น เนื่องจากถูกเจ้าหน้าที่จับเรื่องปลูกฝิ่น จึงย้ายไปอยู่ประเทศพม่า ที่คอยคู ประมาณ 30 ปี และต่อมา อพยพจากคอยคูมาอยู่บ้านไม้ล้าน ประมาณ 25 หลังคาเรือน อยู่บ้านไม้ล้าน ได้ 2 ปี เนื่องจากมีปัญหาเรื่องที่ทำกิน จึงอพยพมาอยู่บ้านปางคาม อยู่ได้ 10 ปี ก็มีปัญหากิน ทำกิน จึงอพยพไปอยู่ป่าไม้เฮี้ย จำนวน 33 หลังคาเรือน โดยการนำของนายจะโบ (พี่ชายผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน) ต่อมา นายจะโบ เสียชีวิต นายจ่ากือเหละ ศิริประสิทธิเวช น้องชาย ก็ได้เป็นผู้นำต่อ และจากปัญหาที่ทำกินอีก จึงมีบางส่วนย้ายไปอยู่บ้านผาเผือก บางส่วนอยู่ที่เดิมไปอีกประมาณ 20 ปี จึงอพยพมาอยู่บ้านห้วยเฮี้ยในปัจจุบัน

- อาณาเขต หมู่บ้านห้วยเฮี้ยมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.31 และ 2.32) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	บ้านปางคาม และบ้านไม้ล้าน
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	ประเทศเมียนมาร์
ทิศใต้	ติดต่อ	บ้านผาแดง
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	บ้านผาเผือก

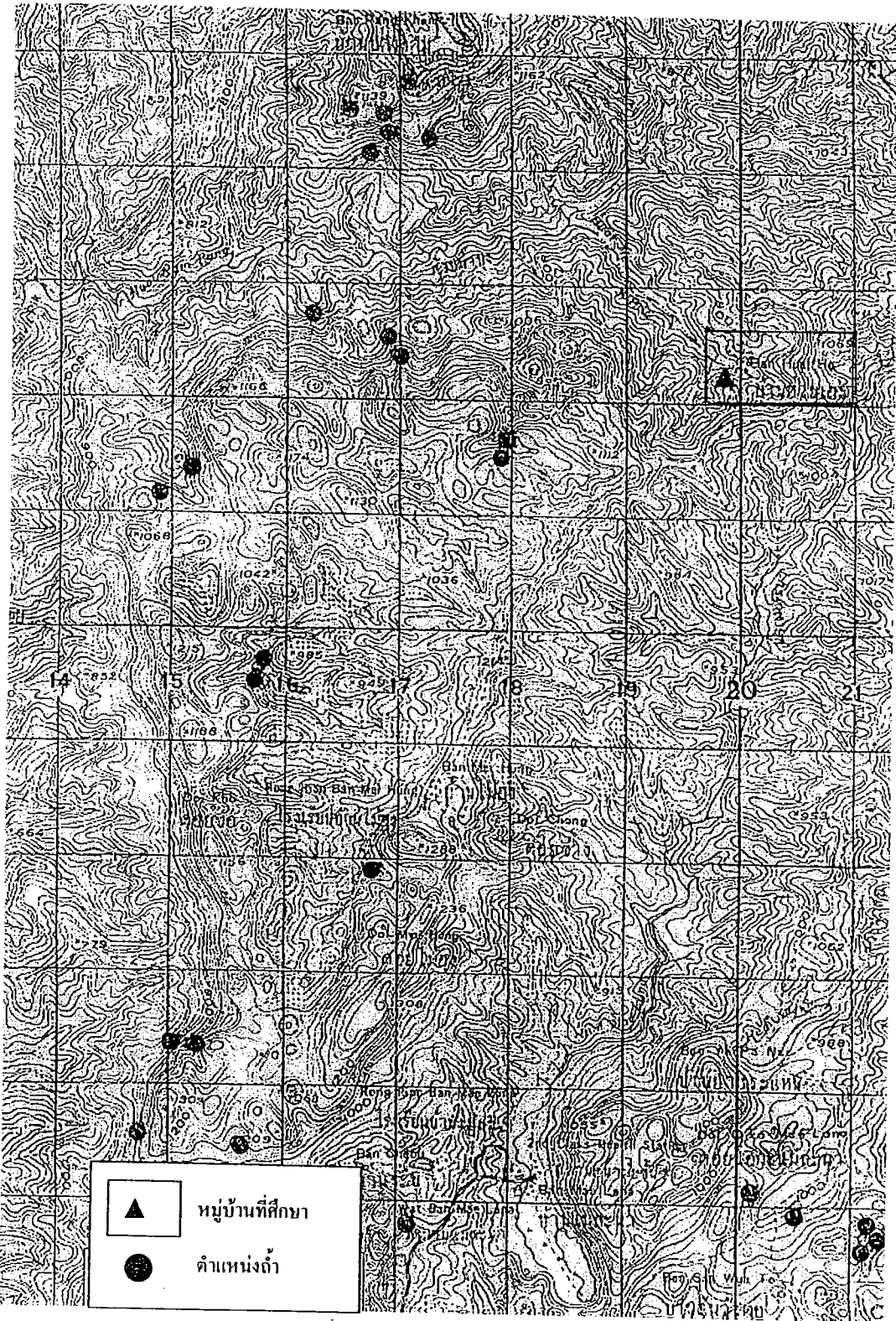
- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

- เส้นทางคมนาคม สามารถเดินทางไปได้โดยรถยนต์ ตามถนนสาย อำเภอปางมะผ้า-บ้านปางคาม โดยจากอำเภอปางมะผ้าไปประมาณ 32 กิโลเมตร และแยกเข้าหมู่บ้าน ประมาณ 300 เมตร สามารถเดินทางเข้าถึงได้ตลอดปี

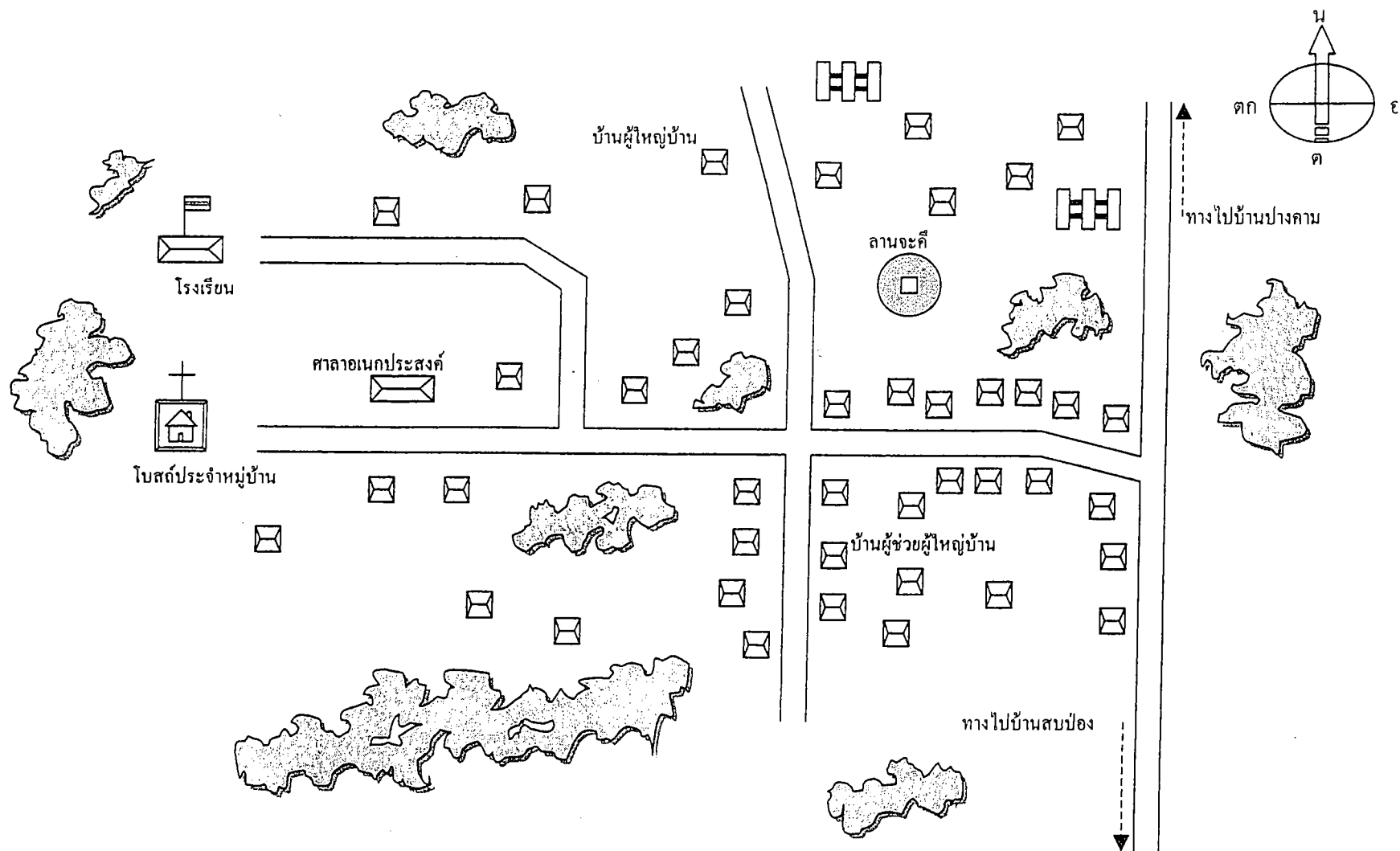
- ประเพณี ชาวบ้านห้วยเฮี้ยมีประเพณีที่สำคัญ คือ

- ประเพณีทำบุญขึ้นปีใหม่ หรือกินวอ คือประเพณีที่ยึดถือกันมานาน และทุกคนต้องปฏิบัติตาม ประเพณีอย่างเคร่งครัด ประเพณีปีใหม่ มีใจจัดขึ้นเพื่อความรื่นเริง เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัว และหมู่บ้าน ประเพณีขึ้นปีใหม่ หรือกินวอ มีขึ้นทุกปี ประมาณเดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือนมีนาคม โดยใช้เวลา 1 เดือน ภายในหนึ่งเดือนจะมีกินวอใหญ่ 4 วัน ที่เหลือเป็นช่วงที่กินวอน้อย ในระหว่างที่กินวอ ทุกคนในหมู่บ้านจะไม่ทำงานทุกอย่าง แม้กระทั่งตัดฟัน มาใช้ในการหุงต้ม หรือดำข้าว สิ่งของทุกอย่าง ต้องเตรียมไว้ก่อนกินวออย่างเพียงพอ ในช่วงเวลาที่กินวอ จะทำพิธีทำบุญ เลี้ยงผี รดน้ำดำหัว และมีการเดินจะคีในเวลากลางคืนที่ลานประเพณี

¹⁸ บ้านห้วยเฮี้ย ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ค.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

แผนภูมิที่ 2.31 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านห้วยเหิระ และหมู่บ้านใกล้เคียง

แผนภูมิที่ 2.32 แผนผังหมู่บ้านห้วยเหี้ยะ
(หมู่ 8 ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

- ประเพณีกินข้าวใหม่ เพื่อทำบุญให้ข้าว มีความเชื่อว่าจะมีผลผลิตมากและมีคุณภาพดี ประเพณีกินข้าวใหม่ จะมีขึ้นในเดือนตุลาคม ในช่วงต้นข้าวกำลังออกรวง โดยนำต้นข้าวจากไร่มารวมกันแล้วใช้เนื้อหมูทำพิธี ที่บ้านผู้นำทางศาสนา (หมอผี) ใช้เวลา 1 วัน ตอนกลางคืน ทำพิธีที่ลานประเพณี
- ประเพณีเลี้ยงผี หรือส่งผีบ้าน มีขึ้นระหว่างที่ขึ้นปีใหม่เสร็จแล้ว โดยการทำบุญที่บ้านผู้นำและลานประเพณี โดยใช้หมูทำพิธีเลี้ยงผี หรือส่งผีบ้าน เพื่อขอขมาผีในหมู่บ้าน ช่วงที่กินวอ ได้นำพินมาเก็บไว้ในหมู่บ้านมากๆ และมีการยิงปืนในหมู่บ้าน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้าน

- อาชีพ ชาวบ้านบ้านห้วยเหียบมีอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษามูเซอคำ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่พูดภาษาไทยกลางได้ ประมาณร้อยละ 70
- แหล่งน้ำที่ใช้ ไม่ได้ระบุ

- แหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มักเดินทางเข้ามาเป็นกลุ่มทัวร์ป่า ของบริษัททัวร์ เพื่อมาพักค้างคืน และเดินทางต่อไปยังหมู่บ้านอื่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เข้ามาเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน

ข) ผู้นำครอบครัว ในบ้านห้วยเหียบนี้ มีผู้นำครอบครัวจำนวน 28 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 82.4 เป็นเพศชาย โดยมีเพียง 6 ราย หรือร้อยละ 17.6 เป็นเพศหญิง

อายุ ผู้ให้ข้อมูล มีอายุน้อยที่สุด 20 ปี และมากที่สุด 62 ปี โดยเฉลี่ยแล้ว มีอายุ 39 ปี ซึ่งส่วนมาก คือจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 50.0 มีอายุอยู่ระหว่าง 30-44 ปี

รายได้หลัก ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้หลักน้อยที่สุด ประมาณ ปีละ 1,000 บาท และมากที่สุดปีละประมาณ 20,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย ประมาณปีละ 4,376 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 53.0 มีรายได้อยู่ในช่วง 2,501-4,000 บาท ต่อปี รายได้เหล่านี้ เป็นรายได้จากการทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ อาชีพรับจ้างมีเพียง 2 ราย หรือร้อยละ 5.9 เท่านั้น

รายได้รอง เป็นรายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพในช่วงที่ว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก คือจำนวน 20 ราย หรือร้อยละ 58.8 ไม่มีรายได้รอง ส่วนที่มีรายได้รองก็พบว่า มีรายได้น้อยที่สุด 1,823 บาท และมากที่สุด 10,000 บาท แต่ส่วนใหญ่คือจำนวน 7 ราย หรือร้อยละ 20.6 มีรายได้รองอยู่ในช่วง 2,501-4,000 บาท อาชีพที่ทำให้เกิดรายได้รอง คืออาชีพรับจ้าง จำนวน 3 ราย อาชีพทำการเกษตร 2 ราย และเลี้ยงสัตว์จำนวน 9 ราย

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกในครอบครัวน้อยที่สุด 4 คน และมากที่สุด 11 คน ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 26 ราย หรือร้อยละ 76.5 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน เหลือแล้วมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวฯ ละ 4 คน

การตั้งถิ่นฐาน ผู้ให้ข้อมูลตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่นนานที่สุด 60 ปี และน้อยที่สุด คือ 20 ปี ที่มาอยู่ยาวนานที่สุด จำนวน 5 ราย หรือร้อยละ 14.7 คืออพยพมาอยู่ในช่วง 51-60 ปี รองลงมา คือ 9 ราย หรือร้อยละ 26.5 ที่อพยพมาอยู่ในช่วง 14-50 ปี แต่ที่มากที่สุด คือจำนวน 12 ราย หรือร้อยละ 35.3 ที่อพยพมาอยู่ในช่วง 31-40 ปี ส่วนที่มาจากหลังสุด มีเพียง 8 ราย หรือร้อยละ 23.5 ที่อพยพมาอยู่ในช่วง 30-30 ปี

- การใช้ทรัพยากรถ้ำใกล้บริเวณบ้านห้วยเอี้ยะ ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

การนำเที่ยวในถ้ำ ราษฎรบ้านเป็นผู้นำเที่ยวท้องถิ่นเพียง 1 คน หรือร้อยละ 2.9 เป็นการนำเที่ยวถ้ำและเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวเขาในพื้นที่

การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ ไม่พบว่ามีการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านนี้กับถ้ำ ซึ่งถือว่าประชากรบ้านนั้นมีการใช้ประโยชน์จากถ้ำน้อยมาก อาจจะเนื่องจากลักษณะของถ้ำในบริเวณนี้ ยังไม่มีลักษณะเด่นในด้านการท่องเที่ยวมากนัก หรืออาจจะอยู่ไกล ไม่สะดวกในการเดินทางเข้าถึง

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 34 ราย หรือร้อยละ 100.0 ปลูกข้าว โดยใช้พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 56 แห่ง หรือ 214 ไร่ เป็นการปลูกเพื่อใช้บริโภคเอง ยังไม่ได้ส่งขายไปภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่พอใช้ตลอดปี มีเพียงบางส่วนที่มีพื้นที่ปลูกน้อย ผลผลิตก็ไม่เพียงพอในการบริโภคได้ตลอดปี นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลอีกส่วนใหญ่ คือจำนวน 32 ราย หรือร้อยละ 94.1 ปลูก

ข้าวโพด เพื่อใช้เป็นพืชอาหารสัตว์ที่เลี้ยง โดยใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพด ทั้งหมดประมาณ 49 แห่ง หรือ 121 ไร่ นอกจากนี้ ไม่พบว่าใช้กากจัดศัตรูพืช หรือปุ๋ยเคมี แต่อย่างใดในการทำการเกษตรของ ประชากรบ้าน

การปศุสัตว์ ผู้ให้ข้อมูลบ้านส่วนใหญ่ คือ 28 ราย หรือร้อยละ 82.3 เลี้ยงหมู โดยมีจำนวน หมูถึง 130 ตัว เป็นการเลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร และแบ่งขายเป็นรายได้เสริมบ้าง ที่นิยมเลี้ยงรองลงมา คือ วัว พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลถึง 22 ราย หรือร้อยละ 64.7 เลี้ยงวัว เพื่อขายเป็นส่วนใหญ่ มีบางครั้งก็นำมา เป็นอาหาร ซึ่งพบว่ามีวัวที่เลี้ยงรวมประมาณ 83 ตัว นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงควายอีก 8 ราย หรือร้อยละ 23.5 ควายที่เลี้ยงทั้งหมดประมาณ 22 ตัว เป็นการเลี้ยงเพื่อเป็นสัตว์พาหนะ และขายเป็นรายได้ เสริม ส่วนไก่และเป็ดนั้นมีเลี้ยงไม่มากนัก คือมีการประชากรเลี้ยงไก่ เพียง 7 ราย หรือร้อยละ 20.6 และเป็ดอีกเพียง 2 ราย หรือร้อยละ 5.9 เท่านั้น

- 2) การเก็บหาของป่า พบว่าประชากรมีการเข้าป่าเพื่อหาของป่า ทั้งเพื่อเป็นอาหารและเพื่อขายเป็นรายได้เสริม เช่นที่นิยมมาก คือ หน่อไม้ พบว่ามีผู้ให้ข้อมูลถึง 32 ราย หรือร้อยละ 94.1 เข้าป่าไปหา หน่อไม้มา ทั้งเพื่อบริโภคเอง และส่งขายต่อให้คนกลาง เพื่อนำไปขายต่อยังโรงงานหน่อไม้ ซึ่งในปี หนึ่งมีหน่อไม้ถูกตัดไปถึงประมาณ 828 กิโลกรัม ต่อปี และที่นิยมรองลงมา คือ เห็ดต่างๆ ซึ่งผู้ให้ ข้อมูลถึง 31 ราย หรือร้อยละ 91.1 เก็บเห็ด มาเพื่อเป็นอาหาร ขายต่อ และที่นิยมรองลงมาอีก คือ ผัก ถู โดยมีประชากรถึง 17 ราย หรือร้อยละ 50.0 ที่เก็บผักถูมาเพื่อเป็นอาหาร โดยประมาณแล้วปี หนึ่งผักถูถูกเก็บมาใช้บริโภคประมาณ 165 กิโลกรัม ส่วนที่จำเป็นในการทำที่อยู่อาศัย ก็มีการเก็บ ใบตองเกี๊ยะเพื่อนำมามุงหลังคาบ้าน ซึ่งพบว่ามีผู้ให้ข้อมูลถึง 22 ราย หรือร้อยละ 68.7 ที่เก็บใบตอง เกี๊ยะมาใช้ โดยประมาณแล้ว ในหนึ่งปีใบตองเกี๊ยะถูกเก็บประมาณ 880 แผ่น โดยจะนำใบตองเกี๊ยะมา มัดรวมเป็นแผ่นหรือ ไพ ก่อนที่จะนำไปใช้มุงหลังคา

ส่วนเรื่องสัตว์ป่านั้น ยังมีการล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหาร และขายต่ออยู่บ้าง คือมี ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 ราย หรือร้อยละ 5.8 ล่าไก่ป่า เลี้ยงปีละประมาณ 30 ตัว อีเก้ง ปีละ 2 ตัว และหมูป่า ประมาณ ปีละ 4 ตัว

- 3) การตัดไม้ใช้สอย ผู้ให้ข้อมูล มีการตัดไม้ เพื่อทำเป็นไม้พื้นมากที่สุด คือพบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวนถึง 32 ราย หรือร้อยละ 94.1 ตัดไม้ก่อเพื่อทำพื้น ถึงปีละประมาณ 237 ดัน และไม้เกี๊ยะเพื่อนำไปทำเชื้อ ฟืน อีก 33 ราย หรือร้อยละ 97.0 โดยไม้เกี๊ยะถูกตัดไปถึงปีละประมาณ 4,090 กิโลกรัม นอกจากนี้ยัง มีการตัดไม้ไผ่ เพื่อนำไปทำเป็นของใช้ หรือที่อยู่อาศัย หรือคอกสัตว์ ซึ่งมีจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 50.0 ที่ใช้ไม้ไผ่ รวมแล้วไม้ไผ่ถูกตัดไปปีละประมาณ 1,200 ลำ และมีเพียงส่วนน้อย คือเพียง 2 ราย หรือร้อยละ 2.8 คัดไม้แดงเพื่อใช้ทำพื้น ปีหนึ่งประมาณ 10 ดัน

- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้านห้วยเฮี้ยะ ในหัวข้อย่อยนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทัศนคติของ ประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้ถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณใกล้ถ้ำและต่อถ้ำ ด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในยุค โบราณ ดังนี้

1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงถ้ำและต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ คือจำนวน 31 ราย หรือร้อยละ 91.2 เห็นด้วยว่า การถางป่าเพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตร จะทำให้น้ำในลำห้วยน้อยลง โดยให้เหตุผลว่า คนมากขึ้น จะมีการตัดไม้มากขึ้น จะทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกเพียง 3 ราย หรือร้อยละ 8.8 ไม่เห็นด้วย เพราะยังเห็นว่าปัจจุบันยังมีน้ำใช้เหมือนเดิม ส่วนเรื่องที่ว่า การใช้ยากำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี จะทำอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 22 ราย หรือร้อยละ 64.7 เห็นด้วย โดยให้เหตุผลว่าถ้ำสิ่งเหล่านี้จะลายลงไปในน้ำจะทำให้สัตว์ในน้ำได้รับอันตราย ส่วนอีกจำนวน 12 ราย หรือร้อยละ 35.3 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยใช้ยากำจัดศัตรูพืช หรือปุ๋ยเคมี และไม่คิดว่าจะเป็นอันตราย และในเรื่องการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ พบว่าผู้ให้ข้อมูลเพียง 4 ราย หรือร้อยละ 11.8 เห็นด้วย แต่ส่วนใหญ่ คือจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 88.2 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเข้าไปหาอาหารในถ้ำ

2) การจัดการการท่องเที่ยวถ้ำในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 50.0 เห็นด้วยว่า การท่องเที่ยวถ้ำจะทำให้เกิดอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ เพราะเห็นว่านักท่องเที่ยวบางคนความระมัดระวังในการท่องเที่ยว จะทำให้สภาพธรรมชาติในถ้ำเสื่อมไป ส่วนอีกจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 50.0 เช่นกัน ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเข้าไปนำเที่ยวในถ้ำ ส่วนในเรื่องการท่องเที่ยวในถ้ำควรให้อยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 ราย หรือร้อยละ 47.1 เห็นด้วย เพราะชาวบ้านที่อยู่ใกล้จะมีความชำนาญในพื้นที่กว่าชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่น ส่วนอีกจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 52.9 ไม่เห็นด้วย และเรื่องการท่องเที่ยวถ้ำจะทำให้เกิดรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น นั้น ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 32 ราย เห็นด้วย เพราะชาวบ้านจะได้ขายสินค้า หรือให้บริการที่พิกักกับนักท่องเที่ยวได้ ส่วนอีกจำนวน 2 ราย หรือร้อยละ 5.9 ไม่เห็นด้วย

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 70.6 เห็นด้วยว่า ในพื้นที่ลุ่มน้ำนี้ เคยเป็นที่อยู่อาศัยของคนโบราณมาก่อน เพราะเห็นว่ามีคนเผ่า คนแก่อาศัยอยู่หลายช่วงอายุคนแล้ว แต่อีกจำนวน 10 ราย ไม่เห็นด้วย ส่วนข้อความที่ว่า ถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 ราย หรือร้อยละ 32.4 เห็นด้วย เพราะคิดว่าคนสมัยก่อนจะเก็บสิ่งเหล่านี้ในถ้ำ แต่อีกจำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 67.6 ไม่เห็นด้วย เพราะยังไม่เคยเข้าไปในถ้ำ และเรื่องโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 ราย เห็นด้วย เพราะเคยพบในถ้ำอื่น และน่าจะเป็นที่เก็บศพ ส่วนอีกจำนวน 23 ราย หรือร้อยละ 67.6 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเข้าถ้ำ

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 82.4 เห็นด้วยที่ว่า ถ้ำควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานของรัฐ เพราะจะได้มีการจัดการอย่างเป็นระเบียบ และจะได้มีการส่งเสริมอาชีพ ในด้านอื่นๆ ได้อีก ส่วนอีกจำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 17.6 ไม่เห็นด้วย

บ้านกีดสามสิบ¹⁹

ก) ผู้นำหมู่บ้าน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถแสดงได้ดังนี้ คือ

- ประวัติการตั้งหมู่บ้าน บ้านกีดสามสิบเป็นชาวลิซอ ที่อพยพมาจากบ้านหัวควง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2507 โดยครั้งแรกอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณคอยอัน (ซึ่งเป็นเขตติดต่อระหว่างอำเภอปาย กับอำเภอปางมะผ้าในปัจจุบัน) ได้ประมาณ 6 ปี โดยมีนายสาม ซึ่งเป็นชาวบ้านได้เดินทางไปสำรวจที่ทำกินและเห็นว่าบริเวณกีดสามสิบ มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นพื้นที่ในการเพาะปลูก จึงได้จับจองไว้ และได้นัดหมายกับเพื่อนบ้านว่าอีก 3 ปี ข้างหน้าจะย้ายมาอยู่ แต่ปรากฏว่านายสาม เสียชีวิตก่อน

ในปี พ.ศ.2513 นายหลวง เลาฮีปา นายโสกาภา และนายฮี ได้นำชาวบ้านจำนวน 14 หลังคาเรือน อพยพมาจากคอยอัน มาอยู่ที่กีดสามสิบ ตามที่นายสามได้ปรารภไว้ หลังจากที่มาอยู่ได้ 3 - 4 ปี จึงได้มีพี่น้องตามมาสวมทบอีก 2 หลัง สาเหตุที่ย้ายมาเพราะต้องการพื้นที่ทำกิน

หลังจากนั้นอีก 14 ปี (พ.ศ.2527) จึงเริ่มมีชาวบ้านอพยพมาสวมทบมากขึ้น โดยมาจากสถานที่ต่างๆ เช่น คอยหลวง อำเภอเชียงดาว บ้านเมืองคอง บ้านคอยพิโล บ้านน้ำดัง บ้านน้ำริน บ้านหนองผาจำ และลิซอ จากพม่า นอกจากนั้น ยังมีอพยพเข้ามาเพิ่มอีก เมื่อ 10 - 11 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.2537 - 2538) จำนวน 17 - 18 หลัง เพราะหนีสงครามในประเทศพม่า และในจำนวนนี้ ก็มีที่อพยพไปอยู่ที่บ้านบ่อสะเป ซึ่งนอกจากชนเผ่าลิซอแล้ว ยังมีชนเผ่าจีนฮ่อ เข้ามาอยู่อีกประมาณ 10 หลังคาเรือน สำหรับสาเหตุของการอพยพเข้ามาในครั้งหลังนี้ เป็นการอพยพตามมาอยู่ร่วมกันของญาติพี่น้อง หรือการแต่งงานใหม่ ก็มาตั้งถิ่นฐานใหม่

ปัจจุบัน บ้านกีดสามสิบ มีตระกูลใหญ่ๆ อยู่หลายตระกูล เช่น เลาฮีปา เลาหมู่ เลาลี เลาจวย แสน อาง เลาหมี่ และจันเซียง เป็นต้น ความหมายของชื่อกีดสามสิบ คือ “กีด” เป็นภาษาไทยใหญ่ หมายถึง รูหลา หรือเหวลึก ดังนั้น กีดสามสิบ จึงหมายถึง เหวลึกสามสิบเหว จากสภาพปัจจุบัน สังเกตเห็นได้ว่าเหวลึกยังมีปรากฏให้เห็นอยู่ และยังมีนักท่องเที่ยวต่างชาติได้พยายามลงไป แต่ปรากฏว่าไม่สามารถลงไปได้ เพราะภายในเหวบางแห่ง ไม่มีอากาศหายใจ

¹⁹ บ้านกีดสามสิบ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ต.สบป่อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

- อาณาเขต หมู่บ้านกีดสามสิบมีพื้นที่ติดต่อกับหมู่บ้านอื่น (ดูแผนภูมิที่ 2.33 และ 2.34) คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านแม่สุยะ บ้านลูกข้าวหลามและบ้านบ่อสะเป่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านบ่อสะเป่ บ้านหนองผาจ้า
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านแม่สุยะ ลำน้ำของ ลำน้ำปาย และลำน้ำแม่ผาน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านแม่สุยะ

- ขนาดของพื้นที่ ไม่ได้ระบุ

- เส้นทางคมนาคม การเดินทาง สามารถเดินทางเข้า – ออกได้ทุกฤดู แต่ในฤดูฝนจะลำบาก และ สามารถเดินทางได้ด้วยรถยนต์ จากหมู่บ้านถึงอำเภอ เป็นระยะทาง ประมาณ 15 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง มีรถรับจ้างจากหมู่บ้านถึงอำเภอ แต่มีเฉพาะฤดูแล้ง

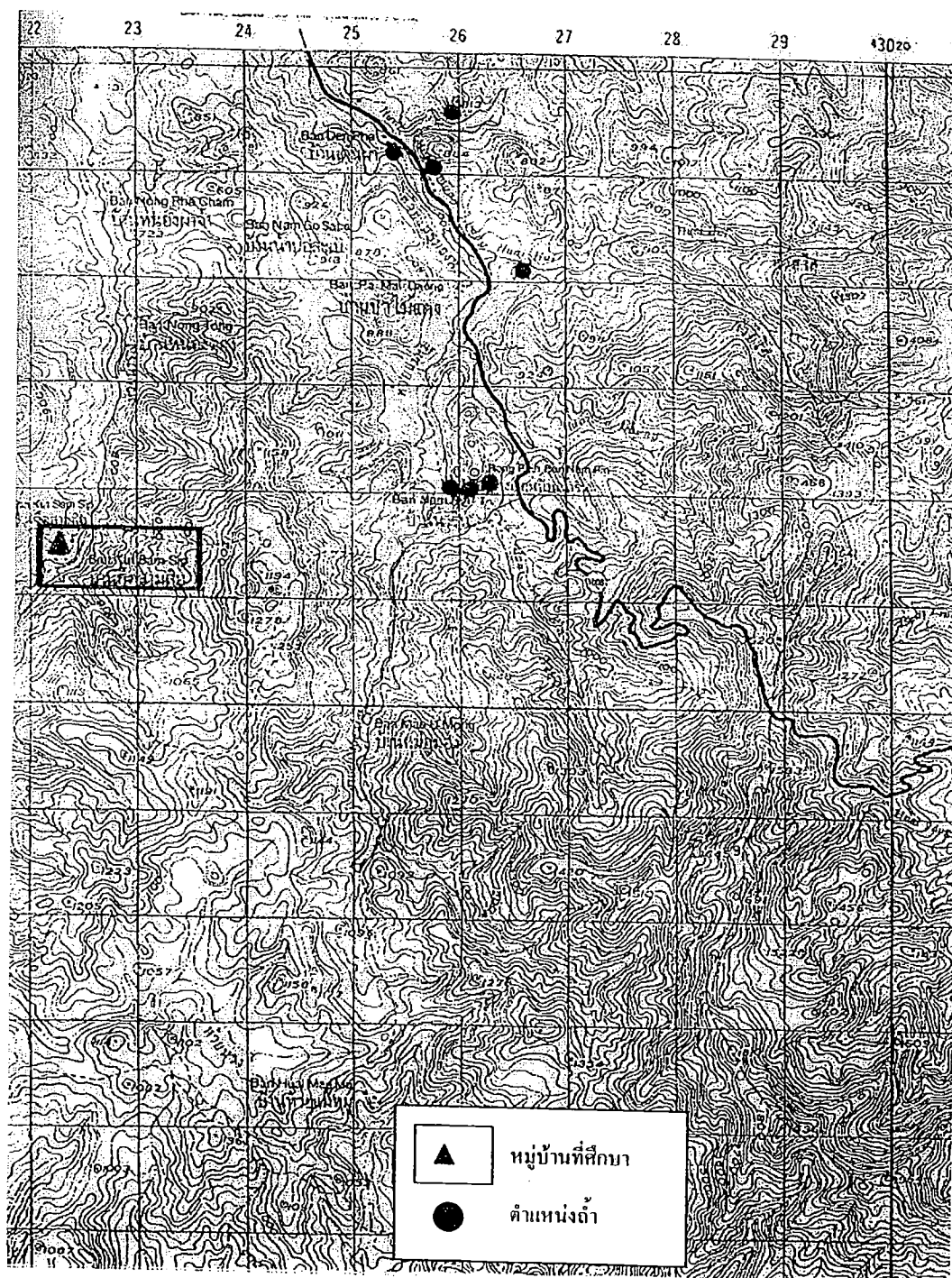
- ประเพณี บ้านกีดสามสิบเป็นชาวลีซอซึ่งมีวัฒนธรรมในเรื่องครอบครัว คือ จะเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูกๆ บางครอบครัวเป็นลักษณะครอบครัวชาย คือ ครอบครัวที่มีบุตรชาย เมื่อแต่งงานแล้วก็ให้ภรรยาของบุตรชายมาอยู่ในบ้าน หรือชายที่แต่งงานกับฝ่ายหญิง แต่ไม่มีค่าสินสอดให้ ก็ต้องไปอยู่ร่วมกับฝ่ายหญิง เพื่อชดเชยแรงงานแทนค่าสินสอด แต่ถ้าถึงเวลาที่สมควร หรือเหมาะสม ชายหญิงที่แต่งงานแล้วก็จะแยกไปตั้งครอบครัวใหม่

ลีซอนิยมมีบุตรชาย มากกว่าบุตรหญิง เพราะบุตรชายที่โตขึ้นจะเลี้ยงดู พ่อ และแม่ แต่บุตรหญิง เมื่อแต่งงานแล้วก็จะไปอยู่กับผู้ชาย นอกจากนี้ยังนิยมตั้งบ้านเรือน หรือถิ่นฐานใกล้กับญาติ หรือที่มีแซ่สกุลเดียวกัน ลีซอนที่มีแซ่สกุลเดียวกัน จะไม่แต่งงานกัน ลีซอนิยมแต่งงานกับเผ่าอื่นด้วย เมื่อแต่งงานแล้ว ถ้าไม่สามารถอยู่กันได้อย่างมีความสุขก็ หย่าร้างกันได้ ถ้าฝ่ายหญิงขอหย่า พ่อแม่ฝ่ายหญิงต้องคืนสินสอดให้ แต่ถ้าฝ่ายชายขอหย่าจะเรียกสินสอดคืนจากฝ่ายหญิงไม่ได้ ชาวลีซอบางคนมีภรรยาได้มากกว่า 1 คน แต่ต้องได้รับการยินยอมจากภรรยาคนแรกก่อน

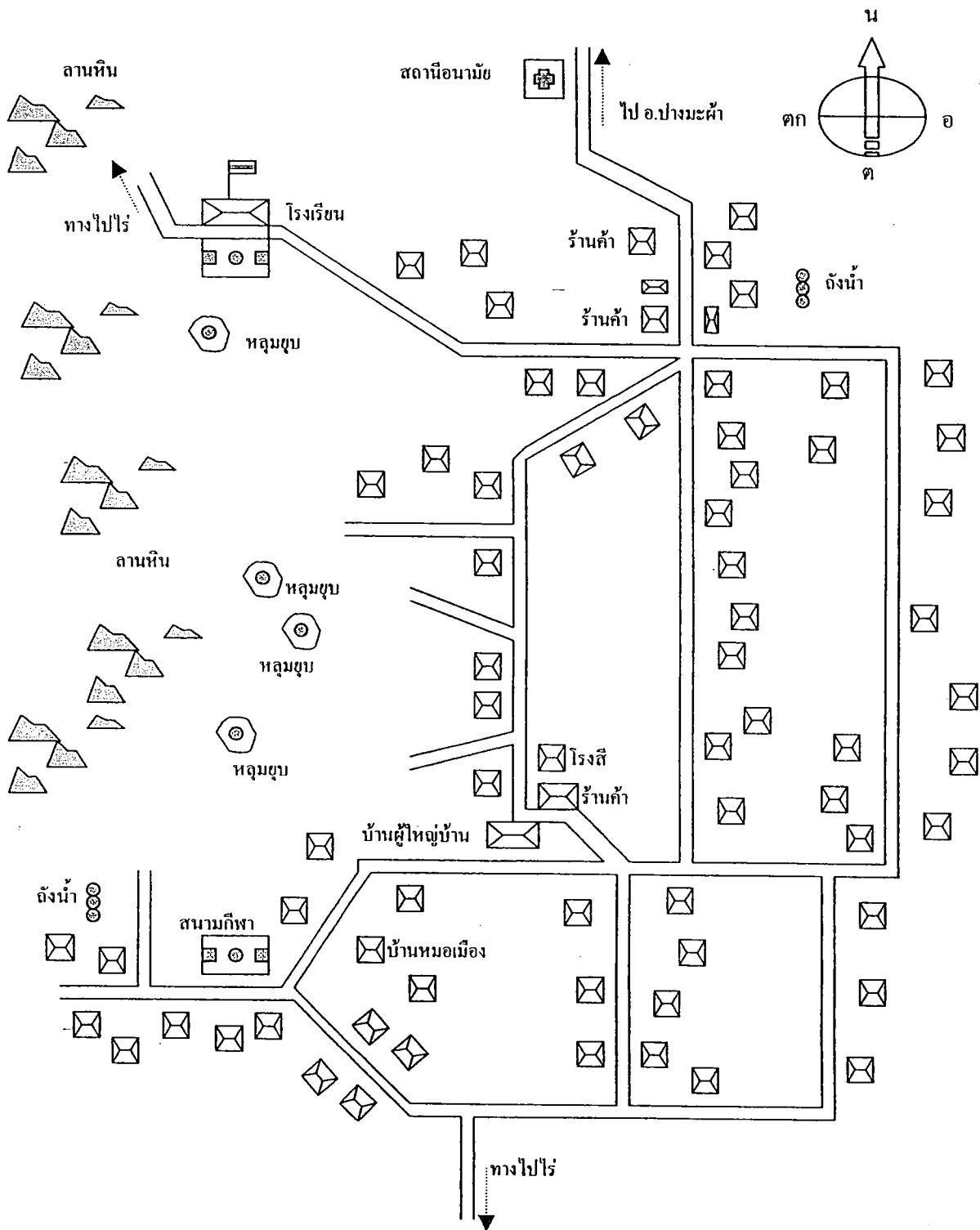
ประเพณีกินวอ หรือปีใหม่ของชาวลีซอ จะเริ่มต้นประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ทุก 2 ปี และเดือนมกราคม อีก 1 ปี และจะเริ่มต้นเดือนกุมภาพันธ์ อีก 2 ปี และเดือนมกราคม อีก 1 ปี ทำเช่นนี้สลับกันไป ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภท คือ กินวอใหญ่ และกินวอน้อย

ประเพณีกินวอใหญ่ มีกิจกรรมที่สำคัญอยู่ 2 กิจกรรม คือ

1. การทำข้าวปึก โดยจะนำข้าวเหนียวไปแช่ เพื่อจะนำไปนึ่งและตำเป็นข้าวปึก โดยคำผสมกับงา และเกลือ หลังจากนั้นก็จะไปคั่วไม้ไผ่และกิ่งไม้เพื่อนำมาปึกที่ลานหน้าบ้าน เพื่อใช้เป็นสถานที่เต้นรำของหนุ่ม สาว ในวันรุ่งขึ้น จึงทำพิธีกรรมตามความเชื่อ โดยนำด้ายสายสิญจน์มาผูกข้อมือ หรือคอ ตามศรัทธาของแต่ละคน ช่วงเวลาทำ ข้าวปึก ชาว ลีซอ จะไปรวมตัวกันที่บ้านหมอเมือง โดยแต่งตัวประจำเผ่าลีซอ ส่วนผู้ใหญ่จะไปรวมกันที่บ้านหมอผีประจำหมู่บ้าน เพื่อประกอบพิธีทางผี และเสี่ยงทายว่าจะมีโรคอะไรเกิดขึ้นในหมู่บ้าน และตนเองหรือไม่ การเสี่ยงทายจะทำโดยเขียนหนังสือลงบนกระดาษแล้วนำไปคล้อยคอกของผู้ที่จะเสี่ยงทาย และถ้าคนที่เป้นโรคก็จะหายภายใน 4 – 5 วัน ส่วนถ้าเสี่ยงทายได้สิ่งไม่ดี ก็จะไปหาหมอผี

แผนภูมิที่ 2.33 แผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านกุดสามสิบ และหมู่บ้านใกล้เคียง

แผนภูมิที่ 2.34 แผนผังหมู่บ้านกีดสามสิบ
(หมู่ 6 ต.สป้อง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน)

ทำพิธีใหม่จนกว่าจะดี และหลังจากเสร็จพิธีบ้านหมอผีแล้ว ทางผู้ใหญ่ (พ่อ - แม่) ก็จะไปที่บ้านหมอเมือง เพื่อที่จะดูบุตรหลานของตนเองเดินรำ การเดินรำจะเริ่มคืนที่บ้านหมอเมืองก่อนและเวียนไปตามบ้านต่างๆ จนกว่าจะหมดทั้งหมู่บ้าน เมื่อเดินครบทั้งหมู่บ้านแล้วก็จะไปรวมตัวกันที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ไปเฉพาะผู้ชายเท่านั้นเพื่อทำพิธี ห้ามผู้หญิงไปที่นั่น เพราะมีความเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้หญิงขึ้นไปแล้วจะเป็นโรคที่รักษาไม่หาย หลังจากเสร็จพิธีที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองแล้ว ก็จะไปรวมตัวกันที่บ้านหมอเมืองอีก เพื่อที่จะได้เดินรำต่อจนกว่าจะเหนื่อย ก็จะเลิกกันไป

2. การดำเนินกิจกรรมสำคัญในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้จะเริ่มดำเนินของผู้นำหมู่บ้านก่อน และตามด้วย ญาติผู้ใหญ่ ครู หมอ และข้าราชการในหน่วยงานราชการที่ประจำในหมู่บ้านตามลำดับ หลังจากเสร็จพิธีดำเนินแล้วก็จะไปที่บ้านหมอเมืองเพื่อเดินรำต่อ เป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีกินวอนน้อย เป็นพิธีที่จัดหลังจากพิธีกินวอนใหญ่แล้ว 1 เดือน แต่จะจัดเพียงวันเดียวเท่านั้น จากนั้นหนุ่ม สาว ก็จะจับคู่เดินรำกัน ระหว่างนั้นถ้ามีความพอใจกัน รู้ใจกัน ฝ่ายชายจะส่งญาติผู้ใหญ่ไปสู่ขอฝ่ายหญิง โดยมีให้ญาติฝ่ายหญิงรู้ตัวก่อน และจะจัดพิธีหมั้น ต่อหน้าผู้หญิงที่ผู้ชายนั้นหมายปอง

ก่อนจะมีพิธีแต่งงาน ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายนำโดยผู้หญิงล้วน จะไปลุดหญิงสาวที่หมั้นไว้ โดยไม่ให้พ่อแม่ของฝ่ายหญิงรู้ตัวมาก่อน นำมากักขังไว้ ถ้าฝ่ายหญิงตกลงด้วยก็จะจัดพิธีแต่งงาน ถ้าฝ่ายหญิงไม่ตกลง พ่อ แม่ของฝ่ายหญิงก็มารับตัวกลับไป แต่ต้องเสียเงินค่าปรับให้ฝ่ายชาย ในฐานะที่ทำให้ฝ่ายชายผิดหวัง

- อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ คำขาย เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
- ภาษาที่ใช้ เป็นภาษาอีสาน แต่สามารถพูดภาษาไทยได้ ประมาณร้อยละ 60
- แหล่งน้ำที่ใช้ ได้แก่ น้ำซับ และน้ำซึม
- แหล่งท่องเที่ยว บ้านกุดสามสิบมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นถ้ำอยู่ 3 แห่ง ได้แก่
 - ถ้ำทราย เป็นถ้ำที่มีความสวยงามอีกแห่งหนึ่ง และอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตร
 - ถ้ำผาลวง เป็นถ้ำหินปูน มีหินงอก หินย้อย ระเบียบเรียบร้อยสวยงาม อยู่ห่างจากบ้าน 3 กิโลเมตร
 - ถ้ำผีแมน เป็นถ้ำที่มีโลงไม้อยู่ในถ้ำ

๗) ผู้นำครอบครัว ในบ้านกุดสามสิบนี้ มีผู้นำครอบครัวจำนวน 57 คน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดในเรื่องต่างๆ โดยแยกเป็น 4 หัวข้อย่อย คือ ลักษณะส่วนบุคคล การใช้ทรัพยากรจากถ้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ และทัศนคติเกี่ยวกับถ้ำใกล้หมู่บ้าน

- ลักษณะส่วนบุคคล ในหัวข้อนี้จะประกอบไปด้วยเรื่อง เพศ อายุ รายได้หลักและรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการตั้งถิ่นฐาน (ดูสรุปในรูปตารางที่ภาคผนวก)

เพศ พบว่าผู้นำครอบครัวหรือผู้แทน จำนวน 57 คน หรือร้อยละ 86.4 เป็นเพศชาย และอีกจำนวน 9 คน หรือร้อยละ 13.6 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่าผู้นำครอบครัวหรือผู้แทน มีอายุมากที่สุด 67 ปี และน้อยที่สุด 21 ปี อายุเฉลี่ย ประมาณ 39 ปี โดยจำนวน 32 คน หรือร้อยละ 48.5 มีอายุอยู่ในช่วง 30-44 ปี

รายได้หลัก รายกรบ้านกีดสามสิบมีรายได้หลักต่ำสุด ประมาณปีละ 3,000 บาท และสูงสุดประมาณปีละ 60,000 บาท เฉลี่ยปีละประมาณ 17,184 บาท รายได้ส่วนใหญ่เกิดจากอาชีพการทำการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่ คือจำนวน 35 คน หรือร้อยละ 53.0 มีรายได้ในช่วง 3,000-17,249 บาท ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ อยู่ในช่วง 31,500-45,749 บาท ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูง มีจำนวน 2 ราย หรือร้อยละ 3.1 เป็นกลุ่มที่มีการทำเกษตรในพื้นที่บริเวณบ้านกีดสามสิบ และมีการจ้างแรงงานให้ไปทำการเกษตรในบริเวณอื่นอีกหลายแห่งทำให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรจำนวนมาก

รายได้รอง รายกรบ้านกีดสามสิบ มีอาชีพรองคือค้าขาย หรือรับจ้าง หรือปลูกพืชไร่ แต่มีบางส่วนที่ไม่มีรายได้จากอาชีพรองเลย คือจำนวน 28 คน หรือร้อยละ 42.4 ส่วนที่มีรายได้จากอาชีพรองสูงสุดคือ 17,000 บาท เฉลี่ยแล้ว รายกรบ้านกีดสามสิบมีรายได้จากอาชีพรองปีละประมาณ 4,330 บาท

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่ารายกรส่วนใหญ่ คือจำนวน 28 ราย หรือร้อยละ 42.4 มีสมาชิกในครอบครัว 3-5 คน และที่มีมากที่สุด คือครอบครัวละ 11 คน มีจำนวน 1 ราย โดยเฉลี่ยแล้วมีสมาชิกในครอบครัว ประมาณครอบครัวละ 6 คน

การตั้งถิ่นฐาน พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่มาอยู่นานที่สุด คือ 35 ปี จำนวน 1 ครอบครัว หรือร้อยละ 1.5 แต่ส่วนใหญ่จะอพยพเข้ามาอยู่ในช่วง 20 - 27 ปี คือมีจำนวนถึง 27 ครอบครัว หรือร้อยละ 40.9

- การใช้ทรัพยากรถ้าใกล้บริเวณบ้านกีดสามสิบ ลักษณะการใช้ประโยชน์ทรัพยากรของคนในหมู่บ้านจากถ้ำนี้ จะกล่าวครอบคลุมการนำเที่ยว การหาอาหารในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือการเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ และรวมไปถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ โดยคิดเป็นจำนวนครั้งที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนทรัพยากรที่ใช้ จากนั้นนำมาคิดค่าเฉลี่ยต่อเดือน โดยนำมาเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

การนำเที่ยวในถ้ำ ไม่พบว่ามีรายกรบ้านกีดสามสิบนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในถ้ำ เนื่องจากบริเวณบ้านกีดสามสิบไม่มีถ้ำที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้มีนักผจญภัยส่วนน้อยที่เข้ามาสำรวจถ้ำหรือหลุมยุบ ซึ่งมีอยู่มากในบริเวณบ้าน แต่ก็ไม่น่าสนใจ เนื่องจากไม่สามารถเข้าไปได้ และมีขนาดเล็ก ซึ่งก็ยังไม่ทำให้เกิดรายได้จากการนำเที่ยวครั้งนี้

การหาอาหารในถ้ำ เนื่องจากถ้ำอยู่ไกล และอาหารในถ้ำก็น้อยกว่าที่จะหาได้จากภายนอกถ้ำ ประกอบกับในถ้ำอันตราย ไม่สะดวกในการเข้าไป จึงทำให้ราษฎรในหมู่บ้านนี้ ไม่นิยมเข้าไปหาอาหารในถ้ำ

การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ พบว่า ราษฎรบ้านกีดสามสิบ มีการเก็บมูลค้างคาวกันน้อย คือเพียง 4 ราย หรือร้อยละ 6.1 เท่านั้น เนื่องจากถ้ำอยู่ไกล และการเข้าไปเก็บมูลค้างคาวทำได้ไม่สะดวก ยกถ้าหากในการขนออกมาใช้ ซึ่งการเก็บมูลค้างคาวก็เพื่อใช้เองไม่ได้นำไปขายต่อ จำนวนมูลค้างคาวที่ถูกนำมาใช้ มีเพียงปีละประมาณ 27 ถัง จากชาวบ้านที่เก็บ 4 ราย

การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ ไม่พบว่าราษฎรบ้านกีดสามสิบ เข้าไปเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ เนื่องจากถ้ำในบริเวณนี้มีโบราณวัตถุอยู่ในถ้ำจำนวนน้อย และไม่น่าสนใจ หรือไม่มีราคาที่จะนำไปจำหน่าย เช่น โลงไม้หรือเศษภาชนะแตก

การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับถ้ำ ไม่พบว่ามีพิธีกรรมดังกล่าวแต่อย่างใด

- การใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบถ้ำ ในหัวข้อส่วนนี้ได้เน้นกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้ คือ

- 1) การใช้พื้นที่ทางการเกษตร พบว่าราษฎรจำนวน 66 ราย ใช้พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 363 แห่ง จำนวน 940 ไร่ ซึ่งประชากรทั้งหมด คือ 66 ราย ปลูกข้าวเป็นพืชหลัก โดยใช้พื้นที่ทั้งหมด 75 แห่ง จำนวน 223 ไร่ แต่ที่ใช้พื้นที่มากที่สุด คือข้าวโพด ซึ่งพบว่า มีราษฎรปลูกข้าวโพด จำนวน 64 ราย หรือร้อยละ 97.0 ใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพด ถึง 90 แห่ง รวมพื้นที่จำนวน 333.5 ไร่ ซึ่งมากกว่าพื้นที่ที่ใช้ปลูกข้าว นอกจากนั้นก็จะจะมีเผือก ซึ่งเป็นพืชส่งขาย มีราษฎรที่ปลูกจำนวน 37 ราย หรือร้อยละ 56.1 โดยใช้พื้นที่ปลูก 57 แห่ง รวมพื้นที่ 127.5 ไร่ นอกจากเผือกแล้วยังมีพืชที่เป็นพืชส่งขายอีก ซึ่งพบว่ามีราษฎรปลูกจนถึง 40 ราย หรือร้อยละ 60.6 โดยใช้พื้นที่ปลูกจำนวน 43 แห่ง รวมพื้นที่ 113 ไร่ นอกจากนั้นก็มีถั่วเหลือง แต่ไม่มากนัก ส่วนการใช้ปุ๋ยเคมี พบว่าราษฎรมีการใช้ปุ๋ยเคมีกันไม่มากนัก คือ ปุ๋ยสูตร 15-15-15 มีใช้เพียง 7 ราย หรือร้อยละ 10.6 แต่ใช้ในปริมาณที่มากถึงปีละประมาณ 2,000 ลิตร นอกจากนี้ยังมีปุ๋ยสูตร 13-13-13 มีผู้ใช้เพียง 4 ราย หรือร้อยละ 6.0 ปริมาณที่ใช้ปีละประมาณ 1,056 ลิตร และปุ๋ยสูตร 13-13-21 มีผู้ใช้เพียง 7 ราย หรือร้อยละ 10.6 ปริมาณที่ใช้ปีละประมาณ 1,450 ลิตร ปริมาณปุ๋ยที่ใช้มากนี้ เนื่องจากราษฎรได้ปลูกพืชเพื่อส่งขาย จึงปลูกในปริมาณที่มาก จึงจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง นอกจากนี้การใช้จ่ายค่าจัดศัตรูพืช หรือยาฆ่าหญ้า พบว่าส่วนใหญ่ คือจำนวน 56 ราย หรือร้อยละ 84.8 ใช้ยากรัมม็อกโซน โดยใช้ในปริมาณปีละประมาณ 167 ลิตร และมีการใช้ยาพิชดานันท์ เพียง 1 ราย หรือร้อยละ 1.5 ใช้เพียงปีละประมาณ 7 ลิตร

การปลูกสัตว์ พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ คือจำนวน 62 ราย หรือร้อยละ 93.9 นิยมเลี้ยงหมู ซึ่งมีจำนวนถึง 548 ตัว เป็นการเลี้ยงปล่อยให้หากินในบริเวณหมู่บ้านหลังจากที่ให้อาหารในบริเวณบ้านตัวเองแล้ว ไม่มีการล้อมคอก มีเพียงส่วนน้อยมากที่เลี้ยงในคอก การเลี้ยงหมูเป็นการเลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร ใช้ประกอบพิธี และขายด้วย นอกจากนี้มีราษฎรจำนวน 48 ราย หรือร้อยละ 72.7 ที่เลี้ยงไก่เพื่อเป็นอาหาร รวมจำนวนไก่ที่เลี้ยงประมาณ 963 ตัว และราษฎรอีกจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 27.3

มีการเลี้ยงม้า เพื่อเป็นสัตว์พาหนะชนผลิตการเกษตร แต่มีจำนวนม้าเพียง 28 ตัว เช่นเดียวกับ วัว ที่มีเลี้ยงเพียง 1 ราย หรือร้อยละ 1.5 จำนวนวัวที่เลี้ยงประมาณ 18 ตัว เป็นการเลี้ยงเพื่อเป็น อาหาร และเพื่อขาย นอกจากนี้ ยังพบว่ามีราษฎร อีกจำนวน 8 ราย หรือร้อยละ 12.1 ที่มีการเลี้ยง เป็ด เพื่อให้ประกอบพิธีกรรมและเป็นอาหาร ซึ่งมีจำนวนถึง 36 ตัว

- 2) การเก็บหาของป่า พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ คือจำนวน 52 ราย หรือร้อยละ 78.8 มีการเก็บหาหน่อไม้ ซึ่งใช้เป็นอาหารและส่งขาย ใน 1 ปีมีหน่อไม้ถูกตัดไปประมาณ 938 กิโลกรัม และยังพบว่าราษฎรอีก 44 ราย หรือร้อยละ 66.7 เก็บหาเห็ด เป็นอาหารและเพื่อส่งขาย ซึ่งมีจำนวนถึงปีละประมาณ 351 กิโลกรัม และยังมีราษฎรอีกจำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 36.4 ที่เก็บหาผักหวาน เพื่อเป็นอาหารและ ส่งขายอีกเช่นกัน ซึ่งมีจำนวนถึงปีละประมาณ 181 กิโลกรัม นอกจากนั้นยังมีการล่าสัตว์เพื่อเป็น อาหารอีกด้วย แต่เท่าที่พบเป็นเพียงกระรอกและไก่ป่าเท่านั้น สัตว์ใหญ่ยังไม่พบว่ามีถูกล่าได้ อาจจะ เป็นเพราะสภาพป่าบริเวณนี้ถูกแผ้วถางเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีป่าที่เป็นผืนใหญ่ติดต่อกันอยู่
- 3) การตัดไม้ใช้สอย พบว่าราษฎรจำนวน 46 ราย หรือร้อยละ 69.7 ตัดไม้ลำไยป่าเพื่อทำเป็นไม้ฟืน ซึ่ง มีจำนวนถึงปีละประมาณ 109 ต้น และอีกจำนวน 24 ราย หรือร้อยละ 36.4 ที่ตัดไม้แดงเพื่อทำเป็น ไม้ฟืน โดยในปีหนึ่งไม้แดงจะถูกตัดทำฟืนประมาณ 56 ต้น นอกจากนี้แล้วยังมีไม้ก่อ ไม้เต็ง และไม้ เกี้ยว ที่ใช้ทำฟืนและเชื้อฟืน แต่มีในปริมาณที่น้อย ส่วนไม้ที่ใช้ทำของใช้ต่างๆ เช่น ภาชนะต่างๆ ฝา บ้าน รั้ว หรือคอกสัตว์ คือไม้ไผ่ พบว่ามีราษฎรถึง 33 ราย หรือร้อยละ 50.0 ที่ใช้ โดยตัดใช้ถึงปีละ ประมาณ 1,600 ต้น
- ทศนคติเกี่ยวกับถ้ำไกล่หมูบ้านกิดสามสิบ ในหัวข้อย่อยนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอทศนคติของประชา กรที่อาศัยอยู่ใกล้เสียงถ้ำเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตร บริเวณไกล่เสียงถ้ำและ ต่อถ้ำ ด้านการจัดการท่องเที่ยวถ้ำเชิงอนุรักษ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างถ้ำกับคนในยุคโบราณ ดังนี้
- 1) ผลกระทบจากการทำการเกษตรบริเวณพื้นที่ไกล่เสียงถ้ำ และต่อถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 52 รายหรือร้อยละ 78.8 เห็นด้วยว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่จะทำให้ น้ำในลำห้วยน้อยลง เนื่องจากเห็นว่าปัจจุบันน้ำเริ่มหมดไปและไม่พอใช้เมื่อเทียบกับตอนที่ย้ายมาอยู่ ครั้งแรก แต่อีกจำนวน 14 ราย หรือร้อยละ 21.2 ไม่เห็นด้วย ส่วนการไถ่กัดตัดรุพหรือปูเคมิ จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ ประชากรจำนวน 41 ราย หรือร้อยละ 62.1 เห็นด้วยเนื่อง จากเห็นว่ายาเหล่านี้จะถูกน้ำฝนชะล้างลงไปสู่ห้วยและไหลเข้าถ้ำในที่สุด ส่วนอีกจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 37.9 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากยาที่ไจจะไม่สามารถลงไปสู่ห้วยและเข้าไปถึงในถ้ำได้ เพราะ อยู่ห่างจากถ้ำมาก แต่การเข้าไปหาอาหารในถ้ำนั้น ประชากรส่วนน้อย คือ 15 ราย หรือร้อยละ 22.7 เท่านั้นเห็นด้วย แต่อีกจำนวน 51 ราย หรือร้อยละ 77.3 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเข้าไปหาอาหาร ในถ้ำ

2) การจัดการการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประชากรจำนวน 30 ราย หรือร้อยละ 45.5 เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะทำให้เกิดอันตรายต่อถ้ำ เนื่องจากเคยเห็นที่ถ้ำลอดที่ได้รับความเสียหายจากการท่องเที่ยว แต่อีกจำนวน 36 ราย หรือร้อยละ 54.5 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าการท่องเที่ยวต้องมีชาวบ้านเป็นผู้นำไปและจะควบคุมได้ ส่วนความเห็นที่ว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำนั้น ประชากรจำนวน 59 ราย หรือร้อยละ 89.4 เห็นด้วย เพราะชาวบ้านที่อยู่ใกล้ถ้ำควรเป็นเจ้าของถ้ำมากกว่าให้บ้านอื่นที่อยู่อื่นมาดูแลและรับผลประโยชน์จากถ้ำ ส่วนอีกจำนวน 7 ราย หรือร้อยละ 10.6 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าควรให้ทุกคนมีส่วนร่วม และสำหรับข้อความที่ว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น ประชากรจำนวน 48 ราย หรือร้อยละ 72.7 เห็นด้วย เพราะเห็นว่าการท่องเที่ยวจะทำให้มีอาชีพอื่นตามมา ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่ม แต่อีกจำนวน 18 ราย หรือร้อยละ 27.3 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าที่บ้านก็ดสามสิบจะไม่มีนักท่องเที่ยว

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนโบราณกับถ้ำ

ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 39 ราย หรือร้อยละ 59.1 เห็นด้วยกับการที่ว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งที่อยู่ของคนโบราณ แต่อีกจำนวน 27 ราย หรือร้อยละ 40.9 ไม่เห็นด้วย เพราะ ไม่เคยเห็นว่ามีคนมาอยู่บริเวณนี้ก่อนที่พวกตนจะมาอยู่ ส่วนที่ว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ นั้น ประชากรจำนวน 41 ราย หรือร้อยละ 62.1 เห็นด้วยเพราะเคยยินคนอื่นเล่าให้ฟังว่าเคยเห็น โครงศพคนในถ้ำ แต่อีกจำนวน 25 ราย หรือร้อยละ 37.9 ไม่เห็นด้วยเพราะไม่เคยเห็น และความเห็นที่ว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำนั้นเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ ประชากรจำนวน 45 ราย หรือร้อยละ 68.2 เห็นด้วย เพราะเคยได้ยินคนเล่าให้ฟัง แต่อีกจำนวน 21 ราย หรือร้อยละ 31.8 ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เคยเห็น

4) การดูแลจัดการถ้ำ

ประชากรส่วนมาก คือ จำนวน 60 ราย หรือร้อยละ 90.9 เห็นด้วยว่า ควรให้ถ้ำอยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ เพราะเห็นว่ารัฐมีคนที่มีความรู้และมีงบประมาณในการจะพัฒนาถ้ำได้ และส่วนน้อย คือ จำนวน 6 ราย หรือร้อยละ 9.1 ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าควรให้ชาวบ้านและหน่วยงานของรัฐร่วมกันดูแลรักษาถ้ำ เพราะชาวบ้านอยู่ใกล้ถ้ำมากกว่าโดยให้รัฐช่วยสนับสนุนในเรื่องเงินทุน

บทที่ 3

กลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับถ้ำ

กฤษฎณ์ เจริญทอง

ในการจัดการพื้นที่ หรือการจัดการถ้ำจากข้อมูลของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลในอีกหลายด้านนั้น เนื่องจากในพื้นที่ศึกษามีขนาดประมาณ 1,210.45 ตารางกิโลเมตร หรือ 756,546.28 ไร่ และมีถ้ำกระจายตัวกันอยู่ตามภูเขาและใต้พื้นพิภพบริเวณนี้อย่างหนาแน่น เช่นเดียวกับชุมชนที่มีการกระจายตัวกันอยู่ทั่วพื้นที่นี้เช่นกัน ดังนั้น กิจกรรมของชุมชนจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะส่งผลกระทบต่อถ้ำ ชุมชนหนึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับถ้ำๆ หนึ่ง หรือหลายถ้ำ หรือถ้ำแห่งหนึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับชุมชนหนึ่งหรือหลายชุมชนก็ได้ ดังนั้นการจะนำข้อมูลของชุมชนไปใช้ประโยชน์ในการจัดการพื้นที่ หรือถ้ำนั้น จึงควรจะมีข้อมูลที่ระบุถึงขอบเขตความสัมพันธ์ของแต่ละชุมชน หรือแต่ละกลุ่มของชุมชนว่า มีความสัมพันธ์กับถ้ำ หรือกลุ่มถ้ำใดบ้าง เพื่อให้มองเห็นภาพของขอบเขตความสัมพันธ์ทั้งสองกลุ่มได้ชัดเจนขึ้น

3.1 การกำหนดกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและถ้ำ

เกณฑ์ที่ใช้ในการจัดกลุ่มความสัมพันธ์นี้ กำหนดจาก 2 ส่วน คือ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านว่า มีการใช้ประโยชน์ หรือทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับถ้ำใดบ้าง ก็จะจัดถ้ำเหล่านั้นอยู่ในกลุ่มความสัมพันธ์กับหมู่บ้านนี้
2. พิจารณาจากตำแหน่งของปากถ้ำ ซึ่งต้องตั้งอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน หรือใกล้กับบริเวณหมู่บ้านซึ่งรวมบริเวณของพื้นที่ที่ใช้ทำการเกษตรด้วย โดยคาดว่าจะมีการใช้ประโยชน์จากถ้ำนี้ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

จากเกณฑ์ดังกล่าว จึงสามารถแบ่งความสัมพันธ์ได้เป็น 9 กลุ่ม (ดูแผนภูมิที่ 3.1) คือ

1. กลุ่มบ้านปางคาม บ้านน้ำจาง มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้

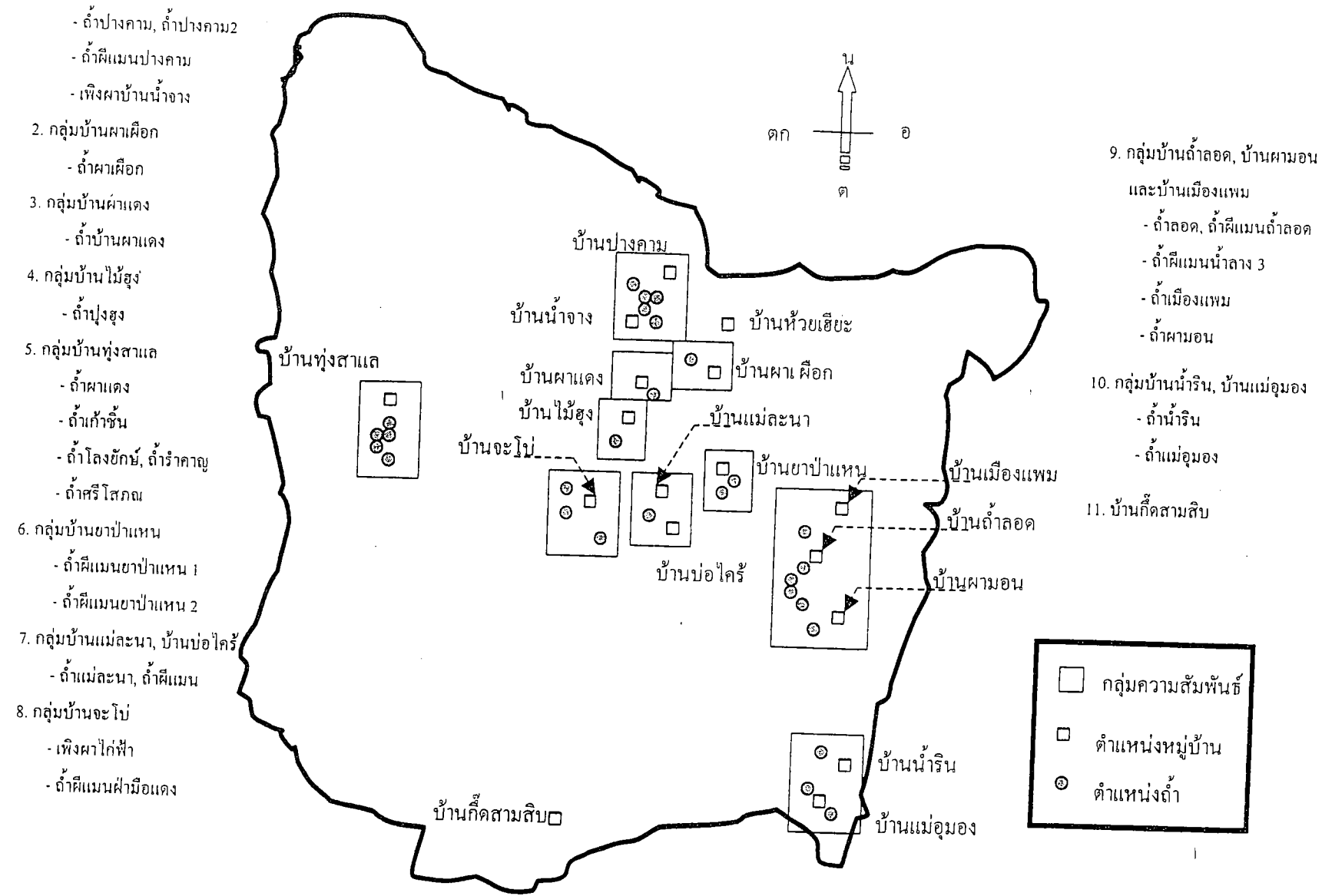
- ถ้ำปางคาม
- ถ้ำศิเมนปางคาม
- ถ้ำปางคาม 2
- เืองผาบ้านน้ำจาง

ชุมชนบ้านปางคามและบ้านน้ำจางได้ใช้ถ้ำปางคามเป็นเส้นทางลัดเพื่อสัญจรระหว่างทั้งสองหมู่บ้าน ส่วนถ้ำอื่นๆ อาจใช้เป็นที่พักชั่วคราว ในการไปเก็บหาของป่าหรือล่าสัตว์ป่า เช่น การไปตีผึ้ง ก็จะใช้ถ้ำเหล่านี้เป็นที่พัก แต่บางถ้ำที่อยู่สูงชันมาก และอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน ก็อาจพบเพียงร่องรอยการเข้าไปในถ้ำเท่านั้น

2. กลุ่มบ้านผาเผือก มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้

- ถ้ำผาเผือก

ชุมชนบ้านผาเผือก ได้ใช้ถ้ำผาเผือกในด้านการนำเที่ยวและเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ ซึ่งพบว่าบ้านผาเผือกมีผู้นำเที่ยวจำนวน 4 คน มีผู้เก็บมูลค้างคาวทั้งเพื่อใช้เองและเพื่อขาย จำนวนประมาณ 10 คน

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับถ้ำ

3. บ้านผาแดง มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้

- ถ้ำบ้านผาแดง

ชุมชนบ้านผาแดงมีการท่องเที่ยวถ้ำ โดยพบว่ามีประชากรบ้านผาแดงเป็นผู้นำเที่ยว จำนวน 5 คน

4. บ้านไม้สูง มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้

- ถ้ำปุงสูง

ชุมชนบ้านไม้สูง มีผู้นำเที่ยวเพียง 1 คน มีนักท่องเที่ยวประมาณ เดือนละ 13 คน

5. บ้านทุ่งสาแล มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้

- ถ้ำผาแดง, ถ้ำเก้าชั้น
- ถ้ำโคงชัย, ถ้ำราคาญ
- ถ้ำศรีโสภณ

ชุมชนบ้านทุ่งสาแล มีการเข้าไปหาอาหารในถ้ำ และเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ บางถ้ำใช้เป็นที่พักชั่วคราว เพื่อไปล่าสัตว์ หรือไปตีผึ้ง

6. บ้านยาป่าแหน มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้

- ถ้ำผีแมนยาป่าแหน 1
- ถ้ำผีแมนยาป่าแหน 2

ชาวบ้านยาป่าแหนมีการนำเที่ยวถ้ำเหล่านี้ เป็นการท่องเที่ยวป่า ชมวัฒนธรรมท้องถิ่น และเที่ยวถ้ำ เป็นถ้ำทางโบราณคดี แต่มีเพียงส่วนน้อย พบว่ามีชาวบ้านเป็นผู้นำเที่ยวเพียง 1 คน เท่านั้น

7. บ้านแม่ละนา บ้านบ่อไคร้ มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้

- ถ้ำแม่ละนา
- ถ้ำผีแมนบ้านบ่อไคร้

ชุมชนทั้งสองใช้ถ้ำในด้านการท่องเที่ยว ทั้งถ้ำที่มีความสำคัญทางธรณี และทางโบราณคดี ซึ่งเดิมที่บ้านแม่ละนานั้น เคยมีการจัดตั้งกลุ่มผู้นำเที่ยวถ้ำโดยใช้ประชากรบ้านแม่ละนาเป็นผู้นำเที่ยว แต่ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีน้อย ทำให้กลุ่มผู้นำเที่ยวเหล่านี้ยุบเลิกไป แต่คาดว่าจะอาจจะมีการนำเที่ยวถ้ำนี้บ้างเป็นครั้งคราว โดยไม่มีกลุ่มนำเที่ยวถ้ำเป็นผู้จัดการ ส่วนที่บ้านบ่อไคร้นั้น มีถ้ำที่มีความสำคัญทางโบราณคดีอยู่ใกล้หมู่บ้าน เช่น มีโคงศพ โดยมีผู้นำเที่ยวถึง 11 คน และมีนักท่องเที่ยวประมาณเดือนละ 157 คน

8. บ้านจะโป้ มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้

- เพิงผาไก่อ๊ฟ
- ถ้ำผีแมนฝ่ามือแดงบ้านจะโป้

เป็นพื้นที่ที่คาดว่าจะมีการนำเที่ยวในถ้ำเหล่านี้ เนื่องจากชาวบ้านจะโป้ ได้เคยเข้าไปสำรวจ และเห็นว่ามีที่น่าสนใจทางโบราณคดี จึงพยายามชักชวนให้มีการท่องเที่ยวในถ้ำ ซึ่งปัจจุบันมีผู้นำเที่ยวแล้ว 1 คน

9. กลุ่มบ้านถ้ำลอด บ้านผามอน บ้านเมืองแพม มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้
- ถ้ำลอด, ถ้ำผีแมนถ้ำลอด
 - ถ้ำผีแมนน้ำนาง 3
 - ถ้ำผามอน, ถ้ำผีแมนผามอน
 - ถ้ำผีแมนสามรู
 - ถ้ำเมืองแพม

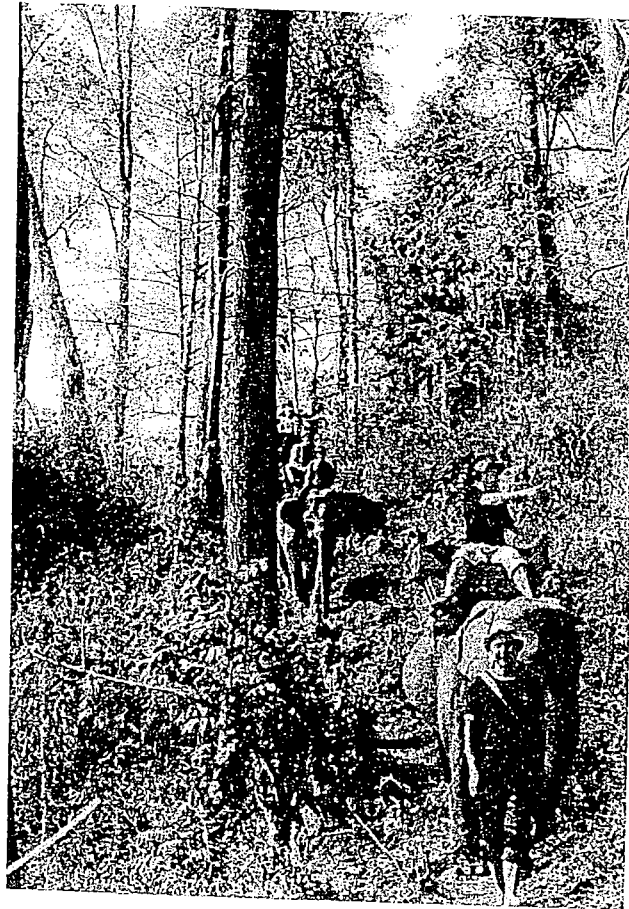
ชุมชนทั้งสามหมู่บ้านเป็นชุมชนที่มีการใช้ถ้ำในด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากเส้นทางท่องเที่ยวป่าและชมวัฒนธรรมท้องถิ่น จะผ่านหมู่บ้านทั้งสาม (ดูภาพที่ 3.1) และตามเส้นทางก็จะมีถ้ำเหล่านี้ จึงทำให้ถ้ำเหล่านี้ถูกใช้ในการท่องเที่ยว ซึ่งมีทั้งถ้ำที่มีความสำคัญทางธรณีและทางโบราณคดี ซึ่งพบว่าที่บ้านเมืองแพมมีผู้นำเที่ยวถึง 11 คน มีนักท่องเที่ยวเดือนละประมาณ 85 คน และที่บ้านผามอน มีผู้นำเที่ยว 11 คน เช่นกัน มีนักท่องเที่ยวเดือนละประมาณ 99 คน ส่วนที่บ้านถ้ำลอดนั้น มีผู้นำเที่ยวและนักท่องเที่ยวในจำนวนมาก เพราะมีรูปแบบของการนำเที่ยวที่มีจัดการอย่างเป็นระบบตามรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

10. กลุ่มบ้านน้ำริน บ้านแม่อุ้มอง มีความสัมพันธ์กับถ้ำ ดังนี้
- ถ้ำน้ำริน
 - ถ้ำแม่อุ้มอง

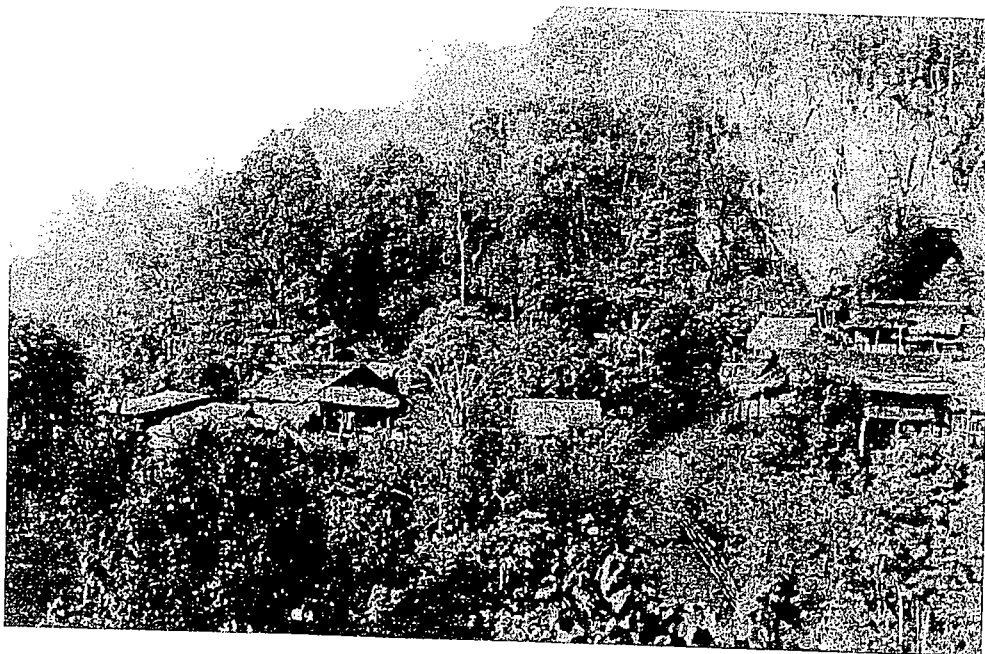
เป็นความสัมพันธ์ในด้านการเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ และมีการท่องเที่ยวอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งพบว่า ที่บ้านน้ำริน มีผู้เก็บมูลค้างคาวถึง 24 คน และเป็นผู้นำเที่ยวถึง 10 คน ส่วนที่บ้านแม่อุ้มอง มีผู้นำเที่ยวถ้ำ 9 คน และผู้ที่เก็บมูลค้างคาวในถ้ำถึง 10 คน (ภาพที่ 3.2)

11. บ้านกีดสามสิบ มีความสัมพันธ์กับถ้ำที่อยู่ไกลจากหมู่บ้านแต่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ทำการเกษตร โดยจะมีการเข้าไปเก็บมูลค้างคาวในถ้ำมาใช้และขาย ซึ่งพบว่า มีการมีผู้ที่เก็บมูลค้างคาวประมาณ 4 คน ได้มูลค้างคาวประมาณ เดือนละ 27 ถัง

การแบ่งกลุ่มตามกฎเกณฑ์ทั้ง 2 นี้ ยังอาจมีข้อปลีกย่อยที่นอกเหนือจากเกณฑ์ทั้งสองอีก กล่าวคือ ที่บ้านถ้ำลอด ในอดีตและปัจจุบัน เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวถ้ำในจังหวัดแม่ฮ่องสอน นักท่องเที่ยวถ้ำที่ต้องการเที่ยวถ้ำส่วนมากจะมาเริ่มต้นที่บ้านถ้ำลอด ซึ่งมีเกสต์เฮาส์ที่สามารถให้บริการทั้งที่พักและผู้นำเที่ยวได้อย่างครบครัน ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวถ้ำของกลุ่มนี้ ไม่ได้ถูกกำหนดในขอบเขตของกลุ่มความสัมพันธ์ของบ้านถ้ำลอดนี้เท่านั้น แต่กล่าวได้ว่าสามารถท่องเที่ยวถ้ำได้ทุกถ้ำตามต้องการจากจุดนี้ เช่น นักท่องเที่ยวที่มาพักที่บ้านถ้ำลอด สามารถหาผู้นำเที่ยวให้พาไปเที่ยวถ้ำแม่และนาได้ ซึ่งไม่ใช่เรื่องยากนัก แต่เส้นทางเหล่านี้ไม่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวประจำ เพราะเป็นเส้นทางตามความต้องการของนักท่องเที่ยวว่าจะต้องการไปเที่ยวถ้ำใดก็ได้ จึงไม่สามารถนำกรณีนี้กำหนดลงในขอบเขตกลุ่มความสัมพันธ์ได้ทั้งหมด และกรณีนี้ก็สามารถเกิดขึ้นกับกลุ่มอื่นได้เช่นกัน

รูปภาพที่ 3.1 ลักษณะการท่องเที่ยวป่าโดยมีชุมชนเป็นผู้นำเที่ยว
ในรูปเป็นการท่องเที่ยวป่า ถ้ำ และวัดมณฑลท่งถิ่น โดยมีช้างเป็นพาหนะ

รูปภาพที่ 3.2 แสดงตำแหน่งของถ้ำที่อยู่ในบริเวณหมู่บ้าน (บ้านแม่อุ้ม)

3.2 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบ

เมื่อทำการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากถ้ำของแต่ละหมู่บ้าน ในแต่ละกิจกรรมการใช้ประโยชน์ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นจำนวนของผู้ใช้แต่ละหมู่บ้าน และปริมาณที่ใช้ว่ามีจำนวนหรือปริมาณที่มากน้อยแตกต่างกันอย่างไร โดยแยกเป็นแต่ละกิจกรรมทั้งที่มีผลในทางตรงต่อถ้ำ เช่น การนำเที่ยวในถ้ำ การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ หรือที่มีผลในทางอ้อมต่อถ้ำเช่น การใช้พื้นที่ทำการเกษตร และการตัดไม้ใช้สอย ดังนี้

1) การนำเที่ยวถ้ำของชุมชน

1.1) จำนวนผู้นำเที่ยวท้องถิ่นของชุมชน นับตามจำนวนผู้นำเที่ยวในแต่ละหมู่บ้าน โดยในแกนแนวดิ่งแสดงจำนวนผู้นำเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน เป็นคน ส่วนในแนวนอน ใช้ตัวเลขเป็นสัญลักษณ์แทนชื่อหมู่บ้าน ซึ่งมีทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ตามรายละเอียดข้างล่างนี้

- 1 = บ้านผาเผือก

2 = บ้านผาแดง

3 = บ้านไม้สูง

4 = บ้านข่าแพน

5 = บ้านแม่ละนา

6 = บ้านบ่อไคร้

7 = บ้านจะโบ้

8 = บ้านถ้ำลอด

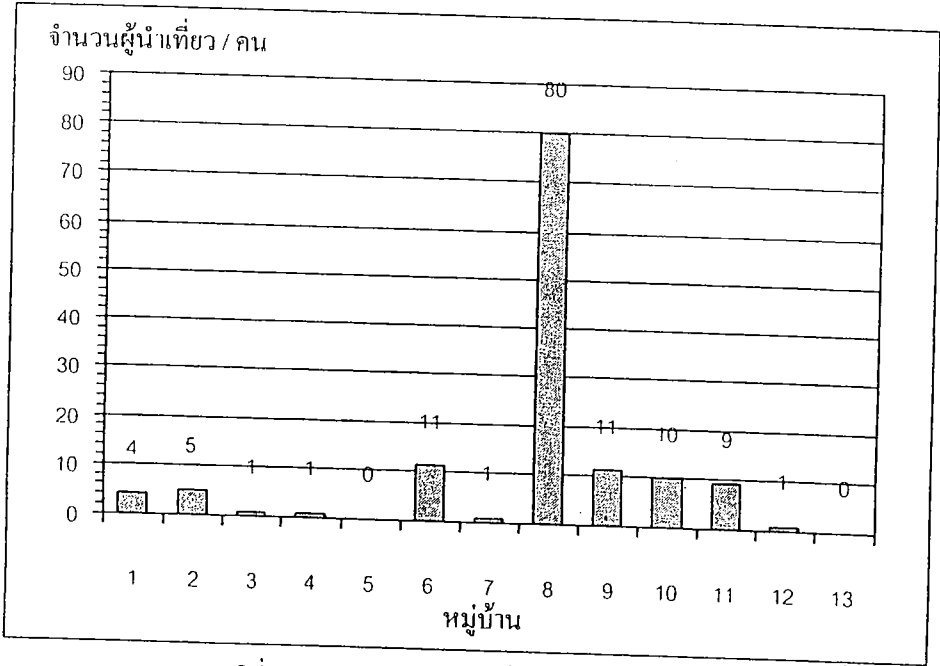
9 = บ้านเมืองแพม

10 = บ้านน้ำริน

11 = บ้านแม่อุ้มอง

12 = บ้านห้วยเหี้ยะ

13 = บ้านกีดสามสิบ

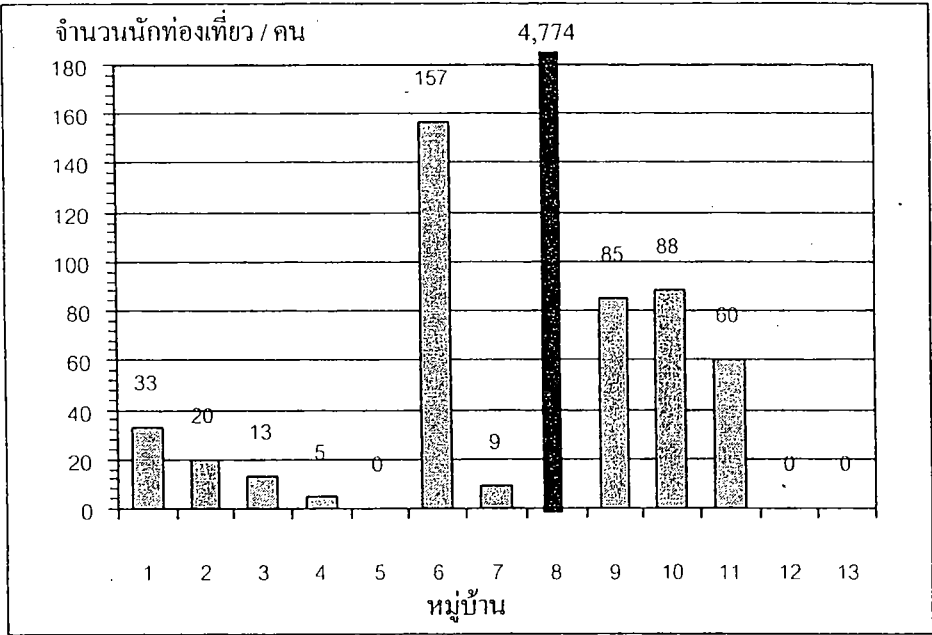

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงจำนวนผู้นำเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน

จากแผนภูมิที่ 3.2 แสดงให้เห็นว่าบ้านถ้ำลอดเป็นหมู่บ้านที่มีผู้นำเที่ยวมากที่สุดคือ ประมาณ 80 คน ซึ่งต่างกับหมู่บ้านอื่นอย่างมาก เนื่องจากว่าบ้านถ้ำลอดเป็นหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยมีสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน และกรมป่าไม้ เป็นที่ปรึกษา และคอยให้ความช่วยเหลืออยู่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะบ้านถ้ำลอดมีถ้ำลอด

ซึ่งมีจุดเด่นในทางธรรมชาติ ทางโบราณคดี การคมนาคมสะดวก การท่องเที่ยวในถ้ำไม่ลำบากมากนัก จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวกันมาก จึงมีผู้นำเที่ยวมากตามไปด้วย ส่วนหมู่บ้านอื่นนั้น ยังไม่มีการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงมีน้อย และมีผู้นำเที่ยวน้อยตามไปด้วย ซึ่งสูงสุดประมาณไม่เกิน 11 คน เช่น ที่บ้านผาเผือก มีเพียง 4 คน บ้านผาแดง มี 5 คน บ้านไม้สูง มี 1 คน บ้านยาป่าแหน มี 1 คน บ้านบ่อไคร้ มี 11 คน บ้านจะโบ มี 1 คน บ้านเมืองแพม มี 11 คน บ้านน้ำริน มี 10 คน บ้านแม่อุ้มอง มี 9 คน และบ้านห้วยเฮี้ยะ มี 1 คน ซึ่งหมู่บ้านเหล่านี้ มีการนำเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวป่า ชมชนบทธรรมชาติ ประเพณีท้องถิ่นและเข้าถ้ำ ซึ่งการท่องเที่ยวในถ้ำโดยตรงนั้นมีเพียงส่วนน้อย โดยจะมีทั้งการท่องเที่ยวถ้ำที่มีความสำคัญทางโบราณคดี และทางธรณีวิทยา

1.2) จำนวนนักท่องเที่ยว นับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาให้ผู้นำเที่ยวท้องถิ่นนำเที่ยวต่อ 1 เดือน ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนในแกนแนวดิ่ง และหมู่บ้านที่มีการท่องเที่ยวในแนวนอน ซึ่งใช้สัญลักษณ์เป็นตัวเลขแทนชื่อหมู่บ้าน (ตามรายละเอียดข้อ 1.1)

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน

จากแผนภูมิที่ 3.3 แสดงให้เห็นว่า บ้านบ่อไคร้มีจำนวนนักท่องเที่ยวในหนึ่งเดือนมากที่สุด คือ 157 คน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวถ้ำผาเผือก หรือถ้ำที่มีความสำคัญทางโบราณคดีที่มีอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน และยังมีการเที่ยวชมวัฒนธรรมท้องถิ่นของหมู่บ้านด้วย โดยบ้านบ่อไคร้จะมีการจัดระเบียบหมู่บ้านที่ดี เช่น มีการจัดบริเวณที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงไว้นอกหมู่บ้าน ทำให้ภายในบริเวณหมู่บ้านดูสะอาด และที่รองลงมาคือ บ้านน้ำริน มีจำนวน 88 คน บ้านเมืองแพม มี 85 คน บ้านแม่อุ้มอง มี 60 คน บ้านผาเผือก มี 33 คน บ้านผาแดง มี 20 คน บ้านไม้สูง มี 13 คน บ้านจะโบ มี 9 คน และบ้านยาป่าแหน มี 5 คน แต่หมู่บ้านที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ บ้านถ้ำลอด ซึ่งมีถึงเดือนละประมาณ 4,774 คน

2) การเก็บมูลค่างควในถ้ำ

2.1) จำนวนผู้เก็บมูลค่างควของแต่ละหมู่บ้าน นับจากผู้เก็บมูลค่างควในถ้ำ ทั้งเพื่อขายและใช้เอง โดยในแกนแนวดิ่งเป็นจำนวนคนผู้เก็บมูลค่างคว ส่วนในแนวนอนคือตัวเลขแทนหมู่บ้านที่เก็บมูลค่างคว โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1 = บ้านผาเผือก

2 = บ้านผาแดง

3 = บ้านไม้สูง

4 = บ้านยาป่าแหน

5 = บ้านแม่ละนา
- 6 = บ้านบ่อไคร้

7 = บ้านจะโป้

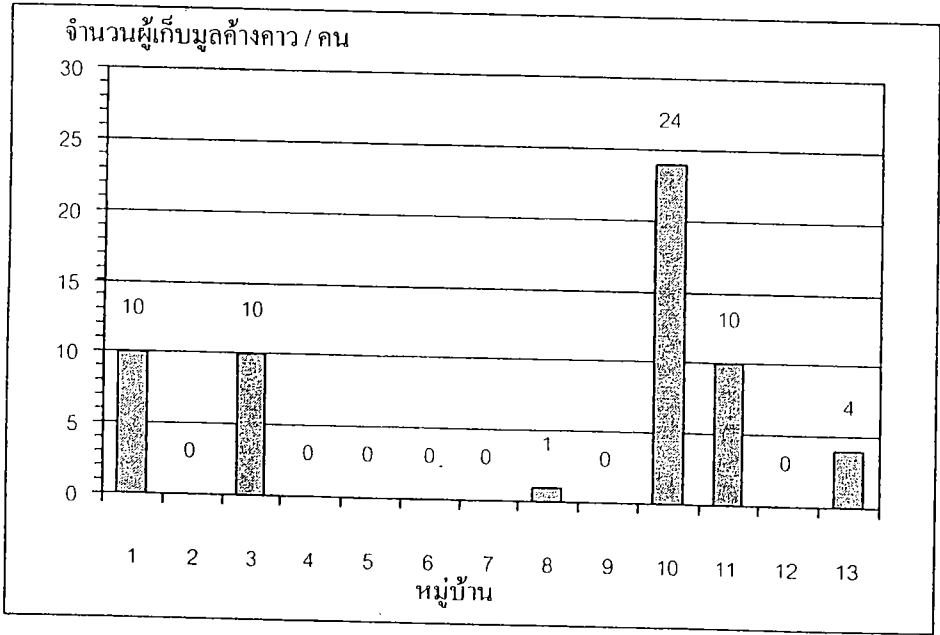
8 = บ้านถ้ำลอด

9 = บ้านเมืองแพม
- 10 = บ้านน้ำริน

11 = บ้านแม่อุ้มอง

12 = บ้านห้วยเยียะ

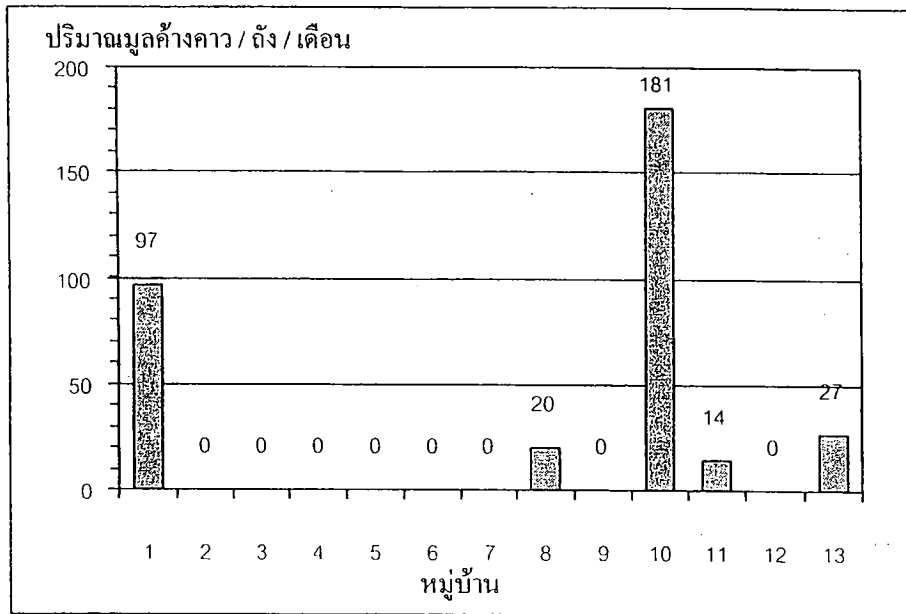
13 = บ้านกีดสามสิบ

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงจำนวนผู้เก็บมูลค่างควในถ้ำของแต่ละหมู่บ้าน

จากแผนภูมิที่ 3.4 แสดงให้เห็นว่า หมายเลข 10 ซึ่งแทนบ้านน้ำรินนั้น มีการเก็บมูลค่างควมากที่สุดคือ 24 คน รองลงมาคือ บ้านผาเผือก บ้านไม้สูง และบ้านแม่อุ้มองมีจำนวนที่เท่ากันคือ 10 คน บ้านกีดสามสิบ จำนวน 4 คน และบ้านถ้ำลอดเพียง 1 คน มีทั้งเก็บเพื่อทำเป็นปุ๋ยกับพืชเกษตรของตนเอง และเพื่อขายต่อ

2.2) ปริมาณมูลค่างควที่เก็บในแต่ละเดือน นับปริมาณมูลค่างควที่เก็บเป็นจำนวนถึง ต่อ 1 เดือน ซึ่งเป็นจำนวนที่รวมทั้งที่เก็บเพื่อใช้เองและเก็บเพื่อการค้า โดยในแนวดิ่งแสดงจำนวนมูลค่างควที่เก็บเป็นถึง ส่วนในแนวนอนคือ ตัวเลขแทนชื่อหมู่บ้านที่เก็บมูลค่างคว (ตามรายละเอียด ข้อ 2.1)

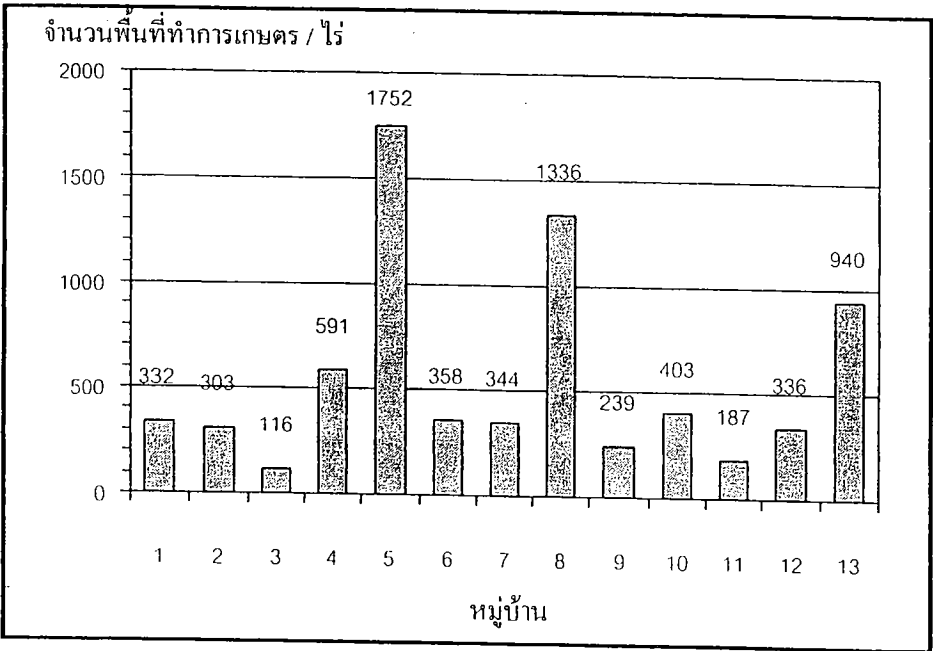

แผนภูมิที่ 3.5 แสดงปริมาณมูลค่างควที่เก็บของแต่ละหมู่บ้าน

จากแผนภูมิที่ 3.5 แสดงให้เห็นว่า บ้านน้ำรินมีการเก็บมูลค่างควจากถ้ำในปริมาณที่มากที่สุดคือ ประมาณเดือนละ 181 ถัง รองลงมาคือ บ้านผาเผือกจำนวน 97 ถัง บ้านถ้ำลอด จำนวน 20 ถัง ซึ่งที่บ้านถ้ำลอดมีการห้ามไม่ให้เก็บมูลค่างควในถ้ำ แต่เพื่อความสะดวกในการท่องเที่ยวจึงมีการอนุญาตให้เก็บได้ เพื่อให้ถ้ำลอดสะอาดและสะดวกในการท่องเที่ยว และอีกจำนวนไม่มากนักคือ บ้านแม่อุ้มอง จำนวน 14 ถัง และ บ้านกีดสามสิบเพียง 4 ถัง ส่วนใหญ่เป็นการนำไปใช้เอง ยกเว้นบ้านน้ำริน ซึ่งมีการนำไปขายต่อบ้าง นอกจากนี้ ยังพบข้อสังเกตว่า ถึงแม้บ้านไม้สูงและบ้านแม่อุ้มอง จะมีจำนวนผู้เก็บมูลค่างควเท่ากับบ้านผาเผือก แต่ปริมาณมูลค่างควต่ำมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านไม้สูง ซึ่งมีปริมาณมูลค่างควไม่ถึงหนึ่งถังต่อเดือน

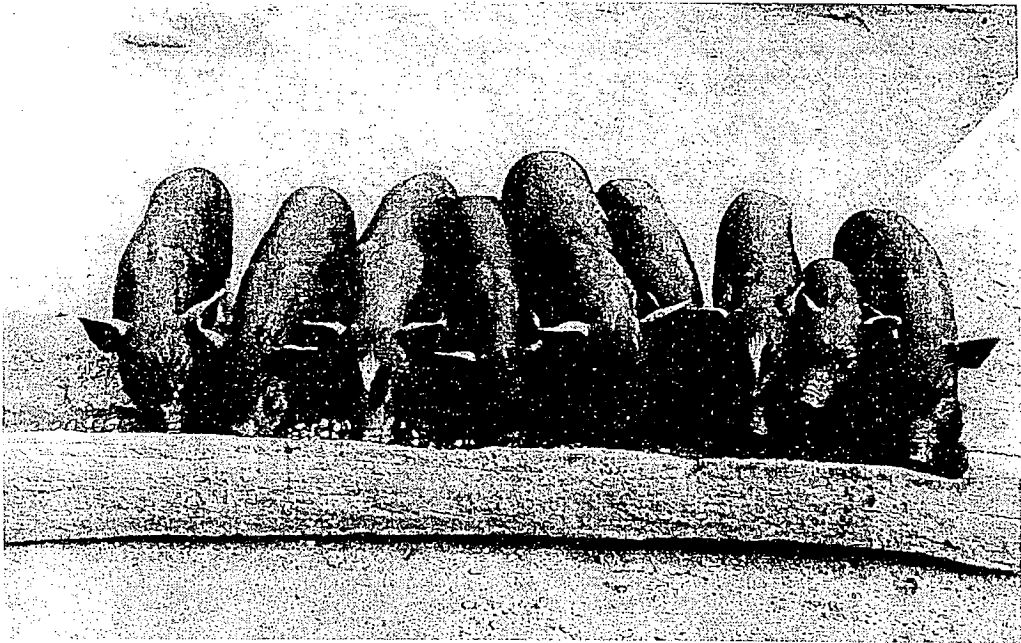
3) การใช้พื้นที่ทำการเกษตร เป็นการแสดงจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรของชุมชนแต่ละชุมชน โดยนับจำนวนเป็นไร่ เฉพาะพื้นที่ที่ปลูกพืชเกษตรทั้งหมด ไม่รวมพื้นที่ที่ใช้ทำการปศุสัตว์ โดยตัวเลขในแนวดังแสดงจำนวนพื้นที่ที่ใช้ ส่วนในแนวนอน เป็นตัวเลขที่ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนหมู่บ้าน ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

1 = บ้านผาเผือก	6 = บ้านบ่อไคร้	10 = บ้านน้ำริน
2 = บ้านผาแดง	7 = บ้านจะโปะ	11 = บ้านแม่อุ้มอง
3 = บ้านไม้สูง	8 = บ้านถ้ำลอด	12 = บ้านห้วยเสียว
4 = บ้านยาป่าแหน	9 = บ้านเมืองแหม	13 = บ้านกีดสามสิบ
5 = บ้านแม่ละนา		

แผนภูมิที่ 3.6 แสดงจำนวนพื้นที่ปลูกพืชเกษตรเป็นไร่ ของหมู่บ้านต่างๆ

จากแผนภูมิที่ 3.6 แสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านที่ใช้พื้นที่ปลูกพืชเกษตรมากที่สุดคือ บ้านแม่ละนา ซึ่งใช้พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,752 ไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ตามลุ่มน้ำแม่ละนา รองลงมาคือ บ้านถ้ำลอดที่ใช้พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,336 ไร่ ซึ่งทั้งสองหมู่บ้านใช้พื้นที่ในการปลูกข้าวและข้าวโพดเป็นส่วนใหญ่ หมู่บ้านที่ใช้พื้นที่ปลูกพืชเกษตรมากอีกหนึ่งแห่งหนึ่ง คือ บ้านกีดสามสิบ ใช้พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 940 ไร่ ซึ่งใช้พื้นที่ในปลูกข้าวโพด ข้าว และเผือกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะมีกระจายอยู่ตามรอบหมู่บ้าน และไกลออกไปตามเส้นทางเข้าหมู่บ้าน ส่วนบ้านยาป่าแหนใช้พื้นที่ปลูกพืชเกษตรประมาณ 591 ไร่ เพื่อปลูกข้าวและข้าวโพด บ้านนารินใช้พื้นที่ประมาณ 403 ไร่ บ้านบ่อไคร้ใช้พื้นที่ประมาณ 358 ไร่ บ้านจะโป้ใช้พื้นที่ประมาณ 344 ไร่ บ้านห้วยเฮี้ยใช้พื้นที่ประมาณ 336 ไร่ บ้านผาเผือกใช้พื้นที่ประมาณ 332 ไร่ บ้านผาแดงใช้พื้นที่ประมาณ 303 ไร่ บ้านเมืองแพมใช้พื้นที่ประมาณ 239 ไร่ และบ้านแม่อุ้มองใช้พื้นที่ประมาณ 187 ไร่ และที่ใช้พื้นที่น้อยที่สุดคือ บ้านไม้สูง ซึ่งใช้พื้นที่ประมาณ 116 ไร่ เท่านั้น (ภาพที่ 3.3 และ 3.4)

รูปภาพที่ 3.3 การปศุสัตว์ที่บ้านบ่อไคร้จะแยกพื้นที่เลี้ยงสัตว์ไปอยู่นอกหมู่บ้าน
ทำให้บริเวณบ้านดูสะอาดสามารถต้อนรับนักท่องเที่ยวได้

รูปภาพที่ 3.4 พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ใช้เพื่อการปลูกข้าว

4) แสดงจำนวนการตัดไม้ใช้สอย

4.1) แสดงจำนวนต้นไม้ที่ตัด เป็นจำนวนต้นต่อ 1 ปี เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้ทำฟืน ทำที่ปักอาศัย โดยจำนวนตัวเลขในแกนแนวนตั้ง แสดงจำนวนต้นไม้ที่ตัด ส่วนตัวเลขในแนวนอนแสดงตำแหน่งของหมู่บ้านตามรายละเอียดข้างล่างนี้

- 1 = บ้านผาเผือก

2 = บ้านผาแดง

3 = บ้านไม้ฮ้าง

4 = บ้านยาป่าแหน

5 = บ้านแม่ละนา
- 6 = บ้านบ่อไคร้

7 = บ้านจะโป๊ะ

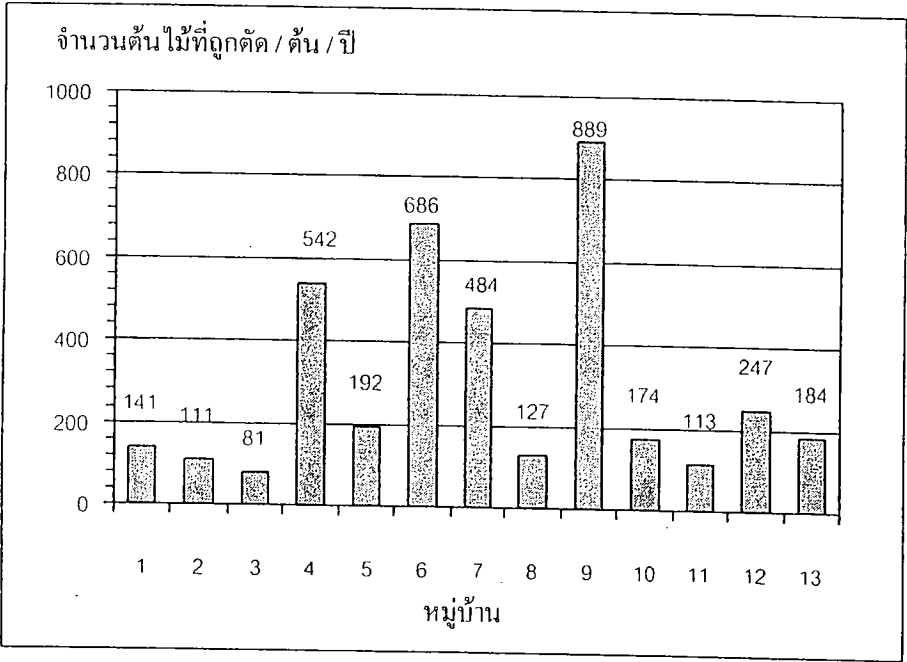
8 = บ้านถ้ำลอด

9 = บ้านเมืองแพม
- 10 = บ้านน้ำริน

11 = บ้านแม่อุ้มอง

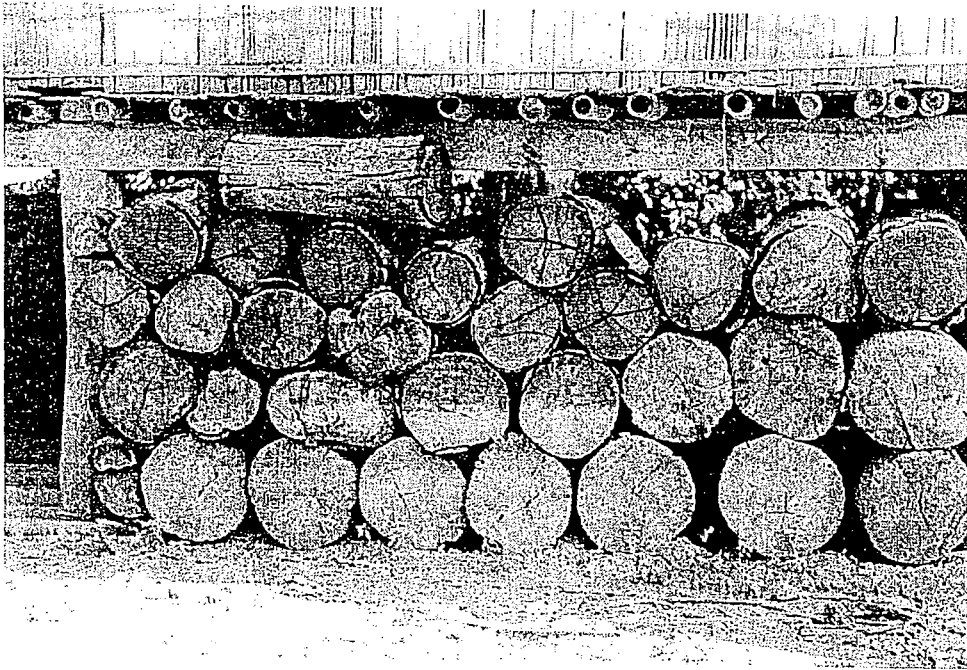
12 = บ้านห้วยเหี้ยะ

13 = บ้านกีดสามสิบ

แผนภูมิที่ 3.7 แสดงจำนวนต้นไม้ที่ถูกตัดไปใช้ประโยชน์ของแต่ละชุมชน

จากแผนภูมิที่ 3.7 แสดงให้เห็นว่าบ้านเมืองแพม มีการตัดไม้มากที่สุด คือ จำนวนประมาณ 889 ต้น เพื่อใช้ทำฟืน และเชื้อฟืน และที่ปักอาศัย รองลงมาคือบ้านบ่อไคร้ พบว่ามีการตัดถึงปีละประมาณ 686 ต้น ส่วนบ้านยาป่าแหน พบว่ามีการตัดถึงปีละ 542 ต้น เพื่อใช้ทำฟืน ที่ปักอาศัยและรั้ว ส่วนบ้านอื่นๆ เช่น บ้านจะโป๊ะ มีการตัดปีละประมาณ 484 ต้น บ้านห้วยเหี้ยะ ตัดปีละประมาณ 247 ต้น บ้านแม่ละนา ตัดปีละประมาณ 192 ต้น บ้านกีดสามสิบ ปีละประมาณ 184 ต้น บ้านน้ำริน ปีละประมาณ 174 ต้น บ้านผาเผือก ปีละประมาณ 141 ต้น บ้านถ้ำลอดปีละประมาณ 127 ต้น บ้านแม่อุ้มอง ปีละประมาณ 113 ต้น และบ้านผาแดง ปีละประมาณ 111 ต้น และบ้านไม้ฮ้าง ตัดไม้ปีละประมาณ 81 ต้น ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นการใช้เพื่อทำเชื้อเพลิง ทำที่อยู่อาศัย (ภาพที่ 3.5 และ 3.6)

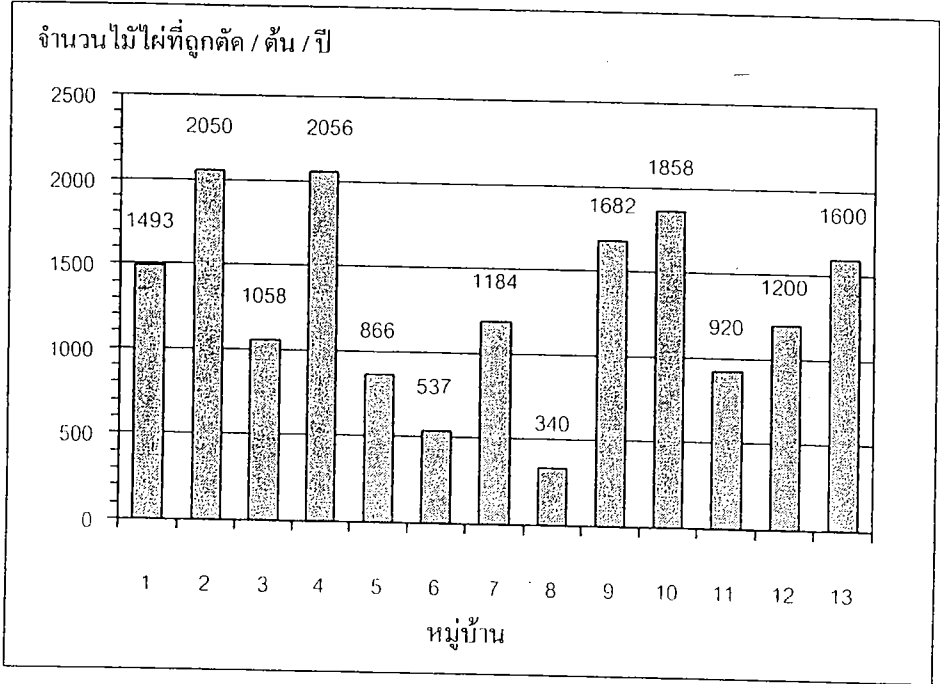

รูปภาพที่ 3.5 ไม้ที่ไ้หมากที่สุด เป็นไม้ที่ใช้เพื่อทำฟืน โดยไม้แดงจะถูกตัดเพื่อทำฟืนมากที่สุด

รูปภาพที่ 3.6 ไม้เกียะสำหรับใช้ทำเชื้อฟืน เป็นไม้ที่ได้จากต้นสน 2 ใบ และสน 3 ใบ

4.2) จำนวนไม้ไผ่ที่ถูกตัด เป็นต้น ไม้ไปใช้ ของแต่ละหมู่บ้านใน 1 ปี ซึ่งตัวเลขแนวดิ่งแสดงจำนวนไม้ไผ่ที่ถูกตัด เป็นต้น ส่วนตัวเลขในแนวนอนคือ ตัวเลขแทนชื่อหมู่บ้านที่ตัดไม้ไผ่ (ตามรายละเอียดเช่นเดียวกับข้อ 4.1)

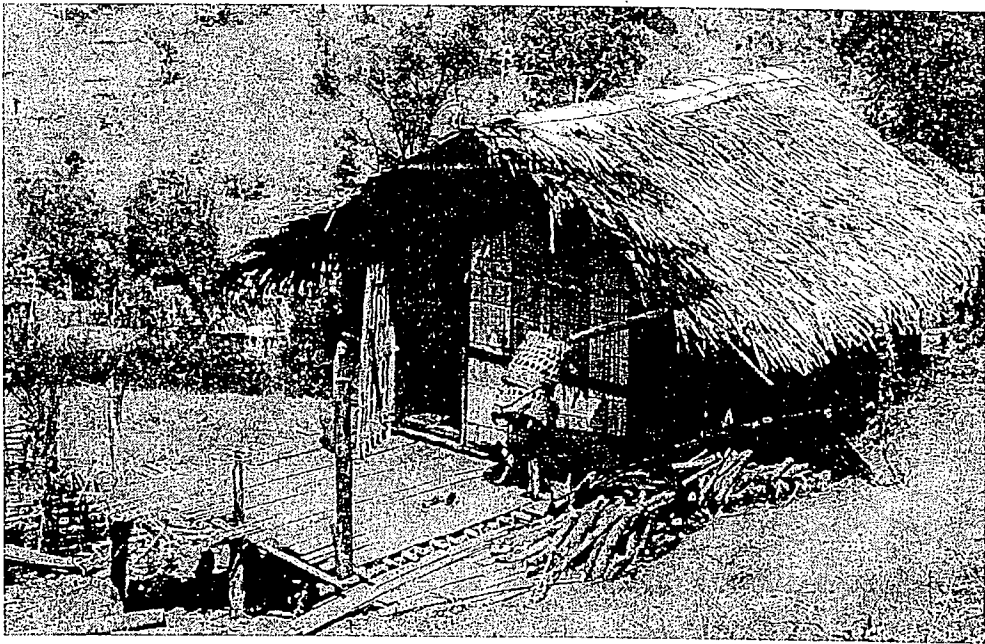

แผนภูมิที่ 3.8 แสดงจำนวนไม้ไผ่ที่ถูกตัดของแต่ละหมู่บ้านต่อ 1 ปี

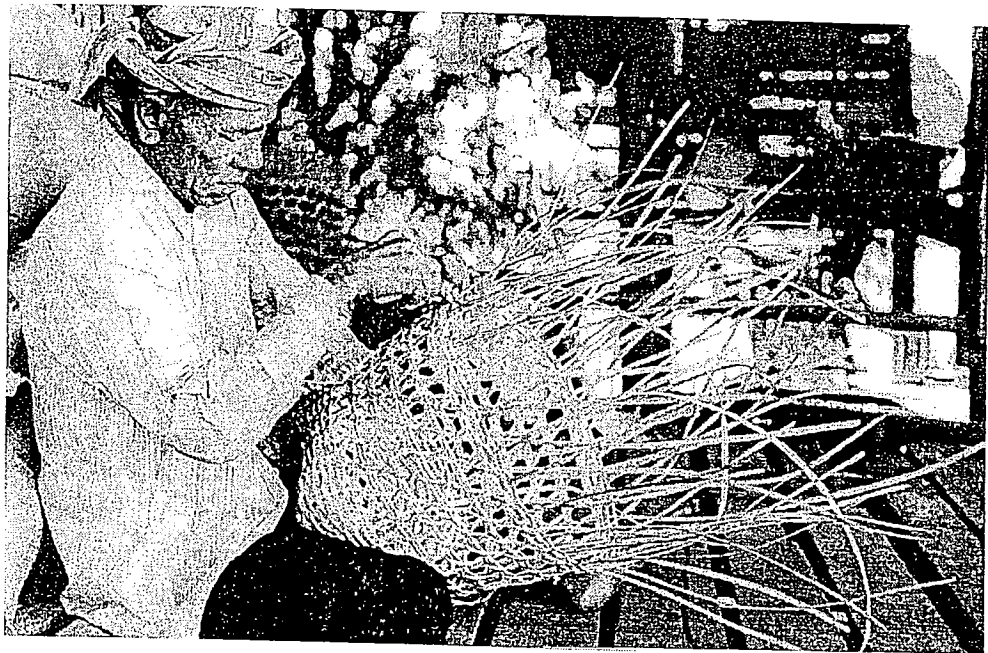
จากแผนภูมิที่ 3.8 แสดงให้เห็นว่า บ้านยาป่าแหมมีการตัดไม้ไผ่มากที่สุดคือจำนวนถึงปีละ 2,056 ต้น รองลงมาคือ บ้านผาแดง ปีละประมาณ 2,050 ต้น บ้านน้ำริน ปีละประมาณ 1,858 ต้น บ้านเมืองแพม ปีละประมาณ 1,682 ต้น บ้านกีดสามสิบ ปีละประมาณ 1,600 ต้น บ้านผาเผือก ปีละ 1,493 ต้น บ้านห้วยเสียว ปีละประมาณ 1,200 ต้น บ้านจะโบ ปีละประมาณ 1,184 ต้น บ้านไม้สูง ปีละประมาณ 1,058 ต้น บ้านแม่อุ้มอง ปีละประมาณ 920 ต้น บ้านแม่ละนา ปีละประมาณ 865 ต้น บ้านบ่อไคร้ ปีละประมาณ 537 ต้น และบ้านถ้ำลอด ปีละประมาณ 340 ต้น หมู่บ้านที่ตัดไม้ไผ่ในปริมาณที่น้อยนั้น ส่วนมากเป็นหมู่บ้านที่เป็นบ้านถาวรซึ่งใช้ไม้ไผ่ทำที่พักอาศัยน้อย ส่วนมากจะใช้ไม้ไผ่ทำของใช้ต่างๆ เช่นบ้านแม่ละนา และบ้านถ้ำลอด ส่วนหมู่บ้านที่มีการตัดไม้ไผ่กันมากนั้น จะเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ยังมีบ้านที่ถาวรจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ จึงใช้ไม้ไผ่มาทำเป็นที่พักอาศัย จึงจำเป็นต้องตัดไม้ไผ่มาใช้ในจำนวนมาก

3.3 สรุป

จากการนำเสนอข้อมูลความสัมพันธ์ต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า คนท้องถิ่นในหมู่บ้านต่างๆ มีการใช้ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่ค่อนข้างแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นกับกระแสทางสังคมและเศรษฐกิจจากภายนอกพื้นที่ เข้ามามีผลกระทบต่อชุมชน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวได้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อชุมชนส่วนใหญ่ที่มีน้ำพอบที่มีศักยภาพสำหรับการท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชนจะรวมกลุ่มเพื่อวางกลยุทธ์ในการจัดการ ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ กลุ่มบ้านด้าลอด เมืองแพม และผามอน ขณะที่กลุ่มบ้านหรือชุมชนอื่นๆ พยายามที่จะทำตามแบบอย่าง แต่เนื่องจากความพร้อมของกำลังคนและการจัดกลุ่มดำเนินงานยังอยู่ในระยะเริ่มต้น นอกจากนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังใช้ประโยชน์จากถ้ำในการเก็บมูลค้างคาวเพื่อใช้เป็นปุ๋ยในการเกษตรและไว้เพื่อขาย ส่วนน้อยที่ใช้ถ้ำเป็นที่เก็บรังผึ้งป่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เริ่มเข้ามาแทนที่ หรือมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่นที่เป็นแบบยังชีพ โดยกลายเป็นธุรกิจมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้ไม้จากป่า เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม การสร้างบ้านเรือนและที่พักต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว และหากทางชุมชนไม่มีมาตรการป้องกันและควบคุมการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แล้ว จะทำให้เกิดปัญหาของระบบนิเวศน้ำถ้ำและลุ่มน้ำทั้งหมดได้ในภายหลัง

รูปภาพที่ 3.7 ไม้ไผ่ถูกใช้มากเพื่อทำที่อยู่อาศัยและจักสานเป็นของใช้
หลังคาบ้านทำด้วยใบเก้ายะ

รูปภาพที่ 3.8 ตะกร้าที่ทำจากไม้ไผ่ โดยฝีมือชาวบ้าน

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, กรุงเทพฯ, บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัดมหาชน.

กระทรวงศึกษาธิการ, 2540. ประวัติหมู่บ้าน อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน, เอกสารประกอบการเรียน, กรุงเทพฯ, دارาวรรณการพิมพ์.

ชูพนิจ เกษมณี, จิระ ประังเขียว, สุภชัย สติรศิลป์ และคณะ, 2529. การจัดทำสำมะโนปัญหาชุมชน เขตพื้นที่คู่มือน้ำลาว อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (โครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน), กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย.

ชูพนิจ เกษมณี, 2534. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการทำกินบนที่สูง, กรุงเทพฯ, สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย.

นวรรตน์ ไกรพานนท์, 2538. นิเวศสัญจร : กลยุทธ์ร่วมประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน, กรุงเทพฯ, สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

พิกุล ไคว้สุวรรณ, 2541. การประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการสำรวจระยะไกลและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการสำรวจตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย, เชียงใหม่, ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พินุช ชาญชนะรัตน์, 2539. การอพยพของมูเซอที่เข้าสู่แม่ฮ่องสอน, แม่ฮ่องสอน, สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย.

วลีพันธุ์ สติคุตการ, สำอาง หิรัญบุรณะ และพยอม ธรรมบุตร, มปป., *The Greening of Thai Hotel*, กรุงเทพฯ, สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ.

เสนห์ สาธสาร, 2540. การประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการสำรวจระยะไกล และระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการสำรวจตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย, เชียงใหม่, ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

ตารางที่ ผ.1.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านปางคาม จำนวนตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=51)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	33	64.7
หญิง	18	35.3
อายุ (ปี)		
15 - 29	13	25.5
30 - 44	25	49.0
45 - 59	7	13.7
60 ปี ขึ้นไป	6	11.8
ค่าเฉลี่ย = 38.6 ช่วง = 15 - 72		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
800 - 4,800	24	47.0
4,801 - 9,600	22	43.2
9,601 - 14,400	4	7.8
มากกว่า 14,400	1	2.0
ค่าเฉลี่ย = 5,049 ช่วง = 800 - 20,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0 - 4,800	40	78.4
4,801 - 9,600	8	15.7
9,600 - 14,400	2	3.9
มากกว่า 14,400	1	2.0
ค่าเฉลี่ย = 3,049 ช่วง = 800 - 15,000		

ตารางที่ ผ.1.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านปางคาม จำนวนตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=51)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 3	18	35.3
4 - 6	20	39.2
7 - 9	12	23.5
10 - 12	1	2.0
ค่าเฉลี่ย = 5 ช่วง = 1 - 10		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านปางคามมาแล้ว (ปี)		
1 - 15	25	49.0
16 - 30	13	25.5
31 - 45	9	17.7
46 - 60	4	7.8
ค่าเฉลี่ย = 20 ช่วง = 1 - 60		

ตารางที่ ผ.1.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำ ของผู้ให้ข้อมูลบ้านปางคาม

การใช้ทรัพยากรถ้ำ	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N= 51)	
	จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ		
ชาวไทย	-	-
ชาวต่างชาติ	-	-
การหาอาหารในถ้ำ		
ปลา	-	-
นก	-	-
ค้างคาว	-	-
งู	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ		
เพื่อใช้เอง	-	-
เพื่อการค้า	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ		
เก็บไว้เอง	-	-
เพื่อขาย	-	-
การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในถ้ำ		
เลี้ยงผีถ้ำ	ปีละครั้ง ราษฎรส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน ไปร่วมพิธี	

ตารางที่ ผ.1.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านปางคาม ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		จำนวน ผู้ให้ข้อมูล (N=51)	
จำนวนแห่ง/ครอบครัว	จำนวนทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ
0	0	1	2.0
1	9	9	17.6
2	46	23	45.1
3	30	10	19.6
4	28	7	13.7
5	5	1	2.0
ค่าเฉลี่ย = 2.3	พื้นที่ทั้งหมด 118 แห่ง	ช่วง = 0 - 5	

ตารางที่ ผ.1.4 จำนวนและร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านปางคาม ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นไร่

จำนวนพื้นที่ (ไร่)		จำนวน ครอบครัว (N=51)	
จำนวนพื้นที่/ครอบครัว	จำนวนพื้นที่ทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ
0	0	1	2.0
2	16	8	15.7
3	15	5	9.8
4	56	14	27.5
5	30	6	11.8
6	30	5 (39)	9.8 (76.4)
7	56	8	15.7
8	8	1	2.0
10	10	1	2.0
12	12	1 (11)	2.0 (21.6)
28	28	1	2.0
ค่าเฉลี่ย = 5.1 พื้นที่ทั้งหมด 261 ไร่		ช่วง = 0 - 28	

ตารางที่ ผ.1.5 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านปางคาม จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้ น้ำในลำห้วย น้อยลง	41	80.40	10	19.60	1.20
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์ น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	36	70.60	15	29.40	1.29
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	36	70.60	15	29.40	1.29
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.18					
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	34	66.70	17	33.33	1.33
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัย อยู่ใกล้เคียงถ้ำ	38	74.50	13	25.50	1.26
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	48	94.10	3	5.90	1.06
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.10					
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	46	90.20	5	9.80	1.10
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคน โบราณ	39	76.50	12	23.50	1.24
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคน โบราณ	30	58.80	21	41.20	1.41
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.25					
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของ หน่วยงานรัฐ	29	56.90	22	43.10	1.43

ตารางที่ ผ.2.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านผามอน ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=38)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	19	50.0
หญิง	19	50.0
อายุ (ปี)		
15 - 29	16	42.1
30 - 44	12	31.5
45 - 59	5	13.2
60 ปี ขึ้นไป	5	13.2
ค่าเฉลี่ย = 30	ช่วง = 17 - 86	
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
100 - 4,800	23	60.5
4,801 - 9,600	15	39.5
9,601 - 14,400	0	0
มากกว่า 14,400	0	0
ค่าเฉลี่ย = 3,855.26	ช่วง = 700 - 7,000	
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	20	52.6
100 - 4,800	17	44.8
4,801 - 9,600	1	2.6
9,600 - 14,400	0	0
มากกว่า 14,400	0	0
ค่าเฉลี่ย = 692.10	ช่วง = 0 - 7,000	

ตารางที่ ผ.2.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านผามอน ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=38)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 3	7	18.4
4 - 6	22	57.9
7 - 9	7	18.4
10 - 12	2	5.3
ค่าเฉลี่ย = 5	ช่วง = 2 - 12	
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านผามอนมาแล้ว (ปี)		
1 - 15	18	47.4
16 - 30	16	42.1
31 - 45	4	10.5
ค่าเฉลี่ย = 16	ช่วง = 1 - 43	

ตารางที่ ผ.2.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านผามอน

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N= 38)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน 99 คน/เดือน	10	26.13
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา		-	-
นก		-	-
ค้างคาว		-	-
งู		-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง		-	-
เพื่อการค้า		-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		ปีละครั้ง ราษฎรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านไปร่วมพิธี	

ตารางที่ ผ.2.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านผามอน ทำการเกษตร ใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		ผู้ให้ข้อมูล (N=38)	
จำนวนแห่ง/ครอบครัว	จำนวนทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ
0	0	1	2.6
1	2	2	5.3
2	28	14	36.8
3	39	13	34.2
4	24	6	15.8
5	5	1	2.6
12	12	1	2.6
ค่าเฉลี่ย = 2.89		พื้นที่ทั้งหมด 110 แห่ง	ช่วง = 0 - 12

ตารางที่ ผ.2.4 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านผามอน ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นไร่

จำนวนพื้นที่ (ไร่)		ผู้ให้ข้อมูล (N=38)	
จำนวนพื้นที่/ครอบครัว	จำนวนพื้นที่ทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ
0	0	1	2.6
2	4	2	5.3
5	20	4 (7)	10.5 (18.4)
6	18	3	7.9
7	28	4	10.5
8	48	6	15.8
9	54	6	15.8
10	60	6 (25)	15.8 (65.8)
12	12	1	2.6
13	13	1	2.6
14	14	1 (3)	2.6 (7.8)
18	18	1	2.6
26	26	1	2.6
34	34	1 (3)	2.6 (7.8)

ค่าเฉลี่ย = 9.18 พื้นที่ทั้งหมด 349 ไร่ ช่วง = 0 - 34

ตารางที่ ผ.2.5 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านผามอน จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในลำห้วย น้อยลง	29	76.30	9	23.70	1.24
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์ น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	22	57.90	16	42.10	1.42
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	25	65.80	13	34.20	1.34
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.26					
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	25	65.80	13	34.20	1.34
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัย อยู่ใกล้เคียงถ้ำ	36	94.70	2	5.30	1.05
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	38	100.0	0	0.0	1.00
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.00					
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	37	97.40	1	2.60	1.03
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	25	65.80	13	34.20	1.34
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	27	71.10	11	28.90	1.29
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.29					
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของ หน่วยงานรัฐ	15	39.50	23	60.50	1.61

ตารางที่ ผ.3.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านทุ่งสาแล ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	24	75.00
หญิง	8	25.00
อายุ (ปี)		
15 - 29	8	25.00
30 - 44	14	43.75
45 - 59	5	15.62
60 ปี ขึ้นไป	5	15.62
ค่าเฉลี่ย = 38	ช่วง = 18 - 67	
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
100 - 4,800	8	25.00
4,801 - 9,600	14	43.75
9,601 - 14,400	7	21.87
มากกว่า 14,400	3	9.37
ค่าเฉลี่ย = 7,453.12	ช่วง = 1,000 - 23,000	
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	9	28.10
100 - 4,800	12	65.62
4,801 - 9,600	8	25.00
9,600 - 14,400	3	9.38
มากกว่า 14,400	0	0
ค่าเฉลี่ย = 3,384.37	ช่วง = 0 - 10,000	

ตารางที่ ผ.3.1 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านทุ่งสาแล ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 3	18	56.25
4 - 6	13	40.62
7 - 9	0	0
มากกว่า 9 คน	1	3.13
ค่าเฉลี่ย = 3	ช่วง = 1 - 20	
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านผามอนมาแล้ว (ปี)		
1 - 15	12	37.50
16 - 30	18	56.25
31 - 45	1	3.12
มากกว่า 45 คน	1	3.12
ค่าเฉลี่ย = 20	ช่วง = 1 - 68	

ตารางที่ ผ.3.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านทุ่งสาแล

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N= 32)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน - คน/เดือน	-	-
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน 15 ครั้ง/เดือน	4	12.50
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน 17 ครั้ง/เดือน	7	-
	จำนวน 20 ถึง/เดือน	3	-
เพื่อการค้า	จำนวน 8 ครั้ง/เดือน	1	-
	จำนวน 30 ถึง/เดือน	1	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ		ปีละครั้ง ราษฎรส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน ไปร่วมพิธี	
เลี้ยงผีถ้ำ			

ตารางที่ ผ.3.3 จำนวนและร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านทุ่งสาแล ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		ผู้ให้ข้อมูล (N=32)	
จำนวนแห่ง/ครอบครัว	จำนวนทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ
0	0	2	6.3
1	3	3	9.4
2	26	13	40.6
3	27	9	28.1
4	8	2	6.3
5	15	3	9.4
ค่าเฉลี่ย = 2.47 พื้นที่ทั้งหมด 79 แห่ง		ช่วง = 0 - 5	

ตารางที่ ผ.3.4 จำนวนและร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านทุ่งสามแล ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้า นับจำนวนพื้นที่เป็นไร่

จำนวนพื้นที่ (ไร่)		ผู้ให้ข้อมูล (N=32)	
จำนวนพื้นที่/ครอบครัว	จำนวนพื้นที่ทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ
0	0	2	6.3
3	9	3	9.4
4	4	1	3.1
5	15	3 (9)	9.4 (28.2)
6	18	3	9.4
7	7	1	3.1
8	48	6	18.8
9	18	2	6.3
10	20	2 (14)	6.3 (43.9)
12	12	1	3.1
13	13	1	3.1
15	45	3 (5)	9.4 (15.6)
18	18	1	3.1
19	38	2	6.3
22	22	1 (4)	3.1 (12.5)
ค่าเฉลี่ย = 8.97 พื้นที่ทั้งหมด 287 ไร่		ช่วง = 0 - 22	

ตารางที่ ผ.3.5 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านทุ่งสาแล จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลง	32	100.00	0	00.00	1.00
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	22	68.80	10	31.30	1.31
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	19	59.40	13	40.60	1.41
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.19					
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	20	62.50	12	37.50	1.38
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	25	78.10	7	21.90	1.22
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	32	100.00	0	00.00	1.00
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.19					
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	32	100.00	0	00.00	1.00
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	21	65.60	11	34.40	1.34
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	15	46.90	17	53.10	1.53
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.34					
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	25	78.10	7	21.90	1.22

ตารางที่ ผ.4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำจาง ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=36)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	30	83.3
หญิง	6	16.7
อายุ (ปี)		
15 - 29	9	25.0
30 - 44	16	44.4
45 - 59	5	13.9
มากกว่า 59 ปี	6	16.7
ค่าเฉลี่ย = 38 ช่วง = 16 - 68		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
500 - 4,800	16	44.4
4,801 - 9,600	15	41.7
9,601 - 14,400	3	8.3
มากกว่า 14,400	2	5.6
ค่าเฉลี่ย = 6,719.44 ช่วง = 500 - 74,400		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	24	66.7
100 - 4,800	8	22.2
4,801 - 9,600	4	11.1
9,600 - 14,400	0	0
มากกว่า 14,400	0	0
ค่าเฉลี่ย = 1097.22 ช่วง = 0 - 6,000		

ตารางที่ ผ.4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำจาง ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=36)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 3	8	22.2
4 - 6	19	52.8
7 - 9	8	22.2
0 - 12	1	2.8
ค่าเฉลี่ย = 5	ช่วง = 2 - 10	
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านผามอนมาแล้ว (ปี)		
3	34	94.4
66	1	2.8
68	1	2.8
ค่าเฉลี่ย = 6.5	ช่วง = 3 - 68	

ตารางที่ ผ.4.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำจาง

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N= 36)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน 15 คน /เดือน	2	5.6
ชาวต่างชาติ	จำนวน 25 คน/เดือน	1	2.8
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน 24 ครั้ง/เดือน	3	8.3
นก	จำนวน 1 ครั้ง/เดือน	1	2.8
ค้างคาว		-	-
งู		-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน 12 ครั้ง/เดือน	1	2.8
	จำนวน 5 ถึง/เดือน	1	2.8
เพื่อการค้า	จำนวน 0 ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน 0 ถึง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		ปีละครั้ง ราษฎรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านไปร่วมพิธี	

ตารางที่ ผ.4.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านน้ำจาง ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้า นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		จำนวน ครอบครัว (N=36)	
จำนวนแห่ง/ครอบครัว	จำนวนทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ
1	1	1	2.8
2	10	5	13.9
3	27	9	25.0
4	36	9	25.0
5	35	7	19.4
6	18	3	8.3
7	14	2	5.6
ค่าเฉลี่ย = 3.92		พื้นที่ทั้งหมด 141 แห่ง	ช่วง = 1 - 7

ตารางที่ ผ.4.4 จำนวนและร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านน้ำจาง ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นไร่

จำนวนพื้นที่ (ไร่)		ผู้ให้ข้อมูล (N=36)	
จำนวนพื้นที่/ครอบครัว	จำนวนพื้นที่ทั้งหมด	จำนวน	ร้อยละ
2	4	2	5.6
4	12	3	8.3
5	25	5	13.9
6	18	3 (13)	8.3 (36.1)
7	7	1	2.8
8	16	2	5.6
9	63	8	22.2
10	30	3	8.3
11	11	1	2.8
12	48	4 (19)	11.1 (52.8)
14	14	1	2.8
17	17	1 (2)	2.8 (5.2)
19	19	1	2.8
23	23	1 (2)	2.8 (5.2)
ค่าเฉลี่ย = 8.78		พื้นที่ทั้งหมด 307 ไร่	ช่วง = 2 - 23

ตารางที่ ผ.4.5 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำจาง จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้มีน้ำในลำห้วยน้อยลง	28	77.80	8	22.20	1.22
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	23	63.90	13	36.10	1.36
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	23	63.90	13	36.10	1.36
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.33					
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	21	58.30	15	41.70	1.42
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	32	88.90	4	11.10	1.11
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	34	94.40	2	5.60	1.06
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.11					
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	24	66.70	12	33.3	1.33
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	23	63.90	13	36.10	1.36
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	26	72.20	10	27.80	1.28
รวมคะแนนเฉลี่ย 1.28					
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	18	50.00	18	50.00	1.50

ตารางที่ ผ.5.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านผาเผือก ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	27	84.4
หญิง	5	15.6
อายุ (ปี)		
15 - 29	9	28.1
30 - 44	15	46.9
45 - 59	5	15.6
59 ปี ขึ้นไป	3	9.4
ค่าเฉลี่ย = 39 ช่วง = 22 - 83		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
1000 - 7,499	16	50.0
7,500 - 13,999	11	34.4
14,000 - 20,499	4	12.5
มากกว่า 20,499	1	3.1
ค่าเฉลี่ย = 8,781 ช่วง = 1,000 - 27,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	1	3.1
500 - 7,374	26	81.3
7,375 - 14,249	4	12.5
14,250 - 21,124	0	0
มากกว่า 21,124	1	3.1
ค่าเฉลี่ย = 6,100 ช่วง = 0 - 28,000		

ตารางที่ พ.5.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านผาเผือก ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 2	5	15.6
3 - 4	16	50.0
5 - 6	10	31.3
มากกว่า 6 คน	1	3.1
ค่าเฉลี่ย = 4 ช่วง = 1 - 7		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านผาผอนมาแล้ว (ปี)		
1 - 9	7	21.9
10 - 18	9	28.1
19 - 27	15	46.9
28 - 36	1	3.1
ค่าเฉลี่ย = 15 ช่วง = 1 - 35		

ตารางที่ ผ.5.2 การใช้ทรัพยากรจากผู้ให้ข้อมูลบ้านผาเผือก

การใช้ทรัพยากร		ผู้ให้ข้อมูล (N=32)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน 33 คน/เดือน	4	12.5
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน 4 ครั้ง/เดือน	4	12.5
	จำนวน 9 ถึง/เดือน	4	12.5
เพื่อการค้า	จำนวน 10 ครั้ง/เดือน	6	18.7
	จำนวน 88 ถึง/เดือน	6	18.7
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.5.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านผาเผือก ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		ผู้ให้ข้อมูล (N= 32)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	43	124	32	100	1.3/3.8
ถั่วเหลือง	1	1	1	3.1	0.03/0.03
ข้าวโพด	53	151	32	100	1.6/4.7
พืชสวน	9	56	9	28.1	0.2/0.2
พื้นที่ทั้งหมด	106	332			

ตารางที่ ผ.5.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช บ้านผาเผือก

รายการที่ใช้	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =32)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี		
ปุ๋ยยูเรีย	8	25.0
ปุ๋ยสูตร 15 – 15 – 15	1	3.1
ไม่ทราบชนิด	1	3.1
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = 27 กิโลกรัม		
ยากำจัดศัตรูพืช		
กรัมม็อกโซน	19	59.4
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = 232 ลิตร		

ตารางที่ ผ.5.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสัตว์ การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้เข้าบ้านผาเผือก

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 32)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสัตว์	(ตัว)			
หมู	307	31	96.9	อาหาร, ขาย
ไก่	442	30	93.7	อาหาร
เป็ด	5	1	3.1	อาหาร
วัว	115	22	68.7	อาหาร, ขาย
ควาย	28	9	28.1	ขาย
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	584	30	93.7	อาหาร, ขาย
เห็ด	321	29	90.6	อาหาร, ขาย
ผักกูด	16	11	34.4	อาหาร
ผักหนาม	8.2	3	9.4	อาหาร
ดาว	3	1	3.1	อาหาร
ตองเก๊ะ	250 มัด/880 แผ่น	22	68.7	มุงหลังคา
การตัดไม้ใช้สอย	(ตัน)			
ไม้แดง	12	1	3.1	เสารั้ว
ไม้ก่อ	89	32	100.0	ฟืน
ไม้สนเกลียะ	40	29	90.6	ฟืน
ไม้ไผ่	1,493 ลำ	31	96.8	ฟ้าย่าน, รั้ว, คอกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.5.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย ของผู้ให้ข้อมูลบ้านผาเผือก จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้ป่าในลำห้วยน้อยลง	32	100	0	0	1.0
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	29	90.6	3	9.4	1.09
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	7	21.9	25	78.1	1.78
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	13	40.6	19	59.4	1.59
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	31	96.9	1	3.1	1.08
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	28	87.5	4	12.5	1.12
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	26	81.3	6	18.8	1.88
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	16	50	16	50	1.5
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	18	56.3	14	43.8	1.43
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	29	90.6	3	9.4	1.09

ตารางที่ ผ.6.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านผาแดง ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=29)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	19	65.5
หญิง	10	34.5
อายุ (ปี)		
15 - 29	7	24.1
30 - 44	16	55.2
45 - 59	4	13.8
60 ปี ขึ้นไป	2	6.9
ค่าเฉลี่ย = 37.8 ช่วง = 22 - 60		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
2,000 - 3,999	6	20.7
4,000 - 5,999	8	27.6
6,000 - 7,999	6	20.7
มากกว่า 7,999	9	31.0
ค่าเฉลี่ย = 5,758.60 ช่วง = 2,000 - 10,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	3	10.3
1,000 - 2,749	4	13.8
2,750 - 4,499	10	34.5
4,500 - 6,249	8	27.6
มากกว่า 6,249	4	13.8
ค่าเฉลี่ย = 3,948 ช่วง = 0 - 8,000		

ตารางที่ ผ.6.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านผาแดง ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=29)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
2 - 4	11	38.0
5 - 7	12	41.4
8 - 10	5	17.2
มากกว่า 10 คน	1	3.4
ค่าเฉลี่ย = 6 ช่วง = 2 - 12		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านผาแดงมาแล้ว (ปี)		
1 - 8	6	20.7
9 - 16	4	13.8
17 - 24	11	37.9
25 - 32	8	27.6
ค่าเฉลี่ย = 17.6 ช่วง = 1 - 32		

ตารางที่ ผ.6.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านผาแดง

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N= 29)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน - 20 คน/เดือน	5	17.2
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน ถึง/เดือน	-	-
เพื่อการค้า	จำนวน ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน ถึง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.6.3 จำนวนและร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านผาแดง ที่ทำการเกษตร ใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่		ผู้ให้ข้อมูล (N=29)		เฉลี่ยคนละ
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	แห่ง/ไร่
ข้าว	32	141	28	96.6	1.1/4.8
ถั่วเหลือง	1	1	1	3.4	0.3/0.3
จิง	3	3	2	6.9	0.1/0.1
ข้าวโพด	46	102	28	96.6	1.6/3.5
พืชสวน	17	14	16	55.2	0.6/0.5
งา	8	36	8	27.6	0.3/1.3
บัว	1	20	1	3.4	0.3/0.7
พื้นที่ทั้งหมด	108	303			

ตารางที่ ผ.6.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช ของบ้านผาแดง

รายการที่ใช้	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =29)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี		
ปุ๋ยยูเรีย	2	6.9
ปุ๋ยสูตร 15 - 15 - 15	-	-
ไม่ทราบชนิด	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = - กิโลกรัม		
ยากำจัดศัตรูพืช		
กรัมม็อกโซน	8	27.6
แลนค์เนต -	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = - ลิตร		

ตารางที่ ผ.6.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสัตว์ การตัด ไม้และเก็บหาของป่ากับจำนวนผู้เข้าบ้านผาแดง

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 29)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสัตว์	(ตัว)			
หมู	127	27	93.1	อาหาร, ขาย
ไก่	850	25	92.6	อาหาร
ม้า	16	11	37.9	พาหนะ
วัว	24	8	27.6	อาหาร, ขาย
ควาย	13	5	10.3	ขาย
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	401	29	100.0	อาหาร, ขาย
เห็ด	254	28	96.5	อาหาร, ขาย
ผักกูด	19	9	31.0	อาหาร
ผักหวาน	43	15	51.7	อาหาร
ผักหนาม	14	5	17.2	อาหาร
ดาว	53	17	58.6	อาหาร
หวาย	20 มัด	1	3.4	ทำพาชนะ
ดอกเกี๊ยะ	1,230 แผ่น/40 มัด	12	41.4	มุงหลังคา
การตัดไม้ใช้สอย	(ต้น)			
ไม้แดง	36	15	51.7	ฟืน, เสาบ้าน
ไม้ก่อ	17	7	24.1	ฟืน
ไม้เต็ง	18	6	20.7	ฟืน
ไม้สัก	18	6	20.7	ทำบ้าน
ไม้เกี๊ยะ	22	22	75.9	ฟืน
ไม้ไผ่	2,050 ลำ	29	100.0	ฝาบ้าน, รั้ว, ดอกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.6.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย ของผู้ให้ข้อมูลบ้านผาแดง จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลง	23	79.3	6	20.6	
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	24	82.8	5	17.2	
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	4	13.8	25	86.2	
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	9	31	20	69.0	
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	23	79.3	6	20.7	
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	24	82.8	5	17.2	
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	25	86.2	4	13.8	
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	11	37.5	18	62.1	
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	9	31.0	20	69.0	
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	23	79.3	6	20.7	

ตารางที่ ผ.7.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านไม้สูง ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=22)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	15	68.2
หญิง	7	31.8
อายุ (ปี)		
28 - 37	8	36.3
38 - 47	6	27.3
48 - 57	2	9.1
มากกว่า 57 ปี	6	27.3
ค่าเฉลี่ย = 46	ช่วง = 28 - 70	
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
1,000 - 4,500	1	4.6
4,501 - 8,000	11	50.0
8,001 - 11,000	8	36.3
มากกว่า 11,000	2	9.1
ค่าเฉลี่ย = 8,500	ช่วง = 1,000 - 15,000	
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
2,000 - 4,500	7	31.9
4,501 - 7,000	10	45.4
7,001 - 9,500	3	13.6
มากกว่า 9,500	2	9.1
ค่าเฉลี่ย = 5,863	ช่วง = 2,000 - 12,000	

ตารางที่ ผ.7.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านไม้สูง ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=22)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
2 - 3	8	36.4
4 - 5	10	45.4
6 - 7	3	13.6
มากกว่า 6 คน	1	4.6
ค่าเฉลี่ย = 4 ช่วง = 2 - 8		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านไม้สูง มาแล้ว (ปี)		
25 - 30	12	54.5
31 - 36	2	9.1
37 - 42	6	27.3
มากกว่า 42 ปี	2	9.1
ค่าเฉลี่ย = 34 ช่วง = 25 - 50		

ตารางที่ ผ.7.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำ ของผู้ให้ข้อมูลบ้านไม้สูง

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N=22)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน -/ คน/เดือน	1	4.5
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน 1 ครั้ง/เดือน	10	45.5
	จำนวน 38 ถึง/เดือน	10	45.5
เพื่อการค้า	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถึง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.7.3 จำนวนและร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้าน ไม้สูง ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้านับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		ผู้ให้ข้อมูล (N= 22)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	23	60	22	100	1/2.7
ข้าวโพด	21	37	20	90.9	1/1
พืชสวน	19	19	19	86.4	-
พื้นที่ทั้งหมด	63	116			

ตารางที่ ผ.7.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืชบ้าน ไม้สูง

รายการที่ใช้	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =22)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี		
ปุ๋ยยูเรีย	-	-
ปุ๋ยสูตร 16-20-0	1	4.5
ไม่ทราบชนิด	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = 50 กิโลกรัม		
ยากำจัดศัตรูพืช		
กรัมม็อกโซน	1	4.5
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = 2 ลิตร		

ตารางที่ ผ.7.5 แสดงชนิดและจำนวน การปศุสัตว์ การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ไ้บ้านไม้สูง

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 22)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปศุสัตว์	(ตัว)			
หมู	40	12	54.5	อาหาร, ขาย
ไก่	257	20	90.9	อาหาร, ขาย
วัว	27	5	22.7	อาหาร, ขาย
ควาย	1	1	4.5	ขาย
ม้า	1	1	4.5	พาหนะ
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	615	22	100.0	อาหาร, ขาย
เห็ด	415	20	90.9	อาหาร, ขาย
ผักกูด	194	20	90.9	อาหาร
ผักหวาน	89	12	54.5	อาหาร, ขาย
ดอกเก้ง	550 แผ่น	11	50.0	มุงหลังคา
การตัดไม้ใช้สอย	(ตัน)			
ไม้กูด	3	1	4.5	ฟืน
ไม้ก่อ	65	20	90.9	ฟืน
ไม้สนเกลียะ	179 กิโลกรัม	21	95.4	เชื้อฟืน
ไม้ไผ่	1,058 ลำ	20	90.9	ฟ้าย่าน, รั้ว, คอกสัตว์ ฯลฯ
ไม้คอแลน	3	1	4.5	-
ไม้แปลอก	10	1	4.5	-

ตารางที่ ผ.7.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย ของผู้ให้ข้อมูลบ้านไม้สูง จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้ให้น้ำในลำห้วย	22	100	0	0	1.0
น้อยลง					
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำ	22	100	0	0	1.0
ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ					
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	8	36.4	14	63.6	1.63
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	14	63.6	8	36.4	1.36
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	22	100	0	0	1.0
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	22	100	0	0	1.0
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	22	100	0	0	1.0
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	22	100	0	0	1.0
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	22	100	0	0	1.0
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	22	100	0	0	1.0

ตารางที่ ผ.8.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านยาป่าแหน ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=65)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	57	87.7
หญิง	8	12.3
อายุ (ปี)		
15 - 29	13	20.0
30 - 44	28	43.1
45 - 59	17	26.1
59 ปี ขึ้นไป	7	10.8
ค่าเฉลี่ย = 40 ช่วง = 18 - 72		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
5000 - 14,999	13	20.0
14,500 - 24,999	25	38.5
25,000 - 34,999	17	26.1
มากกว่า 34,999	10	15.4
ค่าเฉลี่ย = 22,563 ช่วง = 5,000 - 90,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	3	4.6
2,000 - 12,749	38	58.5
12,750 - 23,499	20	30.8
23,500 - 34,249	3	4.6
มากกว่า 34,249	1	1.5
ค่าเฉลี่ย = 12,064.6 ช่วง = 0 - 45,000		

ตารางที่ ผ.8.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านยาป่าแหน ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=65)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 3	15	23.0
4 - 6	36	55.4
7 - 9	12	18.5
มากกว่า 9 คน	2	3.1
ค่าเฉลี่ย = 5 ช่วง = 4 - 30		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านผามอนมาแล้ว (ปี)		
4 - 10	11	17.0
11 - 17	3	4.6
18 - 24	34	52.3
มากกว่า 24 คน	17	26.1
ค่าเฉลี่ย = 20 ช่วง = 4 - 30		

ตารางที่ ผ.8.2 การใช้ทรัพยากรดำ ของผู้ให้ข้อมูลบ้านยาป่าแหน

การใช้ทรัพยากรดำ		ผู้ให้ข้อมูล (N= 65)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในดำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน 5 คน/เดือน	1	1.5
การหาอาหารในดำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในดำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถึง/เดือน	-	-
เพื่อการค้า	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถึง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในดำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในดำ			
เลี้ยงผีดำ		-	-

ตารางที่ ผ.8.3 - จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านยาป่าแหน ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้านับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		ผู้ให้ข้อมูล (N= 65)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	81	276	65	100	1.2/4.2
ข้าวโพด	72	310	63	96.9	1.0/4.8
พืชสวน	1	5	1	1.5	0.1/0.1
พื้นที่ทั้งหมด	154	591			

ตารางที่ ผ.8.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช บ้านยาป่าแหน

รายการที่ใช้	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =65)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี		
ปุ๋ยยูเรีย	-	-
ปุ๋ยสูตร 15 – 15 – 15	-	-
ไม่ทราบชนิด	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = - กิโลกรัม		
ยากำจัดศัตรูพืช		
- กรั้มม็อกโซน	33	50.8
แลนค์เนต	1	1.5
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = - ลิตร		

ตารางที่ ผ.8.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสดัว การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ไ้บ้านยาป่าแหนด

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 65)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสดัว	(ตัว)			
หมู	190	60	92.3	อาหาร, ขาย
ไก่	385	34	52.3	อาหาร
วัว	117	18	27.7	อาหาร, ขาย
ควาย	35	13	20.0	ขาย
ม้า	13	8	12.3	พาหนะ
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	814	63	96.9	อาหาร, ขาย
เห็ด	662	60	92.3	อาหาร, ขาย
ผักถูด	54	51	78.5	อาหาร
ลูกก่อ	8	1	1.5	อาหาร
ตองสาต	205 มัด	13	20.0	มุงหลังคา
การตัดไม้ใช้สอย	(ต้น)			
ไม้แดง	223	48	73.8	ฟืน, เสาบ้าน
ไม้ก่อ	47	14	21.5	ฟืน
ไม้เต็ง	67	4	6.2	ฟืน
ไม้รัง	189	13	20.0	ฟืน/รั้ว
ไม้สัก	16	1	1.5	ทำบ้าน
ไม้เกียะ	56 ก.ก	45	69.2	ฟืน
ไม้ไผ่	2,056 ลำ	64	98.5	ฟ้าย่าน, รั้ว, คอกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.8.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านยาป่าแห่น จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้ให้น้ำในลำห้วยน้อยลง	59	90.8	6	9.2	1.1
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	47	72.3	18	27.7	1.3
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ					
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	13	20.0	52	80.0	1.8
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	55	84.6	10	15.4	1.1
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	43	66.2	22	33.8	1.3
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ					
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	40	61.5	25	38.5	1.4
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	47	72.3	18	27.7	1.3
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	42	64.6	23	35.4	1.3

ตารางที่ ผ.9.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านแม่ละนา ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	45	61.6
หญิง	28	38.4
อายุ (ปี)		
18 - 34	23	31.5
35 - 51	33	45.2
52 - 68	13	17.8
68 ปี ขึ้นไป	4	5.5
ค่าเฉลี่ย = 43 ช่วง = 18 - 86		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
1,000 - 5,749	35	47.9
5,750 - 10,499	18	24.6
10,500 - 15,249	14	19.2
มากกว่า 15,249	6	8.2
ค่าเฉลี่ย = 8,975 ช่วง = 1,000 - 60,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	8	11.0
1,000 - 4,749	37	50.7
4,750 - 8,499	17	23.3
8,500 - 12,249	5	6.8
มากกว่า 12,249	6	8.2
ค่าเฉลี่ย = 7,123 ช่วง = 0 - 120,000		

ตารางที่ ผ.9.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านแม่ละนา ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 2	10	13.7
3 - 4	37	50.7
5 - 6	21	28.8
7 - 8	5	6.8
ค่าเฉลี่ย = 4 ช่วง = 1 - 8		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านแม่ละนามาแล้ว (ปี)		
4 - 23	20	27.4
24 - 43	35	47.9
44 - 63	14	19.2
64 - 83	4	5.5
ค่าเฉลี่ย = 33 ช่วง = 4 - 83		

ตารางที่ ผ.9.2 การใช้ทรัพยากรดำ ของผู้ให้ข้อมูลบ้านแม่ละนา

การใช้ทรัพยากรดำ		ผู้ให้ข้อมูล (N= 73)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในดำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน - /เดือน	-	-
การหาอาหารในดำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในดำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถัง/เดือน	-	-
เพื่อการค้า	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถัง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในดำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในดำ			
เลี้ยงผีดำ		-	-

ตารางที่ ผ.9.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านแม่ละนา ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่		ผู้ให้ข้อมูล (N=73)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	69	1,575	61	83.6	1/21.6
ถั่วเหลือง	12	10.5	12	16.4	1/0.1
ชิง	1	1	1	1.4	1/0.01
ข้าวโพด	64	106	58	71.4	1/1.4
พืชสวน	80	44	30	41.1	1/0.6
งา	10	15.5	10	13.7	1/0.2
พื้นที่ทั้งหมด	236	1,752			

ตารางที่ ผ.9.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช บ้านแม่ละนา

รายการที่ใช้		จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N=73)	
		จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี			
ปุ๋ยสูตร 15 – 15 – 15	จำนวน 350 ลิตร	3	4.1
ปุ๋ยสูตร 13 – 13 – 21	จำนวน 100 ลิตร	2	2.7
ปุ๋ยสูตร 16 – 20 – 0	จำนวน 100 ลิตร	2	2.7
ปุ๋ยเกษตร (เกษตรแจก)	จำนวน 4 ลิตร	4	5.5
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = 554 ลิตร			
ยากำจัดศัตรูพืช			
กรัมม็อกโซน	จำนวน 8 ลิตร	4	5.5
แลนค์เนด	จำนวน 8 ลิตร	2	2.7
ฟิโกลดอล	จำนวน 18 ลิตร	3	4.1
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = 34 ลิตร			

ตารางที่ ผ.9.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสดัว การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ไ้บ้านแม่ละนา

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 73)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสดัว	(ตัว)			
หมู	167	43	58.9	อาหาร, ขาย
ไก่	1,060	61	83.6	อาหาร
วัว	22	2	2.7	อาหาร, ขาย
ควาย	9	4	5.5	ขาย
เป็ด	10	2	2.7	อาหาร
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	1,305	62	84.9	อาหาร, ขาย
เห็ด	558	58	79.4	อาหาร, ขาย
ผักหวาน	188	16	21.9	อาหาร, ขาย
ผักกูด	465	35	47.9	อาหาร
ผักหนาม	74	14	19.2	อาหาร
ตองเก๊าะ	80 แผ่น	1	1.4	มุงหลังคา
	(แผ่นละ 10ใบ)			
การตัดไม้ใช้สอย	(ตัน)			
ไม้แดง	57	31	42.5	ฟืน
ไม้ก่อ	80	46	63.0	ฟืน
ไม้กูด	42	28	38.3	ฟืน
ไม้เต็ง	13	4	5.5	ฟืน
ไม้เกี๊ยะ	463 ก.ก	55	75.3	ฟืน
ไม้ไผ่	865 ลำ	24	32.9	ฟ้บ้าน, รั้ว, คอกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.9.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านแม่ละนา จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในถ้ำห้วยน้อยลง	73	100.0	-	-	1.0
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	63	86.3	10	13.7	1.1
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	47	64.4	26	35.6	1.3
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	43	58.9	30	41.1	1.4
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	70	95.9	3	4.1	1.0
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	70	58.9	3	4.1	1.0
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	65	89.0	8	11.0	1.1
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	28	38.4	45	61.6	1.6
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	24	32.9	49	67.1	1.7
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	66	90.4	7	9.6	1.1

ตารางที่ ผ.10.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านบ่อไคร้ ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=34)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	33	97.1
หญิง	1	2.9
อายุ (ปี)		
15 - 29	10	29.4
30 - 44	15	44.1
45 - 59	7	20.6
59 ปี ขึ้นไป	2	5.9
ค่าเฉลี่ย = 38 ช่วง = 22 - 76		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
5000 - 18,749	8	23.5
18,750 - 32,499	5	14.7
32,500 - 46,249	10	29.4
มากกว่า 46,249	11	32.4
ค่าเฉลี่ย = 35,432 ช่วง = 5,000 - 60,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	3	8.8
5,000 - 16,249	7	20.6
16,250 - 27,499	19	55.9
27,500 - 38,749	4	11.8
มากกว่า 38,749	1	2.9
ค่าเฉลี่ย = 18,676 ช่วง = 0 - 50,000		

ตารางที่ ผ.10.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านบ่อไคร้ ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=34)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
2 - 4	15	44.1
5 - 7	14	41.2
8 - 10	4	11.8
มากกว่า 10 คน	1	2.9
ค่าเฉลี่ย = 5 ช่วง = 2 - 13		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านบ่อไคร้มาแล้ว (ปี)		
1 - 5	3	8.9
6 - 10	6	17.6
11 - 15	3	8.8
มากกว่า 15 ปี	22	64.7
ค่าเฉลี่ย = 15 ช่วง = 1 - 21		

ตารางที่ ผ.10.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านบ่อไคร้

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N=34)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน 14 คน /เดือน	2	5.8
ชาวต่างชาติ	จำนวน 143 คน/เดือน	9	— 26.5
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถัง/เดือน	-	-
เพื่อการค้า	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถัง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.10.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านบ่อไคร้ ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำบ้านบ่อไคร้ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่		ผู้ให้ข้อมูล (N= 34)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	34	185	34	100	1/5.4
ข้าวโพด	34	142	34	100	1/4.2
พืชสวน	4	24	4	11.8	1/0.7
อื่นๆ	7	7	7	20.6	1/0.2
พื้นที่ทั้งหมด	79	358			

ตารางที่ ผ.10.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืชบ้านบ่อไคร้

รายการที่ใช้	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =34)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี		
ปุ๋ยสูตร 15 – 15 – 15	-	-
ปุ๋ยสูตร 13 – 13 – 21	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = - กิโลกรัม		
ยากำจัดศัตรูพืช		
โพลีคอน	-	-
กรัมม็อกโซน	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = - กิโลกรัม		

ตารางที่ ผ.10.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสัตว์ การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ใช้บ้านบ่อไคร้

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 34)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสัตว์	(ตัว)			
หมู	111	32	94.1	อาหาร, ขาย
ไก่	479	34	100.0	อาหาร
เป็ด	5	1	2.9	อาหาร
วัว	63	12	32.3	อาหาร, ขาย
ควาย	51	18	53.0	ขาย
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	1,131	32	94.1	อาหาร, ขาย
เห็ด	1,135	33	97.0	อาหาร, ขาย
ผักกูด	16	10	29.4	อาหาร
ผักหวาน	24	16	47.0	อาหาร
หวาย	198 มัด	20	58.8	จักสานของใช้
ตองตึง	36 ทาบ	6	17.6	มุงหลังคา
การตัดไม้ใช้สอย	(ตัน)			
ไม้แดง	97	28	82.3	ฟืน
ไม้เต็ง	198	12	35.3	ฟืน
ไม้รัง	65	6	17.6	ฟืน
ไม้สัก	326	24	70.6	- ที่หักอาศัย
ไม้ไผ่	537 ลำ	30	88.2	ฟ้าย่าน, รั้ว, ค อกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.10.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย ของผู้ให้ข้อมูลบ้านบ่อไคร้ จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้มีน้ำในลำห้วยน้อยลง	31	91.2	3	8.8	1.8
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	30	88.2	4	11.8	1.1
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	21	61.8	13	38.2	1.4
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	13	38.2	21	61.8	1.6
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	33	97.1	1	2.9	1.0
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	34	100	-	-	1.0
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	34	100	-	-	1.0
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	22	64.7	12	35.3	1.3
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	20	58.8	14	41.2	1.4
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	9	26.5	25	73.5	1.7

ตารางที่ ผ.11.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านจะโป้ ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=37)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	34	91.9
หญิง	3	8.1
อายุ (ปี)		
15 - 29	7	19
30 - 44	14	37.8
45 - 59	8	21.6
59 ปี ขึ้นไป	8	21.6
ค่าเฉลี่ย = 42 ช่วง = 17 - 82		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
8,000 - 20,649	14	37.8
20,650 - 33,299	5	13.5
33,300 - 45,949	12	32.5
มากกว่า 45,949	6	16.2
ค่าเฉลี่ย = 31,843.2 ช่วง = 8,000 - 58,600		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	8	21.6
5,000 - 15,749	14	37.9
15,750 - 26,499	9	24.3
26,500 - 37,249	5	13.5
มากกว่า 37,249	1	2.7
ค่าเฉลี่ย = 15,056.7 ช่วง = 0 - 48,000		

ตารางที่ ผ.11.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านจะโป้ ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=37)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 3	10	27.1
4 - 6	22	59.4
7 - 9	3	8.1
มากกว่า 9 คน	2	5.4
ค่าเฉลี่ย = 5 ช่วง = 1 - 12		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านผามอนมาแล้ว (ปี)		
1 - 9	5	13.5
10 - 18	2	5.4
19 - 27	29	78.4
28 - 36	1	2.7
ค่าเฉลี่ย = 18 ช่วง = 1 - 36		

ตารางที่ ผ.11.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านจะโป่

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N= 37)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน 1 คน/เดือน	1	2.7
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถัง/เดือน	-	-
เพื่อการค้า	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถัง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.11.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านจะโปะที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้านับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		ผู้ให้ข้อมูล (N= 37)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	37	179	37	100	1.0/5.3
ข้าวโพด	36	159	36	97.3	1.0/4.3
พืชสวน	4	6.5	4	10.8	0.1/0.2
พื้นที่ทั้งหมด	77	344.5			

ตารางที่ ผ.11.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืชบ้านจะโปะ

รายการที่ใช้		จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N=37)	
		จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี			
ปุ๋ยยูเรีย		-	-
ปุ๋ยสูตร 15-15-15		-	-
ไม่ทราบชนิด		-	-
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = - กิโลกรัม			
ยากำจัดศัตรูพืช			
กรัมม็อกโซน		1	27
ทัชดาวน์		1	2.7
เนลิด		1	2.7
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = 25 ลิตร			

ตารางที่ ผ.11.5 แสดงชนิดและจำนวน การปศุสัตว์ การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ใช้งานจะ โป

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 37)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปศุสัตว์	(ตัว)			
หมู	253	34	91.9	อาหาร, ขาย
ไก่	557	35	94.6	อาหาร
วัว	107	25	67.6	อาหาร, ขาย
ควาย	39	3	8.1	อาหาร, ขาย
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	2,709	36	97.3	อาหาร, ขาย
เห็ด	1,079	36	97.3	อาหาร, ขาย
หวาย	190 มัด	16	43.2	สานทำของใช้
ด่าง	7	2	5.4	อาหาร
ผักหวาน	15	1	2.7	อาหาร
ทองสาด	10 มัด	1	2.7	มุงหลังคา
กล้วยไม้	106 ต้น	2	5.4	ขาย
การตัดไม้ใช้สอย	(ต้น)			
ไม้แดง	190	30	81.1	ฟืน, เสาบ้าน
ไม้ก่อ	47	13	35.1	ฟืน
ไม้เต็ง	4	1	2.7	ฟืน
ไม้รัง	19	2	5.4	ฟืน
ไม้สัก	222	19	51.3	ทำบ้าน
ไม้เกี๊ยะ	2	2	5.4	ฟืน
ไม้ไผ่	1,184 ลำ	35	94.6	ฝาบ้าน, รั้ว, คอกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.11.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย ของผู้ให้ข้อมูลบ้านจำโบ จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการลงป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลง	30	81.1	4	10.8	1.0
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	23	62.2	9	24.3	1.1
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	3	8.1	27	73.0	1.5
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	13	35.1	21	56.8	1.4
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	31	83.8	3	8.1	1.0
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	32	86.5	1	2.7	0.9
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	32	86.5	-	-	.9
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	30	81.1	4	10.8	1.0
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	29	78.4	5	13.5	1.0
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	30	81.1	4	10.8	1.0

ตารางที่ ผ.12.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านถ้ำลอด ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=72)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	43	59.7
หญิง	29	40.3
อายุ (ปี)		
20 - 34	21	29.1
35 - 49	33	45.9
50 - 64	11	15.3
มากกว่า 64 ปี	7	9.7
ค่าเฉลี่ย = 42 ช่วง = 20 - 78		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
1,200 - 15,899	62	86.1
15,900 - 30,599	6	8.3
30,600 - 45,299	2	2.8
มากกว่า 45,299	2	2.8
ค่าเฉลี่ย = 10,981 ช่วง = 1,200 - 60,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	30	41.7
2,000 - 8,999	38	52.7
9,000 - 15,999	3	4.2
16,000 - 22,949	0	0.0
มากกว่า 22,949	1	1.4
ค่าเฉลี่ย = 3,034 ช่วง = 0 - 30,000		

ตารางที่ ผ.12.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านถ้ำลอด ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=72)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
2 - 3	23	31.9
4 - 5	33	45.8
6 - 7	13	18.0
มากกว่า 7 คน	3	0.04
ค่าเฉลี่ย = 5 ช่วง = 2 - 40		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านถ้ำลอดมาแล้ว (ปี)		
4 - 22	37	51.4
23 - 41	23	32.0
42 - 60	6	8.3
61 - 80	6	8.3
ค่าเฉลี่ย = 27 ช่วง = 4 - 78		

ตารางที่ ผ.12.2 การใช้ทรัพยากรของผู้ให้ข้อมูลบ้านถ้ำลอด

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N= 72)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน 1,130 คน /เดือน	28	38.9
ชาวต่างชาติ	จำนวน 1,490 คน/เดือน	37	51.4
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน ถึง/เดือน	-	-
เพื่อการค้า	จำนวน 1 ครั้ง/เดือน	1	1.4
	จำนวน 20 ถึง/เดือน	1	1.4
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.12.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านถ้ำลอดที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่		ผู้ให้ข้อมูล (N= 72)		เฉลี่ยคนละ
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	57	905	48	66.7	1/13
เผือก	1	1	1	1.4	1/0.01
ข้าวโพด	360	77.5	35	48.6	5/1
พืชสวน	15	13	15	20.8	1/0.2
อื่นๆ (งา)	25	39.5	25	34.7	1/0.5
พื้นที่ทั้งหมด	458	1336			

ตารางที่ ผ.12.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช บ้านถ้ำลอด

รายการที่ใช้			จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =72)	
			จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี				
ปุ๋ยสูตร 15 – 15 – 15	จำนวน	- ลิตร	-	-
ปุ๋ยสูตร 13 –13 – 13	จำนวน	- ลิตร	-	-
ปุ๋ยสูตร 13 – 13 – 21	จำนวน	- ลิตร	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = - ลิตร				
ยากำจัดศัตรูพืช				
กรัมม็อกโซน	จำนวน	- ลิตร	-	-
ทัชดาวน์	จำนวน	- ลิตร	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = - ลิตร				

ตารางที่ ผ.12.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสดัว การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ไ้บ้านถ้ำลอด

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 72)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสดัว	(ตัว)			
หมู	43	19	26.4	อาหาร, ขาย
ไก่	596	39	54.2	อาหาร
วัว	15	1	1.4	อาหาร, ขาย
ควาย	28	6	8.3	ขาย
เป็ด	12	2	2.8	อาหาร, ทำพิธี
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	1,729	64	88.9	อาหาร, ขาย
เห็ด	580	55	76.4	อาหาร, ขาย
ผักหวาน	98	11	15.3	อาหาร, ขาย
ผักหนาม	35	6	8.3	อาหาร
ตองคั้ง	1,110 ตับ	5	6.9	มุงหลังคา
การตัดไม้ใช้สอย	(ตัน)			
ไม้แดง	79	43	59.7	ฟืน
ไม้กูด	26	18	25.0	ฟืน
ไม้ก่อ	22	17	23.6	ฟืน
ไม้เกียะ	524 ก.ก	39	54.2	ฟืน
ไม้ไผ่	340 ลำ	18	25.0	ฟ้าย่าน, รั้ว, คอกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.12.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย ของผู้ให้ข้อมูลบ้านถ้ำลอด จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลง	72	100	-	-	1.0
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	59	81.9	13	18.1	1.2
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	59	81.9	13	18.1	1.2
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	51	70.8	21	29.2	1.3
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	68	94.4	4	5.6	1.1
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	71	98.2	1	1.4	1.0
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	60	83.3	12	16.7	1.2
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	55	76.4	17	23.6	1.2
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	54	75.0	18	25.0	1.2
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	55	76.4	17	23.6	1.2

ตารางที่ ผ.13.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านเมืองแพม ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=47)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	43	91.5
หญิง	4	8.5
อายุ (ปี)		
15 - 29	4	8.5
30 - 44	21	44.7
45 - 59	12	25.5
59 ปี ขึ้นไป	10	21.3
ค่าเฉลี่ย = 46 ช่วง = 21 - 78		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
1,000 - 16,999	19	40.4
17,000 - 32,999	14	29.8
33,000 - 48,999	11	23.4
มากกว่า 48,999	3	6.4
ค่าเฉลี่ย = 23,844 ช่วง = 1,000 - 65,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	2	4.3
300 - 7,724	37	78.7
7,725 - 15,149	6	12.8
15,150 - 22,574	1	2.1
มากกว่า 22,574	1	2.1
ค่าเฉลี่ย = 4,508 ช่วง = 0 - 30,000		

ตารางที่ ผ.13.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านเมืองแพม ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=47)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
2 - 4	15	31.9
5 - 7	25	53.2
8 - 10	5	10.6
มากกว่า 10 คน	2	4.3
ค่าเฉลี่ย = 6 ช่วง = 2 - 12		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเมืองแพม มาแล้ว (ปี)		
5 - 18	1	2.1
19 - 32	3	6.4
33 - 46	39	83.0
47 - 60	4	8.5
ค่าเฉลี่ย = 40 ช่วง = 5 - 60		

ตารางที่ ผ.13.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านเมืองแพม

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N= 47)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน 85 คน/เดือน	11	23.4
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถัง/เดือน	-	-
เพื่อการค้า	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถัง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.13.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านเมืองแพมที่ทำการเกษตร ใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่		ผู้ให้ข้อมูล (N= 47)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	46	174	46	97.4	0.92/3.7
ถั่วเหลือง	10	11	10	21.3	0.21/23
ชิง	1	1	1	2.1	0.02/02
ข้าวโพด	43	49.5	43	91.5	0.91/1.13
พืชสวน	3	3.5	3	6.4	0.06/07
พื้นที่ทั้งหมด	103	239			

ตารางที่ ผ.13.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช บ้านเมืองแพม

รายการที่ใช้	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =47)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี		
ปุ๋ยสูตร 15 – 15 – 15	18	38.3
ปุ๋ยสูตร 13 – 13 – 21	1	2.1
ปุ๋ยสูตร 16 – 20 – 0	18	38.3
ปุ๋ยสูตร 21 – 0 – 0	1	2.1
ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี	4	8.5
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = 2,198 กิโลกรัม		
ยากำจัดศัตรูพืช		
ไรออน	19	40.4
พาสแทรก - ดี	6	12.8
โพลีคอน	10	21.3
เซนจูรี	1	2.1
เซรยจูียร์โมน	2	4.3
ไม่ใช่ยากำจัดศัตรูพืช	9	19.1
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = 455 กิโลกรัม		

ตารางที่ ผ.13.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสัตว์ การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ไ้บ้านเมืองแพม

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 47)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสัตว์	(ตัว)			
หมู	107	24	51.1	อาหาร, ขาย
ไก่	464	44	93.6	อาหาร
เป็ด	115	11	23.4	อาหาร
วัว	69	10	21.3	อาหาร, ขาย
ควาย	190	39	83.0	ขาย
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	407	44	93.6	อาหาร, ขาย
เห็ด	299	31	66.0	อาหาร, ขาย
ผักกูด	22	23	48.9	อาหาร
ผักหนาม	17	19	40.4	อาหาร
หวาย	162 มัด	16	34.0	ทำพานะ
ตองตึง	157 หาบ	25	53.1	มุงหลังคา
การตัดไม้ใช้สอย	(ตัน)			
ไม้แดง	209	30	63.8	ฟืน, เสาบ้าน
ไม้เต็ง	224	23	48.9	ฟืน
ไม้รัง	106	11	23.4	ฟืน
ไม้สัก	338	21	44.7	ทำบ้าน
ไม้เกียะ	12	11	23.4	ฟืน
ไม้ไผ่	1,682 ลำ	45	95.7	ฟานบ้าน, รั้ว, คอกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.13.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านเมืองแพม จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำการท่องเที่ยว และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลง	47	100	-	-	1.00
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	45	95.7	2	4.3	1.04
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	39	85.1	8	14.9	1.15
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	38	80.9	9	19.1	1.19
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	47	100	-	-	1.00
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	47	100	-	-	1.00
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	47	100	-	-	1.00
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	45	95.7	2	4.3	1.04
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	46	97.9	1	2.1	1.02
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	47	100	-	-	1.00

ตารางที่ ผ.14.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำริน ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=47)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	37	78.7
หญิง	10	21.3
อายุ (ปี)		
15 - 29	11	23.4
30 - 44	19	40.4
45 - 59	10	21.3
60 ปี ขึ้นไป	7	14.9
ค่าเฉลี่ย = 41 ช่วง = 18 - 79		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
5,000 - 16,249	26	55.3
16,250 - 27,499	10	21.3
27,500 - 38,749	6	12.8
มากกว่า 38,749	5	10.6
ค่าเฉลี่ย = 18,331.7 ช่วง = 5,000 - 50,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	1	2.1
2,000 - 8,999	26	55.3
9,000 - 15,999	10	21.4
16,000 - 22,999	5	10.6
มากกว่า 22,999	5	10.6
ค่าเฉลี่ย = 11,085.1 ช่วง = 0 - 30,000		

ตารางที่ ผ.14.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำริน ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=47)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
2 - 3	11	23.4
4 - 5	17	36.2
6 - 7	14	29.8
มากกว่า 7 คน	5	10.6
ค่าเฉลี่ย = 5 ช่วง = 2 - 10		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านน้ำรินมาแล้ว (ปี)		
3 - 11	7	14.9
12 - 20	27	57.4
21 - 29	8	17.1
30 - 38	5	10.6
ค่าเฉลี่ย = 18.4 ช่วง = 3 - 37		

ตารางที่ ผ.14.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำริน

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N=47)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน 88 คน/เดือน	10	21.3
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน 24 ครั้ง/เดือน	24	51.1
	จำนวน 181 ถึง/เดือน	24	51.1
เพื่อการค้า	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถึง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.14.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านน้ำริน ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		ผู้ให้ข้อมูล (N= 47)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	51	173	42	89.4	1.0/3.7
ชิง	22	47	22	46.8	0.5/1
ข้าวโพด	44	109.5	43	91.5	0.9/2.3
พืชสวน	15	14	13	27.6	0.3/0.3
ถั่วแดง	10	10	1	2.1	0.2/0.2
พืชสวนครัว	10	30	1	2.1	0.2/0.6
กะหล่ำ	30	10	1	2.1	0.6/0.2
พื้นที่ทั้งหมด	192	403.5			

ตารางที่ ผ.14.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืชบ้านน้ำริน

รายการที่ใช้	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =47)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี		
ปุ๋ยยูเรีย	1	2.1
ปุ๋ยสูตร 15-15-15	26	55.3
ปุ๋ยสูตร 13-13-21	3	6.3
ปุ๋ยสูตร 15-15-20	1	2.1
ปุ๋ยสูตร 16-20-0	5	10.6
ปุ๋ยสูตร 21-0-0	5	10.6
ปุ๋ยคอก	1	2.1
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = 42 กิโลกรัม		
ยากำจัดศัตรูพืช		
กรัมม็อกโซน	41	87.2
ทซ์ดาวน์	1	2.1
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = 42 ลิตร		

ตารางที่ ผ.14.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสัตว์ การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ใช้น้ำริน

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 47)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสัตว์	(ตัว)			
หมู	74	28	89.6	อาหาร, ขาย
ไก่	1,133	45	95.7	อาหาร
เป็ด	20	4	8.5	อาหาร
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	913	44	93.6	อาหาร, ขาย
เห็ด	677	42	89.4	อาหาร, ขาย
ผักกูด	186	31	65.9	อาหาร
หญ้าคา	134 มัด	6	12.8	มุงหลังคา
การตัดไม้ใช้สอย	(ต้น)			
ไม้แดง	138	38	80.8	ฟืน, เสาบ้าน
ไม้ก่อ	23	6	12.8	ฟืน
ไม้รัง	4	1	2.1	ฟืน/รั้ว
ไม้สัก	9	1	2.1	ทำบ้าน
ไม้เกียะ	1,886 ก.ก	42	89.4	ฟืน
ไม้ไผ่	1,858 ลำ	38	80.8	ฝาบ้าน, รั้ว, คอกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.14.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย ของผู้ให้ข้อมูลบ้านน้ำริน จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เชิงด้า การท่องเที่ยวด้า และโบราณวัตถุในด้า

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลง	46	97.9	1	2.1	1.0
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	41	87.2	6	12.8	1.1
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	20	42.6	27	57.5	1.6
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	36	76.6	11	23.4	1.2
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	44	93.6	3	6.4	1.0
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	45	95.7	2	4.3	1.0
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	40	85.1	7	14.9	1.1
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	37	78.7	10	21.3	1.2
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	36	76.6	11	23.4	1.2
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	40	85.1	7	14.9	1.1

ตารางที่ ผ.15.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านแม่อุ้มอง ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=30)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	25	83.3
หญิง	5	16.7
อายุ (ปี)		
15 - 29	4	13.3
30 - 44	14	46.7
45 - 59	8	26.7
60 ปี ขึ้นไป	4	13.3
ค่าเฉลี่ย = 43 ช่วง = 28 - 84		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
1,000 - 3,749	8	26.7
3,750 - 6,499	10	33.3
6,500 - 9,249	11	36.7
มากกว่า 9,249	3	10.0
ค่าเฉลี่ย = 5,866 ช่วง = 1,000 - 12,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	1	3.3
1,000 - 5,249	14	46.7
5,250 - 9,499	12	40.0
9,500 - 13,749	2	6.7
มากกว่า 13,749	1	3.3
ค่าเฉลี่ย = 5,833 ช่วง = 0 - 18,000		

ตารางที่ ผ.15.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านแม่อุ้มอง ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=30)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
2 - 3	6	20.0
4 - 5	13	43.3
6 - 7	9	30.0
มากกว่า 7 คน	2	6.7
ค่าเฉลี่ย = 5 ช่วง = 2 - 9		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านผามอนมาแล้ว (ปี)		
1 - 9	1	3.3
10 - 18	3	10.0
19 - 27	15	50.0
28 - 36	11	36.7
ค่าเฉลี่ย = 24 ช่วง = 1 - 35		

ตารางที่ ผ.15.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านแม่อุ้มอง

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N=30)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน 60 คน/เดือน	9	30.0
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน 11 ครั้ง/เดือน	9	30.0
	จำนวน 13 ถึง/เดือน	9	30.0
เพื่อการค้า	จำนวน 1 ครั้ง/เดือน	1	3.3
	จำนวน 1 ถึง/เดือน	1	3.3
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.15.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านแม่อุ้มอง ที่ทำการเกษตรใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่		ผู้ให้ข้อมูล (N= 30)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	33	128	29	96.7	1.1/4.2
จิง	2	2	2	6.7	.06/.06
ข้าวโพด	28	44	28	93.3	0.9/1.4
พืชสวน	14	13	14	46.7	0.46/0.41
พื้นที่ทั้งหมด	77	187			

ตารางที่ ผ.15.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช บ้านเมืองแม่อุ้มอง

รายการที่ใช้	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =30)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี		
ปุ๋ยสูตร 15-15-15	1	3.3
ปุ๋ยยูเรีย	2	6.7
ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี	4	8.5
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = 200 กิโลกรัม		
ยากำจัดศัตรูพืช		
กรัมม็อกโซน	24	80.0
แลนเนต	2	6.7
ไวย์เคท	1	3
ไม่ใช่ยากำจัดศัตรูพืช	3	10.0
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = 361 ลิตร		

ตารางที่ ผ.15.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสัตว์ การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ไ้บ้านแม่อุ้มอง

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 30)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสัตว์	(ตัว)			
หมู	87	29	96.7	อาหาร, ขาย
ไก่	593	28	93.3	อาหาร
วัว	106	22	73.3	อาหาร, ขาย
ควาย	57	17	56.7	ขาย
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	402	22	90.0	อาหาร, ขาย
เห็ด	285	23	76.0	อาหาร, ขาย
ผักหวาน	4	1	3.3	อาหาร
ผักหนาม	4	1	3.3	อาหาร
ผักกูด	43	19	63.3	อาหาร
คองเก๊ะ	530 แผ่น/ 196 มัด	17	56.7	มุงหลังคา
คองคั้ง	1,300 แผ่น/ 246 มัด	13	43.3	มุงหลังคา
หญ้าคา	35แผ่น	1	3.3	มุงหลังคา
การตัดไม้ใช้สอย	(ตัน)			
ไม้แดง	7	2	6.7	ฟืน
ไม้ก่อ	68	18	60	ฟืน
ไม้เต็ง	20	4	13.3	ฟืน
ไม้รัง	9	3	10.0	ฟืน
ไม้เกี๊ยะ	6 ตัน/ 771 ก.ก	27	90.0	บ้าน/ฟืน
ไม้ไผ่	920 ลำ	24	80.0	ฝาบ้าน, รั้ว, ค อกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.15.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านแม่อุ้มอง จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้มีน้ำในลำห้วยน้อยลง	28	93.3	2	6.7	1.1
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	26	86.7	4	13.3	1.1
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	-	-	30	100	2.0
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	16	53.3	14	46.7	1.4
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	30	100	-	-	1.0
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	25	83.3	5	16.7	1.2
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	30	100	-	-	1.0
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	25	83.3	5	16.7	1.2
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	21	70.0	9	30.0	1.3
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	27	90.0	3	10.0	1.1

ตารางที่ ผ.16.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านห้วยเหี้ยะ ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=34)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	28	82.4
หญิง	6	17.6
อายุ (ปี)		
15 - 29	6	17.6
30 - 44	17	50.0
45 - 59	8	23.5
59 ปี ขึ้นไป	3	8.9
ค่าเฉลี่ย = 39	ช่วง = 20 - 62	
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
1,000 - 2,500	6	17.6
2,501 - 4,000	18	53.0
4,001 - 5,500	6	17.6
มากกว่า 5,500	4	11.8
ค่าเฉลี่ย = 4,376	ช่วง = 1,000 - 20,000	
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	20	58.8
1,000 - 2,500	2	5.9
2,501 - 4,000	7	20.6
4,001 - 5,500	1	2.9
มากกว่า 5,500	4	11.8
ค่าเฉลี่ย = 1,823	ช่วง = 0 - 10,000	

ตารางที่ ผ.16.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านห้วยเหิยะ ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=34)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 - 3	7	20.6
4 - 6	26	76.5
7 - 9	0	0.0
มากกว่า 9 คน	1	2.9
ค่าเฉลี่ย = 4 ช่วง = 1 - 11		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านห้วยเหิยะมาแล้ว (ปี)		
20 - 30	8	23.5
31 - 40	12	35.3
41 - 50	9	26.5
51 - 60	5	14.7
ค่าเฉลี่ย = 39 ช่วง = 20 - 60		

ตารางที่ พ.16.2 การใช้ทรัพยากรถ้ำของผู้ให้ข้อมูลบ้านห้วยเฮี้ยะ

การใช้ทรัพยากรถ้ำ		ผู้ให้ข้อมูล (N=34)	
		จำนวนผู้เฝ้าเี่ยว	ร้อยละ
การเฝ้าเี่ยวในถ้ำ			
ชาวไทย	จำนวน - /เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน ไม่นั่นอน คน/เดือน	1	2.9
การหาอาหารในถ้ำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในถ้ำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน -/ ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน -/ ถึง/เดือน	-	-
เพื่อการค้า	จำนวน -/ ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน -/ ถึง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในถ้ำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในถ้ำ			
เลี้ยงผีถ้ำ		-	-

ตารางที่ ผ.16.3 จำนวน และร้อยละของผู้ใช้พื้นที่บ้านห้วยเหี้ยะ ที่ทำการเกษตร ใกล้เคียงถ้ำ นับจำนวนพื้นที่เป็นแห่ง

ชนิด	จำนวนพื้นที่ (แห่ง)		ผู้ให้ข้อมูล (N= 34)		เฉลี่ยคนละ แห่ง/ไร่
	แห่ง	ไร่	จำนวน	ร้อยละ	
ข้าว	56	214	34	100	1/6.3
ข้าวโพด	49	121	32	94.1	1/3.5
พืชสวน	1	1	1	2.9	1/1
พื้นที่ทั้งหมด	106	336			

ตารางที่ ผ.16.4 แสดงการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช บ้านห้วยเหี้ยะ

รายการที่ใช้	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (N =34)	
	จำนวน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี		
ปุ๋ยยูเรีย	-	-
ปุ๋ยสูตร 15 – 15 – 15	-	-
ไม่ทราบชนิด	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ปุ๋ยเคมีทั้งปี = - กิโลกรัม		
ยากำจัดศัตรูพืช		
กรีนม็อกโซน	-	-
รวมปริมาณที่ใช้ทั้งปี = - ลิตร		

ตารางที่ ผ.16.5 แสดงชนิดและจำนวน การปลูสัตว์ การตัดไม้ และเก็บหาของป่า กับจำนวนผู้ไ้บ้านห้วยเฮี้ยะ

ชนิด	จำนวน	ผู้ให้ข้อมูล (N= 34)		ใช้ประโยชน์
		จำนวนที่ทำ	ร้อยละ	
การปลูสัตว์	(ตัว)			
หมู	130	28	82.3	อาหาร, ขาย
ไก่	74	7	20.6	อาหาร, ขาย
เป็ด	6	2	5.9	อาหาร
วัว	83	22	64.7	อาหาร, ขาย
ควาย	22	8	23.5	ขาย
เก็บหาของป่า	(กิโลกรัม)			
หน่อไม้	828	32	94.1	อาหาร, ขาย
เห็ด	398	31	91.1	อาหาร, ขาย
ผักกูด	165	17	50.0	อาหาร
ดอกเงาะ	250 มัด/ 880 แผ่น	22	68.7	มุงหลังคา
ไก่อปา	30 ตัว	2	5.8	อาหาร
อีแก้ง	2 ตัว	2	5.8	อาหาร, ขาย
หมูป่า	4 ตัว	2	5.8	อาหาร, ขาย
การตัดไม้ใช้สอย	(ตัน)			
ไม้แดง	10	2	5.8	เสารั้ว, ฟืน
ไม้ก่อ	237	32	94.1	ฟืน
ไม้สนเกลียะ	4,090 กิโลกรัม	33	97.0	เชื้อฟืน
ไม้ไผ่	1,200 ลำ	17	50.0	ฝาบ้าน, รั้ว, คอกสัตว์ ฯลฯ

ตารางที่ ผ.16.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านห้วยเหี้ยะ จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในลำห้วยน้อยลง	31	91.2	3	8.8	1.08
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	22	64.7	12	35.3	1.35
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	4	11.8	30	88.2	1.88
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	17	50.0	17	50.0	1.50
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงถ้ำ	16	47.1	18	52.9	1.52
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	32	94.1	2	5.9	1.05
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	24	70.6	10	29.4	1.29
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	11	32.4	23	67.6	1.67
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	11	32.4	23	67.6	1.67
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ	28	82.4	6	17.6	1.17

ตารางที่ ผ.17.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านกีดสามสิบ ตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=66)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	57	86.4
หญิง	9	13.6
อายุ (ปี)		
15 - 29	13	19.7
30 - 44	32	48.5
45 - 59	15	22.7
มากกว่า 59 ปี	6	9.1
ค่าเฉลี่ย = 39 ช่วง = 21 - 67		
รายได้จากอาชีพหลัก (บาท)		
3,000 - 17,249	35	53.0
17,250 - 31,499	28	42.4
31,500 - 45,749	2	3.1
มากกว่า 45,749	1	1.5
ค่าเฉลี่ย = 17,184 ช่วง = 3,000 - 60,000		
รายได้จากอาชีพรอง (บาท)		
0	28	42.4
2,000 - 5,749	9	13.6
5,750 - 9,499	16	24.2
9,500 - 13,249	10	15.2
มากกว่า 13,249	3	4.6
ค่าเฉลี่ย = 4,330 ช่วง = 0 - 17,000		

ตารางที่ ผ.17.1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลบ้านกีดสามสิบ ตามลักษณะส่วนบุคคล (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	ผู้ให้ข้อมูล (N=66)	
	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
3 - 5	28	42.4
6 - 8	25	37.9
9 - 11	12	18.2
มากกว่า 11 คน	1	1.5
ค่าเฉลี่ย = 6 ค่าต่ำสุด - สูงสุด = 3 - 14		
การตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านผามอนมาแล้ว (ปี)		
4 - 11	8	12.1
11 - 19	6	9.1
20 - 27	27	40.9
28 - 35	25	37.9
ค่าเฉลี่ย = 22 ค่าต่ำสุด - สูงสุด = 4 - 35		

ตารางที่ ผ.17.2 การใช้ทรัพยากรดำของผู้ให้ข้อมูลบ้านกุดสามสิบ

การใช้ทรัพยากรดำ		ผู้ให้ข้อมูล (N=66)	
		จำนวน	ร้อยละ
การนำเที่ยวในดำ			
ชาวไทย	จำนวน - คน/เดือน	-	-
ชาวต่างชาติ	จำนวน - คน/เดือน	-	-
การหาอาหารในดำ			
ปลา	จำนวน - /เดือน	-	-
นก	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
ค้างคาว	จำนวน - /เดือน	-	-
งู	จำนวน - /เดือน	-	-
การเก็บมูลค้างคาวในดำ			
เพื่อใช้เอง	จำนวน 1 ครั้ง/เดือน	4	6.1
	จำนวน 27 ถึง/เดือน	4	6.1
เพื่อการค้า	จำนวน - ครั้ง/เดือน	-	-
	จำนวน - ถึง/เดือน	-	-
การเก็บหาโบราณวัตถุในดำ			
เก็บไว้เอง		-	-
เพื่อขาย		-	-
การประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในดำ			
เลี้ยงผีดำ		-	-

ตารางที่ ผ.17.6 จำนวนและร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลบ้านกีดสามสิบ จำแนกตามทัศนคติต่อผลกระทบจากการใช้พื้นที่ทำการเกษตรบริเวณใกล้เคียงถ้ำ การท่องเที่ยวถ้ำ และโบราณวัตถุในถ้ำ

ข้อความ	ระดับทัศนคติ				คะแนนเฉลี่ย
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านคิดว่าการถางป่าเพื่อทำนาทำไร่ของท่านจะทำให้หน้าในลำห้วย น้อยลง	52	78.8	14	21.2	1.2
2. ท่านคิดว่าการใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือปุ๋ยเคมี จะเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำ ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	41	62.1	25	37.9	1.3
3. ท่านคิดว่าการหาอาหารในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	15	22.7	51	77.3	1.8
4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเป็นอันตรายต่อสภาพธรรมชาติในถ้ำ	30	45.5	36	54.5	1.5
5. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำควรอยู่ในความดูแลของชาวบ้านที่อาศัย อยู่ใกล้เคียงถ้ำ	59	89.4	7	10.6	1.1
6. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวในถ้ำจะเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรท้องถิ่น	48	72.7	18	27.3	1.3
7. ท่านคิดว่าลุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งอาศัยของคนแต่โบราณ	39	59.1	27	40.9	1.4
8. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นที่เก็บสิ่งของและศพของคนโบราณ	41	62.1	25	37.9	1.4
9. ท่านคิดว่าโลงไม้ที่พบในถ้ำเป็นที่เก็บศพของคนโบราณ	45	68.2	21	31.8	1.3
10. ท่านคิดว่าถ้ำเป็นสมบัติของคนไทยทุกคนควรให้อยู่ในความดูแลของ หน่วยงานรัฐ	60	90.9	6	9.1	1.1